

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
SOCIALINĖS POLITIKOS FAKULTETAS
SOCIALINIO DARBO KATEDRA**

GINTARĖ LUKŠIENĖ
(Vaiko teisių apsaugos studijų programa)

**VAIKO TEISIŲ SAMPRATOS DAUGIALYPIŠKUMAS
ŽINIASKLAIDOJE**

Magistro baigiamasis darbas

Darbo vadovas:
Docentė dr. J. Pivorienė

Vilnius, 2008

TURINYS

ĮVADAS	3
1. VAIKO TEISIŲ SAMPRATA	7
1.1. VAIKO SAMPRATA	7
1.2. VAIKO TEISINĖS APSAUGOS SAMPRATA	12
1.2.1. VAIKO TEISINIS STATUSAS	13
1.2.2. PAGRINDINIAI VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PRINCIPAI	15
1.3. PAGRINDINIAI TEISĖS ŠALTINIAI ĮTVIRTINANTYS VAIKO TEISES	20
1.3.1. PAGRINDINIAI TARPTAUTINIAI VAIKO TEISIŲ DOKUMENTAI	21
1.3.2. PAGRINDINIAI NACIONALINIAI TEISĖS ŠALTINIAI	24
2. VAIKO TEISIŲ SAMPRATA ŽINIASKLAIDOJE	28
2.1. ŽINIASKLAIDOS SAMPRATA IR POVEIKIS VISUOMENEI	28
2.1.1. ŽINIASKLAIDOS SĄVOKA, FUNKCIJOS, RŪŠYS	28
2.1.2. ŽINIASKLAIDOS POVEIKIS VISUOMENEI	33
2.2. VAIKO TEISĖS ŽINIASKLAIDOJE	36
3. VAIKO TEISIŲ SAMPRATOS DAUGIALYPIŠKUMO ŽINIASKLAIDOJE TYRIMAS ..	40
3.1. TYRIMO METODOLOGINIS PAGRINDIMAS	40
3.2. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ	45
3.2.1. INTERNETINĖS ŽINIASKLAIDOS STRAIPSNIŲ SUSIJUSIŲ SU VAIKO TEISĖMIS KIEKYBINĖ TURINIO ANALIZĖ	45
3.2.1.1. Straipsnių pasiskirstymas pagal jų šaltinį	45
3.2.1.2. Tyrimui atrinkti straipsniai pagal autorių	46
3.2.1.3. Straipsniai pagal skiltis analizuojamuose internetinės žiniasklaidos tinklapiuose	48
3.2.1.4. Straipsniai pagal skaitytojų komentarus	51
3.2.1.5. Straipsniai pagal juose įterptas fotografijas	53
3.2.2. INTERNETINĖS ŽINIASKLAIDOS STRAIPSNIŲ SUSIJUSIŲ SU VAIKO TEISĖMIS KOKYBINĖ TURINIO ANALIZĖ	55
3.2.2.1. Negimusio/ ką tik gimusio kūdikio gyvybės išsaugojimas	55
3.2.2.2. Šeimos politika Lietuvoje	57
3.2.2.3. Vaikų sveikatos problemos	58
3.2.2.4. Seksualinis smurtas prieš vaikus	61
3.2.2.5. Tarnybų abejingumas šeimos nelaimėi	64
3.2.2.6. Vaiko pagrobimas (Rinau šeimos drama)	65
3.2.2.7. Kiti vaiko teisių pažeidimai	66
3.2.2.8. Informacija vaiko teisių klausimais	71
3.2.2.9. Vaiko teisių sampratos daugialypiškumas žiniasklaidoje	72
IŠVADOS	74
REKOMENDACIJOS	76
LITERATŪROS SĄRAŠAS	77
PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS	85
LENTELIŲ SĄRAŠAS	86
SANTRAUKA	87
SUMMARY	88
PRIEDAI	89

IVADAS

"Beprasmiš būtu gyvenimas, tuščias, niūrus, jei jo nenušviestų vaiko šypsnyš."

(poetas Just. Marcinkevičius)

Per pastarąjį šimtmetį visuomenės požiūris į vaikus iš esmės pasikeitė. Ilgą laiką buvo manoma, kad vaikai yra labai pažeidžiami ir todėl jiems visų pirma reikalinga ypatinga tėvų ir visuomenės apsauga. Tik neseniai vaikai tapo teisės subjektais ir įgijo teises. Vaiko teisės apima: vaiko kaip individo apsaugą, ir aplinkos, kurioje visiems vaikams užtikrinamas pilnavertis vystymasis, kūrimą. Vaiko teisės rodo universalų bei ypatingą vaikystės statusą. Vaikystė - laikotarpis, per kurį vaikai greitai keičiasi ir vystosi, taip pat patiria įvairių nuoskaudų bei neigiamą juos supančios aplinkos poveikį. Vaikams būtina pastogė, maistas, mokslas, gydymas, meilė bei apsauga nuo prievartos ir aplaidumo. Jiems taip pat turi būti suteikta galimybė, atsižvelgiant į amžių ir brandumą, naudotis savo civilinėmis bei politinėmis teisėmis šeimoje, bendruomenėje ir valstybėje.

Temos aktualumas ir problematika. Šiuo metu Lietuvoje gyvena apie 3 366 357 gyventojų¹, iš jų 673 800 yra vaikai.² Taigi kas ketvirtas šalies gyventojas yra vaikas. Vaiko teisių apsaugą užtikrinti svarbu, nes vaikai yra ne tik mūsų visuomenės ateitis, bet ir dabartis.

Kad galėtume užtikrinti ir ginti mūsų visuomenėje gyvenančių vaikų teises, visų pirma turime turėti suvokimą, kas tai yra vaiko teisės, nes šiuolaikiniame pasaulyje vaiko teisių išmanymas ir tinkamas bei savalaikis jų įgyvendinimas visuose visuomenės gyvenimo lygmenyse yra vienas svarbiausių demokratinės valstybės požymių, o visuomenės ugdymas žinoti ir gerbti vaiko teises – neatsiejama demokratinės valstybės pilietinė tradicija.³

Vaiko teisių sampratą formuoja išmanymas požymių, pagal kuriuos vaiką galima atskirti nuo suaugusio asmens, taip pat suvokimas vaiko, kaip teisių turėtojo ir išmanymas pagrindinių vaiko teisių apsaugos principų. Kad tai padarytume būtina susipažinti su nacionaliniais ir tarptautiniais dokumentais priimtais vaiko teisių apsaugos srityje, bei jų teisine galia.

Viena iš priemonių formuojančių mūsų suvokimą tame tarpe ir vaiko teisių sampratą, yra visuomenės informavimo priemonės, kurias šiame darbe vadiname tiesiog žiniasklaida.

¹ Gyventojų skaičius 2008 m. pradžioje. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius, 2008// <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1299>; prisijungimo laikas 2008-09-27.

² Vaikų skaičius pagal amžiaus grupes 2008 m. pradžioje. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius, 2008// http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Vaikai_Demogr_0911.doc; prisijungimo laikas 2008-09-27.

³ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga// <http://www3.lrs.lt/pls/inter/vaikai?kalbId=1&sakId=5294>; prisijungimo laikas: 2008-09-19.

Remiantis tyrimų duomenimis Lietuvoje ilgą laiką žiniasklaidos institucija pasitikėta labiausiai, 2004 m. kovo mėn., žiniasklaida pasitikėjo 45% gyventojų, o nepasitikėjo tik 20%.⁴ Remiantis paskutiniais (2008 m. rugsėjo 4-14 d.) „Vilmorus“ tirtu Lietuvos gyventojų požiūriu į institucijas duomenimis, Lietuvos gyventojų pasitikėjimas žiniasklaidos priemonėmis sumažėjo tik iki 38,2%, nepasitikėjimas išliko panašus – 20,6%.⁵ Žiniasklaida pasitikima labiau nei Vyriausybė, Seimu, teismais, savivaldybėmis, policija.

Žiniasklaidoje apstu straipsnių, kurių tema vaikai, jų teisės, bei jų įgyvendinimo problematika. Kadangi žiniasklaidos įtaka jos klausytojams ir žiūrėtojams yra neginčijama, yra svarbu iširti, kokius vaiko teisių aspektus žiniasklaida daugiausia aprašinėja, kaip pateikiama informacija skaitytojui, galų gale kokia vaiko teisių samprata yra vyraujanti ir perduodama mums – žiniasklaidos vartotojams.

Ištirti vaiko teisių sampratos daugialypiškumą žiniasklaidoje labai svarbu ir dėl to, jog iki šiol buvo tiriamas tik žiniasklaidos žalingas poveikis nepilnamečiams (A. Miškinis, 2005; E. Žiobienė, 2006; A. Dobryninas, 2000; G. Imbrasienė, 2004 ir kiti) ir nebuvo bandyta išsiaiškinti, kokia vaiko teisių samprata yra formuojama žiniasklaidoje.

Šis tyrimas yra aktualus žiniasklaidai, kaip poveikio visuomenės nuomonei darytojai ir jos sąmoningumo formuotojai, žiniasklaidos vartotojiškai visuomenei, vaiko teises saugančių ir ginančių institucijų specialistams, vaiko teisių politikos formuotojams.

Tyrimo tikslas: atskleisti vaiko teisių sampratos daugialypiškumą internetinėje žiniasklaidoje.

Tyrimo uždaviniai:

1. Atskleisti vaiko teisių sampratą, analizuojant literatūrą apie vaiką, jo teisinę padėtį bei apsaugą, nagrinėjant pagrindinius vaiko teises įtvirtinančius šaltinius.
2. Aptarti žiniasklaidos sampratą ir jos poveikį visuomenei.
3. Nustatyti kokias vaiko teisių sampratas formuoja internetinė žiniasklaida ir kuri iš jų yra vyraujanti.
4. Pateikti rekomendacijas, koku būdu galima formuoti teigiamą vaiko teisių sampratą.

Tyrimo klausimas: kokios vaiko teisių sampratos yra formuojamos Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje. Kokia iš jų yra vyraujanti?

Tyrimo metodai: mokslinės literatūros, dokumentų analizė, internetinės žiniasklaidos straipsnių kiekybinė ir kokybinė turinio analizė (kontent analizė); lyginimas, sisteminimas, klasifikavimas, duomenų interpretavimas.

⁴ Socialiniai ir politiniai procesai visuomenės nuomonės tyrimų duomenimis// http://www.sti.lt/leid_pristat/Tekstai/europa/III_dalis.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.

⁵ „Vilmorus“ apklausa: Lietuvos gyventojų požiūris į institucijas// http://www.vilmorus.lt/index.php?lng=lt&page_id=16&news_id=5; prisijungimo laikas: 2008-11-15.

Magistrinio darbo struktūra: baigiamąjį darbą sudaro įvadas, teorinė dalis sudaryta iš 5 skyrių ir 6 poskyrių, tyrimas (kiekybinė ir kokybinė turinio analizė), teorinės išvados, rekomendacijos ir naudotos literatūros sąrašas. Darbo apimtis 88 psl. (be priedų).

Teorinėje darbo dalyje analizuojama vaiko teisių samprata, kuri atskleidžiama per sąvokų vaikas, vaiko teisinė apsauga sampratas, bei pagrindinių vaiko teises įtvirtinančių šaltinių analizę. Taip pat aptariama žiniasklaidos samprata, bei jos poveikis visuomenei.

Tyrime analizuojamas vaiko teisių sampratos daugialypiškumas žiniasklaidoje. Analizuojami internetinės žiniasklaidos straipsniai susiję su vaiko teisėmis. Aiškinamasi kokia vaiko teisių samprata yra vyraujanti Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje.

Po atlikto tyrimo, padaromos bendrosios išvados, kurios pagrindžia darbo pradžioje išsikeltą tikslą ir uždavinius.

Darbo pabaigoje pateikiamos rekomendacijos.

Raktiniai žodžiai:

Vaikas - kiekvienas nepilnametis asmuo nuo jo gimimo momento (pirmojo savarankiško naujagimio įkvėpimo) iki pilnametystės (18 metų) arba visiško civilinio veiksnio įgijimo įstatymų nustatyta tvarka (sudarant santuoką arba emancipacijos būdu), (Vaiko teisių konvencija, 1989; LR civilinis kodeksas, 2000).

Vaikystė – tai socialinė kategorija, skirianti vaikus nuo suaugusiųjų (I. Tamutienė, 2004).

Vaiko teisės – tai paprasčiausiai žmogaus teisės. Jos apima, vaiko kaip individo apsaugą, ir aplinkos, kurioje visiems vaikams užtikrinamas pilnavertis vystymasis kūrimą (Vaiko teisės Europoje, 2000).

Vaiko teisinis statusas – tai vaiko teisių ir pareigų vienovė (A. Vaišvila, 2000).

Pagrindiniai vaiko teisių apsaugos principai (Vaikų teisės. Nuostatų įgyvendinimas, 2002):

1. Vaiko interesų viršenybė,
2. Gyvenimas ir vystymasis,
3. Diskriminacijos uždraudimas,
4. Dalyvavimas

Daugialypiškumas – sąvoka išvesta iš žodžio daugialypis, kurio reikšmė – sudėtas iš daug dalių (Lietuvių kalbos žodynas, 2005). Šiame darbe vaiko teisių sampratos daugialypiškumas reiškia tai, kad žiniasklaidoje gali vyrauti ne viena vaiko teisių samprata.

Žiniasklaida – kitaip dar vadinama „visuomenės informavimo priemonėmis“ – tai priemonės, skirtos pateikti informaciją plačiam žmonių ratui. Žiniasklaidos rūšys: spauda, radijas, televizija, internetas. Bendras jų bruožas yra tai, kad naudojantis techninėmis priemonėmis jos pasiekia plačiąją visuomenę (<http://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%BDiniasklaida>).

Internetas – tai kompiuterių tinklas, į kurį įeina ne tik vienoje kurioje nors valstybėje, bet ir įvairiose pasaulio šalyse esantys kompiuteriai su juose sukaupta informacija apie atskiras valstybes, institucijas, įstaigas, organizacijas, visuomenės informavimo priemones, žymius žmones, su naujausiomis žiniomis apie pasaulio įvykius, reiškinius, procesus (V. Urbonas, 2007).

Internetinė žiniasklaida – tai gana specifinė žiniasklaidos priemonė, apimanti ir spausdintinę, ir audiovizualinę žurnalistiką. Ji informacijos vartotojui teikia ne tik tekstinę, bet ir vaizdinę bei garsinę informaciją (V. Urbonas, 2007).

1. VAIKO TEISIŲ SAMPRATA

„Vaikystė yra svarbiausias laikotarpis, lemiantis kiekvieno žmogaus likimą. Tai laikotarpis, kuris įtvirtina mumyse pasitikėjimą žmonija arba atstumia nuo jos. Vaikystėje taip pat padedami pagrindai gyvenimo meilei ir mokymuisi, tobulumo troškimui, atsparumui gyvenimo negandoms, norui dalintis ir padėti kitiems, žmonių gyvybės pagarbai“⁶

1.1. VAIKO SAMPRATA

Norėdami suprasti kas tai yra vaiko teisės, pirmiausia turime išsiaiškinti, kas yra vaikas, kokie požymiai išskiria vaikus kaip atskirą visuomenės grupę, kada prasideda ir baigiasi vaikystė, ir kodėl jai yra teikiamas ypatingas dėmesys. Požiūris į vaiką yra esminis veiksnys, tiesiogiai susijęs su suaugusiųjų veiksmais vaiko atžvilgiu ir vaiko padėtimi visuomenėje. Istorijos kontekste požiūris į vaiką keitėsi, tuo pačiu keitėsi ir suaugusiųjų elgesys vaiko atžvilgiu bei vaiko statusas visuomenėje.⁷

Analizuojant pačią „vaiko“ sąvoką, daugiausia problemų iškyla dėl šios sąvokos apimties. Dabartinis Lietuvių kalbos žodynas sąvoką „vaikas“ apibrėžia: 1) sūnus ar duktė savo tėvams; 2) berniukas ar mergaitė; 3) žmogus, turintis kurios nors aplinkos ar kurio amžiaus bruožų.⁸ Pasak J. Žukauskienės ir A. Širinskienės, biologine prasme kiekvienas asmuo yra kažkieno vaikas. Socialine prasme vaikas – tai asmuo, turintis tam tikrus socialinius ryšius su savo tėvais. Taip pat analizuojamas terminas reiškia ir tam tikras amžiaus ribas.⁹

Psichologų nuomone, „Vaiko“ sąvokos apibrėžimo pagrindas – žmogaus amžiaus ir jo raidos būdingų požymių ryšys. Apie raidos stadijas, kurias kiekvienas vaikas pereina vaikystėje, kalbėjo daug garsių psichologų savo teorijose. Vienas garsiausių - Z. Froidas savo sukurtoje psichoanalitinėje žmogaus raidos teorijoje išskyrė 5 stadijas (oralinę, analinę, falinę, latentinę ir genitalinę), kur kiekviena asmens psichologinės raidos stadija apibūdinama pagal tai, į kurią kūno vietą fokusuojamas seksualinis susidomėjimas ir patiriamas malonumas, t.y. kuri kūno vieta tam tikro amžiaus individų yra malonių pojūčių šaltinis ir yra stipriai sužadamos.¹⁰ Tuo tarpu kognityvinės teorijos atstovas J. Piaget sudarė raidos stadijų seką, kuri apibūdina vaiko intelekto raidą. Jis skyrė keturias pagrindines pažintinės raidos stadijas: sensomotorinę,

⁶ Lousiane Gauthier. Trečiojo tūkstantmečio vaikai. Vilnius. 2001. P. 9.

⁷ Tamutienė I. Vaiko teisių apsaugos institutai ir jų sąveika prievartos prieš vaiką atvejais: daktaro dis. Soc. Mokslai: sociologija (05S)/VDU.-K., 2004. P.13.

⁸ Dabartinis lietuvių kalbos žodynas. Vilnius. 2000. P. 903.

⁹ J. Žukauskaitė, A. Širinskienė. Konfidencialumo problema vaikams skirtose narkomanijos prevencijos programose//Religijos mokslo žurnalas SOTER. 2007, Nr.22(50), P.148.

¹⁰ D. Myers. Psichologija. Vilnius. 2000. P. 467-477.

ikioperacinę, konkrečių operacijų, ir formalių operacijų.¹¹ Psichosocialinės teorijos atstovas E.H. Eriksonas praplėtė Z. Froido teoriją, pasiūlęs naują psichosocialinės viso gyvenimo raidos sampratą ir pabrėžė, kad kiekvienoje gyvenimo stadijoje individas susiduria su nauja augimo krize, kuri turi būti įveikta. Eriksonas raidą į stadijas skirstė ne pagal kūno dalis ir su jomis susijusį malonumo jausmą, o pagal kiekvieno asmens ryšį su socialine aplinka. 3 pagrindiniai aspektai išskiriami žmogaus raidoje ir jos tyrimuose: somatinis (fizinė raida), asmeninis (žmogaus gyvenimo istorija), socialinis (kultūrinė, istorinė ir kt. aplinka).

Taigi, raidos psichologija sukūrė „psichologinį vaiką“, kuris keliauja apibrėžtais raidos etapais link visiško subrendimo.¹² Remiantis psichologų atliktais tyrimais ir padarytomis išvadomis, kuomet analizuojamas vaikystės periodas, galime teigti, kad žmogaus „vaiko“ tarpsnis apima laikotarpį nuo naujagimystės iki pirmojo brandos tarpsnio, t.y. nuo gimimo iki 12 - 15 metų. Bet psichologijos duomenų nepakanka konstatuoti dvi ribas: 1) nuo kurio momento reikėtų laikyti vaiko pradžia; 2) iki kurio amžiaus žmogus yra vaiko amžiaus.

Į sąvoką „vaikas“ galime pažvelgti ir iš sociologinės perspektyvos, nes dauguma sociologijos atstovų kritikavo psichologus, dėl tokio riboto vaiko raidos (kaip proceso, kurio tikslas „nuo nesubrendimo iki suaugusiojo kompetencijos“) suvokimo. Jie pasisakė ir dėl vaiko, kaip tarpasmeninių ryšių dalyvio, neįvertinimo, nes vaikai raidos psichologijoje buvo matomi kaip negalintys turėti indėlio į vaikų-suaugusiųjų santykius bei negalintys sukurti savo kultūros.¹³ Sociologijos mokslas pirmasis ėmėsi tikslo apibrėžti vaiko bei vaikystės sąvokas, išskirti būdingus požymius, nustatyti vaiko padėtį visuomenėje. Sociologijos terminų žodyne vaikas apibrėžiamas kaip socialinis veikėjas, o vaikystė kaip socialinė kategorija, skirianti vaikus nuo suaugusiųjų.¹⁴ Kaip socialinis institutas vaikystė vystosi ir keičiasi kartu su visuomenės išsivystymo lygiu, kultūra, tradicijomis bei socialine struktūra. Pripažįstant, jog vaikystės samprata priklauso nuo skirtingų laiko, vietos bei socialinių dimensijų, svarbu apibrėžti požymius, pagal kuriuos galima atskirti vaiką nuo suaugusio asmens. Labiausiai mūsų požiūriu, priimtina N. Vuckovic – Sahovic suformuluota teorija, kuria remiasi ir G. Sagatys savo daktaro disertacijoje, ir kuri apibrėžia vaikystę trimis kriterijais: *amžiumi, amžiaus grupėmis pačioje vaikystėje ir vaikystės turiniu.*¹⁵

Pirmasis, amžiaus kriterijus, atspindi laiką, kada vaikystė prasideda ir kada ji baigiasi. Šie klausimai paprastai yra reguliuojami kiekvienos valstybės įstatymuose. Amžiaus, skiriančio

¹¹ Sutton C. Socialinis darbas, bendruomenės veikla ir psichologija. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija, 1999.P.29.

¹² Kabašinskaitė D. Vaikystės sociologija, vaikų teisės ir vaikų politika//Filosofija. Sociologija. Mokslotyra. Demografija// Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos leidykla, 2002, Nr. 3. P. 43.

¹³ Ten pat.

¹⁴ Tamutienė I. Vaiko teisių apsaugos institutai ir jų sąveika prievartos prieš vaiką atvejais: daktaro dis. Soc. Mokslai: sociologija (05S)/VDU.-K., 2004. P.13.

¹⁵ Ten pat.

vaiką nuo suaugusiojo, nustatymas atspindi vaiko fizinės ir psichologinės brandos trūkumą bei poreikį apsaugoti vaiką nuo išnaudojimo bei žalingo aplinkos poveikio.¹⁶ Paprastai valstybės nustato žemutinę ir aukštutinę vaiko teisių ribas, t. y. įstatymiškai įtvirtina, koks žmogaus vystymosi momentas yra laikomas gyvybės pradžia ir iki kada valstybė pripažįsta žmogui vaiko statusą. Gyvybės pradžia įvairių teorijų šalininkai pripažįsta skirtingus momentus: pirmuosius kūdikio judesius (jie fiksuojami jau 14 nėštumo savaitę), smegenų impulso atsiradimą (fiksuojami 6 savaitę), pirmąjį širdies dūžį, pirmą savarankišką įkvėpimą (10-oji savaitė), vaiko atskyrimą nuo moters kūno, virkštelės nukirpimą ir pan.¹⁷ Kaip matyti, teoriniame lygmenyje visuotinio susitarimo dėl to, ką laikyti gyvybės pradžia, o kartu ir žemutine vaiko teisių riba, nėra. Tokiu atveju galime pasiremti Lietuvos Respublikoje galiojančiu Civiliniu kodeksu, kurio 2.3 straipsnio 1 dalyje fizinio asmens gimimo momentu pripažįstamas pirmasis savarankiškas naujagimio įkvėpimas.¹⁸

Nustatant aukštutinę vaiko teisių ribą vėlgi susiduriame su skirtingais jos vertinimais, nors šiuo atveju daugelis valstybių sutaria, kad vaiku laikomas asmuo iki 18 metų. Žvelgiant tarptautiniu mastu, pirmą kartą vaiko sąvoka ir amžiaus kriterijus, atribojantys vaiką nuo suaugusiojo buvo įtvirtinti Jungtinių Tautų Generalinės Asamblėjos 1989m. priimtoje Vaiko teisių konvencijoje. Jos 1 straipsnyje teigiama: „Šioje Konvencijoje vaiku laikomas kiekvienas žmogus, neturintis 18-os metų, jei pagal taikomą įstatymą jo pilnametystė nepripažinta anksčiau“. ¹⁹ Tai reiškia, kad valstybės savo nacionaliniuose įstatymuose gali įvairiai šią sąvoką apibrėžti (pavyzdžiui, vaiku laikyti asmenį iki 16 ar 20 metų), tačiau bet kuriuo atveju prie Konvencijos prisijungusios valstybės turi garantuoti joje įtvirtintas teises visiems asmenims bent iki 18 metų²⁰ Vaiko amžiaus kriterijus apibrėžtas ir Lietuvos Respublikos Vaiko teisių pagrindų įstatyme. Jo 2 straipsnyje numatyta, kad „Vaikas yra žmogus, neturintis 18 metų, išskyrus atvejus, kai įstatymai numato kitaip“. ²¹ Būtent šiame straipsnyje paminėti „atvejai, kai įstatymas numato kitaip“ iš esmės remiasi antruoju kriterijumi – amžiaus grupėmis pačioje vaikystėje, kuomet vaikystė skirstoma į atskiras kategorijas. Šio skirstymo ištakos glūdi dar Senovės Romos teisėje, kurioje vaikystė buvo dalijama į tris stadijas:

- 1) *Infantia* (*infantes*) – vaikai iki septynerių metų buvo laikomi visiškai neveiksniais;

¹⁶ Ten pat.

¹⁷ Sakalauskas G. Vaiko teisių apsauga Lietuvoje. Vilnius: Vaiko teisių informacijos centras, 2000. P. 11-12.

¹⁸ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

¹⁹ Vaiko teisių konvencija// Valstybės žinios. 1995, Nr. 60-1501. Lietuvoje Konvencija įsigaliojo 1992 m. kovo 1 d. (Lietuva prisijungė 1992 m. sausio 8 d., o 1995 m. liepos 3 d. ratifikavo).

²⁰ Sakalauskas G. Vaiko teisių apsauga Lietuvoje. Vilnius: Vaiko teisių informacijos centras, 2000. P. 6.

²¹ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas//Valstybės žinios. 1996, Nr. 33-807.

- 2) Tutels inpubertis (impuberes) – mergaitės nuo septynių iki dvylikos metų ir berniukai nuo septynių iki keturiolikos metų buvo laikomi nepilnamečiais, turinčiais ribotą veiksnumą (periodas iki vaiko paauglystės, kurio metu vaikui vis dar reikia globėjo);
- 3) Cura minoris – mergaitės nuo dvylikos metų, o berniukai nuo keturiolikos iki dvidešimt penkerių laikyti pilnamečiais ir veiksniais, tačiau jiems buvo taikomos lengvatos sudaryti aiškiai nenaudingų sandorių pripažinimo negaliojančiais atveju.²²

Taigi vaikystės skirstymas į stadijas yra išlikęs iki šių dienų ir būdingas daugeliui nacionalinės teisės šakų, ir yra pagrįstas asmens veiksnumu, t. y. galėjimu savo veiksmais įgyti teises ir susikurti pareigas. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse (toliau – CK) ir Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekse (toliau – CPK), įtvirtinta, kad nepilnamečiais laikomi vaikai iki 18 metų, tačiau jie skirstomi į dvi grupes: iki 14 metų (neturintys veiksnumo) ir nuo 14 iki 18 metų (turintys dalinį veiksnumą). Visiškas asmens veiksnumas atsiranda sulaukus pilnametystės, ir nuo to momento žmogus praranda vaiko statusą, tačiau CK yra numatytos ir kelios išimtys, kada asmuo gali tapti visiškai veiksnium dar nebūdamas reikiamo amžiaus. „Tais atvejais, kai įstatymai leidžia fiziniam asmeniui sudaryti santuoką anksčiau, nei sueis aštuoniolika metų, asmuo, kuriam nėra suėjęs šis amžius, įgyja visišką civilinį veiksnumą nuo santuokos sudarymo momento“²³ teigiama CK 2.5 straipsnio 2 dalyje. Kitas būdas tapti visiškai veiksnium iki pilnametystės – emancipacija. Ji numatyta CK 2.9 straipsnio 1 dalyje, kurioje teigiama: „Nepilnametis, sulaukęs šešiolikos metų, jo tėvų, globos (rūpybos) institucijų, jo rūpintojo ar jo paties pareiškimu gali būti teismo tvarka pripažintas visiškai veiksnium (emancipuotas), jei yra pakankamas pagrindas leisti jam savarankiškai įgyvendinti visas civilines teises ar vykdyti pareigas“.²⁴

Reikėtų paminėti, jog daugelyje Lietuvos Respublikos teisės aktų asmenys iki 18 metų yra vadinami nevienodai, tačiau šis faktas didelių sunkumų teisės praktikoje nesukelia, nes pačiame įstatyme dažniausiai yra nurodomas konkretus vaiko amžius. Kitais atvejais vaiko amžius nurodomas įstatymo komentaruose arba yra remiamasi nusistovėjusiomis teismų praktikos normomis. Pavyzdžiui, Lietuvos Respublikos baudžiamajame kodekse²⁵ (toliau - BK), kalbant apie vaikus, vartojamos tokios sąvokos kaip „kūdikis“, „mažametis“, „nepilnametis“. Baudžiamajame kodekse nėra konkrečiai suformuluotų „vaiko“ ir „nepilnamečio“ sąvokų. Yra apibrėžtos tik amžiaus, nuo kurio galima baudžiamoji atsakomybė, ribos. Pagal baudžiamuosius įstatymus atsako „nepilnamečiais“ vadinami asmenys nuo 14 iki 18 metų. O asmenys iki 14 metų baudžiamajoje teisėje vadinami „mažamečiais“. „Nepilnamečiais“ asmenys iki 18 metų taip pat

²² Nekrošius I., Nekrošius V., Vėlyvis S. Romėnų teisė. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia, 1999. P. 92.

²³ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

²⁴ Ten pat

²⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

yra vadinami ir Lietuvos Respublikos darbo kodekse.²⁶ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodekse²⁷ vaiko samprata išreiškiama tokiomis sąvokomis kaip „vaikas“, „paauglys“, „nepilnametis“. Terminas „paauglys“ dažniausiai vartojamas apibūdinant asmenis nuo 14 iki 16 metų amžiaus (175 str., 178 str. 4 d., 183 str. 3 d.), „vaikas“ – asmenis nuo 5-7 iki 16 metų amžiaus (138 str., 140 str., 142 str.), „nepilnametis“ – asmenis nuo 16 iki 18 metų amžiaus (13 str., 21 str.). Pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą²⁸ vaikai iki 6 metų vadinami „ikimokyklinio amžiaus vaikais“, o vaikai nuo 6 iki 18 metų vadinami „mokyklinio amžiaus vaikais“. Lietuvos Respublikos Konstitucijos²⁹ 41 straipsnyje yra nustatyta: „Mokslas yra privalomas asmenims iki 16 metų“.

Trečiasis kriterijus apibrėžiantis vaikystę – vaikystės turinys. Jis apibrėžia požymius, kurie vaiką atskiria nuo suaugusiojo. Pagrindiniu skiriamuoju požymiu dažniausiai yra nurodoma asmens branda. Suaugęs asmuo savaime yra brandus, tuo tarpu vaikas toks dar nėra arba yra tik iš dalies. Socialinės brandos sąvoka minima ir BK³⁰ 81 ir 91 straipsniuose. Šių straipsnių komentare, socialinė branda aiškinama fizinio, psichinio asmens brandumo pakopa, kurią skirtingi asmenys pasiekia skirtingo amžiaus. Tai turimas asmens žinių kiekis, jo požiūris į aplinką, pasaulį, jį supančius asmenis, gebėjimas vertinti visuomenės keliamus reikalavimus jo amžiaus žmonėms ir žinoti savo vietą jį supančioje aplinkoje, gebėjimas numatyti savo veikos padarinius ir juos planuoti, kritikuoti ir būti savikritiškam, atkaklus užsibrėžtų tikslų siekis, galėjimas kontroliuoti savo emocijas ir veiksmus kritinėse situacijose. Nepakankamas asmens socialinės brandos išsivystymas sąlygoja tai, jog jis gali būti nevisaverčiu nusikaltimo subjektu, tai yra asmuo gali turėti 16 - 17 metų, bet jo socialinė ir emocinė branda atitinka tik 12 - 13 metų amžių (čia sakoma apie nepilnamečius), jis gali elgtis lengvabūdiškai, nekritiškai, neatsakingai. Tad pagal BK subjektu gali būti brandus asmuo, suvokiantis savo padėtį visuomenėje ir turintis tam tikrą intelektą. Todėl būdamas nevisaverčiu subjektu asmuo gali būti atleistas nuo baudžiamosios atsakomybės arba jam skiriama švelnesnė bausmė. Taigi analizuojant literatūra pastebėta, jog asmens branda yra sunkiai apibrėžiama tiek psichologiniu, tiek sociologiniu, tiek ir teisiniu požiūriu, nes, pasak V. Justickio, socialinė branda yra ne tik atitinkamo fizinio ir psichinio išsivystymo pakopa, bet ir asmenybės socialiniai vaidmenys, pavyzdžiui, žmogaus savarankiškai užsidirbančio pragyvenimui (o ne išlaikytinio) vaidmuo. Kad asmuo imtų vykdyti tas socialines pareigas, kad visiškai priprastų prie atitinkamo vaidmens, reikia nemažai laiko.³¹

²⁶ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.

²⁷ Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.

²⁸ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas// Valstybės žinios. 2003, Nr. 63-2853.

²⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija// Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

³⁰ Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.

³¹ Bluvšteinas J. Kriminologija. Vilnius: Pradai, 1994. P. 198-199.

Remiantis analizuotų autorių teorijomis, galime teigti, jog „vaiko samprata negali būti radikaliai atskirta nuo bendrosios žmogaus sampratos. Nors tarp jų egzistuoja akivaizdūs skirtumai, susiję su psichologinėmis, socialinėmis, biologinėmis bei teisinėmis aplinkybėmis, vaikystę reikėtų suvokti kaip tam tikrą žmogaus vystymosi stadiją. Būtent toks požiūris yra tinkamiausias tiriant vaiko teisių įtvirtinimo pozityviojoje teisėje bei jų įgyvendinimo klausimus“.³² Todėl toliau darbe, analizuojant vaiko teisių sampratos daugialypiškumą žiniasklaidoje, vaiku bus laikomas kiekvienas nepilnametis asmuo nuo jo gimimo momento (pirmojo savarankiško naujagimio įkvėpimo) iki pilnametystės (18 metų) arba visiško civilinio veiksnio įgijimo įstatymų nustatyta tvarka (sudarant santuoką arba emancipacijos būdu).

1.2. VAIKO TEISINĖ APSAUGOS SAMPRATA

Ilgai visuomenė į vaiką žiūrėjo, kaip į „mažą suaugėlį“, kuriam svarbiausia fiziškai subręsti. Visuomenei prireikė ilgo istorinio tarpsnio, kad pakeistų požiūrį ir elgesį vaiko atžvilgiu. Tik XX a. devintajame dešimtmetyje vaikui įgavus teisių turėtojo statusą, vaiko padėtis visuomenėje pradėjo keistis. Į vaiką pradėta žiūrėti kaip į atskirą individą, kuris laikui bėgant tapo pilnaverčiu, atsakingu visuomenės nariu.³³

Vaiko teisės yra žmogaus teisės. Pasak D. Kabašinskaitės³⁴, žmogaus teisių idėja yra tai, jog kiekvienas asmuo vertas pagarbos. Vaiko teisės apima: vaiko kaip individo apsaugą, ir aplinkos, kurioje visiems vaikams užtikrinamas pilnavertis vystymasis kūrimą. Vaiko teisės rodo universalų bei ypatingą vaikystės statusą.

Specifinė vaiko padėtis visuomenėje lemia būtinybę aiškiai nustatyti jo teisių turinį, bei sukurti teises prielaidas vaiko teisių įgyvendinimui. Šiame poskyryje aptarsime vaiko teisinį statusą, bei pagrindinius vaiko teisių apsaugos principus, nes šiuolaikiniame pasaulyje vaiko teisių išmanymas ir tinkamas bei savalaikis jų įgyvendinimas visuose visuomenės gyvenimo lygmenyse yra vienas svarbiausių demokratinės valstybės požymių, o visuomenės ugdymas žinoti ir gerbti vaiko teises – neatsiejama demokratinės valstybės pilietinė tradicija.³⁵

³² Sagatys G. Vaiko teisė ir šeimos ryšius. Vilnius: Teisės informacijos centras, 2006. P. 32-33.

³³ Tamutienė I. Vaiko teisių apsaugos institutai ir jų sąveika prievartos prieš vaiką atvejais: daktaro dis. Soc. Mokslai: sociologija (05S)/VDU.-K., 2004. P. 13.

³⁴ Kabašinskaitė D. Vaikystės sociologija, vaikų teisės ir vaikų politika//Filosofija. Sociologija. Mokslotyra. Demografija// Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos leidykla, 2002, Nr. 3. P. 46.

³⁵ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga// <http://www3.lrs.lt/pls/inter/vaikai?kalbId=1&sakId=5294>; prisijungimo laikas: 2008-09-19.

1.2.1. VAIKO TEISINIS STATUSAS

Vaiko teisių išskyrimas į ypatingą žmoniškumo pažinimo ir visuomeninės veiklos sritį prasidėjo praėjus keliems šimtams metų nuo sąvokos „žmogaus teisės“ atsiradimo. Tad vaiko teisinio subjektiškumo problema teisės teorijoje nėra nauja. Teisinis subjektiškumas talpina savyje teisumą (leidimas asmeniui turėti, įgyti subjektines teises ir pareigas, visą jo gyvenimą nuo gimimo) ir veiksnumą (asmens dvasinis, intelektualinis, fizinis gebėjimas pačiam savo veiksmais susikurti teises, vykdant atitinkamas pareigas) kaip teisinių santykių dalyvių charakteristikas, leidžiančias asmeniui tapti tų santykių dalyviu. Teisinis subjektiškumas – juridinė prielaida įgyti teises ir pareigas – būdingas visiems asmenims. Kadangi subjektiškumas yra abstraktus, apibūdinant subjekto teisių apimtį bei teisinę galimybę jas ginti, teisingiau būtų kalbėti apie subjekto teisinį statusą. Vaiko teisinis statusas ribojamas jo amžiaus (iki 18 metų), išskyrus įstatymo numatytus atvejus (emancipacija, nepilnamečio santuoka). Kyla klausimas: ar gali vaikas, įgijęs teisinį subjektiškumą, bet nesulaukęs 18 metų, būti visavertis teisės subjektas? J. Stripeikienės manymu, šis klausimas reikšmingas nustatant vaiko teisinį statusą, nes neretai teigiama, kad vaikas negali savo veiksmais įgyti civilinių teisių ir susikurti civilinių pareigų, todėl jis tų teisių ir neturi.³⁶

Mokslinėje literatūroje nuolat vyksta diskusijos vaiko teisinio subjektiškumo klausimu. Vieni teoretikai, kaip G. Van Buerenas, N. Vuckovic-Sahovic, A. Saldenas sveikina VTK įtvirtintą autonomišką vaiko teisių koncepciją, kiti teoretikai, kaip R. G. Wilkinsas, A. Morita tvirtina, kad pripažįstant vaiko teisių autonomiškumą buvo žengtas pernelyg radikalus žingsnis³⁷, dar kiti, kaip B. C. Hafenas, J. O. Hafenas, J. P. Lucier'is apskritai neigia patį faktą, kad vaikas gali turėti savarankiškas teises.³⁸ Tokios nuomonės ryškiausias pavyzdys – JAV atsisakymas ratifikuoti VTK.³⁹ J. P. Lucier'is apibendrina JAV tokio požiūrio laikymosi nuostatas ir rašo, kad „pripažinusi vaiko teisinę autonomiją, t.y. suteikusi vaikui teisę savarankiškai ir nepriklausomai nuo savo šeimos naudotis teisėmis(...) įpareigotų besąlygiškai paisyti vaiko teisių.⁴⁰ Kiekvienas vaikas tokiu būdu potencialiai tampa savo tėvų, seserų ir brolių varžovu dėl teisių.

1989 m. priimta Vaiko teisių konvencija⁴¹, kurią Lietuva ratifikavo 1995m., pirmą kartą išsamiai apibrėžė vaiko teises bei įpareigojo valstybes jas gerbti ir garantuoti. Ji padarė

³⁶ Stripeikienė J. Vaiko, kaip savarankiško teisės subjekto, problema// Jurisprudencija. LTU, 2003, T. 42(34). P. 12.

³⁷ Wilkins R. G. International law, social change and the family// http://www.fed-soc.org/doclib/20070325_WilkinsIntlLawFam.pdf; P. 23-24, prisijungimo laikas 2008-09-21.

³⁸ Sagatys G. Vaiko teisė į šeimos ryšius. Vilnius: Teisės informacijos centras, 2006. P. 34-35. (išnaša Nr. 42. Breen C. The United Nations Convention on the Rights of the Child: Is a Rights Based Approach Right for the Child?).

³⁹ Šiuo metu, Vaiko teisių konvencija, nuo jos išgaliojimo, ratifikavo beveik visos pasaulio valstybės, išskyrus JAV ir Somalį.

⁴⁰ Sagatys G. Vaiko teisė į šeimos ryšius. Vilnius: Teisės informacijos centras, 2006. P. 35.

⁴¹ Vaiko teisių konvencija// Valstybės žinios. 1995, Nr. 60-1501.

didžiausią įtaką šiuolaikinei vaiko teisių koncepcijai ir postūmiui nuo vaiko, kaip globos ir apsaugos objekto suvokimo, link vaiko kaip veikėjo suvokimo.⁴² Šis tarptautinis dokumentas įtvirtino civilines, ekonomines, socialines, kultūrinės ir kitokio pobūdžio vaiko teises, kurias valstybės dalyvės išpareigojo gerbti ir garantuoti kiekvienam jų jurisdikcijai priklausančiam vaikui. Tėvų pareigos dabar įvardijamos ne vaiko teisių įgyvendinimo, o jų įgyvendinimo užtikrinimo prasme. Vaikams nuo šiol pripažįstama ne tik reikalinga apsauga, bet vaikai taip pat turi savo asmenines teises, kurias, priklausomai nuo amžiaus, gali įgyvendinti savarankiškai arba padedami tėvų, globėjų (rūpintojų) ar tėvių.

Tačiau pirmas svarbus žingsnis praktiškai ginant vaiką kaip savarankišką teisės subjektą, buvo žengtas priėmus Vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymą.⁴³ Šiame įstatyme yra įtvirtintos pagrindinės vaiko teisės ir laisvės, kurios turi būti saugomos visais civilinių teisių gynimo būdais. Kartu šio įstatymo 5 straipsnio 2 dalis nustatė, kad „Sprendžiant kilusius ginčus, kai įstatymai arba kiti teisės aktai kitaip negu šis įstatymas reguliuoja santykius, susijusius su vaiko teisėmis bei laisvėmis ir jų apsauga, arba kai šie klausimai nėra kitų įstatymų sureguliuoti, taikomos šio įstatymo atitinkamos nuostatos“. Šiame straipsnyje atsispindi svarbiausias principas aiškinant ir taikant teisės normas, jog vaikas, kaip teisės subjektas, įgyja įstatymo nustatytas teises, o joms įgyvendinti kuriama vaiko teisių apsaugos sistema, paremta vaiko interesų viršenybės principu.

Teisės normos, galutinai pakeitusios požiūrį į vaiką įtvirtintos CK.⁴⁴ CK 3 knygoje „Šeimos teisė“ yra nustatytos vaiko teisės (3.161 str.) ir pareigos (3.162 str.), jų vykdymą užtikrinantys subjektai (3.163 str.), paties vaiko dalyvavimas įgyvendinant jo teises (3.164 str.). Įtvirtintas tėvų ir vaikų turtinių teisių atskirumo principas (CK 3.161 str. 4d.), o CK 3.185 – 3.191 straipsniuose detalai reglamentuotos tėvų teisės ir pareigos, susijusios su jų vaikams priklausančio turto tvarkymu. CK 1.137 straipsnio 1 dalyje nustatyta, jog „Asmenys savo nuožiūra laisvai naudojami civilinėmis teisėmis, taip pat ir teise į gynybą“. Akivaizdu, kad vaikas dėl objektyvių priežasčių, t.y. dėl psichinio ir fizinio nesubrendimo negali pats laisvai pasinaudoti šia teise. Ši nuostata taikoma sistemiškai su CK 3.163 straipsnio 3 dalimi, sakančia, jog „Nepilnametis, įgijęs visišką veiksnumą, savo teises gina pats“. Nepilnamečiui, sulaukusiam 14 metų, tiek materialinės, tiek procesinės teisės normos garantuoja teisę pačiam kreiptis į teismą, jei vaikas mano, kad tėvai pažeidinėja jo teises (CK 3.164 str. 2d.). Gindamas savo teises vaikas visada, nepriklausomai nuo amžiaus, gali kreiptis į valstybinę vaiko teisių apsaugos instituciją (CK 3.164 str. 2d.). Ginant vaiko teises, pažeistas trečiųjų asmenų, jam atstovauja

⁴² Kabašinskaitė D. Vaikystės sociologija, vaikų teisės ir vaikų politika// Filosofija. Sociologija. Mokslotyra. Demografija// Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos leidykla, 2002, Nr. 3. P. 48.

⁴³ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas//Valstybės žinios. 1996, Nr. 33-807.

⁴⁴ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

tėvai, globėjai (rūpintojai) ar tėviai (CK 3.163 str. 1, 2 d.). Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso⁴⁵ 380 straipsnyje numatyta, jog „Sprendžiant bet kurį su vaiku susijusi klausimą, vaikas, sugebantis suformuluoti savo pažiūras, turi būti išklaustas tiesiogiai, o jei tai neįmanoma, – per atstovą. Priimant sprendimą turi būti atsižvelgta į vaiko nuomonę, jei tai neprieštarauja paties vaiko interesams.

Vaiko turtinių teisių atskyrimas nuo jo tėvų turtinių teisių, vaiko teisinės padėties sudarant sandorius nustatymas, sukurtas vaiko pažeistų teisių gynimo mechanizmas ne tik nuo trečiųjų asmenų, bet ir nuo jo teises pažeidžiančių tėvų, iš esmės įtvirtino vaiką, kaip savarankišką civilinių teisinių santykių subjektą, Lietuvos civilinėje teisėje.

1.2.2. PAGRINDINIAI VAIKO TEISIŲ APSAUGOS PRINCIPAI

Aptarę vaiko teisinį statusą, galime teigti, jog vaikas turi visas bendrąsias žmogaus teises ir laisves, kurios jam, kaip ir kiekvienam asmeniui, pripažįstamos vadovaujantis prigimtinių žmogaus teisių koncepcija, nepaisant vaiko neveiksnumo ar riboto veiksnio. Visgi atsižvelgiant į protinį ir fizinį nesubrendimą, vaikui būtina ypatinga apsauga bei priežiūra, teisinė apsauga ir iki gimimo, ir po jo, atsižvelgiant į tai, kad vaikas dėl savo asmenybės ypatumų (t.y. fizinio ir socialinio nesubrendimo) nesugeba savo teisėmis pasinaudoti bei apginti savo interesų. Visuomenėje turi veikti socialiniai institutai, garantuojantys efektyvų vaiko teisių gynimą ir atliekantys vaiko teisių įgyvendinimo garantijų vaidmenį.⁴⁶

Lietuvos Respublikos teisės aktuose vaiko teisinės apsaugos sąvoka nėra apibrėžiama, nors Vaiko teisių pagrindų apsaugos įstatyme⁴⁷ nurodyta, jog šio įstatymo paskirtis yra „gerinti vaikų teisinę apsaugą šalyje“.

Vaiko teisių apsaugos tikslas – vaiko teisių apsaugos politikos formavimas ir vaiko teisių įgyvendinimo užtikrinimas.⁴⁸ Kitaip tariant, turi būti ginamos silpniausių ir labiausiai pažeidžiamų visuomenės narių – vaikų, teisės ir teisėti interesai, užtikrinama saugi ir pilnavertė vaikystė, vaikas paruošiamas aktyviam socialiniam gyvenimui, išmokomas gerbti visuomenėje nusistovėjusias vertybes bei elgesio normas.

Ypatingas vaiko apsaugos būtinumas tarptautiniu mastu jau buvo numatytas 1959 metais priimtoje pirmojoje tarptautinėje sutartyje - Jungtinių Tautų Vaiko teisių deklaracijoje⁴⁹ (Lietuva prie jos prisijungė 1992 metų sausio 5 dieną). Deklaracijos preambulėje, pabrėžiama

⁴⁵ Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.

⁴⁶ Babachinaitė G. Vaiko teisės: jų samprata ir įgyvendinimo problemos// Vaiko teisės ir jų įgyvendinimo garantijos: Konferencijos medžiaga. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo leidykla, 1996. P. 19.

⁴⁷ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas//Valstybės žinios. 1996, Nr. 33-807.

⁴⁸ UNICEF// <http://www.un.lt/lt/unicef/veikla-ir-partneriai/valstybes-institucijos/vaiko-teisiu-apsauga/>; prisijungimo laikas: 2008-09-19.

⁴⁹ Jungtinių Tautų Vaiko teisių deklaracija//

http://www.nplc.lt/nj/Dokumentai/Uzs_teis_aktai/vaiko%20teisiu%20deklarac.htm; prisijungimo laikas 2008-09-22.

visos žmonijos pareiga vaikui duoti viską, ką ji turi geriausia. Vaiko teisių deklaracija pripažino vaiko politines ir pilietines teises (vaiko nediskriminacijos teisę, teisę į vardą ir pilietybę, buvo pabrėžiamos vaiko teisės į mokslą, sveikatos apsaugą ir specialią apsaugą).⁵⁰ Deklaracijos idėja - tai, ką vaikas gauna iš jį supančio pasaulio, jam gražins bei savo gyvenime vadovausis vaikystėje nustatytais principais. Tai reiškia, kad atsižvelgiant į vaiko amžių ir brandumą, jam suteikiama:

- 1) teisė reikšti savo pažiūras ir būti išklaustam;
- 2) teisė mokytis;
- 3) teisė dalyvauti kultūriniame gyvenime;
- 4) teisė išreikšti save;
- 5) teisė gauti informaciją iš įvairių šaltinių, bet apginant jį nuo jo gerovei kenkiančios informacijos ir medžiagos;
- 6) teisė būti apsaugotam nuo smurto ir prievartos.

Šias vaiko teises pripažinti ir jas ginti privalo Lietuvos Respublikos Seimas, Vyriausybė, kitos institucijos, visuomeninės organizacijos, tėvai, vyrai ir moterys, t.y. kiekvienas asmuo.⁵¹

Visgi Vaiko teisių deklaracija nurodė tik principus, kuriais vadovaujantis turi būti numatytos pripažįstamų vaiko teisių gynimo priemonės, o 1989 metai priimta Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija tiksliai išaiškino vaiko teises⁵² ir ją ratifikavusios šalys įpareigojo užtikrinti, kad visiems vaikams jos būtų suteiktos. Konvencijoje yra pateikiamos kelios pagrindinės elgesio su vaikais, jų apsaugos ir dalyvavimo visuomenės gyvenime vertybės. Svarbiausi yra keturi principai, kurių įgyvendinimas ir taikymas turi būti siejami su visais kitais Konvencijos straipsniais⁵³:

Pirmasis principas - *vaiko interesų viršenybės* (3 str.). Tai pamatinis vaikų teisių apsaugos principas, kuris numato, jog atliekant bet kokius su vaiku susijusius veiksmus, svarbiausiais laikytini vaiko interesai. Vaiko teisių konvencija reikalauja, kad valstybė kurtų ryšius su vaiku kaip individualiu piliečiu ir atsižvelgtų į vaikus, darydama politinius sprendimus. Šiame straipsnyje pristatoma „palankiausio intereso“ sąvoka, kuri reikalauja, jog Valstybė įsipareigotų matyti vaiką iš jo/jos perspektyvos. Ši sąvoka prieštarauja įprastai „vaiko poreikių“ sąvokai, kuri yra specialistų, politikų ir tėvų žodyno dalis. „Vaiko poreikių“ sąvoka siejasi su vaiko raidos paradigmu, nes joje vyrauja suaugusiojo kaip rūpintojo statusas. Konvencija suteikė galimybę naujiems procesams: nuo vaiko „poreikių“ link „interesų“ išryškavimo teisiniame ir

⁵⁰ Jonynienė Ž. Vaikų požiūris į vaiko teises ir jų įgyvendinimą. Šiauliai, 2005// http://www.gelbvaik.lt/download.php?file_id=153; prisijungimo laikas: 2008-09-22.

⁵¹ Lietuvos Respublikos Vyriausybė// <http://www.lrvk.lt/main.php?id=vaikams/archyvelis.html&d=3004>; prisijungimo laikas 2008-09-22.

⁵² Tu ir Europos Sąjunga!. Išleido Plan International ir Save the Children. Briuselis, 2006. P. 3.

⁵³ Vaikų teisės. Nuostatų įgyvendinimas. Vilnius, 2002. P.10.

politiniame formulavime.⁵⁴ Šio principo esmė ta, kad tiek priimant teisės aktus, tiek juos taikant, tiek sprendžiant klausimus, kurių teisės aktai nereglamentuoja, visada būtina įvertinti sprendimą ar bet kokį kitą veiksmȧ vaiko interesu̇ atžvilgiu bei užtikrinti, kad jie nebūtų pažeisti.⁵⁵

Vaiko interesu̇ viršenybės principas įtvirtintas ne viename Lietuvos Respublikos teisės akte. Lietuvos Respublikos vaiko teisiu̇ apsaugos pagrindu̇ įstatymo⁵⁶ 4 straipsnio 1 dalis nustato asmenu̇ pareigą visur ir visada pirmiausia atsižvelgti į vaiko interesus, 13 straipsnio 5 dalis numato vaiko interesu̇ viršenybę tėvams disponuojant savo turtu ir kt. Patys vaiko interesai taip pat ginami atskirais Vaiko teisiu̇ apsaugos įstatymo straipsniais, būtent: vaiko teisė būti sveikam (8str.), vaiko teisė į asmeninį gyvenimą, asmens neliečiamybę ir laisvę (10 str.), vaiko turtinės teisės (12, 13 str.), vaiko socialinės teisės (14 str.), vaiko teisė į laisvalaikį ir poilsį (16 str.), vaiko teisė gyventi kartu su tėvais ar juos atstojančiais asmenimis (23 str.), vaiko teisė į mokslą (34 str.) ir t. t. Vaiko interesu̇ viršenybės principas ypač apibrėžiamas Civiliniame kodekse⁵⁷, pavyzdžiui, 3.3 straipsnio 1 dalyje numatytas šio principo dominavimas reglamentuojant šeimos teisinius santykius, 3.174 straipsnis numato vaiko interesu̇ prioritetą teismui sprendžiant vaiko gyvenamosios vietos nustatymo klausimą, kai tėvai gyvena skyrium.⁵⁸

Kitas labai svarbus principas – *vaiko teisė gyventi ir vystytis* (6str.) Šio straipsnio nuostatos yra daugiau nei paprastas pripažinimas, kad vaikas turi teisę nebūti nužudytas. Jis turi teisę išlikti ir sveikai vystytis. Vaikui ypač svarbu yra užtikrinti sveiką vystymąsi, asmenybės, talentu̇ ir gebėjimu̇ tobulėjimą. Šis principas tiesiogiai yra susijęs su vaiko ekonominėmis ir socialinėmis teisėmis: paramą vaikui netekus tėvu̇, teisę į visavertį gyvenimą vaikams, turintiems fizinę ar psichinę negalią, teisę naudotis tobuliausiomis sveikatos apsaugos priemonėmis, teisę į socialinį aprūpinimą, poilsį, laisvalaikį ir pan.

Dauguma šių teisiu̇ įtvirtina ir kiti Lietuvoje veikiantys įstatymai. Jau mūsų minėtas Lietuvos Respublikos vaiko teisiu̇ apsaugos įstatymas⁵⁹, netik įtvirtina minėtas socialines teises, bet ir nustato jų įgyvendinimo būdus (kryptis). Pavyzdžiui, šio įstatymo 8 straipsnis numato vaiko teisės būti sveikam įgyvendinimo būdus. Šios teisės užtikrinimas, kaip ir daugelio kitu̇ vaiko teisiu̇, yra daugialypis, jį sudaro priemonės, leidžiančios sudaryti vaikui sveiką ir saugią aplinką, - vaiko tėvu̇ sveikatos priežiūra, ligu̇ profilaktika, kvalifikuota medicininė pagalba ir kitos.⁶⁰ Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse⁶¹ yra atskiras skyrius, skirtas vaiko teisei į

⁵⁴ Kabašinskaitė D. Vaikystės sociologija, vaikų teisės ir vaikų politika//Filosofija. Sociologija. Mokslotyra. Demografija// Vilnius: Lietuvos mokslu̇ akademijos leidykla, 2002, Nr. 3. P. 46.

⁵⁵ Šimonis M. Vaiku̇ teisės Lietuvos Respublikos teisės sistemoje// Teisės problemos, 2001, Nr. 4 (34). P. 64.

⁵⁶ Lietuvos Respublikos vaiko teisiu̇ apsaugos pagrindu̇ įstatymas// Valstybės žinios. 1996, Nr. 33-807.

⁵⁷ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

⁵⁸ Šimonis M. Vaiku̇ teisės Lietuvos Respublikos teisės sistemoje// Teisės problemos, 2001, Nr. 4 (34). P. 64 – 65.

⁵⁹ Lietuvos Respublikos vaiko teisiu̇ apsaugos pagrindu̇ įstatymas// Valstybės žinios. 1996, Nr. 33-807.

⁶⁰ Šimonis M. Vaiku̇ teisės Lietuvos Respublikos teisės sistemoje// Teisės problemos, 2001, Nr. 4 (34). P. 68.

⁶¹ Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.

apsaugą ir paramą netekus tėvų globos, kuri yra realizuojama vaikui suteikiant globą (rūpybą) ar jį įvaikinat. Jame numatyti nepilnamečių vaikų globos ir rūpybos tikslai (3.248 str.), jos nustatymo ir pabaigos pagrindai (3.249 str.), rūšys, formos (3.252 str.), globėjo (rūpintojo) atrankos kriterijai (3.268 str.), jų teisės ir pareigos bei atsakomybė (3.271-3.273 str.). Neįgalių vaikų teisės, bei jų realizavimo garantijos atskirai apibrėžtos Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatyme⁶², kurio principinė nuostata, jog neįgalūs vaikai turi lygias teises su sveikais vaikais, aktyviai gyventi, vystytis, mokytis, dirbti, dalyvauti visuomeniniame gyvenime. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas⁶³, Darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas⁶⁴ taip pat imasi ginti vaikų interesus, siekdami suteikti vaikui sveikas gyvenimo ir vystymosi sąlygas, bei užkirsti kelią galimam vaiko išnaudojimui. Kad ši teisė būtų užtikrinta minėtuose įstatymuose yra nustatyta: kokio amžiaus vaikas gali pradėti dirbti, kokius darbus, kokiomis sąlygomis, nustatyti darbo laiko apribojimai, poilsio trukmė ir pan.

Trečias Konvencijos principas – *jokio diskriminavimo*. Dėl greito fizinio, protinio, emocinio ir socialinio vystymosi diskriminacija daro daug didesnę poveikį vaikam negu suaugusiems.⁶⁵ Konvencijos 2 straipsnyje išreikšta nuostata įpareigoja užtikrinti visiems vaikams lygias teises ir galimybes. Mergaitės turi turėti tokias pačias teises kaip berniukai. Pabėgėlių vaikai ir vietinių gyventojų ar mažumų grupių vaikai turi turėti tokias pačias galimybes gyventi visavertį gyvenimą, kaip ir kiti vaikai. Neįgaliems vaikams turi būti užtikrinta galimybė gyventi visavertį gyvenimą. Lygias teises užtikrinti būtina, todėl valstybės turėtų taikyti apsaugos priemones, kad apsaugotų diskriminuojamus vaikus arba kilus diskriminavimo grėsmei.⁶⁶

Vienas iš tokių pavyzdžių galėtų būti situacija, kuomet Lietuva pasiekė informacija, jog lietuvių vaikai yra diskriminuojami Airijoje.⁶⁷ Informacijoje teigiama, jog Airijos mokyklose vaikams neleidžiama kalbėtis lietuviškai tarpusavyje. Lietuvių vaikai jaučiasi nesaugiai ir diskriminuojami, kadangi nėra laikomi lygiais su airių vaikais. Reaguojama į šį faktą buvo nedelsiant – sukviesti Vaiko teisių apsaugos kontrolierė, Tautinių mažumų ir išėivijos departamento atstovai, kad išsiaiškintų situaciją. Vaiko teisių apsaugos kontrolierė R. Šalaševičiūtė pati vyko į Airiją ir nustatė, kad toks pažeidimas, kai vaikai diskriminuojami dėl tautybės iš tiesų egzistuoja. Seimo Švietimo, mokslo ir kultūros komitetas pažadėjo imtis visų priemonių, kad padėtis tokia nebūtų. Ir kaip būtinybę spręsti susidariusiai problemai nurodė –

⁶² Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr.83-2983.

⁶³ Lietuvos Respublikos darbo kodeksas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.

⁶⁴ Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas// 2003, Nr. 70-3170.

⁶⁵ Europos politika dėl vaikų. Europos Sąjunga ir jos politika dėl vaikų. ETIB leidinys. Vilnius, 1999. P. 2

⁶⁶ Vaikų teisės. Nuostatų įgyvendinimas. Vilnius, 2002. P.16.

⁶⁷ Seimo komitetas aiškins, ar lietuvių vaikai Airijoje diskriminuojami// <http://www.londonozinios.com/a-news-64366>; prisijungimo laikas 2008-09-24.

požiūrio į lietuvių keitimą – kuo daugiau pristatant savo kultūrą, meną airiams, organizuojant bendrus renginius, sporto varžybas ir pan.

Tiesa, kartais tos apsaugos priemonės tampa priešingos pačiai vaiko teisių apsaugos sampratai. Pats naujausias pavyzdys – 2008 m. birželio 3d. priimtas Seimo nutarimas „Dėl Valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo“.⁶⁸ Pagal šią koncepciją, tik vyro ir moters santuokos pagrindu sukurta šeima yra laikoma valstybės subjektu.⁶⁹ Pasak D. Kabašinskaitės, tokiu būdu yra diskriminuojami Lietuvos piliečiai, mūsų vaikus suskirstant į atstumtuosius ir išrinktuosius, t.y. į tuos, kurie turi teisę į šeimą, nes gimė pagal Seimo ir Bažnyčios nustatytas taisykles, ir tuos, kuriems ši teisė nesuteikiama.⁷⁰ Šiai dienai, Lietuvoje yra apie trečdalis vaikų, kurie yra gimę ne santuokoje, o tokia koncepcija jų gyvenimą dar labiau apsunkina. Šios koncepcijos priešininkai primena, Vaiko teisių konvencijos⁷¹ 2 straipsnį, kuriuo remiantis Lietuva turi garantuoti vaiko apsaugą nuo visų rūšių diskriminacijos apraiškų.

Ketvirtasis principas – *dalyvavimas/vaiko pažiūros*, kurio esmė yra išklausti ir gerbti vaiko nuomonę, paisyti jos priimant vaikui svarbius sprendimus t.y. kurti pasaulį vaikams bendradarbiaujant su vaikais.⁷² Kodėl taip svarbu leisti vaikui išsakyti savo nuomonę ir dalyvauti priimant sprendimus? Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos prie Socialinės apsaugos ir darbo ministerijos direktorės Odetos Tarvydienės teigimu, sudarant vaikui galimybę išsakyti savo nuomonę, jam sudaromos sąlygos augti demokratiškoje aplinkoje, skatinamas jo kompetencijų vystymasis. Vaikams turi būti aiškiai pasakyta, kas ir kokius sprendimus priima, ko tikimasi iš vaikų ir kaip bus atsižvelgta į jų nuomonę. Išklausydami vaikus skatiname jų gerovės vystymąsi, priimame teisingesnius teisėtus sprendimus.⁷³

Labai dažnai pamirštama, jog augant vaikui, turi augti ir jo galimybė apsispręsti. Vaiko dalyvavimas (12 str.) yra glaudžiai susijęs su teisę į žodžio, religijos, sąžinės laisvę (14 sr.), teisę laisvai jungtis į asociacijas (15 str.), o 3 str. (svarbiausia - vaiko interesai) ir 12 str. sąveika – ypatingai svarbus Vaiko teisių konvencijos aspektas. 12 straipsnyje teigiama, kad vaikas, gebantis formuluoti savo pažiūras su juo susijusiais klausimais, turi teisę jas laisvai reikšti ir vaiko pažiūroms, atsižvelgiant į jo amžių ir brandumą, turi būti skiriamas reikiamas dėmesys. Toks požiūris nebūtinai reiškia, kad vaikas atsako už savo sprendimus. 12 straipsnio esmė yra

⁶⁸ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2008, Nr. 69-2624.

⁶⁹ Budejimo akcija prie Seimo – už planuotas ir nediskriminuojamas šeimas// <http://nk95.wordpress.com/tag/diskriminacija>; prisijungimo laikas: 2008-09-24.

⁷⁰ D. Kabašinskaitė. Šeimos koncepcija verčia suukti: Lietuvos humanistai, vienykimės!// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=17335086>; prisijungimo laikas: 2008-09-24.

⁷¹ Vaiko teisių konvencija// Valstybės žinios. 1995, Nr. 60-1501.

⁷² Jonynienė Ž. Vaikų požiūris į vaiko teises ir jų įgyvendinimą. Šiauliai. 2005// http://www.gelbvaik.lt/download.php?file_id=153; prisijungimo laikas: 2008-09-24.

⁷³ 2007-11-23, Konferencija „Vaiko dalyvavimas priimant sprendimus“// <http://www.mruni.lt/lt/naujienos/detail.php?el=21566§ion=144>; prisijungimo laikas: 2008-09-24.

pirmiausia užtikrinti konsultavimąsi su vaiku ir jo dalyvavimą priimant sprendimus, o ne perleisti visus įgaliojimus vaikams.⁷⁴

Vaiko teisė į dalyvavimą turi būti užtikrinta, bet reikia nepamiršti, jog taikant šį principą, turi būti imamasi ypatingų priemonių siekiant apsaugoti vaiką tuo metu, kai jis šią savo teisę realizuoja. Dažnai vaikai liudija įvairiose bylose (pagal Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksą⁷⁵, teisme gali liudyti ir nepilnamečiai). Jie pasakoja detales – nuo tam tikrų stebėtų eismo įvykių iki asmeniškai išgyventų fizinės arba seksualinės prievartos atvejų. Todėl, vaikų apklausose yra taikomi tam tikri apribojimai. Pavyzdžiui, užtikrinama, kad jiems nebūtų daromas neigiamas poveikis, paprastai vaikas apklausiamas nedaugiau kaip viena kartą, apklausoje ar teismo posėdyje turi dalyvauti vaiko atstovas ar psichologas, ir pan. Bet, pasak Vaiko teisių apsaugos tarnybos vyr. Specialistės Dalios Stropienės labai dažnai Lietuvos teismuose neatsižvelgiama į tai, kad vaikai – ypatingi liudytojai. Nepaisant to, kad vaiko psichikai žalą daro pats dalyvavimas teisme, dažnai vaikas yra apklausiamas kelis kartus: iškart po įvykio, pas prokurorą, teisme. Vaikas negali užsimiršti, atsiriboti nuo patirtų išgyvenimų. Dar didesnė žala, kai vaikui tenka liudyti prieš savo artimąjį.⁷⁶ Kaip pavyzdį vaiko apklausos organizavimui, galime paminėti Švediją, kurioje vaikas apklausiamas už stiklo, jis nemato už jo stovinčių žmonių. Kitose šalyse vaikai apklausiami tik vieną kartą, naudojant vaizdo, garso įrašymo ir kitas priemones, ir siekiant kaip įmanoma labiau apsaugoti vaiką.

Vaikas turi visas bendrąsias žmogaus teises ir laisves, kurios jam, kaip ir kiekvienam asmeniui, pripažįstamos vadovaujantis prigimtinių žmogaus teisių koncepcija, nepaisant vaiko neveiknumo ar riboto veiknumo. Nors vaikas turi daugybę teisių, būdingų ir suaugusiems asmenims, visgi jo statusas yra ypatingas, tad suteikdami vaikams galimybę naudotis vaikų teisėmis, turime užtikrinti atitinkama, jų priežiūra, bei apsaugą.

1.3. PAGRINDINIAI TEISĖS ŠALTINIAI ĮTVIRTINANTYS VAIKO TEISES

Vaikų teisės, kaip ir visų žmonių teisės yra įtvirtintos tiek specialiai tam skirtais tarptautiniais ir nacionaliniais teisės aktais, tiek ir civiliniais, baudžiamaisiais, darbo, socialinės apsaugos ir kitais įstatymais.⁷⁷ Tokiu būdu vaiko teisės yra užtikrinamos kiekvienam vaikui, saugomos nuo įvairių jų pažeidimų, bei ginamos, jei visgi yra pažeidžiamos.

Analizuodami vaiko teisinės apsaugos sampratą, nemažai svarbių vaiko teises įtvirtinančių šaltinių jau išanalizavome, šio skyriaus poskyriuose apžvelgsime dar neanalizuotus,

⁷⁴ Vaikų teisės. Nuostatų įgyvendinimas. Vilnius, 2002. P.32.

⁷⁵ Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 37-1341.

⁷⁶ Čeliauskaitė R. Vaikų dalyvavimas teismuose žaloja jų psichiką// <http://www.ve.lt/?data=2003-10-14&rub=1065924810&id=1066067190>; prisijungimo laikas: 2008-09-24.

⁷⁷ Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje. Vilnius: UNDP, SPG, 2001. P. 104.

bet ne mažiau svarbius, tarptautinius bei nacionalinius teisės šaltinius, kurie ne tik įtvirtina vaiko teises, bet kuriais savo darbe remiasi vaiko teises užtikrinančios bei jų apsaugą garantuojančios institucijos. Tai padaryti yra svarbu, kad suvoktume, jog vaiko teisės yra ne teorinio pobūdžio, o įtvirtintos įstatymuose bei kituose teisiniuose šaltiniuose, už kurių nesilaikymą yra numatyta atsakomybė.

1.3.1. PAGRINDINIAI TARPTAUTINIAI VAIKO TEISIŲ DOKUMENTAI

Tarptautiniai žmogaus teisių standartai ir jų gyvenimo taisyklės išdėstytos tarptautiniuose žmogaus teisių dokumentuose. Ne išimtis ir vaikų teisės. Juk vaikų teisės – sudėtinė žmogaus teisių dalis.

Tarptautinė teisė jau seniai ėmėsi žmogaus, o tuo pačiu ir vaiko teises reglamentuoti bei ginti tarptautiniu lygmeniu. Šiandiena, valstybė jau nebegali vadovautis nesikišimo į valstybės vidaus reikalus principu ir teigti, jog žmogaus teisės, kartu ir vaiko, lieka išimtinė jos vidaus kompetencijos dalimi.

Analizuodami šaltinius įtvirtinusius vaiko teises, taip pat apžvelgsime keletą svarbių dokumentų, kurie pirmieji pradėjo kalbėti apie žmogaus teises, o vaikų teisės kaip atskira teisių grupė buvo įtvirtintos vėliau.

Pirmasis ir turintis ypatingą reikšmę tarptautinis žmogaus teisių dokumentas, kuris, pasak Seimo narės M. A. Pavilionienės yra „moralinis pasaulio valstybių įsipareigojimas pripažinti ir saugoti kiekvieno žmogaus teises“⁷⁸ – **Visuotinė žmogaus teisių deklaracija**⁷⁹, kuri buvo pasirašyta 1948 m. gruodžio 10 d., kai žmonija dar nebuvo atsigavusi nuo Antrojo pasaulinio karo baisumų. Tada tautos pirmą kartą istorijoje susitarė dėl visiems galiojančių teisingumo, lygybės ir teisių principų. Triumfo šūksniais sveikinta deklaracija suvienijo labai skirtingus ir net priešingus politinius režimus, religines santvarkas ir kultūros tradicijas. Prabėgus šešiams dešimtmečiams ji tapo tarptautinės žmogaus teisių sistemos pamatu. Pagal ją buvo parengta nemažai sutarčių ir deklaracijų pagrindu. Nepaisant to, kad žmogaus teisių pažeidinėjimai įvairiose pasaulio vietose nesiliauja, visos šalys priėmė deklaraciją, o kai kurios ją įtraukė į konstituciją ar kitus įstatymus.⁸⁰ Kaip puikų pavyzdį galima paminėti Deklaracijos 1

⁷⁸ M. A. Pavilionienė. Ar Lietuvoje gerbiamos žmogaus teisės?//

http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=3726&p_d=79192&p_k=1; prisijungimo laikas: 2008-11-05.

⁷⁹ Visuotinė žmogaus teisių deklaracija// Valstybės žinios. 2006, Nr. 68-2497 (Lietuva prisijungė prie šios deklaracijos 1991 m. kovo 12 d.).

⁸⁰ Teisingumas ir piliečių teisės. Žmogaus teisės. Teisių gynimo aktyvistai „Minėdama JT žmogaus teisių deklaraciją ES pagerbia disidentus“// http://ec.europa.eu/news/justice/081007_1_lt.htm; prisijungimo laikas: 2008-11-05.

straipsnio idėją „Visi žmonės gimsta laisvi ir lygūs savo orumu ir teisėmis“, kuri perfrazuota LR Konstitucijos⁸¹ 18 straipsnyje – „Žmogaus teisės ir laisvės yra prigimtinės“.

Kitas svarbus dokumentas garantuojantis žmogaus teises, taip pat ir vaikų, Europos Tarybos dokumentas **1950 m. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija**⁸² (toliau – EŽTK) įsigaliojo 1953 m., Lietuvoje – nuo 1995 m. Ji ir jos Protokolai garantuoja teisę į gyvybę, laisvę ir saugumą, privataus ir šeimos gyvenimo apsaugą, teisę į mokslą, minties, sąžinės ir religijos, saviraiškos bei kitas laisves ir teises, kurias valstybės įsipareigoja užtikrinti šias teises ir laisves kiekvienam jų jurisdikcijoje esančiam asmeniui, tarp jų ir vaikui. Dažniausiai vaiko teisių apsaugai taikomi šie Konvencijos straipsniai: 3 str. – kankinimo uždraudimas; 6 str. – teisė į teisingą bylos nagrinėjimą; 8 str. – teisė į privataus ir šeimos gyvenimo gerbimą; 1 protokolo 2 str. – teisė į mokslą; 14 str. – diskriminacijos uždraudimas.⁸³

Svarbūs dokumentai – **1966 m. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas**⁸⁴ (toliau TPPTP), bei **1966 m. Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas**⁸⁵ (toliau – TESKTP), kurie kartu su jau minėta Visuotine žmogaus teisių deklaracija sudaro Tarptautinę žmogaus teisių chartiją. Šie dokumentai įpareigoja valstybes laikytis juose įtvirtintų principų, sukuria gana griežtą valstybių atskaitomybės ir individualių žmogaus teisių apsaugos mechanizmą.⁸⁶ Mums, analizuojantiems vaiko teises, ypač svarbu, jog šiuose paktuose jau buvo pripažinta vaiko teisių apsaugos būtinybė. TPPTP 23 straipsnio 4 dalyje⁸⁷ paminėta, jog „Nutraukiant santuoka turi būti numatoma reikiama vaikų apsauga“, o 24 straipsnis⁸⁸ kalba apie tai, kad „Kiekvienas vaikas be jokios diskriminacijos dėl rasės, odos spalvos, lyties, kalbos, religijos, tautinės ar socialinės kilmės, turtinės padėties ar jo gimimo turi teisę į tokias apsaugos priemones, kurių reikia jam, kaip nepilnamečiui, ir kurias turi teikti šeima, visuomenė ir valstybė. Kiekvienas kūdikis turi būti įregistruotas tučtuojau po gimimo ir privalo turėti vardą. Kiekvienas vaikas turi teisę įgyti pilietybę“. TESKTP 10 straipsnio 3 dalis⁸⁹ - „Specialių apsaugos ir pagalbos priemonių turi būti imamas visų vaikų ir jaunuolių atžvilgiu, be jokio diskriminavimo dėl jų kilmės arba dėl kokio nors kito požymio. Vaikai ir jaunuoliai turi būti

⁸¹ Lietuvos Respublikos Konstitucija// Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

⁸² Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija// Valstybės žinios. 1995, Nr. 40-987 (Lietuvoje įsigaliojo 1995 m. birželio 20d.).

⁸³ Кравчук Н.В. Европейский Суд по правам человека и защита прав детей// <http://www.mhg.ru/publications/17CF70A>; prisijungimo laikas: 2008-11-06.

⁸⁴ Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 77-3288 (Lietuvoje įsigaliojo 1992 m. vasario 20 d.).

⁸⁵ Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 77-3290 (Lietuvoje įsigaliojo 1992 m. vasario 20 d.).

⁸⁶ Vengalė L. Nediskriminavimo politika Europos Sąjungoje: teisiniai įpareigojimai ir atsakomybė// <http://www.gap.lt/ttnp>; prisijungimo laikas: 2008-11-05.

⁸⁷ Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 77-3288.

⁸⁸ Ten pat.

⁸⁹ Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 77-3290.

ginami nuo ekonominio ir socialinio išnaudojimo. Už vaikų samdymą darbui, kenksmingam jų dorovei ir sveikatai ar pavojingam jų gyvybei arba galinčiam pakenkti jų normaliam vystymuisi, turi būti baudžiama pagal įstatymą. Valstybė taip pat turi nustatyti amžiaus ribas, kad jaunesnių negu nustatyto amžiaus vaikų samdomas darbas būtų draudžiamas ir už jį būtų baudžiama pagal įstatymą“. Taigi nors šiuose paktų straipsniuose ir nėra nuostatų, kuriose būtų konkrečiai išskirtos vaiko teisės, visgi tai netrukdo vaikui remtis šio pakto straipsniais ginant savo teises.

1975 m. Europos Konvencija dėl nesantuokinių vaikų teisinio statuso.⁹⁰

Konvencijos nuostatų tikslas – suvienodinti nesantuokinių ir santuokoje gimusių vaikų teisių statusą⁹¹ ir tuo būdu prisidėti prie atitinkamų valstybių įstatymų suvienodinimo. Konvencija numato išlygų sistemą – valstybėms pasiekti tikslą palaiapsniui. Su tėvystės ir motinystės nustatymo pripažinimu, tėvystės neigimu ir ginčijamu, tėvų atsakomybės perdavimu vaiko paveldėtoms teisėms.

Toliau analizuojant tarptautinius teisės šaltinius įtvirtinančius vaiko teises, būtina paminėti, neatsiejamus nuo ankstesniame skyriuje nagrinėtos Vaiko teisių konvencijos du jos protokolus: **2000 m. Fakultatyvinį protokolą dėl vaikų prekybos, vaikų prostitucijos ir pornografijos**⁹² bei **2000 m. Fakultatyvinį protokolą dėl vaikų dalyvavimo ginkluotose konfliktuose**.⁹³ Pirmasis protokolas įpareigoja valstybes užtikrinti, jog vaikų pardavimui, vaikų prostitucijai ir vaikų pornografijai būtų taikomi baudžiamieji įstatymai, valstybės taip pat imasi priemonių apsaugoti vaikų, tapusių šio protokolo numatytų veikų aukomis, teises ir interesus visais baudžiamąjo proceso etapais. Antrasis protokolas įpareigojo valstybes imtis priemonių, kad vaikai iki 18 metų nedalyvautų karo veiksmuose ir nebūtų šaukiami į karo tarnybą, nes pagal Konvenciją tai buvo taikytina tik nacionalinėms ginkluotoms pajėgoms, o šis protokolas išplečia vaikų dalyvavimo karo veiksmuose ar šaukimo į karo tarnybą taikymą ir valstybės ginkluotosioms pajėgoms nepriklausančioms ginkluotoms grupėms. Protokole taip pat nurodytas 18 metų ribos reikalavimas praplečia konvencijos taikymą, mat joje numatyta 15 metų amžiaus riba.

⁹⁰ Europos konvencija „Dėl nesantuokinių vaikų teisinio statuso“// Valstybės žinios. 1997, Nr. 60-1404 (Lietuvoje įsigaliojo 1997 m. liepos 18 d.).

⁹¹ Europos Komisija. Tėvų atsakomybė – Tarptautinė teisė//

http://ec.europa.eu/civiljustice/parental_resp/parental_resp_int_lt.htm; prisijungimo laikas: 2008-11-06.

⁹² Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl 1989 metų Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos ratifikavimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr.108-4028, 4037 (Lietuvoje įsigaliojo 2004 m. rugsėjo 5 d.).

⁹³ Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl 1989 metų Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 2000 metų fakultatyvinio protokolo dėl vaikų dalyvavimo ginkluotose konfliktuose ratifikavimo“// Valstybės žinios. 2002, Nr. 126-5727 (Lietuvoje įsigaliojo 2003 m. kovo 20 d.).

Europos socialinė chartija (pataisyta)⁹⁴, priimta 1996 m. gegužės 3d. – tai Europos Tarybos tarptautinė sutartis, kuri garantuoja socialines teises. Chartija reglamentuoja pagrindines teises, susijusias su darbu, sveikata, socialine apsauga, aprūpinimu būstu, nediskriminavimu ir kitais svarbiais gyvenimo aspektais, arba teises, susijusias su darbo sąlygomis ir socialine sanglauda, taip pat garantuoja geresnę socialinę, teisinę ir ekonominę dirbančių vaikų ir paauglių apsaugą.

Apibendrinant galima pažymėti, kad tai tik nedidelė dalis dokumentų, kurie sukurti tam, kad suteiktų teisinį pagrindą vaiko teisių atsiradimui ir jų gynimui. Tačiau nepakanka vien tik prisijungti prie jų, reikia nuolat peržiūrėti, taisyti, kurti, papildyti nacionalinius šalies įstatymus taip, kad jie atitiktų tarptautines normas ir tada jas tinkamai įgyvendinti.

1.3.2. PAGRINDINIAI NACIONALINIAI TEISĖS ŠALTINIAI

Ankstesniuose poskyriuose aptarėme tarptautinius vaiko teises įtvirtinusius teisės šaltinius prie kurių yra prisijungusi ir Lietuva. Šiame – detaliau nagrinėsime Lietuvos teisės aktus, kurie yra sukurti tam, kad jais remiantis įtvirtintos vaiko teisės būtų ginamos.

Žmogaus teisės, kartu ir vaiko, sudaro vieną svarbiausių konstitucinės teisės institutų. **1992 m. Lietuvos Respublikos Konstitucija**⁹⁵ buvo rengiama atsižvelgiant į pagrindinius Jungtinių Tautų ir Europos Tarybos dokumentus ir atitinka tarptautinius žmogaus teisių reikalavimus. Tai patvirtino ir Lietuvos Respublikos Konstitucinis Teismas 1995 m. sausio 24 d. Dėl Europos žmogaus teisių konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai.⁹⁶

Visos teisės įtvirtintos pagrindiniame mūsų šalies įstatyme – Konstitucijoje, yra garantuojamos Lietuvos Respublikos piliečiams, tiek suaugusiems, tiek vaikams. Nors galima išskirti keletą straipsnių, kurie būtent įprasmina vaiko teises: 38 str.⁹⁷ teigiama, jog „visuomenės ir valstybės pagrindas yra šeima“. Valstybė prisiima pareigą saugoti ir globoti šeimą, motinystę, tėvystę ir vaikystę. Šiame straipsnyje taip pat yra išskirtos tėvų ir vaikų tarpusavio teisės ir pareigos: vaikų – gerbti tėvus, juos globoti senatvėje ir tausoti jų palikimą, o tėvų – auklėti savo vaikus dorais žmonėmis ir ištikimais piliečiais, iki pilnametystės juos išlaikyti. 39 str.⁹⁸ valstybė taip pat prisiima pareigą globoti šeimas, auginančias ir auklėjančias vaikus namuose, ir įstatymų nustatyta tvarka teikti joms paramą. Labai svarbu, jog Konstitucijoje yra pabrėžta, jog įstatymas

⁹⁴ Europos socialinė chartija (pataisyta) // Valstybės žinios. 2001, Nr. 49-1704 (Lietuvoje įsigaliojo 2001 m. rugpjūčio 1d.).

⁹⁵ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

⁹⁶ Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos Ketvirtojo protokolo 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucijai // Valstybės žinios, 1995. Nr.9-199.

⁹⁷ Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

⁹⁸ Ten pat.

imasi ginti nepilnamečius vaikus. Konstitucijos 41 str.⁹⁹ - susijęs su vaiko teise į mokslą, nes Konstitucijoje yra įtvirtinta nuostata, jog „asmenims iki 16 metų mokslas privalomas“. Be to, yra garantuojama, jog „mokymasis valstybinėse ir savivaldybių bendrojo lavinimo, profesinėse bei aukštesniosiose mokyklose yra nemokamas. Labai svarbus konstitucinis žmogaus teisių principas ir tuo pačiu viena pagrindinių asmens pareigų, jog įgyvendindamas savo teises ir naudodamasis savo laisvėmis, žmogus privalo laikytis Lietuvos Respublikos Konstitucijos ir įstatymų, nevaržyti kitų žmonių teisių ir laisvių.

Dar vienas nacionalinis vaiko teises reglamentuojantis teisės šaltinis – **Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas**¹⁰⁰, kurio pagrindinis tikslas - sudaryti teisinę prielaidą, leidžiančią užtikrinti Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos ir kitų su vaiko teisių apsauga susijusių teisės aktų nuostatų įgyvendinimą Lietuvoje, taip pat kontroliuoti valstybės, savivaldos, nevalstybinių institucijų bei organizacijų ir privačių asmenų veiklą, dėl kurios gali būti pažeidžiamos vaiko teisės ir jo teisėti interesai. Šis įstatymas skirtas Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus institucijai, kurios Kontrolierius turi užtikrinti ir saugoti vaiko teises remdamasis teisėtumo, nešališkumo, viešumo, vaiko teisių ir jo teisėtų interesų prioritetiškumo bei nepriklausomumo priimančiais sprendimais principais. Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus priimami rekomendaciniai sprendimai yra autoritetingos ir nešališkos išvados, kurių tikslas ne bausti asmenis, pažeidusius vaiko teises ir teisėtus interesus, o užkirsti kelią šiems pažeidimams, atkreipiant asmenų dėmesį į priimtus sprendimus, jų veiksmus (neveikimą), nustatyti vaikų teisių ir jų teisėtų interesų pažeidimų priežastis ir galimus problemų sprendimo, pažeidimų pašalinimo (išvengimo) būdus.

Analizuojant vaiko teises labai svarbu paminėti ir **Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą**¹⁰¹, kurio paskirtis nustatyti Lietuvos Respublikos švietimo tikslus, švietimo sistemos principus, švietimo sistemos sandaros, švietimo veiklos, švietimo santykių pagrindus, valstybės išpareigojimus švietimo srityje. Pagal šį įstatymą visiems vaikams yra privalomas ir valstybės garantuojamas ugdymas iki 16 metų pagal pradinio ir pagrindinio ugdymo programas. Įstatymo 46 str.¹⁰² yra įtvirtintos mokinio teisės: nemokamai gauti informaciją apie veikiančias mokyklas, švietimo programas, mokymosi formas; pagal savo gebėjimus ir poreikius mokytis mokykloje, savarankiškai mokytis ir įgyti valstybinius standartus atitinkantį išsilavinimą, kvalifikaciją; sulaukus 14 metų, savarankiškai pasirinkti dorinio ugdymo (tikybės arba etikos) programą; gauti geros kokybės švietimą; eksternu laikyti egzaminus, liudijančius, kad tam tikra formaliojo švietimo programa ar jos dalis (modulis) įvykdyta; pasirinkti formaliojo švietimo programas

⁹⁹ Ten pat.

¹⁰⁰ Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 50-1432.

¹⁰¹ Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas// Valstybės žinios. 2003, Nr. 63-2853.

¹⁰² Ten pat.

papildančius bei jo saviraiškos poreikius tenkinančius šių programų modulius, pasirenkamųjų dalykų programas, kursus; studijų programą, dėstytoją (kai tą patį dalyką dėsto keli dėstytojai), studijuoti pagal individualias studijų programas; į psichologinę ir specialiąją pedagoginę, specialiąją, socialinę pedagoginę, informacinę pagalbą, sveikatos priežiūrą mokykloje, informaciją apie savo pasiekimų vertinimą ir kitą su mokymusi susijusią informaciją; į socialinę pagalbą, jei tokios pagalbos negali jam suteikti tėvai (globėjai, rūpintojai); mokytis savitarpio pagarba grįstoje, psichologiškai, dvasiškai ir fiziškai saugioje aplinkoje, turėti higienos reikalavimus atitinkančius mokymosi krūvį ir darbo vietą; į nešališką mokymosi pasiekimų įvertinimą; dalyvauti mokyklos savivaldoje; įstatymų nustatyta tvarka ginti savo teises; naudotis kitomis Profesinio mokymo, Specialiojo ugdymo, Aukštojo mokslo ar Neformaliojo suaugusiųjų švietimo bei kitų įstatymų nustatytomis teisėmis.

Apsaugant nepilnamečius nuo neigiamos viešosios informacijos poveikio Lietuvos Respublikos Seimas 2002 m. rugsėjo 10 d. priėmė **Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymą**¹⁰³, kurio pagrindu buvo parengti teisės aktai „Neigiamą poveikį nepilnamečių vystymuisi darančios informacijos, priskirtos viešosios informacijos, kuri ribojama skelbti ir platinti, skelbimo ir platinimo tvarkos aprašas“¹⁰⁴ ir „Neigiamą poveikį nepilnamečių vystymuisi darančios viešosios informacijos žymėjimo, garso ir vaizdo priemonių sistemos aprašas“.¹⁰⁵ Šiuose teisės aktuose nustatyti kriterijai, pagal kuriuos vertinama, ar informacija yra ribojama skelbti ir platinti, reikalavimai, kaip minėta informacija turi būti pažymėta, kad būtų apsaugoti nepilnamečiai, nurodytos administracinės nuobaudos už numatytų reikalavimų nesilaikymą. Teisės aktuose suformuoti principai, sąlygojantys tinkamą nepilnamečių apsaugą nuo jiems kenksmingos informacijos ar kitos žalingos prieinamos medžiagos.

Derėtų paminėti ir naujausią teisės aktą, kuris susijęs su vaiko teisėmis, tai - **Valstybinė šeimos politikos koncepcija**¹⁰⁶. Ši koncepcija sukurta remiantis LR Konstitucija, LR civiliniu kodeksu, Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija, Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencija. Pasak LR Seimo narės R. Visockytės¹⁰⁷, kuriant šią Koncepciją buvo siekiama, ne sukurti socialinių pašalpų mechanizmą, o numatyti vieningą šeimą palaikančią ir

¹⁰³ Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3890.

¹⁰⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Neigiamą poveikį nepilnamečių vystymuisi darančios informacijos, priskirtos viešosios informacijos, kuri ribojama skelbti ir platinti, kategorijai, skelbimo ir platinimo tvarkos aprašo ir Neigiamą poveikį nepilnamečių vystymuisi darančios viešosios informacijos žymėjimo, garso ir vaizdo priemonių sistemos aprašo patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr. 89-3281.

¹⁰⁵ Ten pat.

¹⁰⁶ Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2008, Nr. 69-2624.

¹⁰⁷ Visockytė R. „Dar kartą apie Šeimos koncepciją, arba kodėl socialdemokratai meluoja, o konservatoriai tyli?“// <http://www.balsas.lt/naujiena/201208>; prisijungimo laikas: 2008-11-09.

stiprinančią politiką. Visgi dar tik svarstant šios Konceptijos projektą buvo daugybė nuomonių už ir prieš šį dokumentą. Tačiau Valstybinė šeimos politikos koncepcija buvo priimta ir yra tik pradžia to darbo, kurio tikslas – sukurti Lietuvoje kuo palankesnes sąlygas gyventi, kurti šeimas, auginti vaikus, kurie taptų brandžiomis, dorovingomis ir savarankiškoms asmenybėmis, gebančiomis kurti savo ir bendruomenės gyvenimą.

Apibendrinat skyrių, kuriame analizavome pagrindinius tarptautinius ir nacionalinius teisės aktus įtvirtinančius vaiko teises, susiduriame su klausimu, kuriuo - nacionaliniu ar tarptautiniu dokumentu vadovautis, kai susiduria skirtingos nuomonės tuo pačiu klausimu. Pasak prof. habil. dr. Valentino Mikelėno¹⁰⁸, atsakymą duoda Lietuvos Respublikos Konstitucijos 135 straipsnio 1 dalis¹⁰⁹, kurioje numatyta, kad Lietuvos Respublika pripažįsta visuotinai pripažintus tarptautinės teisės principus ir normas. Vienas iš tokių visuotinai pripažintų tarptautinės teisės principų, be kurio būtų neįsivaizduojamas tarptautinės teisės veikimas, yra tarptautinės teisės viršenybės, palyginti su nacionaline teise, principas. Be to, 1999 m. birželio 22 d. Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymo¹¹⁰ 11 straipsnio 2 dalyje įtvirtinta: „Jei įsigaliojusi ratifikuota Lietuvos Respublikos tarptautinė sutartis nustato kitokias normas negu Lietuvos Respublikos įstatymai, kiti teisės aktai, galiojantys šios sutarties sudarymo metu arba įsigalioję po šios sutarties įsigaliojimo, taikomos Lietuvos Respublikos tarptautinės sutarties nuostatos.“

¹⁰⁸ Mikelėnas V. Tarptautinių sutarčių vaiko teisių apsaugos srityje taikymas Lietuvos teismų praktikoje// Justitia. 2006, Nr. 1 (59). P. 2-3.

¹⁰⁹ Lietuvos Respublikos Konstitucija// Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.

¹¹⁰ Lietuvos Respublikos tarptautinių sutarčių įstatymas// Valstybės žinios. 1999, Nr. 60-1948.

2. VAIKO TEISIŲ SAMPRATA ŽINIASKLAIDOJE

Pirmojoje mokslinio darbo dalyje, analizuojant vaiko teisių sampratą, nagrinėjome vaiko sampratą, vaiko teisinį statusą, apžvelgėme pagrindinius vaiko teisių apsaugos principus, bei pagrindinius vaiko teises įtvirtinančius tarptautinius ir nacionalinius teisės šaltinius. Šioje darbo dalyje aiškinsimės, kaip vaiko teisės atsispindi šiandieninėje žiniasklaidoje. Todėl bus analizuojama žiniasklaidos sąvokos samprata, jos funkcijos, rūšys, įtaka visuomenės nuomonės formavimuisi bei žiniasklaidos ir vaiko teisių santykis.

2.1. ŽINIASKLAIDOS SAMPRATA IR POVEIKIS VISUOMENEI

2.1.1. ŽINIASKLAIDOS SĄVOKA, FUNKCIJOS, RŪŠYS

Demokratinėje visuomenėje žiniasklaidos svarba yra neabejotina. Ji šiandien gali ne tik suformuoti vienokią ar kitokią visuomenės nuomonę, bet kartais tapti ne tik informavimo, ugdymo, bet ir asmenybės fizinio, dorovinio, moralinio žalojimo priemone. Tai reiškia, kad visuomenės informavimas per žiniasklaidą gali turėti tiek teigiamą, tiek ir neigiamą poveikį informacijos gavėjams. Tai priklauso nuo informacijos skleidimo tikslų ir būdų.

Šiandien žiniasklaida – visiems labai gerai žinomas žodis. Jį nuolat girdime per radiją, televiziją, įvairaus pobūdžio renginiuose, politikų kalbose, skaitome laikraščiuose, žurnaluose, knygoje, internete. Žiniasklaidos sąvoka atsirado apie 1920-uosius metus anglosaksų šalyse atsiradus radijui ir masiniams laikraščiams. Lietuviškas pavadinimas „žiniasklaida“ yra palyginti naujas (įvestas apie 1990-uosius), prieš tai šiai sąvokai apibūdinti naudotas „medijos“ terminas.¹¹¹

„Žiniasklaidos“ sąvoka yra sudaryta iš dviejų lietuviškų žodžių – „žinia“ ir „skleidimas“. Terminas žiniasklaida sėkmingai pakeitė anksčiau labai dažnai vartotus, dabar tik retkarčiais, sudėtinius terminus – „masinės informacijos priemonės“, „informacijos priemonės“ bei „visuomenės informavimo priemonės“, susijusius su angliškuoju terminu „mass media“ ir vokiškuoju terminu „Massenmedien“. Dabar žiniasklaidos terminas yra vartojamas keliomis reikšmėmis – žodžiu žiniasklaida gali būti įvardijamas pats informacijos skleidimo procesas, viena arba kelios informavimo priemonės arba žurnalistikos kūrinų visuma.

Žurnalistikos enciklopedijoje¹¹², žiniasklaidos sąvoka apibrėžiama kaip: 1) organizuotos informacijos skleidimas viešosios informacijos rengėjų ir visuomenės informavimo priemonių

¹¹¹ Laisvoji enciklopedija „Vikipedija“. Žiniasklaida// <http://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%BDiniasklaida>; prisijungimo laikas: 2008-11-10.

¹¹² Žurnalistikos enciklopedija. Vilnius: Pradai, 1997. P. 594.

sistemoje, 2) viešosios informacijos rengėjai, visuomenės informavimo priemonės, 3) spaudoje paskelbtos publikacijos, transliuotos radijo bei televizijos laidos. Sąvokos reikšmė – „viešosios informacijos rengėjai, visuomenės informavimo priemonės“ dažnai nusakoma sudėtinu terminu žiniasklaidos priemonės.¹¹³ Taip gali būti pavadinami ir pavieniai laikraščiai, žurnalai, informacijos agentūros, radijo ir televizijos programos, ir didesnės ar mažesnės šių informavimo priemonių grupės.¹¹⁴ Bet kuri žiniasklaidos priemonė – tai visuomenę dominančios, naujos, aktualios informacijos rengimo ir platinimo priemonė. Jos objektas yra nuolat besikeičianti šiandieninė tikrovė, žmonių veikla, jos rezultatai, svarbūs visuomenės gyvenimo įvykiai, procesai bei reiškiniai, sprendžiamos problemos. Šioje enciklopedijoje, žiniasklaida dar įvardijama, kaip - vienas iš svarbiausių viešųjų ryšių teorijos objektų.¹¹⁵

L. Meškauskaitė¹¹⁶ teigia, jog žiniasklaida - daugiau publicistikos ir bendrinės kalbos žodis.

Anot K. Hurrelmann ir G. Unverzagt¹¹⁷, žiniasklaida – tai tikrovė iš antrų rankų, užtverianti vaikams kelią į pirmąją, kurią vaikai gali pažinti tiesiogiai.

2006 m. liepos 11 d. naujos redakcijos Lietuvos Respublikos visuomenės informavimo įstatyme, kaip ir ankstesniame, priimtame 1996 m. liepos 2 d., nepateikiama žiniasklaidos sąvoka. Jo 2 straipsnio 67 dalyje¹¹⁸, tik apibrėžta „visuomenės informavimo priemonių“ sąvoka, kuri suprantama, kaip knygos, laikraščiai, žurnalai, biuleteniai ar kiti leidiniai, televizijos, radijo programos, kino ar kita garso ir vaizdo studijų produkcija ir kitos priemonės, kuriomis platinama informacija, išskyrus techninius ir tarnybinius dokumentus, taip pat vertybinius popierius. Tačiau šiame įstatyme yra pateikiama „žinios“ sąvoka, kuri aiškinama kaip visuomenės informavimo priemonėse skelbiamas faktas ar tikri (teisingi) duomenys.

Žiniasklaidos vaidmuo pasireiškia per jos funkcijas:

I. Dagtė¹¹⁹ savo straipsnyje kalba apie 5 svarbiausias žiniasklaidos funkcijas: *informuoti, palaikyti realaus pasaulio vaizdą, pramogauti, mobilizuoti, kultūros tęstinumas*.

R. Matkevičienės¹²⁰ teigimu žiniasklaida šiuolaikinėje demokratinėje politinėje sistemoje vykdo tokias funkcijas: *praneša politines naujienas, interpretuoja žinias, daro įtaką*

¹¹³ Ten pat.

¹¹⁴ Urbonas V. Žurnalistikos pagrindai. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2002. P. 92.

¹¹⁵ Žurnalistikos enciklopedija. Vilnius: Pradai, 1997. P. 584.

¹¹⁶ Meškauskaitė L. Žiniasklaidos teisė. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004. P. 21.

¹¹⁷ Hurrelman Klaus, Unverzagt Gerlinde. Kaip išsiugdyti stiprius vaikus. Vilnius: Alma Litera, 2001. P. 138.

¹¹⁸ Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2006, Nr. 82-3254.

¹¹⁹ Dagtė I. Ar padeda žiniasklaida mums tvirtinti savo valstybę?//

<http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/66438>; prisijungimo laikas: 2008-11-11.

¹²⁰ Matkevičienė R. Politinio žiniasklaidos diskurso apibrėžtys: žiniasklaidos, kaip politinės komunikacijos dėmens, tyrimas// Informacijos mokslai. 2008, Nr. 44, P. 108.

piliečių nuomonei, formuoja valdžios veiksmų dienotvarkę, socializuoja piliečius politiškai (ugdo politinę kompetenciją).

A. Nugaraitė¹²¹ išskiria: *vartininko funkciją* (kai žiniasklaida nustato, kokios temos bus pateiktos visuomenei), *iškėlimo funkciją* (kai žiniasklaida kreipia dėmesį tik į kai kuriuos politinio gyvenimo aspektus, nustelbdama kitus įvykius), *reminimo funkciją* (kai pristatomas turinys kaip gidas pabrėžiantis reikiamas interpretacijas).

V. Urbonas¹²² teigia, kad žinių *ir informacijos skleidimas* yra pagrindinė žiniasklaidos funkcija. Kartu su informacijos pateikimu yra vykdomos penkios nemažiau svarbios funkcijos: *auklėjamoji, reklaminė, pramoginė, kultūrinė, ir aiškinamoji*. Laikraščiuose, žurnaluose, radijuje, televizijoje gana ryški *pramoginė, reklaminė* funkcija. Periodinėje spaudoje (ypač dienraščiuose), ir radijo bei televizijos laidose daug dėmesio skiriama ir *aiškinamajai funkcijai* – įvykių komentavimui, faktų bei duomenų interpretavimui, visuomeninei kontrolei. Žiniasklaida atlieka ir papildomų funkcijų, pvz.: *problemų sprendimo, formuojamoji, analizuojamoji* ir kt. Kiek kuri žiniasklaidos priemonė atlieka funkcijų daugiausia priklauso nuo visuomenės išsivystymo, demokratijos laimėjimų, istorinių aplinkybių, socialinių, politinių, ekonominių sąlygų.

Kadangi mūsų tyrimo tikslas yra atskleisti kokios vaiko teisių sampratos pateikiamos žiniasklaidoje, šio darbo tyrimui svarbiausia yra formuojamoji žiniasklaidos funkcija.

Žiniasklaida gali būti nacionalinė, regioninė ir užsienio šalių. Tradiciškai žiniasklaidai priskiriama spauda, radijas ir televizija. Jų bendras bruožas yra tai, kad naudojantis techninėmis priemonėmis jos pasiekia plačiąją visuomenę.

Greičiausiai informaciją paskleidžia naujienų agentūros, kurių pranešimais neretai vadovaujasi ir prieš tai išvardytos visuomenės informavimo priemonės. Įtakingiausios yra televizija ir spauda, nors plačiausią auditoriją turi radijas. Spaudai atstovauja laikraščių (savaitraščių ar dienraščių) bei žurnalų žurnalistai. Televizija gali būti visuomeninė, komercinė, gali būti transliuojama visoje šalyje arba tik atskiruose regionuose.

Būtina pastebėti, jog prie žiniasklaidos priskiriamas ir vis populiariausias tampa - internetas, kuris suprantamas, kaip naujoji žiniasklaida. Internetas paprastai naudoja informaciją iš kitų žiniasklaidos šaltinių ir turi pasaulines platinimo galimybes. Šiame darbe mūsų tyrimas ir bus atliekamas analizuojant populiariausios ir moderniausios šiuolaikinės žiniasklaidos straipsnius – internete.

¹²¹ Nugaraitė A. Kuo skiriasi pilietinės žiniasklaidos darbotvarkė nuo paprastosios?// http://www.civitas.lt/files/Seminaras_Regionine_ziniasklaida_05_11_18_pranesimai.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-11.

¹²² Urbonas V. Žurnalistikos pagrindai. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2002. P. 92.

Laisvojoje internetinėje enciklopedijoje „Vikipedija“¹²³ yra išskiriamos šios žiniasklaidos rūšys: spauda, elektroninė žiniasklaida: audio (radijas, garso įrašai) ir audiovizualinė (televizija, videomedžiaga, kinas), internetas.

Spauda - spaudžiant ir elektromagnetiniam laukui veikiant purškimo būdu ant popieriaus gauto teksto tiražavimas, atliekamas atitinkamai paruošus spausdinimo formas. Taip pat spauda gali būti vadinama spaustuvės, leidyklos, redakcijos ir kitų panašių organizacijų produkcija.

Spauda pagal leidinio ir laiko ryšį skirstoma į kelias grupes:

- *periodinė spauda* - reguliariai leidžiamų leidinių (tuo pačiu pavadinimu, vienodai įformintų, numeruotų bei datuotų, dažniausiai vienodos apimties ir vienodo formato) visuma, pavyzdžiui: laikraštis, žurnalas, biuletenis.
- *nepperiodinė spauda* - nereguliariai leidžiamos visuomenės informavimo priemonės, įvairių pavadinimų, apimties ir formato, skirtingai įforminti leidiniai. Pavyzdžiui: knyga, brošiūra, rinkinys, lankstinukas, albumas.

Elektroninė žiniasklaida, kuri vis labiau lenkia spaudą. Naudojant naujus perdavimo būdus (palydovinė ir kabelinė televizijos, kompiuteriniai tinklai) tradicinei žiniasklaidai sukuriama vis didesnė konkurencija.

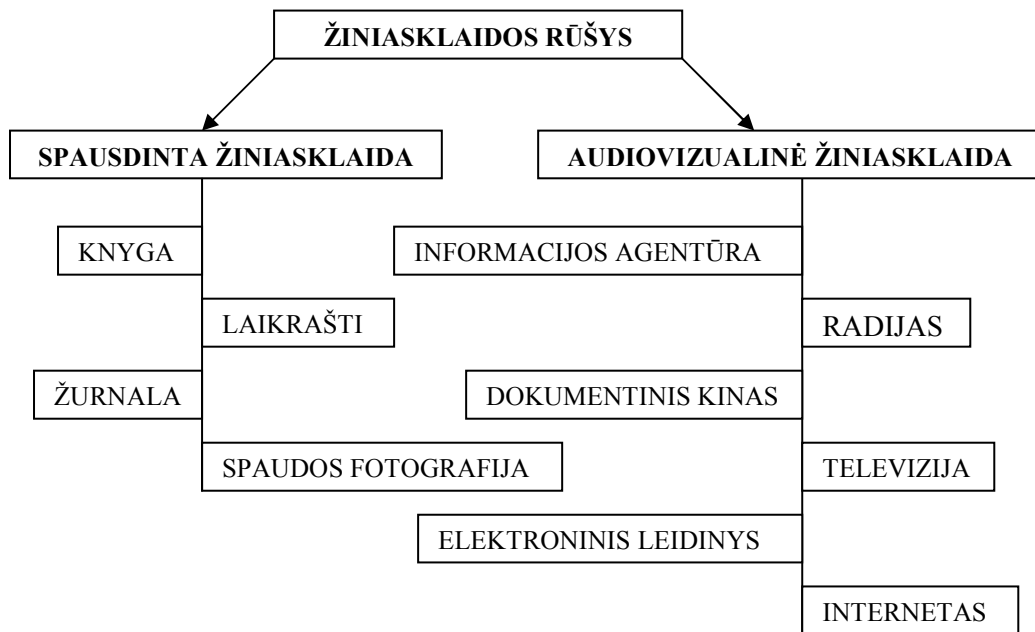
Internetas (iš anglų Interconnected Networks, sutr. Internet) – tai pasaulio kompiuterių tinklų sistema, kurioje yra didžiulis duomenų, programų, dokumentų ir kitokios informacijos kiekis ir kuri leidžia kompiuterį naudoti tos informacijos paieškai bei tiesiogiai bendrauti su bet kuriuo to tinklo vartotoju. Tai, ko gero, visas pasaulio šalis apimantis kompiuterių tinklas, jungiantis daugybę nacionalinių ir transnacionalinių bendrosios paskirties ir komercinių tinklų.¹²⁴

V. Urbonas¹²⁵ siūlo tokį žiniasklaidos klasifikavimą (žr. 1 pav.):

¹²³ Laisvoji enciklopedija „Vikipedija“. Žiniasklaida// <http://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%BDiniasklaida>; prisijungimo laikas: 2008-11-11.

¹²⁴ Pagrindinės informacijos technologijos sąvokos. Vilnius: Lietuvos kompiuterininkų sąjunga informacinių technologijų institutas, 2001. P. 74.

¹²⁵ Urbonas V. Pasaulio žiniasklaidos sistemos: mokomoji knyga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2003. P. 8.

Abiejų, 1 paveiksle nurodytų žiniasklaidos priemonių grupių tikslai ir uždaviniai sutampa – operatyviai ir tiksliai informuoti visuomenę apie supančios tikrovės įvykius ir reiškinius, juos nuolat analizuoti ir teisingai, nešališkai atskleisti žiniasklaidos priemonėse, kryptingai veikti žmonių sąmonę ir poelgius, visą visuomeninį gyvenimą, siekti pažangių permainų.¹²⁶

Šiame darbe bus atliekamas tyrimas analizuojant Lietuvos internetinės žiniasklaidos šaltinius, todėl būtina plačiau panagrinėti internetinės žiniasklaidos reikšmę.

Lietuvoje internetinė žiniasklaida sulaukia vis didesnio visuomenės susidomėjimo. Viešosios nuomonės tyrimų institutų atliekami tyrimai, leidžia susipažinti su naujosios žiniasklaidos populiarumo tendencijomis. Šie tyrimai iškelia klausimą, kiek svarbus internetas yra ir bus kaip žurnalistikos ir viešosios komunikacijos pagrindinė jėga. Internetas atvirai siūlo naujas individų ir grupių išraiškos visuomenėje priemones, todėl jo indėlis į ateities socialinės komunikacijos formas yra labai svarbus. Kita vertus, pastebima tendencija, kad naujoji žiniasklaida yra stipriai veikiama komercializacijos proceso bei informacijos ir komunikacijos kaip prekės suvokimo, todėl gali būti priimama kaip potenciali grėsmė žurnalistikos ir viešosios komunikacijos nepriklausomybei, patikimumui ir pilietinėms nuostatomis.¹²⁷

Nagrinėjant interneto tyrimų agentūros „GemiusAudience“ 2008.09.01 – 2008.09.31 populiariausių Lietuvos tinklalapių dešimtuką¹²⁸, matyti, kad į jį patenka net 4 internetinės žiniasklaidos tinklalapiai ir jų populiarumas nuolatos auga. Remiantis šiais duomenimis galime daryti prielaidą, kad internetinė žiniasklaida Lietuvoje turi savo auditoriją.

¹²⁶ Ten pat.

¹²⁷ Bardoel J. L. H. The Internet, Journalism and Public Communication Policies//

<http://gaz.sagepub.com/cgi/content/abstract/64/5/501>; prisijungimo laikas: 2008-11-11.

¹²⁸ Šaltinis: Gemius, gemiusAudience, 2008-rugsėjis// <http://www.audience.lt/>; prisijungimo laikas: 2008-11-11.

Internetinės žiniasklaidos sėkmės priežastys yra tokios pat, kaip ir tradicinės: kokybiškas turinys, tikslumas, naujovių ieškojimas, be to ji turi ir tam tikrų pranašumų lyginant su tradicine žiniasklaida, tai: operatyvumas (greitas skaitytojų atsakas į straipsnį); interaktyvumas; hipertekstualumas; daugialypiškumas (Multimedia); pateikia daugiau informacijos; nėra apimties apribojimų (archyvai, fotoalbumai); gali pateikti skaitytojams papildomų produktų (paieška, paštas, skelbimai); gali tiksliai suskaičiuoti, ką, kada ir kiek skaito jų skaitytojai.¹²⁹

A. Balčytienė¹³⁰, teigimu, kadangi internetinės, kitaip nei tradicinės žiniasklaidos, neribojama formatais, informacijos apimtis, pranešimų spaudai pagrindu parengtų naujienų dalis sudaro didelę dalį informacinio turinio, t.y. gerokai daugiau nei kitoje žiniasklaidoje. Be to, svarbus informacijos šaltinis yra skaitytojai bei kita žiniasklaida (laikraščiai, TV, užsienio publikacijos). Internetinė žiniasklaida bendradarbiauja ir su kitomis žiniasklaidos priemonėmis, kurios leidžia publikuoti dalį originalios informacijos.

Internetinė žiniasklaida yra nuolatiniame ieškojime: atnaujinamos ir kuriamos naujos informacijos skiltys, stebima, ar nestinga turinio, reaguojama į skaitytojų reakciją ir poreikius, stebima pasaulio žiniasklaida ir siekiama kuo greičiau išbandyti naujoves. Pagrindiniai motyvai internetinei žiniasklaidai keistis – tai auganti konkurencija, kintantys skaitytojų poreikiai, technologijų raidos tendencijos.

Apibendrinant tolimesnes internetinės žiniasklaidos perspektyvas, galime teigti, jog kompiuteriui ir internetui vis labiau tampant neatsiejama mūsų kasdieninės veiklos dalimi, taip pat atitinkamai auga ir augs internetinės žiniasklaidos skaitomumas, jos svarumas, informuojant visuomenę, juolab, kad internetas integruoja visus tradicinius informacijos skleidimo būdus (rašytinį tekstą, garso ir vaizdo įrašus).

2.1.2. ŽINIASKLAIDOS POVEIKIS VISUOMENEI

Analizuoti žiniasklaidos įtaką žmonėms yra labai svarbu, nes dauguma visuomenės apklausų rodo, kad Lietuvos gyventojai žiniasklaida pasitiki labiau negu daugeliu kitų institucijų, o tai byloja apie auditorijos lojalumą, nekritiškumą.¹³¹

Žiniasklaida – kiekybiškai įtakingiausia (labai plačiai veikianči ir paveikianči) mūsų laikų prasmų kūrimo ar/ir perdavimo priemonė. Žiniasklaida dažnai pavadinama „ketvirtąja

¹²⁹Internetinė žiniasklaida. Turinys ir panaudojimo galimybės// <http://www.vvdk.lt/Portals/0/Dokumentai/PRESS/Internetine%20ziniasklaida.Turinys%20ir%20panaudojimo%20galimybes.pps>; prisijungimo laikas: 2008-11-11.

¹³⁰ Interviu su VDU sekretore, Žurnalistikos katedros docente, daktare Aukse Balčytienė ir Delfi vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja Aiste Ilinskiene. Jo didenybė internetas// <http://www.bendruomenes.lt/news.php?id=39585&strid=11791>; prisijungimo laikas: 2008-11-11.

¹³¹ Andrulienė A. Paslėptos politinės reklamos įtaka rinkėjams// <http://politika.osf.lt/Kiti/dokumentai/PasleptaReklama/Andrulienes.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-11-12.

valdžia“. Tačiau numeravimas sąlygiškas – nesuklystų žmogus pasakęs, kad žiniasklaidos daroma įtaka kai kuriose gyvenimo srityse ir socialiniuose sluoksniuose eina pirmu numeriu.

Negalime paneigti, kad televizija, spauda, internetas, kitos žiniasklaidos priemonės – sąmoningai ar/ir nesąmoningai – propaguoja tam tikras vertybes, formuoja pasaulėžiūrą, nuomones. Sociologai taip pat patvirtina, kad žiniasklaidos (ypač televizijos) daroma įtaka nuo jos atsiradimo smarkiai pasikeitė: nuo supažindinimo su svarbiausiomis žiniomis televizijai vos atsiradus iki šiandieninės „kultivacijos“, kai žiniasklaida įtaką daro nuolat. Natūraliai kyla klausimas – kiek sąmoningai ir kiek nesąmoningai yra naudojama žiniasklaida nuomonių ir vertybių formavimui. Žinoma, vertybes ne taip lengva pakeisti, tačiau pavyzdžiai akivaizdūs – masinio vartojimo, sudaiktinimo kultūra dabar dominuoja; psichologai patvirtina, kad, per televiziją rodomas smurtas persiduoda jo žiūrėtojams.¹³²

V. Jakavičius¹³³ analizuoja ugdomąjį žiniasklaidos poveikį visuomenei. Nes, pasak jo, spauda, radijas, televizija, vaizdo produkcija - tai įtakingiausi ugdymo veiksniai, žmogų lydintys visą gyvenimą. Autoriaus teigimu žiniasklaidos ugdomasis poveikis gali būti trejopas:

- *Šviečiamasis poveikis*, kuris yra realizuojamas per įvairią mokslus populiarinančią informaciją, kuri plečia, gilina jau turimas žinias.
- *Lavinamasis poveikis*, kuris priklauso nuo teikiamos informacijos turinio pobūdžio. Mat informacijos turinys gali būti tiesmukiškai teigiantis arba problemiškas, verčiantis klausantįjį arba žiūrintįjį gretinti, mąstyti, t.y. intensyviai protauti. Kuo tokio pobūdžio informacijos būtų daugiau, tuo geriau žiniasklaida atliktų ugdomojo poveikio lavinamąją funkciją, kuri reikalinga bet kuriuo žmogaus amžiaus tarpsniu.
- *Auklėjamasis poveikis*, kuris reiškiasi per pateiktos informacijos vertinimus, požiūrius, siekiant juos įteigti žmonėms.

Taigi žiniasklaida gilina žmogaus turimas žinias, lavina priversdama mąstyti, auklėja perteikdama požiūrius ir vertinimus.

Pasak A. Vosiliūtės¹³⁴, žiniasklaidos skleidžiamos informacijos poveikis yra susijęs su tapatumo problema. Šiuolaikinėje žiniasklaidos populiarumo visuomenėje žmogus dažnai orientuojamas iš išorės - veikiamas įvairių įtakų, tokių kaip mada, informacija, siūlomi elgesio būdai, įvairios prekės. Taigi, žmogaus požiūriui, vertybių sistemai formotis įtakos turi šeima, grupė, kuriai jis priklauso, mokykla, užklausinė veikla, bažnyčia ir žiniasklaida. Koks žmogaus

¹³² Gailiūtė E. Globalizacija?// <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/56960>; prisijungimo laikas: 2008-11-12.

¹³³ Jakavičius V. Žmogaus ugdymas. Įvadas į edukologijos studijas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 1998. P. 69-70.

¹³⁴ Vosiliūtė A. Vartojimas kaip socialinė problema// Filosofija. Sociologija. 2003, Nr. 3.

požiūris bus vienu ar kitu atveju priklausu nuo šių ugdymo įstaigų perduodamos informacijos ir žmogaus sugebėjimo ją priimti.

M. Furst¹³⁵ teigimu, žiniasklaida retai pakeičia žmogaus požiūrį, o jį tik sustiprina, nes žmogus atsirenka tam tikrą medžiagą, o kitą praleidžia. Apskritai žmogus pasirenka tokią medžiagą, kuri sutampa su jo paties nuomone.

Analizuojant žiniasklaidos poveikį visuomenei, būtina išskirti jos daromą poveikį vaikui, nes neretai pamirštama, kad besiformuojančiai asmenybei žiniasklaidos poveikis yra labai didelis, kadangi jaunas žmogus dar neturi tvirtos nuomonės vienu ar kitu atžvilgiu, o žiniasklaida pateikia vienokią nuomonę ir netiesiogiai įteigia jos laikytis.

Šiai nuomonei pritaria ir E. Žiobienė¹³⁶, kurios teigimu žiniasklaidos paviršutiniškumas, sensacingumas, tiesos iškraipymas ypač neigiamai veikia jautriausią, imliausią visuomenės dalį – nepilnamečius. Vaikai labiau nei suaugusieji yra pažeidžiami. Vaikams trūksta gebėjimo kritiškai įvertinti informacijos turinį, todėl visuomenės informavimo priemonių aplinkoje jie patiria daugybę pavojų.

Amerikos pediatrijos akademija prieš devynerius metus išplatino pareiškimą, kad vaikams iki dvejų metų negalima žiūrėti televizoriaus. Ji taip pat rekomenduoja ne daugiau kaip dvi valandas televizijos per dieną jaunesnio amžiaus vaikams. Tai atskleidžia šios organizacijos susirūpinimą žiniasklaidos daroma įtaka mažamečiams. Medicinos ekspertai teigia, kad maži vaikai sunkiai gali skirti tai, kas rodoma per televiziją, nuo realybės.¹³⁷

Kad žiniasklaidos įtaka vaiko socializacijai yra didžiulė, šiandien pripažįsta įvairių mokslo šakų mokslininkai. Pasak G. Sakalausko¹³⁸, daugelį vertybių, normų, nuostatų, elgesio pavyzdžių bei kitų socializacijos veiksnių perduoda ne tėvai ar kiti autoritetai, o vadinamieji „tarpininkai“ (televizija, žurnalai, laikraščiai, radijas, garso ir vaizdo įrašai, internetas ir pan.).

Apibendrinant žiniasklaidos daroma poveikį visuomenei galime daryti išvadą, jog jis nuolat auga ir auga. Informacija, skleidžiama žiniasklaidos priemonėmis, yra bene pagrindinis informacijos ir komunikacijos kanalas tarp visuomenės ir įvairių valdžios institucijų, partijų, jų lyderių, kitų šalių institucijų ir pan. Atsižvelgiant į tokią didžiulę, kartais net lengvabūdiškai nesuvokiamą žiniasklaidos priemonių daroma įtaką kiekvienam žmogui, turi būti dedamos visos pastangos, kad visuomenė nebūtų tik bejėgė žiniasklaidos vartotoja, o sugebėtų kritiškai vertinti

¹³⁵ Furst M. *Psichologija*. Vilnius: Lumen leidykla, 1998, P. 341.

¹³⁶ Žiobienė E. Nepilnamečių interesų apsauga nuo neigiamo žiniasklaidos poveikio// *Jurisprudencija*. 2006, Nr. 9(87). P. 31.

¹³⁷ Ar įmanoma apsaugoti šeimą nuo griaunančio žiniasklaidos poveikio?//

<http://www.visokybes.com/wiki/56/2079/Ar%20%C4%AFmanoma%20apsaugoti%20%C5%A1eim%C4%85%20nuo%20griaunan%C4%8Dio%20%C5%BEiniasklaidos%20poveikio>; prisijungimo laikas: 2008-11-12.

¹³⁸ Sakalauskas G. *Vaiko teisių apsauga Lietuvoje*. Vilnius: Vaiko teisių informacijos centras, 2000. P.34.

teikiamą informaciją bei atsižvelgdama į savo vaikų jausmus, poreikius ir interesus gintų juos nuo neigiamo dvasinio psichinio ir moralinio žiniasklaidos poveikio.

2.2. VAIKO TEISĖS ŽINIASKLAIDOJE

„Šiandien nepilnamečiai yra tema numeris vienas“, - teigia Lietuvos žurnalistų sąjungos pirmininkas Dainius Radzevičius.¹³⁹ Dalis žiniasklaidos parengtų ir visuomenei pateiktų straipsnių vienaip ar kitaip yra susiję su vaikais. Vaikus aprašančius straipsnius galime suskirstyti į dvi grupes: į pirmąją grupę patenka straipsniai, kuriuose aprašomos situacijos, kai vaikas yra viešosios informacijos vartotojas, antrosios grupės straipsniuose dominuoja tema – vaikas - viešosios informacijos objektas, kai apie jį skelbiama kaip apie tam tikrų elgesio taisyklių pažeidėją ar tokio pažeidimo auką. A. Miškinis¹⁴⁰ pastebi, jog abiem atvejais vaiko teisių apsaugai žiniasklaidoje realizuoti Lietuvos teisinėje sistemoje jau egzistuoja teorinės ir praktinės prielaidos:

Pirmoji prielaida – teisinis reglamentavimas. Jis susijęs su teisės aktais, kurie yra priimti ir veikia vaiko teisių apsaugai žiniasklaidoje užtikrinti. Galime paminėti, **Visuomenės informavimo įstatymą**¹⁴¹, kuris įpareigoja žurnalistus savo veikloje vadovautis Konstitucija ir įstatymais, Lietuvos Respublikos tarptautinėmis sutartimis, pagarbos žmogui principais, laikytis žurnalistų profesinės etikos normų ir pan. Šiame įstatyme taip pat yra įtvirtinta teisė laisvai reikšti savo mintis ir įsitikinimus, bet naudojimasis informacijos laisve gali būti saistomas reikalavimų, sąlygų, apribojimų ar bausmių, kuriuos nustato įstatymai ir kurie būtini apsaugoti nuo konfidencialios informacijos atskleidimo, apsaugoti žmonių privatų gyvenimą, teises ir kt. Įstatymas taip pat nustato, kad nepilnamečiai turi būti apsaugoti nuo jų fiziniam, protiniam ir doroviniam vystymuisi kenkiančios viešosios informacijos, ypač susijusios su pornografija ir (ar) savitiksliu smurto vaizdavimu (tokia informacija yra draudžiama), kaip to reikalauja Vaiko teisių apsaugos pagrindų ir kiti įstatymai, Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencija bei Lietuvos Respublikos tarptautinės sutartys

Europos konvencija „Dėl televizijos be sienų“¹⁴², kurioje nurodoma, jog programos negali būti nepadorios, turėti pornografinių elementų, be pagrindo pabrėžti smurtą. Tos programos, kurios gali pakenkti vaikų fiziniam, protiniam ar moraliniam vystymuisi, neturėtų būti rodomos tada, kai vaikai gali jas pamatyti.

¹³⁹ Lietuvos žurnalistų sąjunga. Apie vaikus žiniasklaidoje//

http://www.lzs.lt/about.php?id=267&type=paper&page_menu=4; prisijungimo laikas: 2008-11-13.

¹⁴⁰ Miškinis A. Vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugos žiniasklaidoje realizavimas// <http://www3.lrs.lt/owa-bin/owa/plinter/owa/U0148593.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-11-13.

¹⁴¹ Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2006, Nr. 82-3254.

¹⁴² Europos konvencija „Dėl televizijos be sienų“// Valstybės žinios. 2000, Nr. 29-805.

Žurnalistų ir leidėjų etikos kodeksas.¹⁴³ Jame yra skelbiama: „Galimybė gauti ir skleisti informaciją, kaip vieną iš pagrindinių žmogaus teisių, turi būti gerbiama, tačiau ją įgyvendinant privalu užtikrinti visas kitas žmogaus teises ir laisves. Atsižvelgiant į šią žmogaus teisių sąveiką, būtina nuolat siekti jų pusiausvyros“. Taigi žurnalistai, viešosios informacijos rengėjai privalo rūpintis vaikų gerove, savo skelbiamojame informacijoje nesukelti vaikams sielvarto ar baimės. Vaikams pateikiami klausimai turi būti kruopščiai apgalvoti ir tinkami jų amžiui. Negalima versti vaikus kalbėti apie tėvų santykius, šeimos gyvenimo būdą, konfliktus ir pan. Žurnalistas, viešosios informacijos rengėjas neturi skelbti žinių apie privatų žmogaus gyvenimą be jo sutikimo. Jis neturi, siedamas su nusikalstama veika ir kitais teisės pažeidimais, skelbti nepilnamečio asmens duomenų, pagal kuriuos būtų galima nustatyti jo asmens tapatybę, išskyrus atvejus, kai nepilnamečio asmuo slapstosi nuo teisėsaugos institucijų ar teismo ir kt.

Antroji prielaida – teisinis reguliavimas. Kuris dar suprantamas, kaip institucijų sistema, kuri užtikrina efektyvų, jau aptartų teisės aktų įgyvendinimą praktikoje. Svarbiausios institucijos:

Žurnalistų etikos inspektorius, kuris rūpinasi Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo nuostatų įgyvendinimu ir prižiūri, kaip jų yra laikomasi. Taip pat jis analizuoja įstatymo taikymą, inicijuoja žiniasklaidos savireguliacijos mechanizmus, teikia rekomendacijas dėl šio įstatymo nuostatų taikymo, nagrinėja skundus dėl įstatymo nuostatų pažeidimų ar nesilaikymo ir pan.

Lietuvos radijo ir televizijos komisija. Ji reguliuoja bei kontroliuoja Lietuvos Respublikos jurisdikcijai priklausančių radijo ir televizijos transliuotojų ir retransliuotojų veiklą. Komisija pagal savo kompetenciją vykdo Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo nuostatų įgyvendinimo priežiūrą ir turi teisę už pažeidimus taikyti Visuomenės informavimo įstatyme bei Administracinių teisės pažeidimų kodekse nustatytas poveikio priemones transliuotojams, retransliuotojams.

Žurnalistų ir leidėjų etikos komisija, kuri rūpinasi žurnalistų profesinės etikos ugdymu, taip pat nagrinėja pareiškimus, priima sprendimus pagal suinteresuotų fizinių ir juridinių asmenų skundus dėl Etikos kodekso pažeidimų, bei Žurnalistų etikos inspektoriaus kreipimus dėl Visuomenės informavimo ir kitų visuomenės informavimą reglamentuojančių teisės aktų pažeidimų ir kt.

Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga, kuri vykdydama vaiko teisių laikymosi priežiūrą ir kontrolę, pagal kompetenciją, taip pat atsako už Nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymo nuostatų įgyvendinimo priežiūrą.

¹⁴³ Dėl naujos redakcijos Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso paskelbimo// Valstybės žinios. 2005, Nr. 47-435.

Vaiko teisių apsaugos tarnyba. Ji gavusi informacijos apie vaiko teisių ir teisėtų interesų pažeidimus, turi teisę nedelsdama imtis visų teisėtų veiksmų, kurie užtikrintų vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugą, ir galimybę kreiptis į atitinkamą valstybinę instituciją dėl vaikų teisių ar teisėtų interesų pažeidimo žiniasklaidoje.

Apibendrinant šias dvi prielaidas galima drąsiai sakyti, kad saugoti ir ginti vaiko teises ir teisėtus interesus žiniasklaidos veiklos srityje turime pakankamus įrankius, kuriuos galime efektyviai naudoti.

Kaip jau prieš tai minėjome, žiniasklaidoje vaikų, bei jų teisių tema - aktuali. Televizijoje, spaudoje, internete nuolat analizuojamos, vaikų išnaudojimo, prievartos, smurto, grobimo, manipuliavimo jais temos. Visais šiais atvejais vaikai kenčia nuo tėvų, giminaičių, draugų, mokytojų, medikų, politikų ir kitų, dažniausiai vienaip ar kitaip artimų vaikui žmonių.

Netgi 2006 m. Valstybės vaiko teisių apsaugos ir įvaikinimo tarnybos užsakyto tyrimo, kurio tikslas buvo ištirti spaudoje skelbiamos informacijos poveikį nepilnamečiams, duomenys atskleidė, jog iš 173 tyrimo metu analizuotų straipsnių ir nuotraukų, beveik pusė pavyzdžių pateikia informaciją apie suaugusiųjų nusikaltimus ir smurtą vaikų atžvilgiu arba ypač žiaurus kriminalus. Toliau pagal populiarumą išsidėsto erotikos ir sekso tema, apie 20 pavyzdžių, kurių didesnę dalį sudaro nuotraukos, bei informacija, likusioji pavyzdžių dalis, apie neigatyvius reiškinius (alkoholizmas, narkomanija, pedofilija, paauglių žiaurumas ir kt.), ekstremalią veiklą, keliančią pavojų žmogaus gyvybei, pavojingus užsiėmimus, pomėgius ir pan.¹⁴⁴

Apskritai žiniasklaida aprašinėdama įvairius įvykius, situacijas, tai stengiasi padaryti tiksliai, tačiau vis dėl to, kiekviena žiniasklaidos priemonė turi tam tikrą auditoriją ir dažnai svarbiausiu tikslu tampa išlaikyti ir didinti ją. Aprašinėdama anksčiau minėtas situacijas, kurios paprastai traktuojamos – vaiko teisių pažeidimais, pateikdama šių straipsnių skambias antraštes, žiniasklaida stengiasi suintriguoti vartotoją patraukiant jo dėmesį. Ji informuoja koks žiaurus vaikams yra pasaulis ir kokios neįjautrios vaikų bei jų šeimų nelaimės dažnai yra jas saugančios ir ginančios institucijos. Jos ne tik neatlieka savo pareigų, leisdamos tokiems įvykiams atsitikti, bet ir atsitikus nelaimei, ne visada imasi reikalingų priemonių, kiek tai įmanoma greičiau, atsižvelgiant į konkrečią situaciją taisyti vaikui padarytą žalą.

Būtina pastebėti, jog žiniasklaidoje vyrauja ne tik neigatyvios vaiko teisių temos. Savo dėmesį žiniasklaida skiria, aprašydama projektus, iniciatyvas, tikslu gerinti vaikų padėtį Lietuvoje. Aprašomi atvejai, kada vaikai realizuoja savo teisę į saviraišką, nuomonės laisvę ar pasinaudoja kita savo teise, tokiu būdu parodydami, jog jie ne tik pasyvūs vaiko teisių turėtojai, bet ir aktyvūs jų naudotojai.

¹⁴⁴ Apie vaikus žiniasklaidoje// http://www.lzs.lt/about.php?id=267&type=paper&page_menu=4; 2008-12-04.

Šioje vietoje, vėl reikia prisiminti, jog žiniasklaida daro didžiulę įtaką žmonėms. Pasak J. Keliuočio, žiniasklaida formuoja požiūrį į pasaulį, į kitas kultūras ir pateikia jau suformuotą požiūrį, kuris atrodo pakankamai priimtinas, nes “atpažįstamas”. Dėl laiko ir erdvės ribotumo informacijos pardavėjas turi didelę dalį informacijos paversti paprasčiausiais elementais.¹⁴⁵ Taigi sąmoningai ar nesąmoningai, bet priimdami žiniasklaidos mums pateiktą informaciją mes formuojame ir savo suvokimą į jos pateiktą aktualiją. Ne išimtis ir vaiko teisės. Žiniasklaida naudodama jas kaip temą, aprašinėdama vaiko teisių sistemos pasiekimus, trūkumus įtakoja mūsų suvokimą, kas tai yra vaiko teisės ir kaip jos turi būti realizuojamos. Todėl šiame darbe bus atliktas tyrimas, kuriuo bus siekiama atskleisti kokios iš tiesų vaiko teisių sampratos yra pateikiamos šiandieninėje, aktualioje žiniasklaidoje, ar kuri nors iš jų yra vyraujanti? Kokią perimame mes – žiniasklaidos vartotojiška visuomenė.

¹⁴⁵ Keliuotis J. Žurnalistikos paskaitos. Kaunas: VDU leidykla, 2000. P. 85-94.

3. VAIKO TEISIŲ SAMPRATOS DAUGIALYPIŠKUMO ŽINIASKLAIDOJE TYRIMAS

3.1. TYRIMO METODOLOGINIS PAGRINDIMAS

Vaiko teisių sampratos daugialypiškumas tirtas naudojant kiekybinius ir kokybinius tyrimo metodus, leidžiančius atskleisti vaiko teisių sampratų įvairovę, tyrime vertintuose žiniasklaidos straipsniuose, publikuotuose internete. Pasirinktas tiriamasis *tyrimo tipas*, nes tiek vaiko teisių sampratos daugialypiškumas, tiek internetinė komunikacija - mažai tyrinėtas reiškinys. Nebuvo rasta vaiko teisių sampratos daugialypiškumo tema Lietuvoje atliktų tyrimų.

Tyrime naudojamas dokumentų (turinio) analizės metodas – toks pirminės sociologinės informacijos rinkimo būdas, kuriuo siekiama išskirti objektyvų, matuojamą, patikrinamą akivaizdaus pranešimų turinio kiekį.¹⁴⁶

Turinio analizės esmė yra įvairių dokumentų, žinių bei informacijos grupavimas į kategorijas arba kodavimas, išskiriant pasikartojimus ir atliekamas, kol naujos informacijos, patvirtinančios arba paneigiančios tyrimo hipotezes, gauti nebeįmanoma. Kad tyrimas tinkamai atskleistų duomenyse užkoduotą informaciją, turinio analizės metodas skirstomas į du tipus, kurie skiriasi savo savybėmis bei tyrimo atlikimo technologija. Šiuos tipus galima išskirti kaip kiekybinį (informacijos klasifikavimas ir analizė) bei kokybinį (informacijos kodavimas bei analizė – interpretacija). Pagrindiniu skirtumu čia galima būtų įvardinti tai, kad tekstai gali skirtis laiko ir skaitytojų atžvilgiu bei turėti potekstę, tačiau tai nėra taip aktualu kaip kokybiniame turinio analizės tyrime, kur ypatingai svarbus teksto autoriaus suvokimas bei tekstui jo suteikiama prasmė¹⁴⁷.

Pasirinkimą tyrinėti internetinę žiniasklaidą nulėmė kelios priežastys. Viena jų ta, kad internetinė žiniasklaida apskritai dar gana mažai tyrinėta. Taip pat tokį pasirinkimą įtakojo internetinės žiniasklaidos prieinamumas ir sąlyginai maži resursai, reikalingi tyrimui. Šiam darbui svarbu surinkti duomenis apie įvairius žinių aspektus, sudarančius komunikacijos produktą, išanalizuoti informacijos pasikartojimą nagrinėjamuose tekstuose ir taip atskleisti, kaip viešosios erdvės funkcijas atlieka internetinė žiniasklaida. Taigi, remiantis šiame darbe pristatytomis teorinėmis perspektyvomis ir iškelto tyrimo klausimu, pasirinkta atlikti ir kiekybinę ir kokybinę turinio analizę. Šiuo tyrimu siekiama atsakyti į tyrimo klausimą, kokios vaiko teisių sampratos yra formuojamos Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje. Kokia iš jų yra vyraujanti?

¹⁴⁶ Fiske J. Įvadas į komunikacijos studijas. Vilnius: Baltos lankos, 1998. P. 156.

¹⁴⁷ Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: vadovėlis. Kaunas: Judex, 2002. P. 224-225.

Tyrimui buvo atrinkti internetinės žiniasklaidos straipsniai, susiję su vaiko teisėmis. Jų atrinkimui buvo atlikta *septynių pakopų atranka*:

- I. Remiantis interneto tyrimų agentūros Gemius Baltic¹⁴⁸ paskutiniaisiais pateikiamais duomenimis, 2008 m. rugsėjo mėnesį, buvo atrinkti 4 dažniausiai interneto vartotojų lankomi internetinės žiniasklaidos tinklapiai (žr. A priedą):
 1. <http://www.delfi.lt>
 2. <http://www.lrytas.lt>
 3. <http://www.alfa.lt>
 4. <http://www.zebra.lt>
- II. Naudojant kiekvienos iš šių internetinių svetainių vidinę paieškos sistemą¹⁴⁹, buvo įvesta paieškos žodžiai „vaiko teisės“. Bendras gautas straipsnių skaičius – 15085 straipsniai (žr. B priedą).
- III. Kadangi gautas straipsnių skaičius labai didelis, ir jo praktiškai nebūtų įmanoma apdoroti, buvo nuspręsta pasinaudoti išplėstine internetinių svetainių paieška.¹⁵⁰ Atsižvelgiant į tai, kad vienas iš internetinių žiniasklaidos tinklapių – www.zebra.lt neturi vidinės išplėstinės paieškos sistemos, o parasta paieška buvo gauti itin dideli skaičiai - 13400 straipsnių (žr. B priedą), buvo nuspręsta atsisakyti šio internetinio žiniasklaidos puslapio straipsnių analizės. Taigi tolimesnė straipsnių atranka buvo vykdyta šių puslapių vidinėje išplėstinėje paieškoje:

1. <http://www.delfi.lt>
2. <http://www.lrytas.lt>
3. <http://www.alfa.lt>

Paieškoje buvo įvesti tie patys paieškos žodžiai, kaip ir prieš tai - „vaiko teisės“. Siekiant atrasti kuo naujesnius ir šių dienų Lietuvos situaciją iliustruojančius straipsnius, paieškos laikotarpis buvo susiaurintas iki paskutinių trijų mėnesių: 2008 m. rugpjūčio 1 d. - 2008 m. spalio 31 d. Paieškos rezultatai – 101 straipsnis. Iš jų: 44 straipsnis – www.delfi.lt, 24 straipsniai – www.lrytas.lt ir 33 straipsniai – www.alfa.lt (žr. C priedą).

¹⁴⁸ *Gemius Baltic* – tai dalis didžiausios interneto tyrimų agentūros Gemius SA, kuri teikia savo paslaugas, Centrinės ir Rytų Europos rinkoms. Gemius pateikia duomenis apie interneto vartotojų elgesį (*gemiusTraffic*), interneto auditorijos profilį (*gemiusProfile*), ar internetinės kampanijos efektyvumą (*gemiusEffect*). Gemius „*gemiusAudience*“ tyrimais siekiama – pateikti tikslų, aukštos kokybės interneto auditorijos pasiekiamumo ir dažnio matavimą (<http://www.audience.lt/pages/about>; prisijungimo laikas: 2008-11-19).

¹⁴⁹ *Vidinė (paprastoji) paieška* – tai internetinio puslapio viduje esanti, universali paieška, nes ieškoma įvairių tipų išteklių: turinio mokymosi išteklių (tinklapių, pateikčių, pratimų, progresyvaus tyrinėjimo išteklių), komponentų, nuorodų, metodų, priemonių, dalyvių ar grupių (http://www.emokykla.lt/lemill_zinynas/temos/paieska_papr.html; prisijungimo laikas: 2008-11-19).

¹⁵⁰ *Išplėstinė (patikslintoji) paieška* – tokia paieška, kuri leidžia rasti turinį visoje sistemoje, norodant daugiau paieškos kriterijų, negu tai galima padaryti apraštoje paieškoje. Ši paieška naudojama, kai ieškoma ko nors konkretaus (http://www.emokykla.lt/lemill_zinynas/temos/paieska_patiksl.html; prisijungimo laikas: 2008-11-19).

- IV. Buvo peržiūrėti visi 101 straipsnis, iš kurių: 21 straipsnį teko atmesti, nes jų turinys neatitiko vaiko teisių tematikos t.y. straipsniai pateko į atranką dėl to, kad yra kitų žodžių šaknyje pvz. teisėsauga, arba aprašomos kitos, ne vaikų teisės, o tai yra nesusiję su mūsų analizuojama tema (žr. D priedą).
- V. Su vaiko teisėmis susiję liko 80 straipsnių. 36 straipsniuose iš visų 80, buvo aprašinėjama Rinau šeimos drama¹⁵¹, todėl siekiant objektyvių tyrimo duomenų, kuriuos ypač dažnas šios šeimos aprašymas, lyginant su likusių straipsnių temų skaičiumi, galėtų iškreipti, buvo atrinkti 3 straipsniai Rinau šeimos dramos tema: po 1 straipsnį iš visų 3 internetinės žiniasklaidos puslapių, pagal didžiausią komentarų skaičių (žr. E priedą).
- VI. Be atmetų, kaip nesusijusių su vaiko teisėmis, bei Rinau šeimą aprašančių straipsnių, liko: 22 straipsniai – www.delfi.lt, 9 straipsniai – www.lrytas.lt ir 13 straipsnių – www.alfa.lt (žr. F priedą).
- VII. Iš visų trijų internetinės žiniasklaidos puslapių, kuriuose straipsniai grupuojami pagal datą (nuo anksčiausiai iki vėliausiai publikuoto internete) naudojant tikimybinę sistemine atranką (imamas pirmas ir toliau kas antras straipsnis) buvo atrinkti 23 straipsniai (žr. G priedą). Reikia pastebėti, jog dviejuose straipsniuose patekusių tarp visų tyrimui atrinktų, yra aprašomos užsienio šalių situacijos susijusios su vaiko teisėmis. Šie straipsniai įtraukiami tolimesnei jų analizei, siekiant parodyti, jog Lietuvos žiniasklaida suinteresuota pateikti savo skaitytojams ne tik Lietuvos, bet ir kitų šalių vaiko teisių padėties analizę.

Duomenų analizė.

Tyrimo metu buvo atliekama straipsnių kiekybinė ir kokybinė turinio analizė.

Kiekybinė turinio analizė. Analizuojant straipsnius kiekybiškai, buvo siekiama gauti kuo tikslesnius duomenis, todėl pasirinkta analizuoti visus 80 straipsnių, kurie į atranką pateko kaip susiję su vaiko teisėmis (žr. H priedą). Kiekybinio tyrimo duomenims analizuoti buvo sukurtos lentelės su šiomis kategorijomis (žr. J priedą):

1. *Straipsnio pavadinimas* – originalus straipsnio pavadinimas;
2. *Data* – analizuojamų straipsnių dienos data;
3. *Straipsnio autorius* – straipsnį parašęs žurnalistas, ar naujienų agentūra;
4. *Skiltis* – skiltis, kuriai priklauso tema (*poskiltis* – smulkesnė skilties dalis);
5. *Fotografijų skaičius* – kiek ir kokių fotografijų yra panaudota straipsnyje;

¹⁵¹ *Rinau šeimos drama* – jau daugiau nei du metus vykstantis klaipėdietės Ingos ir jos buvusio vyro vokiečio Michaelio bylinėjimosi procesas, jame abu tėvai kovoja dėl trejų metų dukters Luisos globos.

6. *Komentarų skaičius* – kiek skaitytojų komentavo straipsnį.

Suskirsčius straipsnius pagal šias kategorijas, buvo atliekama kiekybinė turinio analizė.

Jos metu straipsniai susiję su vaikų teisėmis buvo išanalizuoti pagal:

1. jų pasiskirstymą www.delfi.lt, www.lrytas.lt ir www.alfa.lt internetinės žiniasklaidos tinklapiuose tiriamuoju laikotarpiu;
2. mėnesį, kurį jie buvo publikuoti tinklapyje;
3. straipsnį parašiusį autorių, bei lytį;
4. skiltis (poskilčius) kiekviename tinklapyje;
5. straipsniai pagal skaitytojų komentarų skaičių;
6. straipsniai pagal juose panaudotų fotografijų skaičių ir jų tematiką.

Kokybinė turinio analizė. Kokybinė turinio analizė buvo atliekama analizuojant 26 straipsnius, atrinktus tyrimui daugiapakopės atrankos metu (žr. I priedą). Tyrimo metu, buvo perskaityti visi straipsniai, kurių turinio analizė apima 4 žingsnius:

- 1) manifestinių kategorijų išskyrimas, remiantis “raktiniais” žodžiais;
- 2) kategorijų turinio skaidymas į subkategorijas;
- 3) kategorijų/subkategorijų turinio elementų persidengimo identifikavimas;
- 4) turinio duomenų interpretavimas.¹⁵²

Tyrimui atrinkti straipsniai buvo suskirstyti į šias kategorijas (žr. K priedą):

1. Negimusio/ką tik gimusio kūdikio gyvybės išsaugojimas;
2. Šeimos politika Lietuvoje;
3. Vaikų sveikatos problemos;
4. Seksualinis smurtas prieš vaikus;
5. Tarnybų abejingumas šeimos nelaimėi;
6. Vaiko pagrobimas (Rinau šeimos drama);
7. Kiti vaiko teisių pažeidimai;
8. Informacija vaiko teisių klausimais.

Kiekvienoje iš šių kategorijų remiantis straipsniuose rasta informacija, buvo išskirtos subkategorijos. Joms buvo priskirti jų egzistavimą įrodantys teiginiai. Iš šių duomenų buvo sudarytos 8 kokybinio turinio analizės tyrimo lentelės (žr. priedus: L, M, N, O, P, R, S, T) Paskutiniame tyrimo etape gauti duomenys buvo interpretuojami siekiant gauti atsakymą į tyrimo klausimą.

¹⁵²V. Žydžiūnaitė. Slaugytojų kompetencijų charakteristikos: edukologijos ir slaugos požiūriai // Sveikatos mokslai. 2002, Nr. 4 (20). P. 53-59.

Reikia pastebėti, jog tyrime analizuotas straipsnis „A. Kubilius: homoseksualus vaikas – jokia tragedija¹⁵³“, buvo analizuojamas dvejose kokybinės turinio analizės kategorijose: *Negimusio/ką tik gimusio kūdikio gyvybės išsaugojimas* (žr. L priedą) ir *Šeimos politika Lietuvoje* (žr. M priedą), kadangi šiame straipsnyje buvo pastebėtos dvi į skirtingas kategorijas patenkančios subkategorijos: vienoje jų, politikas išreiškė nuomonę šeimos politikos klausimais, kitoje atskleidė savo požiūrį į nėštumo nutraukimą.

Pastaba: Viso tyrimo metu naudojami internetinės žiniasklaidos tinklapiai bus vadinami sutrumpintai:

- www.delfi.lt – „Delfi“ portalas;
- www.lrytas.lt – „Lrytas.lt“;
- www.alfa.lt – „Alfa“ portalas.

¹⁵³ A. . Kubilius: homoseksualus vaikas - jokia tragedija// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18752175>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

3.2. TYRIMO REZULTATAI IR JŲ ANALIZĖ

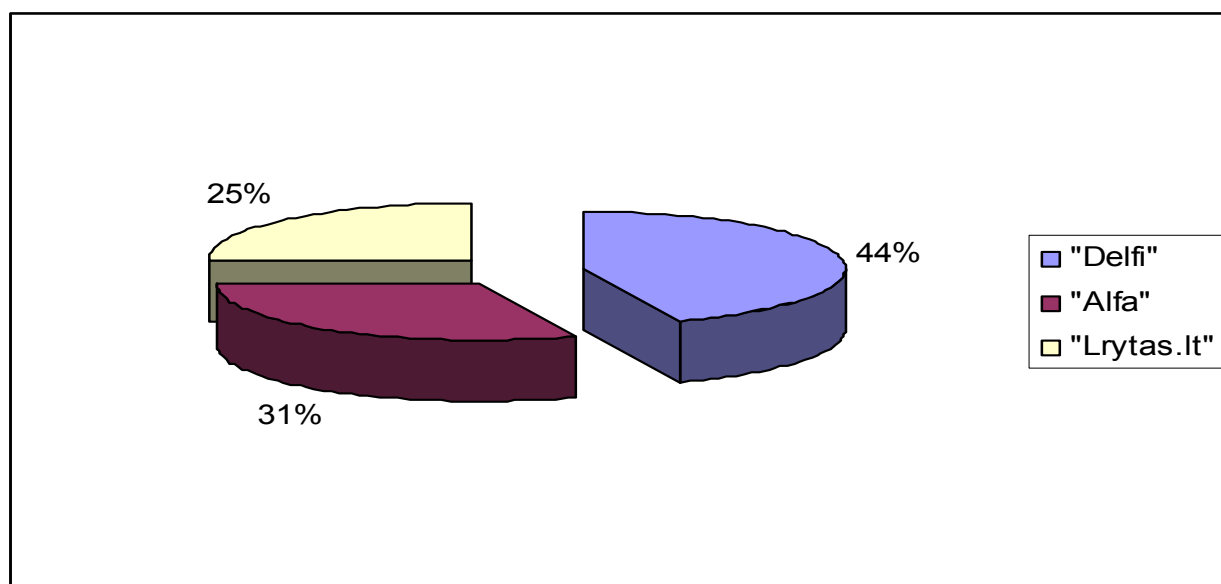
3.2.1. INTERNETINĖS ŽINIASKLAIDOS STRAIPSNIŲ SUSIJUSIŲ SU VAIKO TEISĖMIS KIEKYBINĖ TURINIO ANALIZĖ

Šioje tyrimo dalyje, analizuojami daugiapakopės atrankos metu, surasti 80 internetinės žiniasklaidos straipsnių, susijusių su vaiko teisėmis (žr H priedą). Analizės metu, siekiama išsiaiškinti vaiko teises aprašančių straipsnių kiekybinius rodiklius.

3.2.1.1. Straipsnių pasiskirstymas pagal jų šaltinį

Tiriamuoju laikotarpiu 2008 08 01 – 2008 10 31, Lietuvos internetinės žiniasklaidos portaluose „Delfi“, „Alfa“ bei dienraščio „Lietuvos rytas“ internetinėje versijoje – „Lrytas.lt“, viso buvo rasta 80 straipsnių, kuriuose rašoma apie vaikus bei jų teises (žr. H priedą). Analizuojant šiuos straipsnius, gauti duomenys, kuriais remiantis (žr. 2 pav.) galime teigti, kad dauguma straipsnių apie vaikus ir jų teises (44%) yra rasti „Delfi“ portale. Tuo tarpu „Alfa“ portale rasta 31%, „Lrytas.lt“ 25% straipsnių apie vaikus ir jų teises. Todėl galime teigti, kad didžiausią įtaką iš šių internetinės žiniasklaidos tinklapių, visuomenės nuomonės formavimui turi „Delfi“ portalas.

2 pav. Straipsnių apie vaikus ir jų teises analizuojamoje Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje sklaida, tiriamuoju laikotarpiu 2008 08 01 – 2008 10 31

Suskaičiavus rastus straipsnius tiriamuose internetines žiniasklaidos tinklapiuose pagal mėnesius, matosi (žr. 1 lentelę), kad kiekviename mėnesyje rastas skaičius straipsnių apie vaikus ir jų teises svyruoja nuo 4 iki 16.

1 lentelė. Straipsnių apie vaikus ir jų teises analizuojamuose internetinės žiniasklaidos tinklapiuose sklaida pagal mėnesius

	Rugpjūtis	Rugsėjis	Spalis
„Delfi“	8	11	16
„Alfa“	6	7	12
„Lrytas.lt“	4	6	10
Viso:	18	24	38

Daugiausia straipsnių rasta spalio mėnesį, nemažai – rugsėjo mėnesį, mažiausiai – rugpjūčio mėnesį. Šiuo atveju negalime atsakyti į klausimus: daugėja ar mažėja straipsnių susijusių su vaikais bei jų teisėmis, ir ar tam įtakos turi metų laikas, nes iš 3 mėnesių imties klaidinga būtų daryti kokias nors išvadas. Tačiau vyraujančią tendenciją galime išvelgti - žiniasklaidoje vis dažniau aprašinėjama vaiko teisių tema.

3.2.1.2. Tyrimui atrinkti straipsniai pagal autorių

Visi 80 straipsnių buvo suskirstyti, pagal jų autorius. 2 lentelėje pateiktas visų straipsnių autorių sąrašas, kur prie kiekvieno įrašytas skaičius reiškia tyrimui atrinktų, šio autoriaus parašytų straipsnių, atitinkančių vaiko teisių tematiką, skaičių. Tokį skirstymą atlikti tikslinga, kad įvertintumėme, kas ir kokia tematika išspausdino daugiausia straipsnių.

2 lentelė. Straipsnių autoriai pagal parašytų straipsnių skaičių

Nr.	Straipsnio autorius	Straipsnių skaičius
1.	BNS ir lrytas.lt inf. („Lrytas“ portalas)	12
2.	BNS („Alfa“ portalas)	10
3.	Eglė Digrytė („Delfi“)	9
4.	„Delfi“	3
5.	"Lietuvos ryto" televizija	2
6.	„Alfa“	2
7.	AP ir lrytas.lt inf.	2
8.	Audrius Bareišis	2
9.	Dainius Sinkevičius	2
10.	Greta Čizinauskaitė	2
11.	Inga Saukienė	2
12.	Jūratė Skėrytė	2
13.	Aistė Griškonytė	1
14.	Alvydas Januševičius	1
15.	Andrius Sytas	1
16.	Andželika Lukaitė	1
17.	Arūnas Marcinkevičius	1
18.	Asta Pilypaitė	1
19.	Audrius Lingys	1
20.	B. van der Weg	1
21.	Bronius Jablonskas	1
22.	Daiva Baronienė	1
23.	Džina Donauskaitė	1
24.	Eglė Kudzmanienė	1
25.	Eglė Samoškaitė	1

Nr.	Straipsnio autorius	Straipsnių skaičius
26.	Indrė Makaraitytė	1
27.	Inga Kontrimavičiūtė	1
28.	Inga Rinau	1
29.	Irena Degutienė	1
30.	Jūratė Važgauskaitė	1
31.	Audrius Bareišis	1
32.	Kazys Kazakevičius	1
33.	Laura Čyžiūtė	1
34.	Lijana Cibulskienė	1
35.	Lina Vyšniasukienė	1
36.	Mindaugas Jackevičius	1
37.	Nerijus Povilaitis	1
38.	Gediminas Navaitis	1
39.	Remigijus Mačiulis	1
40.	Rita Krušinskaitė	1
41.	Rūta Grinevičiūtė	1
42.	Valdas Kvedaras	1
43.	Valerija Lebedeva	1
44.	Virginija Barštytė	1
45.	Vitalija Jalianiauskienė	1
46.	VšĮ „Vilniaus universiteto Teisės klinika“	1

Lentelėje matome (žr. 2 lent.) straipsnių autorius suskirstytus pagal jų straipsnių kiekį, kurie dalyvavo tyrime, t.y. kurių parašyti straipsniai atitiko vaiko teisių tematiką. Kaip matome, po didžiausią kiekį tokių straipsnių per tris mūsų tiriamuosius mėnesius parašė BNS naujienų agentūra kartu su „Lrytas.lt“ - „Lrytas.lt“ internetinės žiniasklaidos puslapyje, BNS naujienų agentūra „Alfa“ portale ir žurnalistė Eglė Digrytė „Delfi“ portale. Visų jų parašyti straipsniai kartu sudaro apie 42% visų tyrimui atrinktų straipsnių. Pagal straipsnių autorių lytį, daugiausiai vaiko teises atspindinčių straipsnių parašė moterys, vyrai - apie trečdali visų straipsnių.

3.2.1.3. Straipsniai pagal skiltis analizuojamuose internetinės žiniasklaidos tinklapiuose

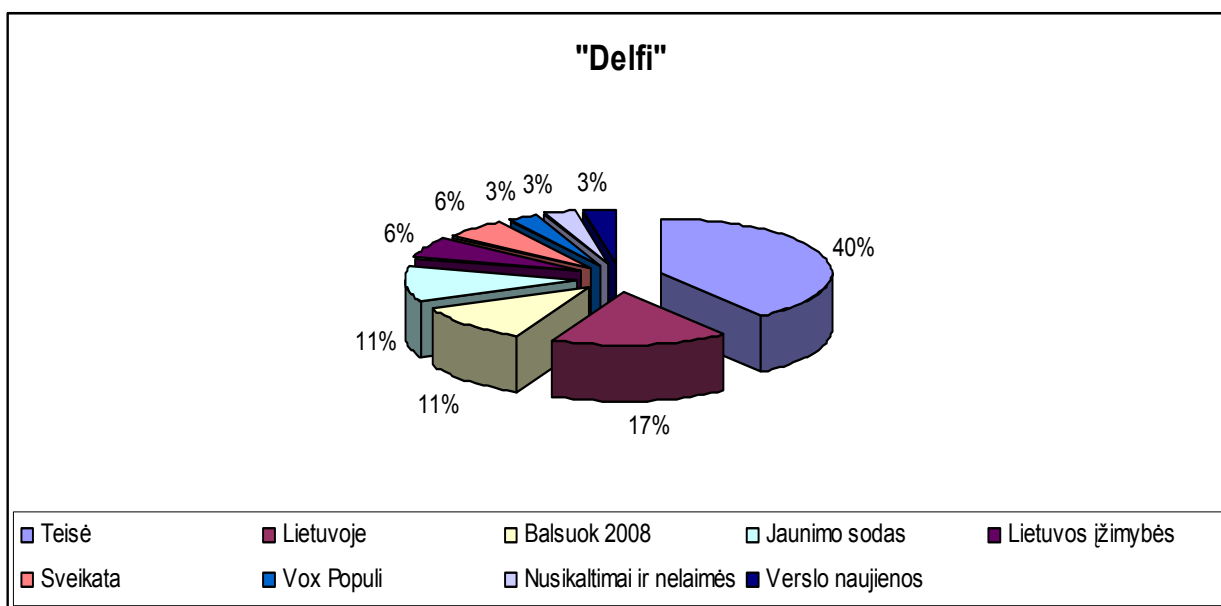
Toliau duomenys buvo analizuojami kaip vaiko teises atspindintys straipsniai pasiskirstė pagal skiltis viso tinklapio kontekste. Tai savo ruožtu, gali padėti atskleisti tam tikrus ypatumus ir bendrus bruožus, arba išryškinti skirtumus.

1. „Delfi“ – į atranką patekusieji straipsniai pasiskirstė 4 skiltyse (žr. 3 lent.): *Dienos naujienos* - 14, *Verslas* - 15, *Balsuok 2008* - 4 ir *Pramogos* - 2, tačiau tolimesnei analizei buvo pasirinkti nagrinėti šių skilčių poskilčiai, kadangi jie suteikia daugiau informacijos. Taigi straipsniai atitinkamai pasiskirstė pagal poskilčius (žr. 3 pav.): *Teisės* poskiltyje tiriamuoju laikotarpiu buvo 14 straipsnių (40%), *Lietuvos* poskiltyje – 6 straipsniai ir tai sudarė 17% viso kiekio, *Jaunimo sodas* ir *Balsuok 2008* poskilčiuose buvo patalpinta po 4 straipsnius (po 11%), *Lietuvos įžymybės* ir *Sveikata* – po 2 straipsnius (po 6%), poskilčiuose *Vox populi*, *Nusikaltimai ir nelaimės*, *Verslo naujienos* patalpinta po 1 straipsnį, o tai atitinkamai sudaro po 3% bendro straipsnių kiekio, atrinkto per tiriamąjį laikotarpį. Viso 35 straipsniai.

3 lentelė. „Delfi“ portalo į atranką patekusios skiltys ir jų poskilčiai

Nr.	Dienos naujienos	Verslas	Balsuok 2008	Pramogos
1.	Lietuvoje - 6	Teisė - 14	Naujienos - 4	Lietuvos įžymybės - 2
2.	Jaunimo sodas - 4	Verslo naujienos - 1		
3.	Sveikata - 2			
4.	Nusikaltimai ir nelaimės - 1			
5.	Vox populi - 1			

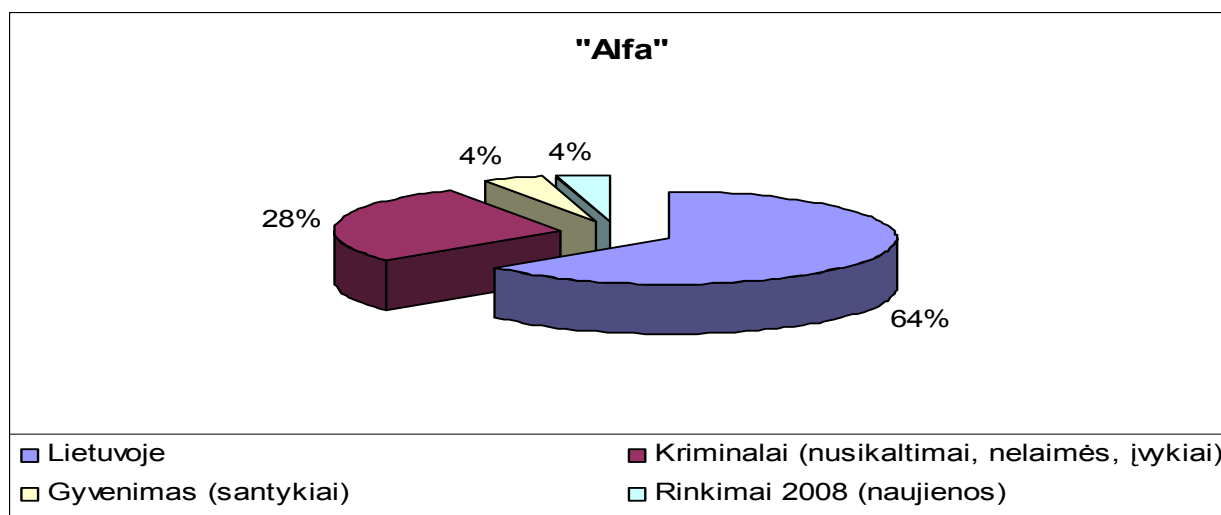
3 pav. Straipsnių susijusių su vaiko teisėmis pasiskirstymas pagal poskilčius „Delfi“ portale, tiriamuoju laikotarpiu 2008 08 01 – 2008 10 31

Remiantis šiais duomenimis, galima teigti, jog populiariausi „Delfi“ portale yra į *Teisės* poskiltį patenkantys straipsniai, mažiausiai populiarūs *Vox populi*, *Nusikaltimai ir nelaimės*, *Verslo naujienos* poskilties straipsniai. Šiuo atveju verta paminėti, kad *Teisės* poskiltis, turi daugiausia straipsnių, lyginant su kitomis, todėl jos užimama paveiksle pavaizduota dalis yra logiškai suvokiama. Įdomu tai, kad nemažai su vaiko teisėmis susijusių straipsnių - 11% patalpinta skiltyje *Balsuok 2008*. Būtina pažymėti, jog tai laikinai (rugpjūčio, rugsėjo, spalio mėnesiais) veikusi skiltis – projektas, kuri buvo skirta politinėms ir rinkiminėms naujienoms bei analizei. Tai leidžia daryti prielaidą, jog Lietuvos politikai 2008 m. rinkimų į Seimą kampanijos metu, savo pasisakymuose spaudoje, daug dėmesio skyrė vaikams ir jų problemų analizei. Antras pagal straipsnių kiekį yra *Lietuvos* poskiltis, bet tai savaime suprantama, nes į jį patenka Lietuvos dienos naujienos, kurios pristato Lietuvos visuomenei aktualius dienos įvykius.

2. „Alfa“ – atrinkti straipsniai pasiskirstė 4 skiltyse (žr. 4 pav.): skiltyje *Lietuva* buvo patalpinta 16 su vaikais ir jų teisėmis susijusių straipsnių (64%), į *Kriminalų* skiltį (į ją patenka *nusikaltimų*, *nelaimių* ir *įvykių* poskilčiai) tiriamuoju laikotarpiu patalpinti 7 straipsniai, kurie sudaro 28% visų šiame portale atrinktų straipsnių. Po 1 straipsnį pateko į skiltį *Gyvenimas* (jo poskiltyje *santykiai*), bei *Rinkimai 2008* (poskiltyje – *naujienos*), o tai sudarė po 4% visų atrinktų straipsnių. Viso yra 25 straipsniai.

4 pav. Straipsnių susijusių su vaiko teisėmis pasiskirstymas pagal skiltis „Alfa“ portale, tiriamuoju laikotarpiu 2008 08 01 – 2008 10 31

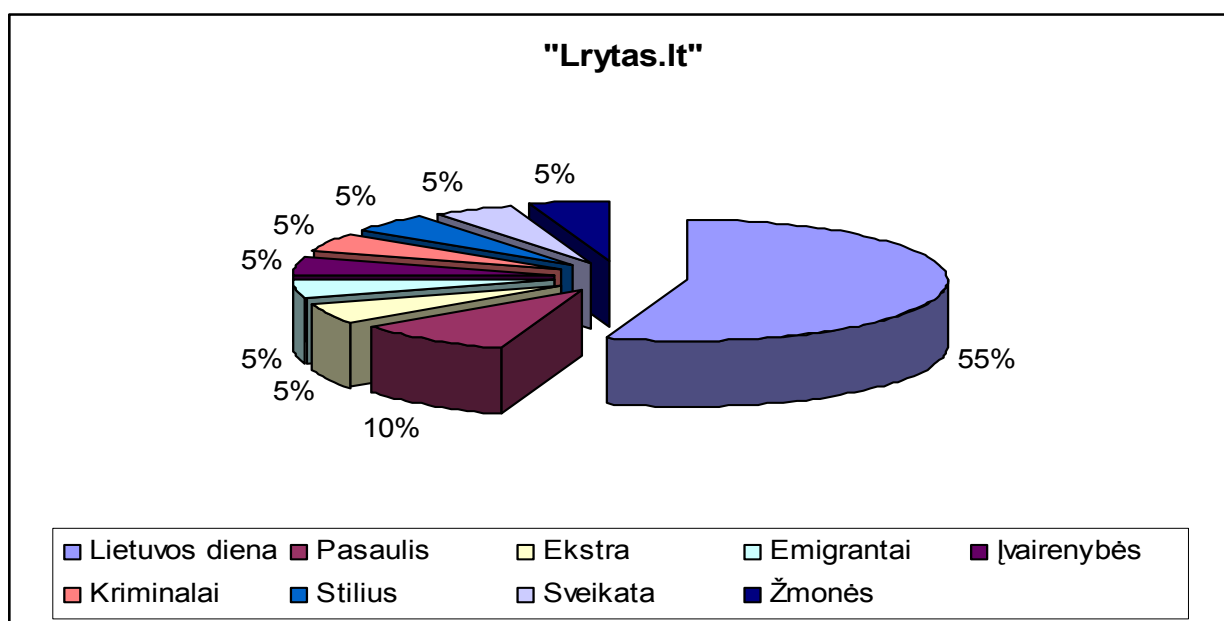

Remiantis šiais „Alfa“ portalo duomenimis, galima teigti, kad populiariausia ir daugiau nei ½ straipsnių talpinanti skiltis portale yra – *Lietuva*, kurios straipsniuose aprašomi tiek politiniai įvykiai, tiek klausimai apie visuomeninį gyvenimą (lokalūs ir globalūs dalykai), kurie savo ruožtu apima ir įvairius su vaikais susijusius klausimus. Kitaip nei „Delfi“ portale, čia labai populiari *Kriminalų* skiltis, kurioje aprašomi kriminaliniai įvykiai: avarijos, nusikaltimai,

nelaimės, gaisrai, teismai bei kt. Toks didelis procentas straipsnių, patekusių į šią skiltį, leidžia daryti prielaidą, jog šis internetinės žiniasklaidos portalas daug dėmesio skiria vaikų susijusių su įvairiais nusikaltimais bei nelaimėmis aprašymui. Tarp mūsų analizuotų skilčių kaip ir „Delfi“ portale pateko skiltis – projektas *Rinkimai 2008*, kuri skirta politinėms ir rinkiminėms naujienoms, o į mūsų atranką pakliuvo, kaip susijusi su vaikais bei jų teisėmis. Tik vienas straipsnis pakliuvo į skiltį – *Gyvenimas*, kurioje darome prielaidą yra neaktuali vaiko teisių tematika.

3. „**Lrytas.lt**“ – straipsniai atitinkamai pasiskirstė (žr. 5 pav.): Skiltyje *Lietuvos diena* patalpinta 11 straipsnių, kas sudaro 55% visų į atranką patekusių straipsnių. Skiltyje *Pasaulis* – 2 straipsniai (10%), po 1 straipsnį patalpinta skiltyse: *Ekstra*, *Emigrantai*, *Įvairenybės*, *Kriminalai*, *Stilius*, *Sveikata* ir *Žmonės* (po 5%). Viso yra 20 straipsnių.

5 pav. Straipsnių susijusių su vaiko teisėmis pasiskirstymas pagal skiltis „Lrytas.lt“ portale, tiriamuoju laikotarpiu 2008 08 01 – 2008 10 31

Analizuojant gautus duomenis, galime teigti, jog dažniausiai vaiko teises aprašanti skiltis – *Lietuvos diena*. Į skiltį *Pasaulis* patekę straipsniai leidžia daryti išvadą, jog Lietuvoje aktuali ir kitų šalių vaiko teisių problematika. Pavieniai straipsniai skiltyse: *Ekstra*, *Emigrantai*, *Įvairenybės*, *Kriminalai*, *Stilius*, *Sveikata*, *Žmonės*, rodo, kad „Lrytas.lt“ vaikams ir jų teisėms šiose skiltyse skiria mažiausiai dėmesio.

Apibendrinant straipsnių susijusių su vaikais ir jų teisėmis skirstymo pagal skiltis ypatumus, galima teigti, kad populiariausios skiltys, imant visus tris internetinės žiniasklaidos šaltinius yra: „Alfa“ portalas skiltis *Lietuvoje* (20%), „Delfi“ portalas skiltis – *Verslas* su poskilčiu

Teisė (17%), ir „Lrytas.lt“ skiltis *Lietuvos diena* (14%). Šis trejetas sudaro didžiausia straipsnių dalį – viso tai yra 41 straipsnis arba 51% viso straipsnių kiekio.

3.2.1.4. Straipsniai pagal skaitytojų komentarus

Analizuojant straipsnius pagal skaitytojų komentarus, gauti duomenys leidžia daryti išvadą apie populiariausius, daugiausia skaitytojų dėmesio sulaukiančius straipsnius t.y. straipsnius darančius didžiausią poveikį skaitytojams.

4 lentelėje pateikti duomenys rodo, visų 3 internetinės žiniasklaidos šaltinių, kuriuose rasta 80 straipsnių susijusių su vaiko teisėmis komentavimo intensyvumą. Iš duomenų matyti, jog komentarų skaičius svyruoja nuo 4352 iki 0. „Delfi“ portalas išsiskiria iš kitų, nes jame nėra nei vieno nekomentuoto straipsnio, kai tuo tarpu „Lrytas.lt“ yra 1, o „Alfa“ – 4 straipsniai.

4 lentelė. „Delfi“, „Alfa“, „Lrytas.lt“ straipsnių komentavimo intensyvumas

Nr.	„Delfi“	Nr.	„Alfa“	Nr.	„Lrytas“
1.	4352	1.	1189	1.	2622
2.	2542	2.	683	2.	842
3.	2507	3.	240	3.	643
4.	2403	4.	84	4.	516
5.	1942	5.	74	5.	471
6.	1466	6.	56	6.	388
7.	1386	7.	50	7.	360
8.	1337	8.	48	8.	160
9.	1281	9.	46	9.	133
10.	914	10.	39	10.	132
11.	890	11.	34	11.	125
12.	877	12.	20	12.	75
13.	465	13.	19	13.	55
14.	465	14.	17	14.	47
15.	425	15.	15	15.	28
16.	374	16.	13	16.	10
17.	343	17.	12	17.	9
18.	310	18.	3	18.	7
19.	265	19.	3	19.	1
20.	202	20.	3	20.	0
21.	182	21.	1	Viso:	6624
22.	176	22.	0		
23.	106	23.	0		
24.	99	24.	0		
25.	76	25.	0		
26.	75	Viso:	2649		
27.	71				
28.	53				
29.	50				
30.	32				
31.	23				
32.	23				
33.	23				
34.	4				
35.	2				
Viso:	25741				

Analizuojant komentarų skaičiaus pasiskirstymą, galime daryti prielaidą, kad tie straipsniai, kurie buvo komentuojami daugiausia kartų yra patys populiariausi t.y. sulaukę didžiausio skaitytojų susidomėjimo aprašyta situacija. Straipsniai, kurie nesulaukė nei vieno komentaro – nebūtinai neskaitomi, jie tiesiog nesulaukė komentarų išreikiamos skaitytojo reakcijos.

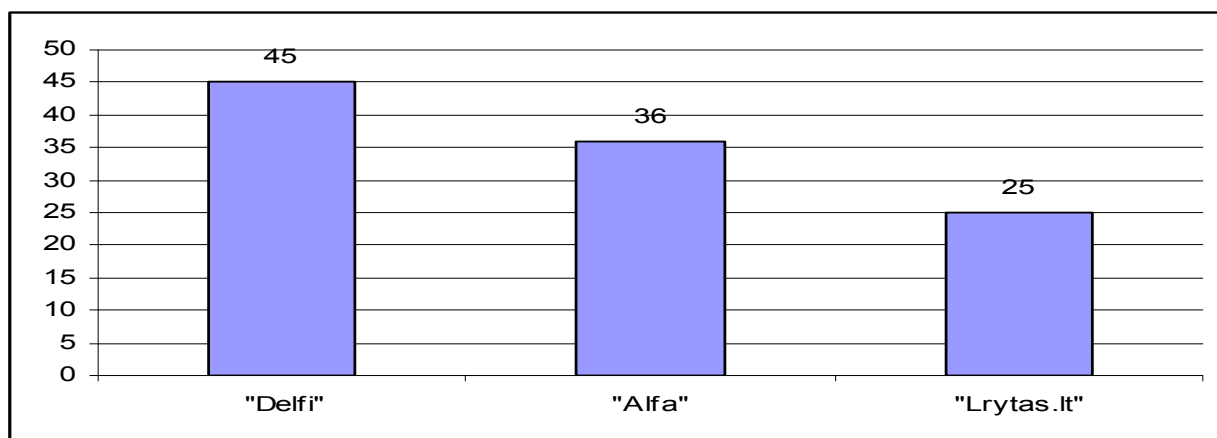
Apibendrinant analizuotus duomenis, galime daryti prielaidą, jog daugiausia skaitytojų komentarų sulaukę straipsniai taip pat yra darantys didžiausią poveikį skaitytojui formuojant jo sampratą tam tikra, straipsnyje aprašyta tema, nes rodo ne tik pasyvų straipsnio perskaitymą, bet

ir skaitytojo įsitraukimą į aprašomą temą. Savo ruožtu mažiausiai komentuotus straipsnius galime traktuoti, kaip nedarančius didelio poveikio skaitytojui.

3.2.1.5. Straipsniai pagal juose įterptas fotografijas

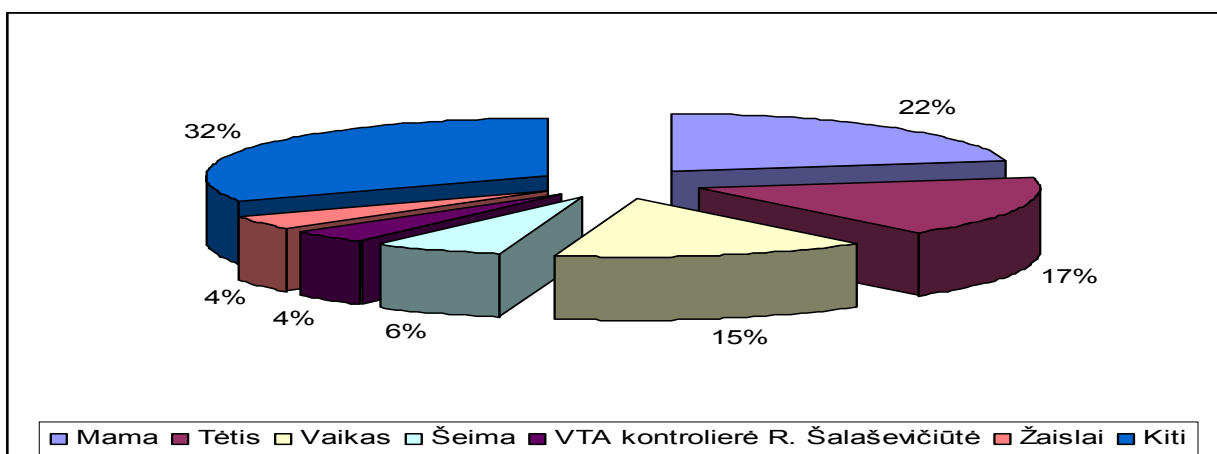
Tyrimo metu, buvo išanalizuotos fotografijos įterptos į mūsų tiriamus straipsnius. Pirmiausia fotografijos buvo suskaičiuotos kiekviename iš mūsų tiriamų internetinės žiniasklaidos puslapių. Gauti duomenys rodo (žr. 6 pav.), jog daugiausia fotografijų ir paveikslėlių yra „Delfi“ portalo straipsniuose - 45 vnt., kiek mažiau „Alfa“ portale – 36 vnt. Ir mažiausiai „Lrytas.lt“ – 25 vnt.

6 pav. Internetinės žiniasklaidos puslapiai, pagal jų straipsniuose įterptų fotografijų bei paveikslėlių skaičių

Tyrimo metu, fotografijos ir paveikslėliai taip pat buvo suskirstytos į kategorijas, pagal tai kas jose pavaizduota (žr. 7 pav.). Kadangi mūsų tyrime yra analizuojami straipsniai susiję su vaikais bei jų teisėmis, kategorijos buvo sudarytos, atsižvelgiant į tai ar jose vaizduojamas vaikas, ar su juo susijęs asmuo, daiktas ar kita.

7 pav. Fotografijų, paveikslėlių dalis pagal kategorijas

Analizuojamuose straipsniuose iš viso rastos 23 fotografijos, kuriose vaizduojama *mama* (23%), 18 nuotraukų pavaizduotas - *tėtis* (17%), *vaikas* pavaizduotas 16 fotografijų, kurios sudaro 15% visų straipsniuose rastų fotografijų. *Šeima* nuotraukose pavaizduota 7 kartus (6%), *žaislai* ir *Vaiko teisių apsaugos kontrolierė R. Šalaševičiūtė* po 4 kartus (po 4%). 34 fotografijos buvo priskirtos *kitų* fotografijų kategorijai į kurią patenka pastatai, įvairūs žmonės, ženklai, karikatūros ir pan. kurių bendra suma sudaro 32%. Šie duomenys rodo, jog dažniausiai su vaikais bei jų teisėmis susijusiuose straipsniuose yra naudojamos *mamų, tėčių, vaikų* kaip atskirų objektų fotografijos, itin retai *šeimos*, kaip visumos nuotraukos. Fotografijose naudojami *žaislai* yra tarsi simboliai, kuriais dažnai iliustruojami su vaikais susiję straipsniai. Atrinktuose straipsniuose, yra 4% fotografijų, kuriuose naudojama *vaiko teisių apsaugos kontrolierės R. Šalaševičiūtės* nuotrauka. Palyginti nedidelis skirtumas tarp jos ir *šeimos* fotografijų naudojimo vaiko teisių tematikos straipsniuose leidžia daryti išvadą, jog formuojant vaiko teisių sampratą Lietuvoje, svarbiau yra valdžia, institucijos, ir tik po to šeima.

Apibendrinant atliktą kiekybinę straipsnių analizę, pastebėta, jog didžiausią įtaką iš tyrime dalyvavusių internetinės žiniasklaidos tinklapių, visuomenės nuomonės formavimui turi „Delfi“ portalas. Analizuojant straipsnių pasiskirstymą pagal mėnesius išvelgta tendencija, jog žiniasklaidoje vis dažniau aprašinėjama vaiko teisių tema. Didžiausią skaičių straipsnių, mūsų analizuojama tema parašė BNS naujienų agentūra. Analizuojant straipsnių autorius pagal lytį, pastebėta, jog vaiko teisių tema savo straipsniuose daugiau naudoja žurnalistės moterys, nei žurnalistai vyrai. Analizuojant straipsnius, pagal internetinės žiniasklaidos tinklapių skiltis, į kurias jie patenka, daroma išvada, jog populiariausios skiltys, imant visus tris internetinės žiniasklaidos šaltinius yra: „Alfa“ portalas skiltis *Lietuvoje*, „Delfi“ portalas skiltis – *Verslas* su poskilčiu *Teisė* ir „Lrytas.lt“ skiltis *Lietuvos diena*. Tyrimo rezultatai rodo, jog vaiko teisių tema itin aktuali tampa rinkimų kampanijų metu. Daug dėmesio internetinė žiniasklaida skiria vaikų patekusių į įvairias nusikaltimų ir nelaimių situacijas aprašymui. Suvokiant straipsnių komentarus, kaip ženklą, kuris rodo pasyvų straipsnio perskaitymą, arba aktyvų skaitytojo įsitraukimą išreiškiant savo poziciją straipsnyje aprašoma tema, galime daryti išvadą, jog daugiausiai komentuojami „Delfi“ straipsniai tuo pačiu yra ir darantys didžiausią poveikį skaitytojui, formuojant jo sampratą, šiuo atveju vaiko teisių tema.

3.2.2. INTERNETINĖS ŽINIASKLAIDOS STRAIPSNŲ SUSIJUSIŲ SU VAIKO TEISĖMIS KOKYBINĖ TURINIO ANALIZĖ

Šioje tyrimo dalyje buvo analizuojami 26 tyrimui atrinkti internetinės žiniasklaidos straipsniai susiję su vaiko teisėmis. Analizės metu, buvo siekiama išsiaiškinti kaip vaikai bei jų teisės yra pateikiami žiniasklaidoje.

3.2.2.1. Negimusio/ ką tik gimusio kūdikio gyvybės išsaugojimas

Tiriamuoju laikotarpiu žiniasklaida nemažai dėmesio skyrė vaiko gyvybės išsaugojimo klausimams. Šia tema buvo parašyti 3 straipsniai „Delfi“ portale: „**Gyvybės langeliai**“ – moralinio kracho ar pažangos rodiklis?¹⁵⁴, **Pakeitus įstatymus rastinukų turėtų sumažėti**¹⁵⁵, **A.Kubilius: homoseksualus vaikas – jokia tragedija**¹⁵⁶, kuriuose diskutuojama vaiko gyvybės išsaugojimo tema.

„...mama likimo valiai paliko maždaug dviejų mėnesių mergytę“, „...mama šiame bute girtavo, o vėliau išėjo palikusi vaiką“, „Jei mama neapsigalvos, naujagimė greičiausiai bus išvežta į Vaikų raidos centro lopšėlį“, „...pareigūnams ji taip ir nepasakė, kodėl paliko vaiką“, (žr. L priedą) - tokios paliekamų vaikų situacijos aprašinėjamos žiniasklaidos. Pateikiama statistika, kurios skaičiai liudija (žr. 5 lent.), jog motinos, susilaukusios vaikų, bet nenorinčios jų auginti ir atlikti motinos pareigų, nebūtinai juos palieka saugioje ar nesaugioje aplinkoje, dažni atvejai, kai motinos nematydamos kitos išeities ką tik gimusius savo kūdikėlius tiesiog nužudo.

5 lentelė. „Delfi“ portalo straipsniuose aprašyta paliktų vaikų situacija

Paliktų vaikų situacija	<p>„Pernai Lietuvoje buvo rasti du nužudyti vaikučiai, o 1994 ir 1997 metais tokių nužudymų buvo net po vienuolika“,</p> <p>„...kasmet nužudoma vidutiniškai po septynis naujagimius“,</p> <p>„Paliktų vaikų per pastaruosius penkerius metus buvo beveik trys šimtai“,</p> <p>„Šiuo metu vaikai dažniausiai paliekami jiems nesaugioje aplinkoje – laiptinėse, prie namų durų ir pan.“,</p> <p>„Taip vaikui sukeliama grėsmė“,</p> <p>„Naujagimis pirmiausia prisiriša prie vieno žmogaus“,</p> <p>„...augdamas kūdikių namuose jis praranda galimybę ankstyvajame amžiuje turėti šeimą...“.</p>
--------------------------------	---

¹⁵⁴ „Gyvybės langeliai“ – moralinio kracho ar pažangos rodiklis?//

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18942753>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁵⁵ Pakeitus įstatymus rastinukų turėtų sumažėti// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18658471>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁵⁶ A. Kubilius: homoseksualus vaikas - jokia tragedija// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18752175>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

Kitokio pasirinkimo šią dieną Lietuvoje galiojantys įstatymai motinoms ir nenumato: „Lietuvos įstatymai nenumato galimybės motinai palikti savo vaiko“, „Galiojantys įstatymai neleidžia tėvams atsisakyti savo vaiku“ (žr. L priedą). Viena iš prielaidų, kas gali skatinti motinas verčiau nužudyti vaikelį, nei jį palikti, yra Lietuvos įstatymuose numatyta baudžiamoji atsakomybė motinoms palikusioms savo vaikus: „Nustačius paliktojo vaiko motiną, jai gresia baudžiamoji atsakomybė. Tai gali būti viešieji darbai, bauda arba laisvės atėmimas iki dviejų metų“ (žr. L priedą).

Analizuojant situacijas, visose be išimties „Gaji tradicija smerkti ir bausti moterį, „Vyras tarsi dingsta“ (žr. L priedą), taip yra dėl sunkios ekonominės situacijos, socialinių pasekmių baimės, kuri dažniausiai ir yra susijusi su nevienodu moters ir vyro vertinimu.

Straipsniuose, šia tema, suformuluotas aiškus vaiko teisių apsaugos specialistų požiūris: „...dabartinius įstatymus reikia keisti“, „...moterys, kurios tikrai žino, kad vaiko neaugins, turi turėti galimybę jo atsisakyti iš karto po gimdymo“, „Tada turėtų sumažėti paliktų ar net nužudytų naujagimių“ (žr. L priedą). Todėl šie specialistai ir parengė įstatymo projektą „Gyvybės langeliai“, kurio teisinės nuostatos, nenorinčioms auginti savo vaiko motinoms suteiktų kitokią išeitį, motinos galėtų anonimiškai palikti kūdikius „gyvybės langeliuose“ arba anonimiškai gimdyti ir palikti vaikus ligoninėje: „Anoniminio gimdymo atveju į ligoninę atvykusi moteris neprivalėtų pateikti jokių savo dokumentų ir iš anksto turėtų pareikšti, kad pagimdytą vaikelį paliks valstybės globai...“ (žr. L priedą), tokiai kūdikį saugioje aplinkoje palikusiai motinai baudžiamoji atsakomybė negrėstų, be to įstatymo projekte yra „...rekomenduojama palikti 3 mėnesių laikotarpį, per kurį persigalvojusi motina turėtų teisę savo paliktą atžalą susigrąžinti ir auginti pati“ (žr. L priedą).

Tačiau, nepaisant to, kad toks įstatymas padėtų išsaugoti daugelio vaikų gyvybes, žurnalistų nuomone: „...realu, jog konservatorės Seimui svarstyti ketinamas teikti projektas gali būti nepriimtas“, nes „...didesnioji dalis partijų...lyderių projektą vertina neigiamai“, o „Dalis partijų...vadovai projektą linkę aršiai kritikuoti“ (žr. L priedą). Politikai pasisakantys prieš šio įstatymo priėmimą, savo poziciją argumentuoja, tuom, kad: „Šiais laikais toks dalykas kaip „gyvybės langeliai“ ar anoniminis gimdymas sunkiai suprantami ir pateisinami“, „Negali nebūti atsakomybės už tokius dalykus! Jei motina pagimdo vaiką, ji turi už tai atsakyti!“ (žr. L priedą).

Analizuotuose straipsniuose, iškilus dilemai: ar „gyvybės langeliai“ ar abortai, dauguma politikų vaiko žudymą dar jam negimus laiko geresne išeitimi: „...kai kurie...projektą vertinę politikai neslėpė esantys aborto šalininkai ir jį laikantys kur kas geresne išeitimi už motinos sprendimą kūdikį išnešioti ir pagimdyti, bet atiduoti valstybės globai“, „...abortas kur

kas mažesnė blogybė nei motinos sprendimas joje užsimezgasio vaisiaus nežudyti, išnešioti, bet pagimdžius iš karto palikti“ (žr. L priedą).

Straipsniuose yra pateikiama ir bažnyčios nuomonė šiuo klausimu: „...įstatymas, reikš, jog tai paskutinė išeitis, kurios griebtasi, kad moterys nežudytų savo vaikų...“, „...„gyvybės langeliai“ yra bendruomenės, kuri sugeba prisiimti atsakomybę, bruožas“, „Tai žingsnis, kuris žengiamas, kad būtų apsaugota žmogaus gyvybė – prigimtinė teisė būti pradėtam, išnešiotam ir pagimdytam“ (žr. L priedą).

Apibendrinat ką tik analizuotą kategoriją, apie negimusio/ ką tik gimusio kūdikio gyvybės išsaugojimą, galime daryti išvadą, jog šiuo metu Lietuvoje, ši tema ne tik labai aktuali, bet ir kelianti ypač daug diskusijų. Nors vaiko teisių apsauga besirūpinantys specialistai sukūrė įstatymo projektą, kuris, jį priėmus, galėtų būtų viena iš pagrindinių priemonių prisidėsiančių prie vaiko teisės į gyvybę garantavimo, visgi dauguma politikų – sprendimų priėmėjų, pasisako prieš tokios priemonės įgyvendinimą, šią savo poziciją dažnai paremdami nuomone, jog geriau motina nužudytą vaiką pasidarydama abortą, nei paliktą jį, ką tik gimusį, valstybės globai. Tai rodo tarp politikų vyraujančią vaiko teisių sampratą, jog vaiko teisės yra saugomos ir ginamos tik tol, kol vaikas yra motinos atsakomybėje, o ne brangiai kainuojančioje valstybės globoje.

3.2.2.2. Šeimos politika Lietuvoje

Sekanti analizuota straipsnių kategorija susijusi su šeimos politika Lietuvoje. Du „Delfi“ portalą straipsniai: **A. Pilypaitė. Apie „surogates“ ir „standartines“ šeimas**¹⁵⁷ ir **A. Kubilius: homoseksualus vaikas – jokia tragedija**¹⁵⁸ apibūdina Lietuvoje šiuo metu egzistuojančią šeimos politiką (žr. 6 lentelę).

6 lentelė. „Delfi“ portalą straipsniuose aprašyta šeimų situacija Lietuvoje

Šeimų situacija Lietuvoje	<i>„Šiuo metu tokių „surogatiųjų“ šeimų Lietuvoje yra dešimtys tūkstančių“, „Statistika liudija, jog dėl vienokių ar kitokių priežasčių šiuo metu išsiskiria kas antra šeima Lietuvoje, kasmet be vieno iš tėvų lieka 10 tūkstančių vaikų, ne santuokoje pernai gimė 9,4 tūkstančio vaikų“, „...daugelis socialinių problemų gali būti išsprendžiama, jeigu politikai kalbės ne apie pensijas, pašalpas bei skurdą, o apie šeimos ir bendruomenės stiprinimą“.</i>
----------------------------------	--

Straipsniuose yra pateikiama politiko A. Kubiliaus ir A. Pilypaitės, kuri straipsnio publikavimo metu kandidatavo į Seimą - požiūriai į šeimą. A. Kubilius pasisakydamas už „tradicines šeimas“ savo poziciją iliustruoja tokiais teiginiais: „Kokių nors surogatų

¹⁵⁷ A. Pilypaitė. Apie „surogates“ ir „standartines“ šeimas// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18519138>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁵⁸ A. Kubilius: homoseksualus vaikas - jokia tragedija//<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18752175>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

nevadinkime šeima“, „... tokios šeimos yra už valstybės prioritetų ribų“, „...valstybės turi rūpintis ir tais vaikais bei jų motinomis, kuriems likimas susiklostė nepalankiai, tačiau esą reikia dėti pastangas ir pilnos tradicinės šeimos stiprinimui“ (žr. M priedą). A. Pilypaitė turinti kitokią nuomonę apie šeimą ir teigia, kad: „Tokie politikų teiginiai tik supriešina visuomenę, „Man darni šeima yra siekiamybė ir didelė vertybė“, „Vaikas turi augti laimingas ir jei jis nepatiria laimės „standartinėje“ šeimoje, kodėl jis turi būti kankinamas?“, „...kaip vaiką, valstybės požiūriu, iš „surogatinės“ šeimos sutiks jo bendraamžiai – ar jis netaps nuo to dar nelaimingesnis ar diskriminuojamas? Ar jis nusipelno būti vadinamas „surogatiniu“?“ (žr. M priedą).

Tai yra dvi skaitytojų auditorijai žiniasklaidos pateiktos politikų nuomonės, kurių viena linkusi išsaugoti „tradicinės“ t.y. pilnos – susituokusių vyro ir moters šeimos modelį ir griežtai pasisakanti prieš kitokio tipo šeimas. Kita nuomonė, jog darni šeima yra siekiamybė, tačiau vienodos teisės turi būti suteikiamos ir toms šeimoms, kurios dėl vienokių ar kitokių priežasčių yra nutolusios nuo „tradicinio“ šeimos suvokimo ribų. Ypač būtina atsižvelgti į vaikus, kurie bet kokioje šeimoje, turi turėti teisę į pilnavertį gyvenimą ir valstybės rūpestį.

3.2.2.3. Vaikų sveikatos problemos

Tai aktuali tema žiniasklaidoje. Į vaikų sveikatos problemų kategoriją pateko 4 straipsniai:

1. Priklausomybės šmėkla glemžiasi vaikus¹⁵⁹,
2. Vaikų gydymui trūksta pinigų¹⁶⁰,
3. Vaikų reabilitacijai keliamos kliūtys¹⁶¹,
4. Iš ligoninės į namus – auksinė nelaimė¹⁶².

Pirmajame iš jų analizuojamos vaikų priklausomybių ligos. Straipsnyje apžvelgiamos įvairios priklausomybės rūšys su kuriomis susiduria vaikai: alkoholis, tabakas, narkotikai, kompiuteris ir kt. Straipsnyje pateiktoje informacijoje, galime išskirti kaip priklausomybės yra paplitusios tarp vaikų (žr. 7 lentelę).

¹⁵⁹ Priklausomybės šmėkla glemžiasi vaikus// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18439183>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁶⁰ Vaikų gydymui trūksta pinigų// <http://www.lrytas.lt/-12224268461221938577-p1-sveikata-vaik%C5%B3-gydymui-tr%C5%ABksta-pinig%C5%B3.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁶¹ Vaikų reabilitacijai keliamos kliūtys// http://www.alfa.lt/straipsnis/199297/?Vaiku.reabilitacijai.keliamos.kliutys=2008-09-26_14-03; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁶² Iš ligoninės į namus – auksinė nelaimė// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18672567>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

7 lentelė. Priklausomybių paplitimas vaikų tarpe

<p>Vaikų priklausomybių paplitimas</p>	<p>„...jų yra nemažai...“, „Pasitaiko, kad į priklausomybės gniaužtus patenka net penkiolikamečiai“, „...vaikas pradėjo vartoti psichotropines medžiagas – 12-13 metų“, „...priklausomybės atvejų pasitaiko ir tarp gerose šeimose augančių vaikų“, „...per vakarėlius vis labiau populiarėja svaigalų vartojimas“, „labiausiai paplitusios kanapės, enfetaminas, kokainas, ekstazis – tai jaunimo dažniausiai vartojamos narkotinės medžiagos“, „...problema tikrai opi...“, „Priklausomybių ligos tarp nepilnamečių ir jaunuolių plinta kaip maras“.</p>
---	---

Straipsnio autorius pateikia specialistų nuomonę, apie priklausomybių priežastis, kurių dauguma yra susiję su vaiko šeima: „...pagrindinės nepilnamečių priklausomybės ligų priežastys glūdi šeimoje – nebėra vertybių modelio, vaikams suteikiamos naujos teisės ir laisvės, bet pamiršamas elementarus pareigų ir atsakomybės ugdymas“, „Šeimyninės problemos, stresas, depresija, konfliktai, sunkumai – tai pagrindiniai akstinai, verčiantys paguodos ieškoti svaigalų pasaulyje“, „Emigracija, tėvų atsainus emocinis santykis su vaikais, šeimos krizė nelieka be pasekmių“, „Tėvai stengiasi žvelgti tik į materialią pusę, bet užmiršta auklėti vaikus“ (žr. N priedą). Nepamirštama ir mokymosi įstaigų galima įtaka vaikų priklausomybių atsiradimui: „Mokslų krūviai didžiuliai...“, „...užmirštama, kad vaikams būtinas laisvalaikis, poilsis, tinkamas režimas“, „...socialinė diskriminacija – gabūs jaunuoliai nestoja į aukštąsias mokyklas dėl pinigų trūkumo“ (žr. N priedą).

Priklausomybių tarp vaikų paplitimo problemą, dar aktualesnę daro straipsnyje įvardinti priklausomybių padariniai vaikui, kurie gali būti tiek fiziniai, emociniai, psichologiniai ar socialiniai: „Pasekmės būna tragiškos – epilepsija, staigus širdies smūgis“, „...psichologinės problemos nepagydomos, jos lieka visam gyvenimui“ ir pan. (žr. N priedą).

Straipsnyje pateikiama ir Teisėsaugos institucijų pareigūnų nuomonė, kurie pripažįsta, kad priklausomybių problema tarp vaikų egzistuoja: „tai tampa itin aktualu rudenį, kai pradeda anksčiau temti“, „Narkotinių medžiagų platintojų padaugėjo, ši problema egzistuoja“ (žr. N priedą), bet nemano, jog šios priklausomybių ligos tarp nepilnamečių yra itin aktualios: „...nepilnamečių priklausomybės ligos nėra tokia aktuali problema“, „Statistiškai rodiklis išlieka gana stabilūs, nėra ryškaus pokyčio“ (žr. N priedą).

Suvokiant, kad vaikai yra pažeidžiamiausia mūsų visuomenės dalis, būtina priimti atsakomybę už jų gyvenimą bei sveikatą ir vykdyti visas įmanomas gydymo bei prevencines priemones, siekiant išgydyti ar apsaugoti vaikus nuo priklausomybių.

Analizuojant tyrimo metu gautus duomenis apie vaikų sveikatą, antrame ir trečiame straipsniuose, išryškėja kita su vaiko sveikata susijusi problema – finansų vaikų reabilitaciniam gydymui trūkumas, bei reabilitacijos paslaugų kokybė ir prieinamumas. Pagrindinės įvardijamos finansavimo problemos: „...nors Privalomojo sveikatos draudimo tarnybos nutarimas numato vaikų medicininei reabilitacijai ir sanatoriniam gydymui skirti ne mažiau kaip 20 proc. lėšų, numatytų medicininės reabilitacijos ir sanatorinio gydymo išlaidoms kompensuoti, praktiškai tai nėra įgyvendinama...“, „...vaikų reabilitacijai praktiškai neskiriamas teisės aktais numatytas finansavimas...“, „...daugelis specialistų lėšų reabilitacijai nepanaudojimą sieja su „sezoniškumu“ ir neteisingu vaikų tėvų supratimu apie reabilitacijos paslaugų esmę...“ (žr. N priedą). Gilinantis į paskutinę finansavimo problemą, tėvų neteisingą reabilitacijos esmės suvokimą, parodo kitas teiginys: „...vaikų tėvai nenori, kad reabilitacijos paslaugos būtų teikiamos vaikui mokslo metų laikotarpiu“ (žr. N priedą). O pati reabilitacijos esmė yra paprasta - „...medicininės reabilitacijos paslaugos vaikui turi būti skiriamos būtent tada, kai jam reikalingos, pagal sveikatos būklę t.y. ne po mėnesio ar vasaros metu“ (žr. N priedą). Vaikų reabilitacijos problema yra ir jos paslaugų kokybė bei prieinamumas: „...praktikoje ne visiems vaikams medicininės reabilitacijos paslaugos yra prieinamos ir kokybiškos...“, „...dažnai gydytojai pediatrai ar šeimos gydytojai neinformuoja tėvų apie tai, kad jų vaikui priklauso sanatorinis gydymas arba motyvuoja Teritorinių ligonių kasų nustatytomis kvotomis“ (žr. N priedą).

Kita problema susijusi su vaiko sveikata ir egzistuojanti gydymo įstaigose pateikiama ketvirtame į šia kategoriją patekusiame straipsnyje. Jame analizuojama problema, jog gydymo įstaigose vaikai ne tik gydomi, bet gali jose ir susirgti: „Per metus paprastai turiu gydyti kelis kūdikius, užsikrėtusius auksiniu stafilokoku ar kitomis bakterijomis“, „...visiškai sveikas kūdikis jomis buvo užkrėstas gimdymo namuose“, „Mergytė auga linksma ir gyvybinga, tačiau jai teko iškęsti visą antibiotikų kursą, o gydytojai įtaria, kad auksinis stafilokokas sukėlė kitų negalavimų“, „...berniukas, paguldytas į Santariškių ligoninę planinei operacijai ir apkrėstas auksiniu stafilokoku bei dėl šios infekcijos kilus komplikacijoms netekęs galūnių“, „...jei tik kuris vaikas paguli Santariškių pediatrijos centre, jis būtinai suserگا Rota virusu...“ (žr. N priedą). Kaip išėitis yra siūloma prevencija, kuriai Lietuvoje, dar nėra sukurta tinkama sistema: „...hospitalinių infekcijų prevencijos sistemai Lietuvoje – toli gražu iki tobulumo“ (žr. N priedą). Šiuo metu, problemą galima tik viešinti, nes: „Kai nebebus gėdinga pasakyti, kad vienoje ar kitoje ligoninėje yra vienokia ar kitokia infekcija, padėtis gal keisis“ (žr. N priedą).

Apibendrinant straipsniuose analizuotas vaiko sveikatos problemas, ypač skaudžios ir sukeliančios liūdnas pasekmes yra vaikų sergančių priklausomybių ligomis situacijos. Tačiau

daug dėmesio ir susimastymo kaip padėti taisyti reikalauja vaikų gydymo kokybės ir prieinamumo problemų klausimas.

3.2.2.4. Seksualinis smurtas prieš vaikus

Analizuojant visus 26 į atranką patekusius straipsnius, buvo pastebėta, jog keturiuose internetinės žiniasklaidos straipsniuose buvo aprašytas prieš vaikus naudojamas seksualinis smurtas, kai tuo tarpu kitos smurto prieš vaikus formos straipsniuose nebuvo akcentuotos. Šioje kategorijoje analizuoti straipsniai seksualinio smurto tema: **Vyras nužudytos žmonos kūną ketverius metus laikė šaldiklyje**¹⁶³, **Kraujomaiša: kodėl smerktina?**¹⁶⁴, **Diskotekoje išžaginta nepilnametė**¹⁶⁵, **Vaikų globos namuose - nuo pornografijos iki seksualinės prievartos.**¹⁶⁶ Pirmuose dviejuose straipsniuose yra aprašytos seksualinio smurto prieš vaikus situacijos šeimoje. Pirmajame straipsnyje, pateikiama nelietuviška situacija, kuomet atskleidus nusikaltimą, kuriame vyras nužudė žmoną ir ketverius metus sugebėjo tai nuslėpti, paaiškėjo ir kiti jo nusikaltimai – seksualinis smurtas prieš vaikus: „*A. Hopkinsas su žmona augino 8 vaikus*“, „*Jis buvo šešių jauniausiųjų tėvas*“, „*Jam pateikti kaltinimai prievartavimu, pedofilija, seksualine prievarta ir incestu*“ (žr. O priedą). Tokios, kaip ši situacijos rodo tėvų nesuvokimą, kokie ryšiai tarp tėvų ir vaikų turi būti šeimoje.

Tokių, mūsų visuomenėje nepriimtinių kraujomaišos ryšių šeimoje, atsiradimo ir egzistavimo prielaidų analizė, pateikiama kitame šios kategorijos straipsnyje. Analizuojamame straipsnyje galime išskirti kraujomaišos šeimoje ypatumus. 8 lentelėje matyti, jog tokioms šeimoms yra būdinga izoliacija, jose supainiotos pareigos ir teisės, trūksta šeimyninių tradicijų, mažai dėmesio skiriama higienai, ribotas bendravimas su giminėmis, draugais.

¹⁶³ Vyras nužudytos žmonos kūną ketverius metus laikė šaldiklyje// <http://www.lrytas.lt/-12175899981216981551-p1-pasaulis-vyras-nu%C5%BEEudytos-%C5%BEmonos-k%C5%ABn%C4%85-ketverius-metus-laik%C4%97-%C5%A1aldiklyje-video.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁶⁴ Kraujomaiša: kodėl smerktina// http://www.alfa.lt/straipsnis/200324/?Kraujomaisa..kodel.smerktina.=2008-10-16_09-38; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁶⁵ Diskotekoje išžaginta nepilnametė// http://www.alfa.lt/straipsnis/203800/?Diskotekoje.iszaginta.nepilnamete=2008-10-27_17-37; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁶⁶ Vaikų globos namuose – nuo pornografijos iki seksualinės prievartos// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18359177>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

8 lentelė. Kraujomaišos šeimoje ypatumai

Kraujomaišos šeimoje ypatumai	<p>„Šeimos, kuriose palaikomi kraujomaišos ryšiai, turi savo ypatumų“,</p> <p>„Dažniausiai tokios šeimos yra save izoliavusios nuo aplinkinių“,</p> <p>„Jose supainiotos pareigos ir teisės, neaišku, kas yra kas, kas kuo užsiima ir kaip reikia vienas į kitą kreiptis“,</p> <p>„Joms trūksta šeiminių tradicijų ir ritualų, šeima nelankoma giminių bei draugų, nėra šeimos švenčių, bendrų pietų, kiekvienas valgo tada, kada panori“,</p> <p>„Šiose šeimose nekreipiama dėmesio į higieną“,</p> <p>„Tvarkingiau apsirengiama (bet ir tai ne visada) tik išeinant iš namų“,</p> <p>„Išorinė netvarka atspindi jausmų, bendravimo netvarką“,</p> <p>„...nesuvokiama, kad gali egzistuoti psichologiškai intymūs ryšiai, o lytiniai santykiai laikomi nereikšmingu bendru žaidimu“.</p>
--------------------------------------	---

Tėvų naudojamos seksualinės prievartos prieš savo vaiką, priešasčių galime ieškoti tėvų savivokoje apie šį ryšį: „Jis, nors yra vadinamas tėvu ir vyru, mano, jog yra visa ko šeimnininkas, o ir kitų šeimos narių suvokiamas kaip galintis nustatyti bei keisti elgesio taisykles, pagal savo užgaidas tvarkyti svetimą gyvenimą“, „Motina tokioje šeimoje bando rūpintis vaikais ir vyru, tačiau nesugeba pasirūpinti savimi, paskirstyti namų ruošos darbų kitiems šeimos nariams“, „Jie visiškai nesugeba įsijausti į kitą, net įsivaizduoti kito jausmų, todėl mano, jog tiesiog žaidžia su sūnaus ar dukros kūnu, ir nesuvokia, kad šis „žaidimas“ paliks ilgalaikį pėdsaką vaiko psichikoje“, „Jiems vaikas yra tarsi daiktas“ (žr. O priedą). Taigi turėdami tokią sampratą apie savo vaikus, juos išnaudodami, tėvai nesusimąsto kokie šio nusikalstamo ryšio padariniai liks vaikui: „Šį požiūrį nevalingai perima įtrauktas į kraujomaišos ryšį vaikas“, „Jis turi į save žvelgti arba kaip į seksualinį žaisliuką, arba kaip į nukentėjusį nuo artimo žmogaus“, „Dažniausiai šie jausmai susipina“, „Tokie išgyvenimai kliudo susiformuoti saugumo ir susitapatinimo su šeima, gimine jausmams, todėl ir suaugęs, tarsi jau pamiršęs kraujomaišos ryšius žmogus nesijaučia saugus, nežino, kam save priskirti“, „Jo jausmai, mintys nuolat pakrikusios“, „Jam sunku užmegzti nuoširdžius ryšius ir kurti visaverčius santykius“ (žr. O priedą).

Straipsniuose apie seksualinį vaikų išnaudojimą šeimoje, nėra informacijos, kaip atpažinti prievartą šeimoje ir kaip tokiu atveju elgtis, tačiau iš pateiktų kraujomaišos šeimos ypatumų, kitokio nei įprasta tėvų bei vaikų elgesio, galime daryti prielaidą, jog šeimoje gali būti rimtų problemų, nuo kurių negalima nusigręžti.

Portalo „Alfa“ straipsnyje **Diskotekoje išžaginta nepilnametė**¹⁶⁷ pateikiama kitokia seksualinio smurto prieš vaiką situacija. Šiame straipsnyje vaikas patiria seksualinį smurtą iš bendraamžių. Labai dažnai, kaip ir analizuojamoje situacijoje, prievartautojais tampa vaikų pažįstami asmenys, draugai: „Trylikametė su išžaginiu įtariamu jaunuoliu buvo pažįstama ir anksčiau“, „Jie bendravo, gerai sutarė“ (žr. O priedą). O vaikus prižiūrinčių suaugusiųjų teiginiai, kad: „...šešiolikametis neišsiskyrė agresyvumu“, „Jis buvo ramus ir mielas“ (žr. O priedą), tik patvirtina, kad net ir pažįstamais pasitikėti negalima.

Paskutinis šios kategorijos straipsnis - **Vaikų globos namuose - nuo pornografijos iki seksualinės prievartos**¹⁶⁸, tai globos namuose atlikto tyrimo rezultatų aprašymas. Vaiko teisių apsaugos kontrolierę atlikti tokį tyrimą paskatino skundai, apie dažnus seksualinio smurto atvejus vaikus globojančiose įstaigose: „Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje 2005-2008 m. buvo gauti 28 skundai ar pranešimai dėl galimo seksualinio smurto prieš vaikus“ (žr. O priedą). Gauti tyrimo duomenys patvirtino, jog seksualinė prievarta vaikų globos namuose iš tiesų egzistuoja: „Iš apklaustų vaikų 158 (4,3 proc.), daugiausia – globos namų auklėtiniai, nurodė patyrę seksualinę prievartą“ (žr. O priedą). Kiti tyrimo duomenys atskleidė, jog vaikai prievartaujami bendraamžių, vyresnių vaikų, svetimų vyrų, giminaičių ir kt. Kai kurie vaikai prisipažino, jog seksualinę prievartą patyrė ne pirmą kartą, be to nemažai vaikų nurodė žiną, jog draugai ar pažįstami vaikai patiria arba buvo patyrę seksualinę prievartą. Tyrimo metu buvo apklausti ir vaikų globos namų darbuotojai, kurių dauguma nurodė žiną apie seksualiai išnaudojamus vaikus: „Darbuotojai paminėjo 539 atvejus, kai įtarė, jog vaikai patyrė seksualinę prievartą“ (žr. O priedą). Paklausti kokių ėmėsi veiksmų turėdami tokius įtarimus: „369 darbuotojai teigė, jog įtardami seksualinę prievartą ėmėsi vienu ar kitu veiksmu, 71 – ne, nes netikėjo, kad įsikišimas gali būti efektyvus, arba manė, kad tai dar labiau pakenks vaikui“ (žr. O priedą).

Apibendrinami vaikų patiriamą seksualinę prievartą ir siekdami dar kartą patvirtinti, jog ši problema labai aktuali, galime pasinaudoti prieš tai aprašyto, vaikų globos namuose patiriamo seksualinio smurto, tyrimo duomenimis: „...58 vaikai (36 proc.) ją patyrė savo šeimoje...“, „...beveik tiek pat – draugų namuose, pakeleivingoje mašinoje, miške, apleistame pastate“, „...28 vaikai (17 proc.) tokioje situacijoje atsidūrė globos namuose, keliais mažiau – mokykloje“.

¹⁶⁷ Diskotekoje išžaginta nepilnametė//

http://www.alfa.lt/straipsnis/203800/?Diskotekoje.iszaginta.nepilnamete=2008-10-27_17-37; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁶⁸ Vaikų globos namuose – nuo pornografijos iki seksualinės prievartos//

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18359177>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

3.2.2.5. Tarnybų abejingumas šeimos nelaimei

Šioje kategorijoje yra analizuojami straipsniai: **Beviltiškas moters pagalbos šauksmas valdininko nesugraudino**¹⁶⁹ ir **Ketvirtoko mirtis: tarp gandų ir realybės**¹⁷⁰, kuriuose žiniasklaida parodo valdininkų, medikų t.y. tam tikrų sričių specialistų, kurių pareiga tarnauti žmonėms, abejingumą šeimą ištikusiai nelaimei. Vienoje iš situacijų aprašytas valdininkas, kuris atsisakė padėti problemų turinčiai šeimai, o šiam faktui su žiniasklaidos pagalba iškylus viešumon valdininkas pateikė tokį pasiaiškinimą: „...iš kur mes žinome, kas ji tokia?“, „...kiekvienas interesantas, atėjęs prašyti pagalbos, turi pateikti prašymą ir su juo susijusius dokumentus“, „Telefonu paskambina, Dievas žino, su kuo kalbi ir apie ką kalbi“, „Ji prisistatė kažkokia teta“, „Nežinome ar ji turi įgaliojimus tos mamos, ar neturi“, „Turėtų bent jos dokumentą, pasą, kad matytume, jog ji giminaitė tos moters“ (žr. P priedą). Remiantis šiais teiginiais galėtume daryti prielaidą, jog minėtas valdininkas elgėsi teisingai, pagal įstatymą, t.y. darbuotojo pareigines instrukcijas, tačiau savo poziciją šioje situacijoje išreiškė ir valdininko vadovas: „...tokį pavaldinio požiūrį į žmogaus bėdą pavadino profesiniu cinizmu“, „...galis suprasti J. Skestenio norą atsainiai, be emocijų, laikytis nustatytos tvarkos, bet negalėjo pateisinti nenoro išklaudyti žmogų bent telefonu“, „Taisyklių privalu laikytis, kad būtų išvengta žalos, bet visada reikia atsižvelgti į faktines aplinkybes“, „...J. Skestenio negaliu pateisinti, nes tokią problemą išspręsti įmanoma“. Šie du, visiškai skirtingi valdininkų požiūriai į nutikusią situaciją, rodo pavyzdį, kaip besąlygiškas laikymasis nustatytų taisyklių, neturi būti aukščiau už žmoniškumą.

Kitame šios kategorijos straipsnyje vėlgi analizuojamas specialistų neveikšnumas konkrečioje situacijoje: „...jeigu ne atsainus kai kurių M. Romerio universiteto Teismo medicinos instituto specialistų požiūris į darbą, šiandien būtų žinoma dešimtmečio, kurio gyvybės medikams nepavyko išgelbėti, mirties priežastis“, „...M. Romerio teisės universiteto specialistai „grynųjų medžiagų netiria“, nors išvakarėse, kai tuo pat metu dėl to buvo tariamasi ir su Lietuvos teismo ekspertizės centru, jokių abejonių dėl savo galimybių universiteto specialistai neišsakė“, „...apie tai, kad medikai bejėgiai prieš dešimtmečio vidaus organus naikinančius nežinomus nuodus pranešta tik tada, kai komos ištikto vaiko gyvybė geso“, „Medikai neskubėjo informuoti apie įvykį policijos, nes manė susidūrę su kokia nors ūmia rimta liga“, „Ugniagesių gelbėtojų susemtas paslaptingas skystis identifikuotas pagal užrašą ant skardinės...“ (žr. P priedą). Taip elgėsi įvairios tarnybos, turėjusios padėti šeimai, kurią ištiko nelaimė.

¹⁶⁹ Beviltiškas moters pagalbos šauksmas valdininko nesugraudino//

<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18560997>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁷⁰ Ketvirtoko mirtis: tarp gandų ir realybės// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18485104>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

Apibendrinat šią kategoriją, bei joje aprašytas situacijas, galima pacituoti vaiko teisių apsaugos kontrolierės nuomonę apie valdininkų neregavimą į šeimos nelaimę: „...visada reikia ieškoti išeičių“, „...sprendimą galima surasti“, „Kai žmogų ištinka nelaimė, jis turi teisę kreiptis ir prašyti padėti jo vaikams“, „Savivaldybės pareiga – realiai įvertinti padėtį“, „Moteriai savivaldybės darbuotojai turėjo pateikti informaciją, ką daryti, kokius dokumentus pateikti“, „Ištikus nelaimei savivaldybės tarnautojai taip pat privalo rasti būdų, kaip šeimai padėti išimties tvarka“.

3.2.2.6. Vaiko pagrobimas (Rinau šeimos drama)

Tiriamuoju laikotarpiu itin aktuali tema žiniasklaidoje buvo – Rinau šeimos drama. Tai patvirtina ir didžiulis atrankos metu gautas straipsnių skaičius aprašančių vien šią šeimą (žr. E priedą). Kaip jau atrankos metu buvo minėta siekiant kuo objektyvesnių vaiko teisių tematiką spaudoje parodančių duomenų, iš visų Rinau šeimą aprašančių straipsnių buvo atrinkti 3 straipsniai tyrimui: **Vokietis M. Rinau, kuriam suimti išduotas Europos arešto orderis, su dukra atvyko į Berlyną**¹⁷¹, **M. Rinau su Luisa pasiekė Vokietiją**¹⁷², **Ar L. Rinau buvo pagrobta, atsakys tyrimas**¹⁷³. Išanalizavus kiekvieną iš jų buvo atskleistos tėvo, motinos pozicijos, bei su byla susijusių pareigūnų ir paprasto mergaitės pagrobimo bylos stebėtojo nuomonė. Reikia pastebėti, jog į tyrimą patekę straipsniai aprašo vieną ir tą patį šeimos dramų etapą, kurį galime iliustruoti vienu teiginiu: „Rygos oro uoste Latvijos pasieniečiai sulaukė Michaelį Rinau su dukra besirengiančius išskristi“ (žr. R priedą). Analizuojamuose straipsniuose aprašomi pagrobtos mergaitės motinos jausmai ir išgyvenimai: „Moteris teigė esanti ištikta šoko“, „Laukiu skambučio bet kurią minutę, nerandu sau vietos“, „...pamačiau, kad tėvas nešasi klykiančią dukterį į mašiną“, „...vaikas rėkė, jis ją įmetė į draugo Rimo mašiną ir nuvažiavo“, „...kaip žmonės gali taip daryti ir kodėl?“, „Džiaugiuosi, kad žmonės padėjo surasti mano dukrytę“ (žr. R priedą). Bet žurnalistai greta to pateikia ir dukros pagrobimu kaltinamo tėvo poziciją: „M. Rinau teigė nepadaręs nieko blogo: „Negaliu pagrobti to, kas man priklauso. Man teismas yra pripažinęs visą globą. Jei Lietuva paims Luisą atgal, nebus geriau“, „...M. Rinau teigė Luisą pasiėmęs abejodamas, ar bus vykdomi teismų sprendimai, po konsultacijų su psichologais Vokietijoje. Šie esą pareiškė, kad dabartinė situacija yra itin

¹⁷¹ Vokietis M. Rinau, kuriam suimti išduotas Europos arešto orderis, su dukra atvyko į Berlyną// <http://www.lrytas.lt/-12245656611223801468-p1-lietuvos-diena-vokietis-m-rinau-kuriam-suimti-i%C5%A1duotas-europos-are%C5%A1to-orderis-su-dukra-atvyko-%C4%AF-berlyn%C4%85-5-video-teisinink%C5%B3-komentaras.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁷² M. Rinau su Luisa pasiekė Vokietiją// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18954420>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁷³ Ar L. Rinau buvo pagrobta, atsakys tyrimas// http://www.alfa.lt/straipsnis/202667/?Ar.L..Rinau.buvo.pagrobta..atsakys.tyrimas..atnaujinta.12.00.val..=2008-10-20_15-04; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

pavojinga mergaitei, kadangi motina neva negali susidoroti su ja užgriuvusiu stresu“, „Jei nebūčiau ėmėsis veiksmų, būčiau turėjęs laukti dar dešimt metų“, „Ta, kuri pagrobė Luisą, kaltina mane pagrobimu - tai tiesiog juokinga“ (žr. R priedą). Analizuojant su byla susijusių pareigūnų poziciją, ar buvo pažeisti šiuo atveju įstatymai nuomonių yra labai įvairių, kurias būtų galima apibūdinti tiesiog vienu išsakytu teiginiu: „Vieni pareigūnai kalba, kad M. Rinau įstatymų nepažeidė, kiti – kad pažeidė“. Tačiau mums šiame tyrime buvo svarbiausia išsiaiškinti kokioje vietoje atidūrė vaiko interesai. Kadangi mergaitė dar labai maža, savo nuomonę šiuo klausimu išreiškė vaiko teisių apsaugos tarnybos specialistė: „Jei taip elgiamasi, tai tik parodo, kad nėra vertinami vaiko interesai“, „M. Rinau sulaikymas Luisai turėjo būti jau antra stipri psichologinė trauma per mažiau nei parą...“, „...pirmą smūgį mažylė patyrė, kai tėtis ją netikėtai išsivežė“, „Tuo momentu, kai mergaitė, kaip mes supratome, prieš jos valią buvo išvežta, ji buvo traumuota“, „Sulaikymas – vėl smūgis“, „Kad ir koks mažas vaikas būtų, jam yra šokas“ (žr. R priedą).

Apibendrinant situaciją ir analizuojant gautus duomenis tampa nebeaišku kas teisus, kas kaltas. Šioje dramoje, vienintelis aiškus faktas, jog daugiausiai nukentėjęs asmuo yra vaikas. Šios nuomonės laikosi ir skaitytojas komentavęs Rinau šeimos situaciją: „Abu tėvai elgiasi nederamai – ir motina prieš metus išsiveždama dukrą į Lietuvą padarė klaidą, dėl kurios mes jos taip nesmerkėme, kaip dabar smerkiam Luisos tėvą“, „...abu jie elgiasi su vaiku kaip su daiktu...“, „...kartais atrodo, kad tai ne dėl meilės vaikui viskas vyksta, o dėl jų pačių santykių, kurie sugriuvo“, „Todėl dabar jie abu griaua vienas kito gyvenimą“ (žr. R priedą). Atsižvelgus į visus duomenis ir komentarus, galime daryti išvadą, jog šiems tėvams, jų tėviškos ir motiniškos teisės yra daug svarbesnės už pagrindinio ginčo objekto – jų vaiko, teises ir interesus.

3.2.2.7. Kiti vaiko teisių pažeidimai

Į šią kategoriją pateko visi kiti straipsniai, kuriuose analizuojant duomenis buvo išvelgti įvairūs vaiko teisių pažeidimai: politikų ir šeimos narių naudojimas ir manipuliacija vaikais; vaikų nepriežiūros situacijos; globos namuose gyvenančių ar juose norinčių apsigyventi vaikų teisių pažeidimai; pateikiama užsienio situacija, kuomet vaiko teisės yra pažeidžiamos siekiant išsaugoti ilgametės šalies tradicijas.

Viename, šios kategorijos straipsnyje, pavadinimu **VRK ir vaiko teisių kontrolierė: vaikų negalima įtraukti į rinkimų kampaniją**¹⁷⁴, analizuojamas vaikų įtraukimas į rinkimus. Nepaslaptis, jog Rinkimų metu politikai ar kiti rinkimų dalyviai, naudojami vaikais siekdami

¹⁷⁴VRK ir vaiko teisių kontrolierė: vaikų negalima įtraukti į rinkimų kampaniją// http://www.alfa.lt/straipsnis/198530/?VRK.ir.vaiko.teisiu.kontroliere..vaiku.negalima.itraukti.i.rinkimu.kampanija=2008-09-21_13-33; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

vienokių ar kitokių tikslų. Šiuo atveju, rinkimų kampanijos metu, surengtoje politikų agitacinėje akcijoje, dalyvavo ir vaikai. Užfiksavus šį įvykį, pasiaiškinti turėjo, vaikus įtraukęs politikas, kuris pasirodė esąs vieno iš akcijoje dalyvaujančių vaikų tėvas: „...nei tėvui vaikas negali padėti, tėvas privalo atlyginti“, „Vaikai turi teisę alų paplūdimiuose pardavinėti, tada nėra pažeidžiamos jokios teisės, o jeigu atneša su tėvu ar kitu suaugusiu lankstinuką, paduoda kitam žmogui, tai tas lankstinukas pavojingesnis negu siuntėjams užkrėstas vokelis“, „...vaikas neagitavo, pateikė lapelius, išnešiojo ir jokios problemos nematau“ (žr. S priedą). Taigi nors tėvas šioje situacijoje nepripažino, jog tokiu būdu pasinaudodamas vaikais pažeidė jų teises, pažeidimą čia išvelgė vaiko teisių apsaugos kontrolierė: „Vaikai negali būti rinkimų kampanijos dalyviais, nes jie nėra rinkimų teisės subjektai“, „tėvai neturi piktnaudžiauti valdžia vaikams“, „...įtraukiant vaikus į rinkimų kampanijas yra piktnaudžiaujama vaikų patiklumu, jų nepakankama branda, sudaromos prielaidos pažeisti vaikų teises ir jų teisėtus interesus“, „...įtraukiant vaikus į rinkimų kampanijas, neretai vaikai (ne)tiesiogiai skatinami nevykdyti (netinkamai vykdyti) savo pareigas (praleisti pamokas ir panašiai)“, „...vaikai iki 18 metų dalyvauti rinkimuose negali“ (žr. S priedą). Kontrolierės išdėstyti argumentai pakankamai aiškūs, kad įtraukimas nepilnamečių vaikų į rinkimus - vaiko teisių pažeidimas.

Portalo „Delfi“ straipsnyje **Vaikai streikuoja dėl savo namų**¹⁷⁵, aprašyta situacija, kuomet vaikai siekdami susigražinti namus, surengė ne vaikišką akciją: „Pakruojo rajono Beinoraičių kaime streikuoja vaikai“, „Trys nepilnamečiai nakvoja palapinėse ir sako, jog nuo sekmadienio nieko nevalgė“, „Tokia nevaikiška akcija vaikai siekia atsiimti iš nuomininko savo namą“ (žr. S priedą). Iš pirmo žvilgsnio situacijoje vaiko teisių pažeidimų nematyti, tačiau gilinantį į tyrimo metu gautus duomenis, buvo išvelgta motinos manipuliacija vaikais, siekiant nevaikiškų tikslų. Bandydama teisinti save motina teigė, jog: „...vaikus bandė atkalbėti nuo bado akcijos...“, „Sakiau - turit dviračius, parvažiuokit pavalgyti“, „O naktimis palapinėse nesusals“ (žr. S priedą). Galimą manipuliaciją vaikais šioje situacijoje išvelgė ir vaiko teisių apsaugos tarnyba: „...neatmetė galimybės, kad yra manipuluojama vaikais - jie greičiausiai streikuoja suaugusiųjų paskatinti“ (žr. S priedą). Tuo tarpu kitos teisėsaugos institucijos nieko neįprasta visoje šioje situacijoje neišvelgė: „Vaikai pasakojo, kad buvo atvykę ir policijos pareigūnai, jie jų veiksmuose nieko nelegalaus neišvelgė“, „Moteris sakė tuomet kreipusis į Pakruojo rajono vaiko teisių apsaugos tarnybą, seniūniją, tačiau jokios pagalbos nesulaukusi“, „Tik pastarosiomis dienomis į namo tarpdurį buvo išpraustas vaiko teisių sergėtojų kvietimas R.K. atvykti į skyrių dėl iškilusio konflikto“ (žr. S priedą).

¹⁷⁵ Vaikai streikuoja dėl savo namų// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18087237>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

Straipsnyje **Vyriausybės ir visuomenininko nuomonės dėl tautybės išsiskyre**¹⁷⁶, pateikiama visuomenininko nuomonė apie vaiko teisių pažeidimus registruojant gimusius kūdikius. Pasak jo: „...dabartinės taisyklės registruojant kūdikius pažeidžia vaiko teises“, „Taisyklėse tėvai turi vaikui teisę parašyti tautybę, tačiau pagal Civilinį kodeksą, jie neturi tokios teisės: jie gali suteikti vardą ir pavardę, bet ne tautybę“, „...asmuo iki pilnametystės yra be tautybės“, „Tautybė yra ne paveldimas, o sociokultūrinis aspektas“, „Kai tik asmuo susivokia, tampa sąmoningu, tada jis ir sako, kad vienai ar kitai kultūrai priklauso“, „Lietuva yra vienintelė valstybė Europoje, kurioje daroma prielaida, kad tautybė yra paveldimas dalykas“ (žr. S priedą). Tačiau vyriausybė išanalizavusi šia nuomonę, atmetė tokius visuomenininko argumentus, laikydamosi požiūrio, jog vaiko teisių pažeidimo čia nėra: „Vyriausybės Peticijų komisijos nuomone, civilinės metrikacijos ir asmens vardo, pavardės ir tautybės pakeitimo taisyklės yra suderintos su Civiliniu kodeksu“ (žr. S priedą).

Rūpestingų tėvų vieta – smėlio dėžėje kartu su savo vaikais?¹⁷⁷ Šiame straipsnyje analizuojamas vaiko teisių pažeidimas – vaiko nepriežiūra, kuomet lietuvių šeima gyvenanti Airijoje sulaukė šios šalies socialinių pareigūnų dėmesio, už įtarimą, jog vaikas buvo paliktas be tėvų priežiūros. Pateiktoje situacijoje atsispindi Airijoje vykdoma politika vaiko nepriežiūros klausimu: „Vaikai iki dvylikos metų negali būti palikti namuose vieni ilgiau nei dvi valandas“, „Visą naktį vienas namuose žmogus gali būti tik nuo 16 metų“, „...jeigu vienam paliktam mažamečiam vaikui iškiltų pavojus, jo tėvai galėtų būti patraukti net baudžiamojon atsakomybėn“ (žr. S priedą). Šios taisyklės galiojančios Airijoje ir Jungtinėje Karalystėje oficialiai laikomos tik rekomendacinio pobūdžio, tačiau jų nesilaikanti šeima, gali turėti nemalonumų, kaip ir nutiko lietuvių šeimai žiniasklaidos pateiktame straipsnyje. Reikia pastebėti, jog ir Lietuvoje egzistuoja vaiko nepriežiūros problema: „Pranešimų dėl namuose be priežiūros paliktų vaikų mes sulaukiame nemažai“, „...žmonės skambina ir sako, kad kaimynystėje gyvenanti šešerių metų mergaitė paliekama viena namuose visai dienai“, „Dažnai gauname signalų, kad 8-10 metų vaikams paliekami prižiūrėti jaunesni – dveju, treju, ketverių metų broliai ir seserys“, „Socialinės rizikos šeimose 8-10 metų vaikai paliekami vieni ir naktį“, „...kilus gaisrui žuvo trys be priežiūros namuose palikti mažamečiai vaikai“ (žr. S priedą), tačiau Lietuvoje egzistuojanti teisinė bazė šiuo klausimu yra tobulintina, nes, pasak vaiko teisių apsaugos kontrolierės: „Lietuvoje nėra nustatytas amžius, nuo kurio vaiką galima palikti namuose be suaugusiųjų priežiūros“, „...kad tokios taisyklės turėtų būti priimtos, diskutuojama

¹⁷⁶Vyriausybės ir visuomenininko nuomonės dėl tautybės išsiskyre// http://www.alfa.lt/straipsnis/195606/?Vyriausybes.ir.visuomenininko.nuomones.del.tautybes.issiskyre=2008-08-27_16-41; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁷⁷ Rūpestingų tėvų vieta – smėlio dėžėje kartu su savo vaikais// <http://www.lrytas.lt/-12253710421224979072-p1-emigrantai-r%C5%ABpestring%C5%B3-t%C4%97v%C5%B3-vieta-sm%C4%97lio-d%C4%97%C5%BE%C4%97je-kartu-su-savo-vaikais.htm; prisijungimo laikas: 2008-11-24.>

jau nuo praėjusių metų“, o „Pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 181 straipsnį, už tėvų valdžios nepanaudojimą arba panaudojimą prieš vaiko interesus tėvai gali būti įspėti arba jiems surašytas protokolai“, „Tačiau dėl vaikų palikimo namuose be suaugusiųjų priežiūros protokolų nėra surašyta“, „Paprastai tėvai įspėjami“, „Jie gali būti baudžiami tuomet, kai nesirūpina vaikais, kai namuose nėra maisto, žiemą – šalta“ (žr. S priedą).

Nors straipsnio pavadinimas **Trimetis Titas surastas kaimyninėje Latvijoje**¹⁷⁸, orientuoja į faktą, kad vaiko teisės buvo pažeistos suvaržant vaiko laisvę, visame straipsnyje akcentuojamas visai kitas vaiko teisių pažeidimas - tėvų nesirūpinimas savo vaikais, kurių viena iš pasekmių, vieno iš jų pagrobimas. Straipsnyje aprašyta šeima – socialinės rizikos šeima: „...Šimukėnai – įsisenėjęs galvos skausmas...“, „Šimukėnai toli gražu nėra pavyzdinga šeima“, „...į Šimukėnų kiemą dažnai užsuka policija...“ (žr. S priedą), kurioje „...ir motina ir tėvas, kuris anksčiau yra kalėjęs, girtauja, neprižiūri vaikų, dingsta iš namų“, „...vaikai ne sykį buvo paimti laikinai globai“ (žr. S priedą).

Į atriktų tyrimui straipsnių imtį patekęs antrasis užsienio vaiko teisių situaciją aprašantis straipsnis - **Nepalo prezidentas pasveikino trejų metų deivę**¹⁷⁹, aprašo kitokią nei iki šiol analizuoti vaiko teisių pažeidimą. Nors straipsnyje aprašyta situacija įvyko ne Lietuvoje, tačiau įvykis leidžia susipažinti su suaugusiųjų daromais vaiko teisių pažeidimais kitose šalyse.

Analizuojamame straipsnyje aprašytos ilgametės užsienio šalies tradicijos, kuomet iš vaikų tarpo išrenkama mergaitė ir iki brandos amžiaus yra garbinama kaip gyvoji deivė: „Nauja Kumarė renkama ankstesniajai priartėjus prie brandos amžiaus, kurio metu mergaitė laikoma rituališkai nešvaria“, „...trejų metų mergaitė būtų garbinama, kaip gyvoji deivė...“, „...šimtmečius gyvuojančią tradiciją...“ (žr. S priedą). Tačiau kriterijai pagal kuriuos mergaitė yra išrenkama, o po to ir jos, kaip deivės privalomas gyvenimo būdas, leidžia daryti prielaidą, jog vardan tradicijų yra nepaisoma elementarių vaiko teisių: „Kumarė, kurios titulas reiškia „mergelė“, privalo atitikti 32 griežtus kriterijus“, „Reikalaujama, kad ji turėtų „liūto krutinę“ ir „elnės šlaunis“, „Mergaitė taip pat turi išlaikyti keletą išbandymų – pavyzdžiui, pabūti vienoje patalpoje su paaukotu buivolū ir nepravirkti“, „Viešumoje jos pasirodo tik per keletą švenčių...“, „Kumarės šventumo aura didžia dalimi priklauso nuo jos atsiskyrimo nuo išorinio pasaulio...“, „Kumarės gyvena uždarytos Katmandu senamiesčio centre esančiuose puošniuose rūmuose“ (žr. S priedą). Šis įvykis aprašytas ne veltui, nes šis paprotys kelia susirūpinimą ir žmogaus teisių gynėjams: „...šis paprotys kelia susirūpinimą žmogaus teisių gynėjams...“,

¹⁷⁸ Trimetis Titas surastas kaimyninėje Latvijoje// http://www.alfa.lt/straipsnis/193614/?Trimetis.Titas.surastas.kaimynineje.Latvijoje=2008-08-11_09-50; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁷⁹ Nepalo prezidentas pasveikino trejų metų deivę// <http://www.lrytas.lt/-12233800971223099183-p1-%C4%AFvairenyb%C4%97s-nepalo-prezidentas-pasveikino-trej%C5%B3-met%C5%B3-deiv%C4%99-nuotraukos.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

„Rugpjūti teismas nusprendė, kad Kumarė turi teisę lankyti mokyklą“, „Vaiko teisės neturi būti pažeidžiamos kultūros išsaugojimo vardan“, „Neturėtų būti jokių kompromisų užtikrinant jos teisę žaisti, mokytis ir augti“, „...kol kas neaišku, kiek laisvės bus suteikta naujai Kumarei“ (žr. S priedą).

Paskutinis į šią kategoriją priskirtas straipsnis **Globos namai nebesutalpina vaikų**¹⁸⁰, aprašo keletą vaiko teisių pažeidimų, iš jų kai kurie yra daromi tikslu užkirsti kelią didesnių pažeidimų atsiradimui. Vienas jų, tai laisvų vietų trūkumas vaikų globos namuose: „Tėvų meilės neįaučiantiems vaikams kartais tenka laukti metus, kol globos namuose atsiras laisva vieta“ (žr. S priedą). Vadinsi daugeliui vaikų, kuriems reikalinga valstybinė globa dėl jų šeimoje netinkamų gyvenimo sąlygų, yra neužtikrinama teisė kuo skubiau gauti valstybės globą.

Kitas vaiko teisių pažeidimas jau susijęs su perpildytais vaikų globos namais. Dėl per didelio vaikų skaičiaus yra neužtikrinamos tokios vaikų gyvenimo sąlygos, kokios turėtų būti: „Linkaučių globos namai perpildyti. Šiuo metu juose gyvena šešiais globotiniais daugiau nei yra vietų“, „Dėl vaiko interesų negalime laukti, kol globos namuose atsiras laisva vieta“, „...A.Bandzos globos namuose nėra vietos“ (žr. S priedą). Esant dideliame globotinių skaičiui daromas dar vienas pažeidimas – higienos normų globos namuose nepaisymas: „Mažėjant globėjų ir daugėjant iš šeimų paimamų vaikų globos namai priversti pažeidinėti higienos normas ir apgyvendinti daugiau globotinių nei leistina“, „...Linkaučių globos namuose gyvena 75 vaikai...higienistai vargu ar globos namus už tai pagirtų“, „...Visuomenės sveikatos centras reikalauja laikytis normatyvų, bet geriau jau vaikams gyventi kambarielyje susigrūdus ar net koridoriuje lovą pastatyti nei namuose, kur tėvai girtauja“, „Šiuo metu įstaigoje gyvena 140 globotinių, tai yra aštuoniais per daug nei leistina“. (žr. S priedą). Straipsnyje ypač akcentuojama socialinių darbuotojų pagalba vaikams, siekiant apsaugoti jų teises: „Gerai, kad turime socialinę darbuotoją, kuri bet kuriuo paros metu priima atvežtą vaiką. Būna, kad pas ją ir savaitę vaikai gyvena, kol patenka į globos įstaigą“, „Kad iš vienos į kitą vietą blaškomas vaikas būtų kuo mažiau traumuojamas, socialinėms darbuotojoms tenka pasitelkti ne tik profesinius įgūdžius, bet ir motiniškus instinktus – be tėvų likusiems mažiesiems aiškinama, kad jie laikinai pagyvens pas gerą tetą, kur ras daug žaislų ir draugų, kur bus šilta ir sotu, o paskui tarsis, kur toliau gyvens“, „Iš didelio įstaigoje gyvenančių globotinių būrio tikrieji našlaičiai tėra šeši tos pačios šeimos vaikai. Visi kiti – socialinių darbuotojų ištraukti iš landynėmis paverstų šaltų ir alkoholiu dvokiančių namų“ (žr. S priedą).

Apibendrinant šią kategoriją analizuotų straipsnių, buvo pastebėta, jog didelis skaičius įvairių vaiko teisių pažeidimų t.y. manipuliavimas, naudojimas vaikais, jų nepriežiūra ir pan.

¹⁸⁰ Globos namai nebesutalpina vaikų/ <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18772125>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

rodo tėvų, politikų, tam tikrais atvejais visos visuomenės vaiko teisių sampratą, kad vaiko teisės, nors ir yra įtvirtintos, gali būti ignoruojamos, suaugusiesiems siekiant įgyvendinti jų užsibrėžtus, nevaikiškus tikslus.

3.2.2.8. Informacija vaiko teisių klausimais

Į šią kategoriją pateko straipsniai, kurie skaitytojų auditorijai aktualūs daugiau, kaip suteikiantis informaciją. „Alfa“ portalo straipsnyje **Vaiko kelionė į užsienį: su tėvų sutikimu ir be jo**¹⁸¹ yra pateikiama informacija tėvams apie vaiko kelionės į užsienį taisykles. Vienam iš tėvų ruošiantis į kelionę su vaiku, būtina žinoti kokiose šalyse bus pareikalauta kito tėvo sutikimo išleisti vaiką į kelionę. Be to, neseniai Vyriausybė patvirtino Vaiko laikino išvykimo į užsienio valstybes tvarką, nors iš esmės ji nepakeitė pagal Šengeno susitarimą galiojančios tvarkos, o tik techniškai suderino Vyriausybės nutarimo ir Šengeno susitarimo nuostatas.

Analizuojant vaiko teisių apsaugą, svarbus Šengeno susitarimo punktas: „*Jeigu vaiko kelionės tikslas yra Šengeno valstybė, tai taikomas Šengeno susitarimas*“, „*Tuomet nesvarbu, ar vaikas išvyksta su abiem tėvais, ar su vienu iš jų, ar su lydinčiuoju asmeniui ar net vienas, nė vieno iš tėvų sutikimo nereikia turėti, ir valstybės sienos apsaugos pareigūnas jo nereikalauja*“ (žr. T priedą), kuris verčia susimąstyti apie galimą riziką vaikui išvykti be tėvų žinios, tačiau straipsnyje teigiama, jog: *Tokią riziką galima prilyginti rizikai, kai vaikas be tėvų žinios palieka namus Lietuvos teritorijoje*“, „*Paskelbus vaiko paiešką Šengeno erdvėje, kitų Šengeno valstybių teisėsaugos pareigūnai ne mažiau aktyviai ieškos vaiko, kaip tai darytų ir Lietuvos teisėsaugos pareigūnai*“ (žr. T priedą).

Kitame informaciniame straipsnyje **Teismuose įrengiami nepilnamečių apklausos kambariai**¹⁸² yra informuojama apie šiandieninę nepilnamečių apklausos situaciją ir numatomą nepilnamečių apklausos sistemos tobulinimą.

Šiuo metu situacija tokia: „*Šiuo metu Lietuvoje dar nėra išvystyta vaiko apklausos kambarių sistema*“, „*Tik Vilniuje viešojoje įstaigoje Vaiko namas ir Vaiko raidos centre veikia vaiko apklausos kambariai*“ (žr. T priedą). Apklausos kambarių Lietuvoje problematika reikalauja ypatingo dėmesio, nes: „*Šiuo metu dėl netinkamo nepilnamečių asmenų apklausos organizavimo, nepilnamečiai liudytojai ir nukentėjusieji gali būti papildomai traumuojami baudžiamojo proceso metu...*“, „*...ne visuomet užtikrinamos ir tinkamai atstovaujamos minėtų asmenų teisės, mažėja nepilnamečių parodymų patikimumas*“ (žr. T priedą).

¹⁸¹ Vaiko kelionė į užsienį: su tėvų sutikimu ir be jo// http://www.alfa.lt/straipsnis/194159/?Vaiko.kelione.i.uzsieni..su.tevu.sutikimu.ir.be.jo=2008-09-14_07-00; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

¹⁸² Teismuose įrengiami nepilnamečių apklausos kambariai// <http://www.lrytas.lt/-12221540121221273782-p1-lietuvos-diena-teismuose-%C4%AFrengiami-nepilname%C4%8Di%C5%B3-apklausos-kambariai.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

Tačiau ateities perspektyvos džiuginančios: „Lietuvos teismuose šiemet turėtų būti įrengti 25 nepilnamečių apklausos kambariai“, „...šiuose kambariuose bus daromas vaizdo ir garso įrašas...“, „...užtikrinta, kad per apklausą nebūtų daromas neleistinas poveikis...“, „...apklausose galėtų dalyvauti valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas arba psichologas, kurie padėtų ikiteisminio tyrimo teisėjui apklausti nepilnametį, atsižvelgiant į jo socialinę ir psichologinę brandą“, „...ateityje tokiu apklausos metodu bus dar labiau naudojama“ (žr. T priedą).

Apibendrinant šios informacinio turinio straipsnius apjungiančios kategorijos teiginius, pastebime, jog Lietuva deda dideles pastangas, kad vaikų teisės būtų saugomos ir garantuojamos. Įrengus Lietuvos teismuose nepilnamečių apklausos kambarius, bus mažiau traumuojami nepilnamečiai liudytojai ir nukentėjusieji, bei užtikrinamos ir tinkamai atstovaujamos jų asmens teisės. Tačiau vaiko kelionės į užsienio šalis tvarka – yra dar tobulintina, nes kad ir maža, bet pagal galiojančią tvarką, visgi išlieka rizika vaikui išvykti be tėvų žinios į kitą šalį, o tai reiškia, kad šiuo atveju vaikas nėra visiškai apsaugotas, nuo kitų galimų vaiko teisių pažeidimų.

3.2.2.9. Vaiko teisių sampratos daugialypiškumas žiniasklaidoje

Tyrimo metu, buvo siekiama atskleisti vaiko teisių sampratos daugialypiškumą žiniasklaidoje, pastaroji būdama vienu iš pagrindinių visuomenės informacijos šaltinių daro tiesioginį poveikį skaitytojų sąmonės formavimuisi. Tyrimui buvo atrinkti ir išanalizuoti internetinės žiniasklaidos straipsniai vaiko teisių tematika. Tyrimo duomenys atskleidė, jog 25 straipsniuose iš 26 yra aprašomi vien tik vaiko teisių pažeidimų atvejai. Juose analizuojamos situacijos, kuomet išryškėja tarnybų abejingumas šeimos nelaimėi, politikų nenoras priimti įstatymo, kuris apsaugotų dar negimusio kūdikio teisę į gyvybę. Žiniasklaidoje ypač akcentuojamas seksualinis smurtas prieš vaikus, kur aprašomos prievartos situacijos šeimose, tarp bendraamžių, pateikiami tyrimai iliustruojantys didelį prievartos paplitimą vaikų globos namuose. Nors žiniasklaidoje nemažai dėmesio skiriama vaikų sveikatai, bet vėlgi demonstruojami, tik neigiami vaikų sveikatos aspektai: vaikų ligos, priklausomybės, vaikų gydymo problemos gydymo įstaigose. Žiniasklaida detalčiai pateikia tėvų dramas, kuomet kovojama dėl teisės į vaiką, bet mažai dėmesio skiriama pačiam vaikui, jo teisėms ir interesams. Aprašomos situacijos, kuomet tėvai išnaudoja, manipuliuoja savo vaikais, bet tik trumpai užsimenama, jog tai galėtų būti vaiko teisių pažeidimas. Vaikais naudojasi ir politikai vedini politinių sumetimų, kurie ne tik neįžvelgia savo kaltės, bet ir bando pateisinti savo daromą vaiko teisių pažeidimą.

Imant visus vaiko teisių pažeidimus aprašančius straipsnius, kiekviename jų analizuojamos nuskriaustų, bejėgių, prievartaujamų, išnaudojamų, vaikų – aukų situacijos. Tai

savo ruožtu formuluoja neigiamą vaiko teisių sampratą, kadangi parodomi tik neigiami vaiko teisių aspektai.

Tyrimo metu, analizuojant duomenis tik jau minėtame 1 straipsnyje buvo rasta teigiama vaiko teisių pusė. Minėtame straipsnyje buvo pasidžiaugta, jog sparčiai tobulinama nepilnamečių apklausos sistema, kurios rezultate įrengus teismuose nepilnamečių apklausos kambarius, apklausiamiems nepilnamečiams vaikams bus sudaromos jų teises garantuosiančios sąlygos.

Apibendrinant visus tyrimo rezultatus, galime daryti išvadą, jog nepilnamečių tema žiniasklaidoje yra aktuali, vaiko teisių klausimai keliami ir analizuojami, tačiau jų pateikimo būdas formuoja visuomenėje neigiamą vaiko teisių sampratą.

IŠVADOS

1. Vaikai – labiausiai pažeidžiama ir ypatingos apsaugos reikalaujanti visuomenės dalis. Vaikystė – paveikiausias žmogaus amžiaus tarpsnis, kuomet susiformuoja jo vertybės, pasaulio bei savęs suvokimas. Todėl labai svarbu užtikrinti vaikui galimybę augti bei vystytis, ugdyti savo asmenybę, ginti visuotinai pripažintas vaiko teises bei laisves. Tik augdami pilietiškoje, humaniškoje ir saugioje visuomenėje bei šeimoje vaikai įsisavins ir išsiugdys pilietiškumo, humanizmo, dorovės vertybes.
2. Vaiko, jo teisių ir teisėtų interesų apsauga vienas iš svarbiausių uždavinių keliamų visuomenės nariams, valstybei ir visuomenei. Nors per pastarąjį šimtmetį požiūris į vaikus, kaip labiausiai pažeidžiamus, labai pasikeitė, taip pat buvo nemažai nuveikta vaiko teisių apsaugos srityse, tinkama vaiko teisių ir jo teisėtų interesų apsauga ir gynimas vis dar yra pagrindinis valstybės uždavinys.
3. Valstybių nacionaliniai ir tarptautinės teisės aktai ne tik vaikui suteikia visas bendrąsias žmogaus teises ir laisves, kurios jam, kaip ir kiekvienam asmeniui, pripažįstamos vadovaujantis prigimtinių žmogaus teisių koncepcija, bet ir suteikia vaikui papildomą apsaugą, įtvirtindami jiems tokias teises, kurių neturi suaugę žmonės: teisę augti, teisę vystytis, teisę į gyvenimo sąlygas, gyvenamąjį būstą ir pan.
4. Žiniasklaida formuoja žmonijos požiūrį daugeliu atvejų, nes ji yra dominuojantis informacijos perdavimo veiksnys. Ji yra tarp tų institucijų, kuriomis labiausiai pasitiki visuomenė. Todėl galima teigti, kad žiniasklaidos reikšmė formuojant vaiko teisių sampratą yra labai svarbi.
5. Internetinė žiniasklaida, kaip viena iš žiniasklaidos rūšių Lietuvoje, turi savo auditoriją, ir jos populiarumas nuolat auga. Jos pranašumas prieš kitas žiniasklaidos rūšis: operatyvumas, interaktyvumas, hipertekstualumas, daugialypiškumas. Ji sugeba ne tik pateikti daugiau informacijos skaitytojams, bet ir neturi apimties apribojimų, bei gali pateikti papildomų produktų ir tiksliai suskaičiuoti, ką, kada ir kiek skaito jų skaitytojai.
6. Remiantis atliktu tyrimu, galime teigti, kad vaiko teisių tema internetinėje žiniasklaidoje yra aktuali, nes itin dažnai aprašinėjama.

7. Tyrimo duomenys atskleidžia, jog žiniasklaidoje egzistuoja neigiamos ir teigiamos vaiko teisių sampratos, tačiau vyraujanti yra neigiama, nes vaiko teisių tema pateikiama analizuojant tik vaiko teisių pažeidimus, rastas tik vienas straipsnis, kuriame aprašomi teigiami vaiko teisių aspektai. Dažniausiai yra analizuojamos: nuskriaustų, bejėgių, prievartaujamų, išnaudojamų, vaikų – aukų situacijos.

8. Remiantis analizuota teorija, jog žiniasklaida įtakoja visuomenės nuomonės formavimąsi, bei atsižvelgdami į gautus tyrimo duomenis, galime daryti prielaidą, jog ir visuomenėje vyraujanti yra neigiama vaiko teisių samprata.

REKOMENDACIJOS

Siekiant Lietuvoje formuoti teigiamą vaiko teisių sampratą, rekomenduojama:

1. Žurnalistams nemanipuliuoti vaiko teisių tema, pateikiant straipsnius skambiomis antraštėmis, kuriuose aprašinėjami vaiko teisių pažeidimai ar kiti nusikaltimai vaikams.
2. Visuomenės informavimo priemonės skatinti daugiau dėmesio skirti vaikų kaip teisių turėtojų ir jų naudotojų pasiekimų, laimėjimų ar kitų teigiamų pavyzdžių akcentavimui.
3. Vaiko teises saugančioms ir ginančioms institucijoms, atkreipti dėmesį į vyraujančią vaiko teisių sampratą žiniasklaidoje, o žinant žiniasklaidos, kaip ypatingą galią turinčios visuomenės nuomonės formuotojos funkciją, pasinaudoti ja, skleidžiant teigiamus vaiko teisių sampratos pavyzdžius.
4. Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus institucijai, sukurti žiniasklaidą kontroliuojantį mechanizmą, kuris:
 - nuolat sektų publikacijas vaiko teisių tema žiniasklaidoje;
 - vertintų jų pobūdį, analizuotų skaitytojų komentarus internetinėje žiniasklaidoje, bei atliktų kitų žiniasklaidos rūšių vartotojų apklausas;
 - darytų išvadas apie vyraujančias žiniasklaidos publikacijų tendencijas vaiko teisių tematika, bei įtaką visuomenės nuomonės formavimuisi.
 - žiniasklaidos atstovams, teiktų išvadas apie jų daromą neigiamą poveikį vaikams, kaip vaiko teisių turėtojams ir visai visuomenei, kaip saugančiai ir ginančiai vaiko teises;
 - teiktų rekomendacijas, pasiūlymus kokius vaiko teisių aspektus derėtų publikuoti siekiant įgyvendinti švietimo, auklėjimo bei lavinimo tikslus;
 - paaiškintų kokių straipsnių reikėtų vengti, tikslu gerinti vaikų teisinę padėtį šalyje.
 - reaguotų į teigiamas vaiko teisių sampratos apraiškas žiniasklaidoje, nepamirštant to akcentuoti viešai, bei skatintų ir ateityje skleisti teigiamą vaiko teisių sampratą.
5. Visuomenei nebūti tik bejėgiai žiniasklaidos vartotojai, bet išmokti kritiškai vertinti ir atsirinkti jos teikiamą informaciją.

LITERATŪROS SĄRAŠAS

1. Babachinaitė G. Vaiko teisės: jų samprata ir įgyvendinimo problemos. Vaiko teisės ir jų įgyvendinimo garantijos: Konferencijos medžiaga. Vilnius: Lietuvos Respublikos Seimo leidykla, 1996.
2. Bluvšteinas J. Kriminologija. Vilnius: Pradai, 1994.
3. D. Myers. Psichologija. Vilnius. 2000.
4. Dabartinis lietuvių kalbos žodynas. Vilnius. 2000.
5. Dėl naujos redakcijos Lietuvos žurnalistų ir leidėjų etikos kodekso paskelbimo// Valstybės žinios. 2005, Nr. 47-435.
6. Europos konvencija „Dėl nesantuokinių vaikų teisinio statuso“// Valstybės žinios. 1997, Nr. 60-1404.
7. Europos konvencija „Dėl televizijos be sienų“// Valstybės žinios. 2000, Nr. 29-805.
8. Europos politika dėl vaikų. Europos Sąjunga ir jos politika dėl vaikų. ETIB leidinys. Vilnius, 1999.
9. Europos socialinė chartija (pataisyta)// Valstybės žinios. 2001, Nr. 49-1704.
10. Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencija// Valstybės žinios. 1995, Nr. 40-987.
11. Fiske J. Įvadas į komunikacijos studijas. Vilnius: Baltos lankos, 1998.
12. Fürst M. Psichologija. Vilnius: Lumen leidykla, 1998.
13. Hurrelman Klaus, Unverzagt Gerlinde. Kaip išsiugdyti stiprius vaikus. Vilnius: Alma Litera, 2001.
14. J. Žukauskaitė, A. Širinskienė. Konfidencialumo problema vaikams skirtose narkomanijos prevencijos programose//Religijos mokslo žurnalas SOTER. 2007, Nr.22(50).
15. Jakavičius V. Žmogaus ugdymas. Įvadas į edukologijos studijas. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 1998.
16. Kabašinskaitė D. Vaikystės sociologija, vaikų teisės ir vaikų politika. Filosofija. Sociologija. Mokslotyra. Demografija. Vilnius: Lietuvos mokslų akademijos leidykla, 2002.
17. Kardelis K. Mokslinių tyrimų metodologija ir metodai: vadovėlis. Kaunas: Judex, 2002.
18. Keliuotis J. Žurnalistikos paskaitos. Kaunas: VDU leidykla, 2000.
19. Konstitucinio Teismo 1995 m. sausio 24 d. išvada Dėl Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos 4, 5, 9, 14 straipsnių ir jos Ketvirtąjo protokolo

- 2 straipsnio atitikimo Lietuvos Respublikos Konstitucija // Valstybės žinios, 1995. Nr.9-199.
20. Lietuvos Respublikos administracinių teisės pažeidimų kodeksas. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2005.
 21. Lietuvos Respublikos baudžiamasis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 89-2741.
 22. Lietuvos Respublikos baudžiamojo proceso kodeksas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 37-1341.
 23. Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodeksas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 36-1340.
 24. Lietuvos Respublikos civilinis kodeksas//Valstybės žinios. 2000, Nr. 74-2262.
 25. Lietuvos Respublikos darbo kodeksas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 64-2569.
 26. Lietuvos Respublikos darbuotojų saugos ir sveikatos įstatymas// 2003, Nr. 70-3170.
 27. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl 1989 metų Jungtinių Tautų Vaiko teisių konvencijos fakultatyvinio protokolo dėl vaikų pardavimo, vaikų prostitucijos ir vaikų pornografijos ratifikavimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr.108-4028, 4037.
 28. Lietuvos Respublikos įstatymas „Dėl 1989 metų Jungtinių Tautų vaiko teisių konvencijos 2000 metų fakultatyvinio protokolo dėl vaikų dalyvavimo ginkluotose konfliktuose ratifikavimo“// Valstybės žinios. 2002, Nr. 126-5727.
 29. Lietuvos Respublikos Konstitucija// Valstybės žinios. 1992, Nr. 33-1014.
 30. Lietuvos Respublikos neįgaliųjų socialinės integracijos įstatymas// Valstybės žinios. 2004, Nr.83-2983.
 31. Lietuvos Respublikos nepilnamečių apsaugos nuo neigiamo viešosios informacijos poveikio įstatymas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 91-3890.
 32. Lietuvos Respublikos Seimo nutarimas „Dėl valstybinės šeimos politikos koncepcijos patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2008, Nr. 69-2624.
 33. Lietuvos Respublikos Švietimo įstatymas// Valstybės žinios. 2003, Nr. 63-2853.
 34. Lietuvos Respublikos Tarptautinių sutarčių įstatymas// Valstybės žinios. 1999, Nr. 60-1948.
 35. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstatymas// Valstybės žinios. 2000, Nr. 50-1432.
 36. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos pagrindų įstatymas//Valstybės žinios. 1996, Nr. 33-807.
 37. Lietuvos Respublikos Visuomenės informavimo įstatymo pakeitimo įstatymas// Valstybės žinios. 2006, Nr. 82-3254.
 38. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimas „Dėl Neigiamą poveikį nepilnamečių vystymuisi darančios informacijos, priskirtos viešosios informacijos, kuri ribojama

- skelbti ir platinti, kategorijai, skelbimo ir platinimo tvarkos aprašo ir Neigiamą poveikį nepilnamečių vystymuisi darančios viešosios informacijos žymėjimo, garso ir vaizdo priemonių sistemos aprašo patvirtinimo“// Valstybės žinios. 2004, Nr. 89-3281.
39. Lousiane Gauthier. Trečiojo tūkstantmečio vaikai. Vilnius. 2001.
 40. Matkevičienė R. Politinio žiniasklaidos diskurso apibrėžtys: žiniasklaidos, kaip politinės komunikacijos dėmens, tyrimas. Informacijos mokslai. 2008, Nr. 44.
 41. Meškauskaitė L. Žiniasklaidos teisė. Vilnius: Teisinės informacijos centras, 2004.
 42. Mikelėnas V. Tarptautinių sutarčių vaiko teisių apsaugos srityje taikymas Lietuvos teismų praktikoje. Justitia. 2006, Nr. 1 (59).
 43. Nekrošius I., Nekrošius V., Vėlyvis S. Romėnų teisė. Antrasis, pataisytas ir papildytas leidimas. Vilnius: Justitia, 1999.
 44. Pagrindinės informacijos technologijos sąvokos. Vilnius: Lietuvos kompiuterininkų sąjunga informacinių technologijų institutas, 2001.
 45. Pranešimas apie žmogaus socialinę raidą Lietuvoje. Vilnius: UNDP, SPG, 2001.
 46. Sagatys G. Vaiko teisė į šeimos ryšius. Vilnius: Teisės informacijos centras, 2006.
 47. Sakalauskas G. Vaiko teisių apsauga Lietuvoje. Vilnius: Vaiko teisių informacijos centras, 2000.
 48. Stripeikienė J. Vaiko, kaip savarankiško teisės subjekto, problema// Jurisprudencija. LTU, 2003, T. 42 (34).
 49. Sutton C. Socialinis darbas, bendruomenės veikla ir psichologija. Vilnius: VU Specialiosios psichologijos laboratorija, 1999.
 50. Šimonis M. Vaikų teisės Lietuvos Respublikos teisės sistemoje. Teisės problemos, 2001, Nr. 4 (34).
 51. Tamutienė I. Vaiko teisių apsaugos institutai ir jų sąveika prievartos prieš vaiką atvejais: daktaro dis. Soc. Mokslai: sociologija (05S)/VDU.-K., 2004.
 52. Tarptautinis ekonominių, socialinių ir kultūrinių teisių paktas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 77-3290.
 53. Tarptautinis pilietinių ir politinių teisių paktas// Valstybės žinios. 2002, Nr. 77-3288.
 54. Tu ir Europos Sąjunga!. Išleido Plan International ir Save the Children. Briuselis, 2006.
 55. Urbonas V. Pasaulio žiniasklaidos sistemos: mokomoji knyga. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2003.
 56. Urbonas V. Žurnalistikos pagrindai. Klaipėda: Klaipėdos universiteto leidykla, 2002.
 57. Vaiko teisių konvencija//Valstybės žinios. 1995, Nr. 60-1501.
 58. Vaikų teisės. Nuostatų įgyvendinimas. Vilnius, 2002.
 59. Visuotinė žmogaus teisių deklaracija// Valstybės žinios. 2006, Nr. 68-2497.

60. Vosiliūtė A. Vartojimas kaip socialinė problema. Filosofija. Sociologija. 2003.
61. Žiobienė E. Nepilnamečių interesų apsauga nuo neigiamo žiniasklaidos poveikio. Jurisprudencija. 2006, Nr. 9(87).
62. Žydžiūnaitė. Slaugytojų kompetencijų charakteristikos: edukologijos ir slaugos požiūriai. Sveikatos mokslai. 2002, Nr. 4 (20).
63. Žurnalistikos enciklopedija. Vilnius: Pradai, 1997.

Internetinės nuorodos:

64. „Vilmorus“ apklausa: Lietuvos gyventojų požiūris į institucijas// http://www.vilmorus.lt/index.php?lng=lt&page_id=16&news_id=5; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
65. Andrulienė A. Paslėptos politinės reklamos įtaka rinkėjams// <http://politika.osf.lt/Kiti/dokumentai/PasleptaReklama/Andrulienes.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-11-12.
66. Apie vaikus žiniasklaidoje// http://www.lzs.lt/about.php?id=267&type=paper&page_menu=4; 2008-12-04.
67. Ar įmanoma apsaugoti šeimą nuo griauančio žiniasklaidos poveikio?// <http://www.visokybes.com/wiki/56/2079/Ar%20%C4%AFmanoma%20apsaugoti%20%C5%A1eim%C4%85%20nuo%20griaunan%C4%8Dio%20%C5%BEiniasklaidos%20poveikio>; prisijungimo laikas: 2008-11-12.
68. Bardoel J. L. H. The Internet, Journalism and Public Communication Policies// <http://gaz.sagepub.com/cgi/content/abstract/64/5/501>; prisijungimo laikas: 2008-11-11.
69. Budėjimo akcija prie Seimo – už planuotas ir nediskriminuojamas šeimas// <http://nk95.wordpress.com/tag/diskriminacija>; prisijungimo laikas 2008-09-24.
70. Čeliauskaitė R. Vaikų dalyvavimas teismuose žaloja jų psichiką// <http://www.ve.lt/?data=2003-10-14&rub=1065924810&id=1066067190>; 2008-09-24.
71. D. Kabašinskaitė. Šeimos koncepcija verčia sušukti: Lietuvos humanistai, vienykimės!// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=17335086>; prisijungimo laikas 2008-09-24
72. Dagtė I. Ar padeda žiniasklaida mums tvirtinti savo valstybę?// <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/66438>; prisijungimo laikas: 2008-11-11.
73. Europos Komisija. Tėvų atsakomybė – Tarptautinė teisė// http://ec.europa.eu/civiljustice/parental_resp/parental_resp_int_lt.htm; prisijungimo laikas: 2008-11-06.

74. Gailiūtė E. Globalizacija?// <http://www.bernardinai.lt/index.php?url=articles/56960>; prisijungimo laikas: 2008-11-12.
75. Internetinė žiniasklaida. Turinys ir panaudojimo galimybės// <http://www.vvdk.lt/Portals/0/Dokumentai/PRESS/Internetine%20ziniasklaida.Turinys%20ir%20panaudojimo%20galimybes.pps>; prisijungimo laikas: 2008-11-11.
76. Interviu su VDU sekretore, Žurnalistikos katedros docente, daktare Aukse Balčytytė ir Delfi vyriausiojo redaktoriaus pavaduotoja Aiste Ilinskiene. Jo didenybė internetas// <http://www.bendruomenes.lt/news.php?id=39585&strid=11791>; prisijungimo laikas: 2008-11-11.
77. Jonynienė Ž. Vaikų požiūris į vaiko teises ir jų įgyvendinimą. Šiauliai. 2005// http://www.gelbvaik.lt/download.php?file_id=153; prisijungimo laikas: 2008-09-22.
78. Jungtinių Tautų Vaiko teisių deklaracija// http://www.nplc.lt/nj/Dokumentai/Uzs_teis_aktai/vaiko%20teisiu%20deklarac.htm.
79. Konferencija 2007-11-23 „Vaiko dalyvavimas priimant sprendimus“// <http://www.mruni.lt/lt/naujienos/detail.php?el=21566§ion=144>; prisijungimo laikas: 2008-09-24.
80. Laisvoji enciklopedija „Vikipedija“. Žiniasklaida// <http://lt.wikipedia.org/wiki/%C5%BDiniasklaida>; prisijungimo laikas: 2008-11-10.
81. Lietuvos Respublikos vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaiga// <http://www3.lrs.lt/pls/inter/vaikai?kalbId=1&sakId=5294>; prisijungimo laikas: 2008-09-19.
82. Lietuvos Respublikos Vyriausybė// <http://www.lrvk.lt/main.php?id=vaikams/archyvelis.html&d=3004>; prisijungimo laikas 2008-09-22.
83. Lietuvos žurnalistų sąjunga. Apie vaikus žiniasklaidoje// http://www.lzs.lt/about.php?id=267&type=paper&page_menu=4; prisijungimo laikas: 2008-11-13.
84. M. A. Pavilionienė. Ar Lietuvoje gerbiamos žmogaus teisės?// http://www3.lrs.lt/pls/inter/w5_show?p_r=3726&p_d=79192&p_k=1; prisijungimo laikas: 2008-11-05.
85. Miškinis A. Vaiko teisių ir teisėtų interesų apsaugos žiniasklaidoje realizavimas// <http://www3.lrs.lt/owa-bin/owarepl/inter/owa/U0148593.pdf>; prisijungimo laikas: 2008-11-13.

86. Nugaraitė A. Kuo skiriasi pilietinės žiniasklaidos darbotvarkė nuo paprastosios?// http://www.civitas.lt/files/Seminaras_Regionine_ziniasklaida_05_11_18_pranesimai.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-11.
87. Seimo komitetas aiškinsis, ar lietuvių vaikai Airijoje diskriminuojami// <http://www.londonozinios.com/a-news-64366>; prisijungimo laikas 2008-09-24.
88. Socialiniai ir politiniai procesai visuomenės nuomonės tyrimų duomenimis// http://www.sti.lt/leid_pristat/Tekstai/europa/III_dalis.pdf; prisijungimo laikas: 2008-11-15.
89. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Gyventojų skaičius 2008 m. pradžioje. Vilnius, 2008// <http://www.stat.gov.lt/lt/pages/view/?id=1299>; prisijungimo laikas: 2008-09-27.
90. Teisingumas ir piliečių teisės. Žmogaus teisės. Teisių gynimo aktyvistai „Minėdama JT žmogaus teisių deklaraciją ES pagerbia disidentus“// http://ec.europa.eu/news/justice/081007_1_lt.htm; prisijungimo laikas: 2008-11-05.
91. UNICEF// <http://www.un.lt/lt/unicef/veikla-ir-partneriai/valstybes-institucijos/vaiko-teisiu-apsauga/>; prisijungimo laikas: 2008-09-19.
92. Vaikų skaičius pagal amžiaus grupes 2008 m. pradžioje. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vilnius, 2008// http://www.stat.gov.lt/uploads/docs/Vaikai_Demogr_0911.doc; prisijungimo laikas: 2008-09-27.
93. Vengalė L. Nediskriminavimo politika Europos Sąjungoje: teisiniai įpareigojimai ir atsakomybė// <http://www.gap.lt/ttnp>; prisijungimo laikas: 2008-11-05.
94. Visockytė R. „Dar kartą apie Šeimos koncepciją, arba kodėl socialdemokratai meluoja, o konservatoriai tyli?“// <http://www.balsas.lt/naujiena/201208>; prisijungimo laikas: 2008-11-09.
95. Wilkins R. G. International law, social change and the family// http://www.fed-soc.org/doclib/20070325_WilkinsIntlLawFam.pdf; P. 23-24, prisijungimo laikas 2008-09-21.
96. Кравчук Н.В. Европейский Суд по правам человека и защита прав детей// <http://www.mhg.ru/publications/17CF70A>; prisijungimo laikas: 2008-11-06.

Tyrimė analizuoti straipsniai:

97. „Gyvybės langeliai“ – moralinio kracho ar pažangos rodiklis?// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18942753>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

98. A.Kubilius:homoseksualusvaikasjokiatragedija//<http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18752175>; prisijungimo laikas:2008-11-24.
99. A.Pilypaitė. Apie „surogatinės“ ir „standartinės“ šeimas// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18519138>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
100. Ar L. Rinau buvo pagrobta, atsakys tyrimas// http://www.alfa.lt/straipsnis/202667/?Ar.L..Rinau.buvo.pagrobta..atsakys.tyrimas..atnaujinta.12.00.val..=2008-10-20_15-04; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
101. Beviltiškas moters pagalba šauksmas valdininko nesugraudino// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18560997>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
102. Diskotekoje išžaginta nepilnametė// http://www.alfa.lt/straipsnis/203800/?Diskotekoje.iszaginta.nepilnamete=2008-10-27_17-37; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
103. Globos namai nebesutalpina vaikų// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18772125>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
104. Iš ligoninės į namus – auksinė nelaimė// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18672567>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
105. Ketvirtoko mirtis: tarp gandų ir realybės// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18485104>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
106. Kraujomaiša: kodėl smerktina// http://www.alfa.lt/straipsnis/200324/?Kraujomaisa..kodel.smerktina.=2008-10-16_09-38; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
107. M. Rinau su Luisa pasiekė Vokietiją// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18954420>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
108. Nepalo prezidentas pasveikino trejų metų deivę// <http://www.lrytas.lt/-12233800971223099183-p1-%C4%AFvairyb%C4%97s-nepalo-prezidentas-pasveikino-trej%C5%B3-met%C5%B3-deiv%C4%99-nuotraukos.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
109. Pakeitus įstatymus rastinukų turėtu sumažėti// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18658471>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
110. Priklausomybės šmėkla glemžiasi vaikus// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18439183>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
111. Rūpestingų tėvų vieta – smėlio dėžėje kartu su savo vaikais// <http://www.lrytas.lt/-12253710421224979072-p1-emigrantai-r%C5%ABpestring%C5%B3-t%C4%97v%C5%B3-vieta-sm%C4%97lio-d%C4%97%C5%BE%C4%97je-kartu-su-savo-vaikais.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

112. Teismuose įrengiami nepilnamečių apklausos kambariai// <http://www.lrytas.lt/-12221540121221273782-p1-lietuvos-diena-teismuose-%C4%AFrengiami-nepilname%C4%8Di%C5%B3-apklausos-kambariai.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
113. Trimetis Titas surastas kaimyninėje Latvijoje// http://www.alfa.lt/straipsnis/193614/?Trimetis.Titas.surastas.kaimynineje.Latvijoje=2008-08-11_09-50; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
114. Vaikai streikuoja dėl savo namų// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18087237>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
115. Vaiko kelionė į užsienį: su tėvų sutikimu ir be jo// http://www.alfa.lt/straipsnis/194159/?Vaiko.kelione.i.uzsieni..su.tevu.sutikimu.ir.be.jo=2008-09-14_07-00; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
116. Vaikų gydymui trūksta pinigų// <http://www.lrytas.lt/-12224268461221938577-p1-sveikata-vaik%C5%B3-gydymui-tr%C5%ABksta-pinig%C5%B3.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
117. Vaikų globos namuose – nuo pornografijos iki seksualinės prievartos// <http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18359177>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
118. Vaikų reabilitacijai keliamos kliūtys// http://www.alfa.lt/straipsnis/199297/?Vaiku.reabilitacijai.keliamos.kliutys=2008-09-26_14-03; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
119. Vyras nužudytos žmonos kūna ketverius metus laikė šaldiklyje// <http://www.lrytas.lt/-12175899981216981551-p1-pasaulis-vyras-nu%C5%BEudytos-%C5%BEmonos-k%C5%ABn%C4%85-ketverius-metus-laik%C4%97-%C5%A1aldiklyje-video.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
120. Vyriausybės ir visuomenininko nuomonės dėl tautybės išsiskyre// http://www.alfa.lt/straipsnis/195606/?Vyriausybes.ir.visuomenininko.nuomones.del.tautybes.issiskyre=2008-08-27_16-41; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
121. Vokietis M. Rinau, kuriam suimti išduotas Europos arešto orderis, su dukra atvyko į Berlyną// <http://www.lrytas.lt/-12245656611223801468-p1-lietuvos-diena-vokietis-m-rinau-kuriam-suimti-i%C5%A1duotas-europos-are%C5%A1to-orderis-su-dukra-atvyko-%C4%AF-berlyn%C4%85-5-video-teisinink%C5%B3-komentaras.htm>; prisijungimo laikas: 2008-11-24.
122. VRK ir vaiko teisių kontrolierė: vaikų negalima įtraukti į rinkimų kampaniją// http://www.alfa.lt/straipsnis/198530/?VRK.ir.vaiko.teisiu.kontroliere..vaiku.negalima.itraukti.i.rinkimu.kampanija=2008-09-21_13-33; prisijungimo laikas: 2008-11-24.

PAVEIKSLŲ SĄRAŠAS

1 pav. Žiniasklaidos rūšys.....	32
2 pav. Straipsnių apie vaikus ir jų teises analizuojamoje Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje sklaida, tiriamuoju laikotarpiu 2008 08 01 – 2008 10 31.....	45
3 pav. Straipsnių susijusių su vaiko teisėmis pasiskirstymas pagal poskilčius „Delfi“ portale, tiriamuoju laikotarpiu 2008 08 01 – 2008 10 31.....	48
4 pav. Straipsnių susijusių su vaiko teisėmis pasiskirstymas pagal skiltis „Alfa“ portale, tiriamuoju laikotarpiu 2008 08 01 – 2008 10 31.....	49
5 pav. Straipsnių susijusių su vaiko teisėmis pasiskirstymas pagal skiltis „Lrytas.lt“ portale, tiriamuoju laikotarpiu 2008 08 01 – 2008 10 31.....	50
6 pav. Internetinės žiniasklaidos puslapiai, pagal jų straipsniuose įterptų fotografijų bei paveikslėlių skaičių.....	53
7 pav. Fotografijų, paveikslėlių dalis pagal kategorijas.....	53

LENTELIŲ SĄRAŠAS

1 lentelė. Straipsnių apie vaikus ir jų teises analizuojamuose internetinės žiniasklaidos tinklapiuose sklaida pagal mėnesius.....	46
2 lentelė. Straipsnių autoriai pagal parašytų straipsnių skaičių.....	47
3 lentelė. „Delfi“ portalo į atranką patekusios skiltys ir jų poskilčiai.....	48
4 lentelė. „Delfi“ , „Alfa“ , „Lrytas.lt“ straipsnių komentavimo intensyvumas.....	52
5 lentelė. „Delfi“ portalo straipsniuose aprašyta paliktų vaikų situacija.....	55
6 lentelė. „Delfi“ portalo straipsniuose aprašyta šeimų situacija Lietuvoje.....	57
7 lentelė. Priklausomybių paplitimas vaikų tarpe.....	59
8 lentelė. Kraujomaišos šeimoje ypatumai.....	62

SANTRAUKA

Baigiamajame magistro darbe „Vaiko teisių sampratos daugialypiškumas žiniasklaidoje“ buvo analizuojamas žiniasklaidos poveikis vaiko teisių sampratos formavimosi reiškiniui.

Teorinėje baigiamojo darbo dalyje atskleidžiama vaiko teisių sampratos esmė, analizuojant požymius, pagal kuriuos vaiką galima atskirti nuo suaugusio asmens, vaiko kaip teisių turėtojo ypatumus, išskiriant svarbiausius vaiko teisių apsaugos principus, bei pagrindinius tarptautinius ir nacionalinius dokumentus įtvirtinančius vaiko teises. Šioje dalyje taip pat apibrėžiama žiniasklaidos samprata, jos poveikis visuomenės nuomonės formavimuisi. Gilinamasi, kaip žiniasklaidos priemonės vaiko teises pateikia mūsų vartotojiškai visuomenei.

Tyrimo metu siekiant atsakyti į klausimą, kokios vaiko teisių sampratos yra formuojamos Lietuvos internetinėje žiniasklaidoje, bei kokia vaiko teisių samprata yra vyraujanti, buvo atliekama internetinės žiniasklaidos straipsnių kiekybinė ir kokybinė turinio analizė.

Tyrimo duomenys atskleidė, jog vaiko teisių tema internetinėje žiniasklaidoje yra aktuali, nes itin dažnai aprašinėjama. Žiniasklaidoje egzistuoja neigiamos ir teigiamos vaiko teisių sampratos, tačiau vyraujanti yra neigiama, nes vaiko teisių tema pateikiama analizuojant tik vaiko teisių pažeidimus. Tyrimo metu buvo rastas tik vienas straipsnis, kuriame aprašomi teigiami vaiko teisių aspektai. Dažniausiai yra analizuojamos: nuskriaustų, bejėgių, prievartaujamų, išnaudojamų, vaikų – aukų situacijos.

Toks vaiko teisių pateikimo būdas, kurį naudoja lietuviškoji žiniasklaida, įtakoja žmonių suvokimą ir sudaro prielaidas neigiamai vaiko teisių sampratai plisti visuomenėje, nes naudodama vaiko teises kaip temą, žiniasklaida daugiau aprašinėja jos sistemos trūkumus, mažai arba visiškai neskirdama dėmesio teigiamiems vaiko teisių aspektams viešinti.

SUMMARY

The influence of mass media on the formation of the child's rights conception is being discussed in this master work.

The theoretical part of the work covers the essence of the child's rights conception, the analysis of features which distinguish a child from an adult, the peculiarities of a child as a rights-holder highlighting the most important principles of the protection of child's rights, and also the fundamental international and national documents that firm up child's rights. The conception of mass media, its influence on the formation of the public opinion, and the way mass media presents child's rights to our society are determined in this part of the work.

A quantitative and qualitative analysis of the articles from the Internet media was carried out in order to answer the following questions: what conceptions of child's rights are being formed in the Internet media in Lithuania and what conception of child's rights is dominant.

The data of the analysis show that the subject of child's rights in the Internet media is a talking point because of frequent articles in media. There are positive and negative conceptions of child's rights in media but the dominant conception is a negative one. The subject of child's rights is presented while analyzing the infraction of the child's rights. Only one article was found where the positive aspects of child's rights were described. The most frequent analyzed situations are those of disadvantaged, helpless, raped children and children – victims.

The way Lithuanian media uses to present child's rights influences the perception of the society and supposes the negative conception to outspread in the society. Mass media mostly describes the weakness of child's rights system and usually does not give attention to make the positive aspects of child's rights public.

PRIEDAI

PRIEDAS A

Nr.	Internetinis puslapis	Lankytojų skaičius
1.	www.one.lt	891144
2.	www.delfi.lt	878424
3.	www.plius.lt	722643
4.	www.lrytas.lt	605483
5.	www.skelbiu.lt	527611
6.	www.draugas.lt	485533
7.	www.alfa.lt	474180
8.	www.zebra.lt	466400
9.	www.videogaga.lt	458320
10.	www.blogas.lt	394180

Šaltinis: Gemius Baltic, gemiusAudience, 2008 m. rugsėjis

PRIEDAS B

Nr.	Internetinis puslapis	Straipsnių skaičius
1.	www.delfi.lt	1160
2.	www.lrytas.lt	509
3.	www.alfa.lt	16
4.	www.zebra.lt	13400

Viso: 15085

PRIEDAS C

Išplėstinės paieškos rezultatai

Paieškos kriterijai:

- 2008-08-01 – 2008-10-31 laikotarpis
- paieškos frazė „vaiko teisės“

NR.	Internetinis puslapis	Straipsnių skaičius
1.	www.delfi.lt	44
2.	www.lrytas.lt	24
3.	www.alfa.lt	33

Viso: 101

PRIEDAS D

www.delfi.lt straipsniai nesusiję su vaiko teisėmis

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
1.	R.Šimašius. Ar tikrai 1 procentas yra mažai?	2008-10-28
2.	Stano sesuo Svetlana: tik dabar su broliu atrandame vienas kitą.	2008-10-20
3.	Ar dėl krizės gali būti baudžiami bankų vadovai?	2008-10-20
4.	Kas kaltas dėl „Sodros“ įmokų tarifo didinimo?	2008-10-16
5.	Teismas pasigailėjo du žmones suvažinėjusio girtu vairuotojo.	2008-10-10
6.	V.Plunksnis. Atominės statytojų apetitas – be ribų.	2008-09-26
7.	G.Cibulskis. Paskutinis šansas – Seime.	2008-08-28
8.	Bauda – postūmis grįžti į prostituciją.	2008-08-20
9.	Tuštėja Vilniaus savivaldybė.	2008-08-07

www.lrytas.lt straipsniai nesusiję su vaiko teisėmis

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
1.	N.Marčėnaitė: „Nesuprantu buvimo drauge iš kažkokio reikalo, vargo, pagimdytų vaikų ar įgytų turtų“.	2008-10-02
2.	Į Seimą - slėptis nuo kaltinimų.	2008-09-08
3.	Olimpiniai išmėginimai prasideda ir lengvaatlečiams.	2008-08-14
4.	Geležinis daktaras.	2008-08-04

www.alfa.lt straipsniai nesusiję su vaiko teisėmis

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
1.	Skandalingam teisėjui grasinama: aš tave užlenksiu!	2008-10-17
2.	Kaltinamieji trijų žmonių nužudymu paleisti teismo salėje.	2008-10-13
3.	Lietuviškas teisingumas.	2008-10-10
4.	Knygų apžvalga: kaip greitai ir paprastai įsigyti namą?	2008-10-07
5.	Čereškienė: negalėčiau nuskriausti net musės.	2008-09-26
6.	Degutienė – išseivių jau išbandyta politikė.	2008-09-02
7.	Atsirado dingęs trimetis biržietis.	2008-08-11
8.	Neišgalvota istorija: gyvenimas su teroristu.	2008-08-23

Viso: 21 straipsnis

PRIEDAS E

www.delfi.lt publikacijos Rinau šeimos dramos tema

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data	Komentarų skaičius
1.	M.Rinau su Luisa pasiekė Vokietiją.	2008-10-21	4361
2.	M.Rinau: esu mylintis tėvas, o ne pabaisa.	2008-08-27	2542
3.	I.Rinau kaltina M.Rinau pagrobus dukrą.	2008-10-20	2510
4.	M.Rinau prašo panaikinti dukros Lietuvos pilietybę.	2008-10-01	2405
5.	K.Čilinskas: M.Rinau reikėjo skūstis teismui, o ne pačiam vykdyti sprendimą.	2008-10-21	1945
6.	M.Rinau likimas priklausys nuo Vokietijos policijos ir teismų.	2008-10-22	1466
7.	Neperkalbėjusi buvusio vyro I.Rinau tęs kovą dėl Luisos.	2008-10-25	1387
8.	Aukščiausiasis Teismas: I.Rinau privalo tėvui gražinti Luisa.	2008-08-25	1337
9.	Į buvusių sutuoktinių Rinau ginčą traukiama ir policija.	2008-10-08	1281
10.	A.Meškauskas: M.Rinau gali būti pavyzdys vyrams.	2008-10-28	914
11.	I.Rinau atsakymas teisės prof. V.Nekrošiui.	2008-08-04	890
12.	Šešios moterys prie savivaldybės kovojo už I.Rinau.	2008-08-04	465
13.	Teismas ėmėsi L.Rinau pilietybės klausimo.	2008-10-28	374

www.lrytas.lt publikacijos Rinau šeimos dramos tema

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data	Komentarų skaičius
1.	Vokietis M.Rinau, kuriam suimti išduotas Europos arešto orderis, su dukra atvyko į Berlyną.	2008-10-22	2621
2.	Naujoji vokiečio M.Rinau draugė dirbo jam dukrą priteisusiame teisme.	2008-10-30	842
3.	I.Rinau išvyko į Vokietiją.	2008-10-22	643
4.	Aukščiausiasis Teismas: „I.Rinau turės gražinti dukrą tėvui“.	2008-08-26	516
5.	Vokietis M.Rinau neatmeta, kad dukrą gali tekti atsiimti su antstolių pagalba.	2008-10-10	471
6.	I.Rinau advokatui Vokietijoje pradėti rinkti pinigai.	2008-10-24	388
7.	Teisme - kova dėl mažosios Luisos pilietybės.	2008-10-29	360
8.	I.Rinau skundžiasi, kad vyras ją psichologiškai traumuoja.	2008-10-07	160
9.	Mažosios Luisos drama sutrikdė pareigūnus.	2008-09-01	133
10.	Mažosios Luisos likimas - Aukščiausiojo Teismo rankose.	2008-08-01	75
11.	Vilniuje grupė moterų išreiškė solidarumą su dėl dukters kovojančia I.Rinau.	2008-08-21	55

www.alfa.lt publikacijos Rinau šeimos dramos tema

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data	Komentarų skaičius
1.	Ar L. Rinau buvo pagrobta, atsakys tyrimas.	2008-10-20	1189
2.	Dėl išvežtos dukters I. Rinau kaltina Lietuvos policiją.	2008-10-21	683
3.	Rinau: institucijos turėjo mūru stoti už mano vaiko interesus.	2008-08-25	240
4.	I. Rinau išskrido į Vokietiją.	2008-10-22	74
5.	Už I. Rinau advokato paslaugas vyriausybė sumokėjo per 5 tūkst. litų.	2008-10-30	48
6.	M. Rinau teisme siekia atimti jo dukrai suteiktą Lietuvos pilietybę.	2008-10-28	46
7.	Lietuvos ambasada dėl I. Rinau kreipsis į Vokietijos institucijas.	2008-10-23	39
8.	Michaelis Rinau: Abejoju, ar Inga leis man pasiimti dukrą.	2008-09-26	34
9.	Mažosios Luisos likimas – Aukščiausiojo Teismo rankose.	2008-08-01	20
10.	Prie savivaldybių – Rinau palaikanti moterų akcija.	2008-08-04	19
11.	M. Rinau neatmeta, jog dukrą gali tekti atsiimti padedant antstoliams.	2008-10-10	17
12.	Svetimas – savas – priešas.	2008-10-11	1

Viso: 36 straipsniai

PRIEDAS F**www.delfi.lt publikacijos susijusios su vaiko teisėmis**

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
1.	Pakeitus įstatymus rastinukų turėtų sumažėti.	2008-10-25
2.	Kokią šeimos politiką žada Lietuvos partijos?	2008-10-24
3.	„Gyvybės langeliai“ – moralinio kracho ar pažangos rodiklis?	2008-10-20
4.	E.Dragūnas ir jo sūnaus motina vėl susitiks teisme.	2008-10-06
5.	Globos namai nebesutalpina vaikų.	2008-10-06
6.	Tėvas, norintis pats auginti vaiką, – gyvulys?	2008-10-06
7.	A.Kubilius: homoseksualus vaikas – jokia tragedija.	2008-10-03
8.	„Mano mama mane pardavė“.	2008-09-29
9.	Iš ligoninės į namus – auksinė nelaimė.	2008-09-26
10.	Nepilnamečių vaikų išlaikymas.	2008-09-18
11.	Beviltiškas moters pagalbos šauksmas valdininko nesugraudino.	2008-09-17
12.	I.Degutienė. Būtinoji socialinė parama – stokojančiųjų socialinė teisė.	2008-09-17
13.	A.Pilypaitė. Apie „surogates“ ir „standartines“ šeimas.	2008-09-13
14.	R.Staliliūnaitė: brangiausios temos - jau suvaidintos ir išskaitytos.	2008-09-13
15.	Ketvirtoko mirtis: tarp gandų ir realybės.	2008-09-10
16.	Maisto produktų etiketės – vartotojų akių dūmimas.	2008-09-08
17.	Priklausomybės šmėkla glemžiasi vaikus.	2008-09-06
18.	Meilės italui palikimas – kova dėl teisės auginti dukrą.	2008-09-05
19.	Vaikų globos namuose - nuo pornografijos iki seksualinės prievartos.	2008-08-29
20.	Temidės akiratyje – greitosios pagalbos medikai.	2008-08-26
21.	Vaikai streikuoja dėl savo namų.	2008-08-13
22.	Negerk iš arklio pėdos	2008-08-09

www.lrytas.lt publikacijos susijusios su vaiko teisėmis

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
1.	Rūpestingų tėvų vieta – smėlio dėžėje kartu su savo vaikais?	2008-10-30
2.	Padori moteris neturi gadinti savo reputacijos... darbu.	2008-10-24
3.	Nepalo prezidentas pasveikino trejų metų deivę.	2008-10-07
4.	Amerikietės šaldiklyje - dviejų vaikų kūnai.	2008-09-30
5.	Vaikų gydymui trūksta pinigų.	2008-09-26
6.	Kauno policija sulaukė likimo valiai kūdikį palikusią motiną.	2008-09-24
7.	Teismuose įrengiami nepilnamečių apklausos kambariai.	2008-09-23
8.	Vaikai negali būti įtraukiami į rinkimų kampaniją.	2008-09-21
9.	Vyras nužudytos žmonos kūną ketverius metus laikė šaldiklyje.	2008-08-01

www.alfa.lt publikacijos susijusios su vaiko teisėmis

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
1.	Diskotekoje išžaginta nepilnametė.	2008-10-27
2.	„Purvini žaidimai“ paaugliams vos nekainavo gyvybės.	2008-10-25
3.	Kraujomaiša: kodėl smerktina?	2008-10-16
4.	Mergaitė, pabėgusi iš pragaro.	2008-10-07
5.	Vaikų reabilitacijai keliamos kliūtys.	2008-09-26
6.	Teismuose įrengiami nepilnamečių apklausos kambariai.	2008-09-23
7.	VRK ir vaiko teisių kontrolierė: vaikų negalima įtraukti į rinkimų kampaniją.	2008-09-21
8.	Globos namus sukūrė įtarimai dėl seksualinio smurto.	2008-09-16
9.	Vaiko kelionė į užsienį: su tėvų sutikimu ir be jo.	2008-09-14
10.	Ketvirtoko mirtis: tarp gandų ir realybės.	2008-09-10
11.	Vyriausybės ir visuomenininko nuomonės dėl tautybės išsiskyre.	2008-08-27
12.	Konstitucinis Teismas nagrinės šeimos koncepciją.	2008-08-22
13.	Trimetis Titas surastas kaimyninėje Latvijoje.	2008-08-11

Viso: 44 straipsniai

PRIEDAS G

www.delfi.lt

**Straipsniai atrinkti naudojant tikimybinę sisteminę atranką
(imamas pirmas ir toliau kas antras straipsnis)**

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
23.	Pakeitus įstatymus rastinukų turėtų sumažėti.	2008-10-25
24.	„Gyvybės langeliai“ – moralinio kracho ar pažangos rodiklis?	2008-10-20
25.	Globos namai nebesutalpina vaikų.	2008-10-06
26.	A.Kubilius: homoseksualus vaikas – jokia tragedija.	2008-10-03
27.	Iš ligoninės į namus – auksinė nelaimė.	2008-09-26
28.	Beviltiškas moters pagalba šauksmas valdininko nesugraudino.	2008-09-17
29.	A.Pilypaitė. Apie „surogatinės“ ir „standartinės“ šeimas.	2008-09-13
30.	Ketvirtoko mirtis: tarp gandų ir realybės.	2008-09-10
31.	Priklausomybės šmėkla glemžiasi vaikus.	2008-09-06
32.	Vaikų globos namuose - nuo pornografijos iki seksualinės prievartos.	2008-08-29
33.	Vaikai streikuoja dėl savo namų.	2008-08-13

www.lrytas.lt

**Straipsniai atrinkti naudojant tikimybinę sisteminę atranką
(imamas pirmas ir toliau kas antras straipsnis)**

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
10.	Rūpestingų tėvų vieta – smėlio dėžėje kartu su savo vaikais?	2008-10-30
11.	Nepalo prezidentas pasveikino trejų metų deivę.	2008-10-07
12.	Vaikų gydymui trūksta pinigų.	2008-09-26
13.	Teismuose įrengiami nepilnamečių apklausos kambariai.	2008-09-23
14.	Vyras nužudytos žmonos kūną ketverius metus laikė šaldiklyje.	2008-08-01

www.alfa.lt

**Straipsniai atrinkti naudojant tikimybinę sisteminę atranką
(imamas pirmas ir toliau kas antras straipsnis)**

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
14.	Diskotekoje išžaginta nepilnametė.	2008-10-27
15.	Kraujomaiša: kodėl smerktina?	2008-10-16
16.	Vaikų reabilitacijai keliamos kliūtys.	2008-09-26
17.	VRK ir vaiko teisių kontrolierė: vaikų negalima įtraukti į rinkimų kampaniją.	2008-09-21
18.	Vaiko kelionė į užsienį: su tėvų sutikimu ir be jo.	2008-09-14
19.	Vyriausybės ir visuomenininko nuomonės dėl tautybės išsiskyre.	2008-08-27
20.	Trimetis Titas surastas kaimyninėje Latvijoje.	2008-08-11

Viso: 23 straipsniai

PRIEDAS H

www.delfi.lt publikacijos susijusios su vaiko teisėmis

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
1.	I.Rinau atsakymas teisės prof. V.Nekrošiui.	2008-08-04
2.	Šešios moterys prie savivaldybės kovojo už I.Rinau.	2008-08-04
3.	Negerk iš arklio pėdos	2008-08-09
4.	Vaikai streikuoja dėl savo namų.	2008-08-13
5.	Aukščiausiasis Teismas: I.Rinau privalo tėvui grąžinti Luisą.	2008-08-25
6.	Temidės akiratyje – greitosios pagalbos medikai.	2008-08-26
7.	M.Rinau: esu mylintis tėvas, o ne pabaisa.	2008-08-27
8.	Vaikų globos namuose - nuo pornografijos iki seksualinės prievartos.	2008-08-29
9.	Meilės italui palikimas – kova dėl teisės auginti dukrą.	2008-09-05
10.	Priklausomybės šmėkla glemžiasi vaikus.	2008-09-06
11.	Maisto produktų etiketės – vartotojų akių dūmimas.	2008-09-08
12.	Ketvirtoko mirtis: tarp gandų ir realybės.	2008-09-10
13.	A.Pilypaitė. Apie „surogates“ ir „standartines“ šeimas.	2008-09-13
14.	R.Staliliūnaitė: brangiausios temos - jau suvaidintos ir išskaitytos.	2008-09-13
15.	Beviltiškas moters pagalbos šauksmas valdininko nesugraudino.	2008-09-17
16.	I.Degutienė. Būtinoji socialinė parama – stokojančiųjų socialinė teisė.	2008-09-17
17.	Nepilnamečių vaikų išlaikymas.	2008-09-18
18.	Iš ligoninės į namus – auksinė nelaimė.	2008-09-26
19.	„Mano mama mane pardavė“.	2008-09-29
20.	M.Rinau prašo panaikinti dukros Lietuvos pilietybę.	2008-10-01
21.	A.Kubilius: homoseksualus vaikas – jokia tragedija.	2008-10-03
22.	E.Dragūnas ir jo sūnaus motina vėl susitiks teisme.	2008-10-06
23.	Globos namai nebesutalpina vaikų.	2008-10-06
24.	Tėvas, norintis pats auginti vaiką, – gyvulus?	2008-10-06
25.	Į buvusių sutuoktinių Rinau ginčą traukiama ir policija.	2008-10-08
26.	„Gyvybės langeliai“ – moralinio kracho ar pažangos rodiklis?	2008-10-20
27.	I.Rinau kaltina M.Rinau pagrobęs dukrą.	2008-10-20
28.	M.Rinau su Luisa pasiekė Vokietiją.	2008-10-21
29.	K.Čilinskas: M.Rinau reikėjo skūstis teismui, o ne pačiam vykdyti sprendimą.	2008-10-21
30.	M.Rinau likimas priklausys nuo Vokietijos policijos ir teismų.	2008-10-22
31.	Kokią šeimos politiką žada Lietuvos partijos?	2008-10-24
32.	Pakeitus įstatymus rastinukų turėtų sumažėti.	2008-10-25
33.	Neperkalbėjusi buvusio vyro I.Rinau tęs kovą dėl Luisos.	2008-10-25
34.	A.Meškauskas: M.Rinau gali būti pavyzdys vyrams.	2008-10-28
35.	Teismas ėmėsi L.Rinau pilietybės klausimo.	2008-10-28

www.lrytas.lt publikacijos susijusios su vaiko teisėmis

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
1.	Vyras nužudytos žmonos kūną ketverius metus laikė šaldiklyje.	2008-08-01
2.	Mažosios Luisos likimas - Aukščiausiojo Teismo rankose.	2008-08-01
3.	Vilniuje grupė moterų išreiškė solidarumą su dėl dukters kovojančia I.Rinau.	2008-08-21
4.	Aukščiausiasis Teismas: „I.Rinau turės grąžinti dukrą tėvui“.	2008-08-26
5.	Mažosios Luisos drama sutrikdė pareigūnus.	2008-09-01
6.	Vaikai negali būti įtraukiami į rinkimų kampaniją.	2008-09-21
7.	Teismuose įrengiami nepilnamečių apklausos kambariai.	2008-09-23
8.	Kauno policija sulaikė likimo valiai kūdikį palikusią motiną.	2008-09-24
9.	Vaikų gydymui trūksta pinigų.	2008-09-26
10.	Amerikietės šaldiklyje - dviejų vaikų kūnai.	2008-09-30
11.	Nepalo prezidentas pasveikino trejų metų deivę.	2008-10-07
12.	I.Rinau skundžiasi, kad vyras ją psichologiškai traumuoja.	2008-10-07
13.	Vokietis M.Rinau neatmeta, kad dukrą gali tekti atsiimti su antstolių pagalba.	2008-10-10
14.	Vokietis M.Rinau, kuriam suimti išduotas Europos arešto orderis, su dukra atvyko į Berlyną.	2008-10-22
15.	I.Rinau išvyko į Vokietiją.	2008-10-22
16.	Padori moteris neturi gadinti savo reputacijos... darbu.	2008-10-24
17.	I.Rinau advokatui Vokietijoje pradėti rinkti pinigai.	2008-10-24
18.	Teisme - kova dėl mažosios Luisos pilietybės.	2008-10-29
19.	Rūpestingų tėvų vieta – smėlio dėžėje kartu su savo vaikais?	2008-10-30
20.	Naujoji vokiečio M.Rinau draugė dirbo jam dukrą priteisusiam teisme.	2008-10-30

www.alfa.lt publikacijos susijusios su vaiko teisėmis

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
1.	Mažosios Luisos likimas – Aukščiausiojo Teismo rankose.	2008-08-01
2.	Prie savivaldybių – Rinau palaikanti moterų akcija.	2008-08-04
3.	Trimetis Titas surastas kaimyninėje Latvijoje.	2008-08-11
4.	Konstitucinis Teismas nagrinės šeimos koncepciją.	2008-08-22
5.	Rinau: institucijos turėjo mūru stoti už mano vaiko interesus.	2008-08-25
6.	Vyriausybės ir visuomenininko nuomonės dėl tautybės išsiskyre.	2008-08-27
7.	Ketvirtoko mirtis: tarp gandų ir realybės.	2008-09-10
8.	Vaiko kelionė į užsienį: su tėvų sutikimu ir be jo.	2008-09-14
9.	Globos namus sukrėtė įtarimai dėl seksualinio smurto.	2008-09-16
10.	VRK ir vaiko teisių kontrolierė: vaikų negalima įtraukti į rinkimų kampaniją.	2008-09-21
11.	Teismuose įrengiami nepilnamečių apklausos kambariai.	2008-09-23
12.	Vaikų reabilitacijai keliamos kliūtys.	2008-09-26
13.	Michaelis Rinau: Abejoju, ar Inga leis man pasiimti dukrą.	2008-09-26
14.	Mergaitė, pabėgusi iš pragaro.	2008-10-07
15.	M.Rinau neatmeta, jog dukrą gali tekti atsiimti padedant antstoliams.	2008-10-10
16.	Svetimas – savas – priešas.	2008-10-11

17.	Kraujomaiša: kodėl smerktina?	2008-10-16
18.	Ar L. Rinau buvo pagrobta, atsakys tyrimas.	2008-10-20
19.	Dėl išvežtos dukters I. Rinau kaltina Lietuvos policiją.	2008-10-21
20.	I. Rinau išskrido į Vokietiją.	2008-10-22
21.	Lietuvos ambasada dėl I. Rinau kreipsis į Vokietijos institucijas.	2008-10-23
22.	„Purvini žaidimai“ paaugliams vos nekainavo gyvybės.	2008-10-25
23.	Diskotekoje išžaginta nepilnametė.	2008-10-27
24.	M. Rinau teisme siekia atimti jo dukrai suteiktą Lietuvos pilietybę.	2008-10-28
25.	Už I. Rinau advokato paslaugas vyriausybė sumokėjo per 5 tūkst. litų.	2008-10-30

Viso: 80 straipsnių

PRIEDAS I

**Internetinės žiniasklaidos tinklapiuose
www.delfi.lt, www.lrytas.lt, www.alfa.lt
kokybiniam tyrimui atrinkti straipsniai**

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data
1.	Rūpestingų tėvų vieta – smėlio dėžėje kartu su savo vaikais?	2008-10-30
2.	Diskotekoje išžaginta nepilnametė.	2008-10-27
3.	Pakeitus įstatymus rastinukų turėtų sumažėti.	2008-10-25
4.	Vokietis M.Rinau, kuriam suimti išduotas Europos arešto orderis, su dukra atvyko į Berlyną.	2008-10-22
5.	M.Rinau su Luisa pasiekė Vokietiją.	2008-10-21
6.	„Gyvybės langeliai“ – moralinio kracho ar pažangos rodiklis?	2008-10-20
7.	Ar L. Rinau buvo pagrobta, atsakys tyrimas.	2008-10-20
8.	Kraujomaiša: kodėl smerktina?	2008-10-16
9.	Nepalo prezidentas pasveikino trejų metų deivę.	2008-10-07
10.	Globos namai nebesutalpina vaikų.	2008-10-06
11.	A.Kubilius: homoseksualus vaikas – jokia tragedija.	2008-10-03
12.	Iš ligoninės į namus – auksinė nelaimė.	2008-09-26
13.	Vaikų gydymui trūksta pinigų.	2008-09-26
14.	Vaikų reabilitacijai keliamos kliūtys.	2008-09-26
15.	Teismuose įrengiami nepilnamečių apklausos kambariai.	2008-09-23
16.	VRK ir vaiko teisių kontrolierė: vaikų negalima įtraukti į rinkimų kampaniją.	2008-09-21
17.	Beviltiškas moters pagalbos šauksmas valdininko nesugraudino.	2008-09-17
18.	Vaiko kelionė į užsienį: su tėvų sutikimu ir be jo.	2008-09-14
19.	A.Pilypaitė. Apie „surogates“ ir „standartines“ šeimas.	2008-09-13
20.	Ketvirtoko mirtis: tarp gandų ir realybės.	2008-09-10
21.	Priklausomybės šmėkla glemžiasi vaikus.	2008-09-06
22.	Vaikų globos namuose - nuo pornografijos iki seksualinės prievartos.	2008-08-29
23.	Vyriausybės ir visuomenininko nuomonės dėl tautybės išsiskyre.	2008-08-27
24.	Vaikai streikuoja dėl savo namų.	2008-08-13
25.	Trimetis Titas surastas kaimyninėje Latvijoje.	2008-08-11
26.	Vyras nužudytos žmonos kūną ketverius metus laikė šaldiklyje.	2008-08-01

Viso: 26 straipsniai

PRIEDAS J

www.delfi.lt straipsniai pagal kategorijas

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data	Autorius	Skiltis (poskiltis)	Fotografijų sk.	Komentarai
1.	A.Meškauskas: M.Rinau gali būti pavyzdys vyrams.	2008-10-28	„Delfi“	Verslas (teisė)	1 foto (tėvas)	914
2.	Teismas ėmėsi L.Rinau pilietybės klausimo.	2008-10-28	Eglė Digrytė	Verslas (teisė)	1 foto (meškiukas)	374
3.	Pakeitus įstatymus rastinukų turėtų sumažėti.	2008-10-25	Lina Vyšniasukienė	Dienos naujienos (Lietuvoje)	1 foto (vaikas)	2
4.	Neperkalbėjusi buvusio vyro I.Rinau tęs kovą dėl Luisos.	2008-10-25	Eglė Digrytė	Verslas (teisė)	1 foto (tėvas)	1386
5.	Kokią šeimos politiką žada Lietuvos partijos?	2008-10-24	Inga Saukienė	Balsuok 2008 (naujienos)	1 foto (žmonės)	265
6.	M.Rinau likimas priklausys nuo Vokietijos policijos ir teismų.	2008-10-22	Eglė Digrytė	Verslas (teisė)	1 foto (tėvas)	1466
7.	M.Rinau su Luisa pasiekė Vokietiją.	2008-10-21	Eglė Digrytė	Verslas (teisė)	1 foto (tėvas)	4352
8.	K.Čilinskas: M.Rinau reikėjo skųstis teismui, o ne pačiam vykdyti sprendimą.	2008-10-21	Eglė Digrytė	Verslas (teisė)	1 foto (tėvas)	1942
9.	„Gyvybės langeliai“ – moralinio kracho ar pažangos rodiklis?	2008-10-20	Andželika Lukaitė	Dienos naujienos (Lietuvoje)	1 foto (nėščia moteris)	106
10.	I.Rinau kaltina M.Rinau pagrobus dukrą.	2008-10-20	Eglė Digrytė	Verslas (teisė)	3 foto (1 tėvas) (2 mama)	2507
11.	Į buvusių sutuoktinių Rinau ginčą traukiama ir policija.	2008-10-08	„Delfi“	Verslas (teisė)	1 foto (mama)	1281
12.	E.Dragūnas ir jo sūnaus motina vėl susitiks teisme.	2008-10-06	Dainius Sinkevičius	Pramogos (Lietuvos įžymybės)	1 foto (tėvas)	76
13.	Globos namai nebesutalpina vaikų.	2008-10-06	Inga Kontrimavičiūtė	Ddienos naujienos, (Lietuvoje)	1 foto (vaikas)	182
14.	Tėvas, norintis pats auginti vaiką, – gyvulys?	2008-10-06	B. van der Weg	Dienos naujienos (Vox Populi)	1 foto (tėvas ir sūnus)	877
15.	A.Kubilius: homoseksualus vaikas – jokia tragedija.	2008-10-03	Eglė Samoškaitė	Balsuok 2008 (naujienos)	1 foto (politikas)	310
16.	M.Rinau prašo panaikinti dukros Lietuvos pilietybę.	2008-10-01	Eglė Digrytė	Verslas (teisė)	1 foto (tėvas)	2403
17.	„Mano mama mane pardavė“.	2008-09-29	Džina Donauskaitė	Dienos naujienos, (Lietuvoje)	1 foto (lėlė)	465
18.	Iš ligoninės į namus – auksinė nelaimė.	2008-09-26	Indrė Makaraitytė	Dienos naujienos (Sveikata)	1 foto (ligoninė)	202
19.	Nepilnamečių vaikų išlaikymas.	2008-09-18	VšĮ “Vilniaus universiteto Teisės klinika”	Verslas (teisė)	1 foto (šeima)	32
20.	Bevilčiškės moters pagalbos šauksmas valdininko nesugraudino.	2008-09-17	Laura Čyžiūtė	Dienos naujienos, (jaunimo)	1 foto (vaikai)	99

				sodas)		
21.	I.Degutienė. Būtinoji socialinė parama – stokojančiųjų socialinė teisė.	2008-09-17	Irena Degutienė	Balsuok 2008 (naujienos)	1 foto (politikė)	71
22.	A.Pilypaitė. Apie „surogatinės“ ir „standartinės“ šeimas.	2008-09-13	Asta Pilypaitė	Balsuok 2008 (naujienos)	1 foto (politikė)	343
23.	R.Staliliūnaitė: brangiausias temos - jau suvaidintos ir išskaitytos.	2008-09-13	Lijana Cibulskienė	Pramogos (Lietuvos išmybės)	1 foto (politikė)	23
24.	Ketvirtoko mirtis: tarp gandų ir realybės.	2008-09-10	Greta Čizinauskaitė	Dienos naujienos, (nusikaltimai ir nelaimės)	1 foto (klaustukas)	23
25.	Maisto produktų etiketės – vartotojų akių dūmimas.	2008-09-08	Inga Saukienė,	Verslas (verslo naujienos)	1 foto (maistas)	176
26.	Priklausomybės šmėkla glemžiasi vaikus.	2008-09-06	Remigijus Mačiulis	Dienos naujienos (jaunimo sodas)	1 foto (vaikas)	53
27.	Meilės italui palikimas – kova dėl teisės auginti dukrą.	2008-09-05	Eglė Digrytė	Dienos naujienos (Lietuvoje)	1 foto (mama)	425
28.	Vaikų globos namuose - nuo pornografijos iki seksualinės prievartos.	2008-08-29	Eglė Digrytė	Dienos naujienos (jaunimo sodas)	1 foto (vaikai)	50
29.	M.Rinau: esu mylintis tėvas, o ne pabaisa.	2008-08-27	„Delfi“	Verslas (teisė)	2 foto (1 tėvas) (1mama)	2542
30.	Temidės akiratyje – greitosios pagalbos medikai.	2008-08-26	Vitalija Jalianiauskienė	Verslas (teisė)	1 foto (masina)	75
31.	Aukščiausiasis Teismas: I.Rinau privalo tėvui gražinti Luisą.	2008-08-25	Dainius Sinkevičius	Verslas (teisė)	1 foto (mama)	1337
32.	Vaikai streikuoja dėl savo namų.	2008-08-13	Alvydas Januševičius	Dienos naujienos (jaunimo sodas)	1 foto (plytos ženklas)	23
33.	Negerk iš arklio pėdos	2008-08-09	Virginija Baršytė	Dienos naujienos (sveikata)	1 pav. (vanduo)	4
34.	I.Rinau atsakymas teisės prof. V.Nekrošiui.	2008-08-04	Inga Rinau	Verslas (teisė)	2 foto (1 mama) (1 advokatas)	890
35.	Šešios moterys prie savivaldybės kovojo už I.Rinau.	2008-08-04	Mindaugas Jackevičius	Dienos naujienos (Lietuvoje)	7 foto (1 mama) (6 moterys)	465

www.lrytas.lt straipsniai pagal kategorijas

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data	Autorius	Skiltis	Foto	Komentariai
1.	Rūpestingų tėvų vieta – smėlio dėžėje kartu su savo vaikais?	2008-10-30	Aistė Griškonytė	Emigrantai	1 foto (vaikai)	47
2.	Naujoji vokiečio M.Rinau draugė dirbo jam dukrą priteisusiame teisme.	2008-10-30	"Lietuvos ryto" televizija	Žmonės	1 foto (advokatė)	842
3.	Teisme - kova dėl mažosios Luisos pilietybės.	2008-10-29	"Lietuvos ryto" televizija	Lietuvos diena	1 foto (mama)	360
4.	Padori moteris neturi gadinti savo reputacijos... darbu.	2008-10-24	Eglė Kudzmanienė	Stilius	1 foto (moteris)	132
5.	I.Rinau advokatui Vokietijoje pradėti rinkti pinigai.	2008-10-24	BNS ir lrytas.lt inf.	Lietuvos diena	1 foto (mama)	388
6.	Vokietis M.Rinau, kuriam suimti išduotas Europos arešto orderis, su dukra atvyko į Berlyną.	2008-10-22	BNS ir lrytas.lt inf.	Lietuvos diena	1 foto (tėtis ir dukra)	2622
7.	I.Rinau išvyko į Vokietiją.	2008-10-22	BNS ir lrytas.lt inf.	Lietuvos diena	1 foto (mama)	643
8.	Vokietis M.Rinau neatmeta, kad dukrą gali tekti atsiimti su antstolių pagalba.	2008-10-10	BNS ir lrytas.lt inf.	Lietuvos diena	1 foto (tėtis)	471
9.	Nepalo prezidentas pasveikino trejų metų deivę.	2008-10-07	BNS ir lrytas.lt inf.	Įvairenybės	3 foto (mergaite)	9
10.	I.Rinau skundžiasi, kad vyras ją psichologiškai traumuoja.	2008-10-07	BNS ir lrytas.lt inf.	Lietuvos diena	1 foto (mama)	160
11.	Amerikietės šaldiklyje - dviejų vaikų kūnai.	2008-09-30	AP ir lrytas.lt inf.	Pasaulis	1 foto (mama)	10
12.	Vaikų gydymui trūksta pinigų.	2008-09-26	BNS ir lrytas.lt inf.	Sveikata	1 foto (R.Šalaševičiūtė)	7
13.	Kauno policija sulaikė likimo valiai kūdikį palikusią motiną.	2008-09-24	Nerijus Povilaitis	Kriminalai	1 foto (ligoninė)	125
14.	Teismuose įrengiami nepilnamečių apklausos kambariai.	2008-09-23	BNS ir lrytas.lt inf.	Lietuvos diena	0 foto	0
15.	Vaikai negali būti įtraukiami į rinkimų kampaniją.	2008-09-21	BNS ir lrytas.lt inf.	Lietuvos diena	0 foto	1
16.	Mažosios Luisos drama sutrikdė pareigūnus.	2008-09-01	Valdas Kvedaras, Audrius Lingys	Ekstra	3 foto (1 tėvas ir motina) (1 mama ir vaikas) (1advokatė)	133
17.	Aukščiausiasis Teismas: „I.Rinau turės grąžinti dukrą tėvui“.	2008-08-26	BNS ir lrytas.lt inf.	Lietuvos diena	1 foto (mama)	516
18.	Vilniuje grupė moterų išreiškė solidarumą su dėl dukters kovojančia I.Rinau.	2008-08-21	BNS ir lrytas.lt inf.	Lietuvos diena	4 foto (moterys)	55
19.	Vyras nužudytos žmonos	2008-08-01	AP ir	Pasaulis	1 foto	28

	kūną ketverius metus laikė šaldiklyje.		lrytas.lt inf.		(tėvas)	
20.	Mažosios Luisos likimas - Aukščiausiojo Teismo rankose.	2008-08-01	BNS ir lrytas.lt inf.	Lietuvos diena	1 foto (mama ir dukra)	75

www.alfa.lt straipsniai pagal kategorijas

Nr.	Straipsnio pavadinimas	Data	Autorius	Skiltis	Foto	Komen- tarai
1.	Už I. Rinau advokato paslaugas vyriausybė sumokėjo per 5 tūkst. litų.	2008-10-30	BNS	Lietuvoje	1 foto (mama)	48
2.	M. Rinau teisme siekia atimti jo dukrai suteiktą Lietuvos pilietybę.	2008-10-28	Bronius Jablonskas	Kriminalai (nusikaltimai ir nelaimės)	1 foto (vaikas)	46
3.	Diskotekoje išžaginta nepilnametė.	2008-10-27	Audrius Bareišis	Kriminalai (nusikaltimai)	1 foto (antrankiai)	12
4.	„Purvini žaidimai“ paaugliams vos nekainavo gyvybės.	2008-10-25	Rita Krušinskaitė	Kriminalai (nusikaltimai ir nelaimės)	1 foto (vaikai)	56
5.	Lietuvos ambasada dėl I. Rinau kreipsis į Vokietijos institucijas.	2008-10-23	BNS	Lietuvoje	1 foto (mama)	39
6.	I. Rinau išskrido į Vokietiją.	2008-10-22	Andrius Sytas, Audrius Bareišis	Lietuvoje	3 foto (2 mama) (1 tėvas ir dukra)	74
7.	Dėl išvežtos dukters I. Rinau kaltina Lietuvos policiją.	2008-10-21	Alfa.lt / BNS	Lietuvoje	1 foto (vaikas)	683
8.	Ar L. Rinau buvo pagrobta, atsakys tyrimas.	2008-10-20	Jūratė Važgauskaitė, Audrius Bareišis	Lietuvoje	3 foto (2 vaikas) (1 mama)	1189
9.	Kraujomaiša: kodėl smerktina?	2008-10-16	Gediminas Navaitis	Gyvenimas (santykiai)	1 foto (pora)	84
10.	Svetimas – savas – priešas.	2008-10-11	Valerija Lebedeva	Kriminalai (įvykiai)	1 foto (mama)	3
11.	M. Rinau neatmeta, jog dukrą gali tekti atsiimti padedant antstoliams.	2008-10-10	BNS	Lietuvoje	1 foto (tėvas)	17
12.	Mergaitė, pabėgusi iš pragaro.	2008-10-07	Rūta Grinevičiūtė	Kriminalai (nusikaltimai)	1 foto (lėlė)	50
13.	Vaikų reabilitacijai keliamos kliūtys.	2008-09-26	BNS	Lietuvoje	1 foto (R. Šalaševičiūtė)	1
14.	Michaelis Rinau: Abejoju, ar Inga leis man pasiimti dukrą.	2008-09-26	BNS	Lietuvoje	1 foto (tėvas)	34
15.	Teismuose įrengiami nepilnamečių apklausos kambariai.	2008-09-23	BNS	Lietuvoje	1 foto (teismas)	0
16.	VRK ir vaiko teisių kontrolierė: vaikų negalima įtraukti į rinkimų kampaniją.	2008-09-21	BNS	Rinkimai 2008 (naujienos)	1 foto (R. Šalaševičiūtė)	0
17.	Globos namus sukrėtė	2008-09-16	Kazys	Lietuvoje	1 foto (R.	0

	įtarimai dėl seksualinio smurto.		Kazakevičius		Šalaševičiūtė	
18.	Vaiko kelionė į užsienį: su tėvų sutikimu ir be jo.	2008-09-14	Arūnas Marcinkevičius	Lietuvoje	1 foto (oro uostas)	13
19.	Ketvirtoko mirtis: tarp gandų ir realybės.	2008-09-10	Greta Čizinauskaitė	Kriminalai (nusikaltimai)	1 foto (meškiukas)	3
20.	Vyriausybės ir visuomenininko nuomonės dėl tautybės išsiskyre.	2008-08-27	BNS	Lietuvoje	1 foto (vyras)	15
21.	Rinai: institucijos turėjo mūru stoti už mano vaiko interesus.	2008-08-25	Jūratė Skėrytė	Lietuvoje	3 foto (1 tėvas) (2 mama)	240
22.	Konstitucinis Teismas nagrinės šeimos koncepciją.	2008-08-22	Alfa.lt	Lietuvoje	1 foto (teismas)	3
23.	Trimetis Titas surastas kaimyninėje Latvijoje.	2008-08-11	Daiva Baronienė	Kriminalai (įvykiai)	1 foto (vaikas)	0
24.	Prie savivaldybių – Rinai palaikanti moterų akcija.	2008-08-04	Jūratė Skėrytė	Lietuvoje	6 foto (moterys)	19
25.	Mažosios Luisos likimas – Aukščiausiojo Teismo rankose.	2008-08-01	BNS	Lietuvoje	1 foto (teismas)	20

Viso: 80 straipsnių

PRIEDAS K

Straipsniai pagal kategorijas

Kategorija	Straipsnio pavadinimas	Internetinis adresas
1. Negimusio/ ką tik gimusio kūdikio gyvybės išsaugojimas	1. „Gyvybės langeliai“ – moralinio kracho ar pažangos rodiklis?	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18942753 ;
	2. Pakeitus įstatymus rastinukų turėtų sumažėti.	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18658471 ;
	3. A.Kubilius: homoseksualus vaikas – jokia tragedija.	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18752175 ;
2. Šeimos politika Lietuvoje	1. A.Kubilius: homoseksualus vaikas – jokia tragedija.	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18752175 ;
	2. A.Pilypaitė. Apie „surogatinės“ ir „standartinės“ šeimas.	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18519138 ;
3. Vaikų sveikatos problemos	1. Priklausomybės šmėkla glemžiasi vaikus.	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18439183 ;
	2. Vaikų gydymui trūksta pinigų.	http://www.lrytas.lt/-12224268461221938577-p1-sveikata-vaik%C5%B3-gydymui-tr%C5%ABksta-pinig%C5%B3.htm ;
	3. Vaikų reabilitacijai keliamos kliūtys.	http://www.alfa.lt/straipsnis/199297/?Vaiku.reabilitacijai.keliamos.kliutys=2008-09-26_14-03 ;
	4. Iš ligoninės į namus – auksinė nelaimė.	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18672567 ;
4. Seksualinis smurtas prieš vaikus	1. Kraujomaiša: kodėl smerktina?	http://www.alfa.lt/straipsnis/200324/?Kraujomaisa..kodėl.smerktina.=2008-10-16_09-38 ;
	2. Vyras nužudytos žmonos kūną ketverius metus laikė šaldiklyje.	http://www.lrytas.lt/-12175899981216981551-p1-pasaulis-vyras-nu%C5%BEudytos-%C5%BEmonos-k%C5%ABn%C4%85-ketverius-metus-laik%C4%97-%C5%A1aldiklyje-video.htm ;
	3. Diskotekoje išžaginta nepilnametė.	http://www.alfa.lt/straipsnis/203800/?Diskotekoje.iszaginta.nepilnamete=2008-10-27_17-37 ;
	4. Vaikų globos namuose - nuo pornografijos iki seksualinės prievaratos.	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18359177 ;
5. Tarnybų abejingumas šeimos nelaimei	1. Beviltiškas moters pagalbos šauksmas valdininko nesugraudino.	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18560997 ;
	2. Ketvirtoko mirtis: tarp gandų ir realybės.	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18485104 ;
6. Vaiko pagrobimas (Rinau šeimos drama)	1. M.Rinau su Luisa pasiekė Vokietiją.	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18954420 ;
	2. Vokietis M.Rinau, kuriam suimti išduotas Europos arešto orderis, su dukra atvyko į Berlyną.	http://www.lrytas.lt/-12245656611223801468-p1-lietuvos-diena-vokietis-m-rinau-kuriam-suimti-%C5%A1duotas-europos-are%C5%A1to-orderis-su-dukra-atvyko-%C4%AF-berlyn%C4%85-5-video-teisinink%C5%B3-komentaras.htm ;
	3. Ar L. Rinau buvo pagrobta, atsakys tyrimas.	http://www.alfa.lt/straipsnis/202667/?Ar.L..Rinau.buvo.pagrobta..atsakys.tyrimas..atnaujinta.12.00.v al.=2008-10-20_15-04 ;
7. Kiti vaiko teisių	1. VRK ir vaiko teisių kontrolierė: vaikų negalima	http://www.alfa.lt/straipsnis/198530/?VRK.ir.vaiko.teisiu.kontroliere..vaiku.negalima.itraukti.i.rinki

pažeidimai	įtraukti į rinkimų kampaniją.	mu.kampanija=2008-09-21_13-33;
	2. Vaikai streikuoja dėl savo namų.	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18087237;
	3. Vyriausybės ir visuomenininko nuomonės dėl tautybės išsiskyrė.	http://www.alfa.lt/straipsnis/195606/?Vyriausybes_ir_visuomenininko_nuomones_del_tautybes_issiskyre=2008-08-27_16-41;
	4. Rūpestingų tėvų vieta – smėlio dėžėje kartu su savo vaikais?	http://www.lrytas.lt/-12253710421224979072-p1-emigrantai-r%C5%ABpestring%C5%B3-t%C4%97v%C5%B3-vieta-sm%C4%97liod%C4%97%C5%BE%C4%97je-kartu-su-savo-vaikais.htm;
	5. Trimetis Titas surastas kaimyninėje Latvijoje.	http://www.alfa.lt/straipsnis/193614/?Trimetis.Titas_surastas_kaimynineje_Latvijoje=2008-08-11_09-50;
	6. Nepalo prezidentas pasveikino trejų metų deivę.	http://www.lrytas.lt/-12233800971223099183-p1-%C4%AFvairyb%C4%97s-nepalo-prezidentas-pasveikino-trej%C5%B3-met%C5%B3-deiv%C4%99-nuotraukos.htm;
	7. Globos namai nebesutalpina vaikų.	http://www.delfi.lt/archive/article.php?id=18772125;
8. Informaciją vaiko teisių klausimais	1. Vaiko kelionė į užsienį: su tėvų sutikimu ir be jo.	http://www.alfa.lt/straipsnis/194159/?Vaiko_kelione_uzsieni_su_tevu_sutikimu_ir_be_je=2008-09-14_07-00;
	2. Teismuose įrengiami nepilnamečių apklausos kambariai.	http://www.lrytas.lt/-12221540121221273782-p1-lietuvos-diena-teismuose-%C4%AFrengiami-nepilname%C4%8Di%C5%B3-apklauso-kambariai.htm;

PRIEDAS L

1. Negimusio / ką tik gimusio kūdikio gyvybės išsaugojimas

Kategorija	Subkategorija	Įrodantis teiginys
Negimusio / ką tik gimusio kūdikio gyvybės išsaugojimas	Motinos palieka savo vaikus	<p>„...mama likimo valiai paliko maždaug dviejų mėnesių mergytę“, „mama šiame bute girtavo, o vėliau išėjo palikusi vaiką“, „Artimiausiomis dienomis bus sprendžiama, kur perduoti mergytę“, „Jei mama neapsigalvos, naujagimė greičiausiai bus išvežta į Vaikų raidos centro lopšėlį“, „...mergytė nebuvo apleista ar išsekusi“, „...tvarkingai aprengta, užklota antklodėle, paguldyta į vežimėlio lopšį“, „Į jį net buvo įdėtas buteliukas su pienu“, „Tai 33 metų niekur neregistruota moteris“, „Ji jau ne kartą buvo pakliuvusi į policijos akiratį, yra laikoma asocialiu asmeniu“, „...pareigūnams ji taip ir nepasakė, kodėl paliko vaiką“.</p>
	Paliktų vaikų situacija	<p>„Pernai Lietuvoje buvo rasti du nužudyti vaikučiai, o 1994 ir 1997 metais tokių nužudymų buvo net po vienuolika“, „...kasmet nužudoma vidutiniškai po septynis naujagimius“, „Paliktų vaikų per pastaruosius penkerius metus buvo beveik trys šimtai“, „Šiuo metu vaikai dažniausiai paliekami jiems nesaugioje aplinkoje – laiptinėse, prie namų durų ir pan.“, „Taip vaikui sukeliama grėsmė“, „Naujagimis pirmiausia prisiriša prie vieno žmogaus“, „...augdamas kūdikių namuose jis praranda galimybę ankstyvajame amžiuje turėti šeimą...“.</p>
	Lietuvos įstatymai šią dieną	<p>„Lietuvos įstatymai nenumato galimybės motinai palikti savo vaiko“, „Galiojantys įstatymai neleidžia tėvams atsakyti savo vaikų“, „Nustačius paliktojo vaiko motiną, jai gresia baudžiamoji atsakomybė. Tai gali būti viešieji darbai, bauda arba laisvės atėmimas iki dviejų metų“.</p>
	Palikto vaiko situacija	<p>„Laikinai apribota atsakomybė reiškia, kad vaikas negali patekti į įvaikinamų vaikų sąrašus“, „Todėl pirmuosius savo gyvenimo metus jis auga be šeimos“, „...tada, kai mažam vaikučiui labiausiai reikia namų, kai formuojasi jo charakteris, jis lieka vienas. Todėl ir turime nestabilios psichikos, agresyvių vaikų“, „...nežinojimas, iš kur tu kilęs ir kas tavo tėvai, našlaičius ne tik skaudina, bet ir suteikia jiems daug psichologinių problemų“.</p>
	Vaiką palikusios motinos atsakomybė	<p>„Teismas tik gali jai apriboti atsakomybę“, „Palikusioms naujagimių motinoms tik pusei metų apribojama atsakomybė“, „Per tą laiką socialiniai darbuotojai bando moterį įtikinti, kad ši pasiimtų auginti vaikutį“, „Vėliau atsakomybė gali būti apribojama visam laikui ir vaikas gali būti įtrauktas į įvaikinamų vaikų sąrašus“.</p>
	Vyrų atsakomybė už vaikus	<p>„...kodėl dabar Lietuvoje smerkiama vien tik kūdikį palikusi motina, tačiau daugeliu atveju į viešumą nekeliamas lygiai taip pat prie kūdikio pradėjimo prisidėjusio vyro atsakomybės klausimas“, „Sunki ekonominė situacija, socialinių pasekmių baimė susijusi su nevienodu moters ir vyro vertinimu“, „Gaji tradicija smerkti ir bausti moterį. Vyras tarsi dingsta“.</p>
	Specialistų požiūris – įstatymus reikia keisti	<p>„...dabartinius įstatymus reikia keisti“, „Tai ydinga praktika...“ „...moters, kurios tikrai žino, kad vaiko neaugins, turi turėti galimybę jo atsisakyti iš karto po gimdymo“.</p>

		„Tada turėtų sumažėti paliktų ar net nužudytų naujagimių“.
	Įstatymo projektas – „Gyvybės langeliai“ Rengėjų nuomonė	<p>„...projektas dėl anoniminių kūdikių palikimo „gyvybės langeliuose“ bei anoniminio gimdymo teisinio reglamentavimo“,</p> <p>„Gyvybės langelius siūlome steigti prie greitosios pagalbos stočių“,</p> <p>„Anoniminio gimdymo atveju į ligoninę atvykusi moteris neprivalėtų pateikti jokių savo dokumentų ir iš anksto turėtų pareikšti, kad pagimdytą vaikėlį paliks valstybės globai...“,</p> <p>„Tada vaikas po trijų mėnesių būtų įregistruojamas išgalvotu vardu ir pavarde ir patektų į įvaikinamųjų sąrašus“,</p> <p>„...kūdikį saugioje aplinkoje palikusiai motinai baudžiamoji atsakomybė negrėstų“,</p> <p>„...rekomenduojama palikti 3 mėnesių laikotarpį, per kurį persigalvojusi motina turėtų teisę savo paliktą atžalą susigrąžinti ir auginti pati“,</p> <p>„Baiminamės, kad nesuvešėtų prekyba vaikais – nepadaugėtų neskaidraus įvaikinimo atvejų“.</p> <p>„...realu, jog konservatorės Seimui svarstyti ketinamas teikti projektas gali būti nepriimtas“,</p> <p>„Dalis partijų...vadovai projektą linkę aršiai kritikuoti“,</p> <p>„...įstatymo projekte yra keletas diskutuotinų vietų“,</p> <p>„...didesnioji dalis partijų...lyderių projektą vertina neigiamai“,</p> <p>„...kai kurie prisipažino apie „gyvybės langelių“ girdintys pirmą kartą ir nė nežinantys, kas tai yra“.</p>
	Bažnyčia pritaria „Gyvybės langelių“ atsiradimui	<p>„...tai bylos kraupius dalykus apie Lietuvos visuomenę“,</p> <p>„...įstatymas, reikš, jog tai paskutinė išeitis, kurios griebtasi, kad moterys nežuodytų savo vaikų...“</p> <p>„Teigti valstybę nesudarant tinkamų sąlygų vaikams auginti ir tuo teisinti vaikų žudymą yra absurdiška“,</p> <p>„...niekas neatleidžia nuo moralinės atsakomybės už savo veiksmus“ (A. Peškaitis pranciškonų vienuolis),</p> <p>„Kad turime steigti „gyvybės langelius“ – liūdinantis faktas“,</p> <p>„Moteris, kuri išnešioja kūdikį, verta pagarbos“,</p> <p>„...aukščiausia egoistiškumo ir individualizmo viršūnė, kai šeima nusprendžia, kad jiems vaikai nereikalingi, tačiau perka kelis tūkstančius litų kainuojančius keturkojus arba palieka jiems dalį savo palikimo“,</p> <p>„Gyvybės išsaugojimas svarbiau už sąvokas „savas“ ar „svetimas“, svarbiau nei priklausymas vienai ar kitai tautinei, etninei ar religinei grupei“,</p> <p>„Nėra nieko gražiau, kai atsakingi, sąmoningi, tikintys žmonės atveria savo namų duris, kai pasako „Mes užauginsime tą vaiką“, kai išplėšia gyvybę iš tamsos, leidžia jai augti ir formuotis“,</p> <p>„...„gyvybės langeliai“ yra bendruomenės, kuri sugeba priimti atsakomybę, bruožas“,</p> <p>„Gyvybės langeliai“ - bažnytinės bendruomenės atsakomybės, artimo meilės pripažinimas“,</p> <p>„Tai žingsnis, kuris žengiamas, kad būtų apsaugota žmogaus gyvybė – prigimtinei teisei būti pradėtam, išnešiotam ir pagimdytam“ (R. Doveika),</p> <p>„Gyvybės langelis“ – būdas išsaugoti gyvybę, alternatyva tam, kad kūdikiai nebūtų paliekami ant grindinio ar dar baisesnėje vietoje“,</p> <p>„Vien tai, kad toks įstatymo projektas svarstomas, rodo valstybę imantis visų priemonių, kurios nuo jos priklauso, net netradicinių metodų, kad tik pagelbėtų savo piliečiams“, (interneto portalo Bernardinai. lt redaktorius Andrius Navickas).</p>
		<p>„Bandyamas iš visų esamų blogybių išsirinkti mažiausią“ (filosofė N. Vasiliauskaitė),</p> <p>„Irena Degutienė savo poziciją argumentavo mažesnės blogybės principu“</p> <p>„Negi negaila tų mažų kūdikėlių, išmetamų į sąvartynus? Gal geriau vienas kitas piktnaudžiavimo atvejis, vienu kitu atsakomybės vengiančios motinos „gyvybės langelyje“ paliktu kūdikėliu daugiau, nei vienas po kito sekantys</p>

	<p>Politikų pozicija dėl „Gyvybės langelių“ „UŽ“</p>	<p><i>pranešimai apie rastus kūdikių lavonėlius? “ (I. Degutienė)</i> <i>„Gali atsirasti daug lengvabūdžių, kuriems „gyvybės langeliai“ taptų būdu atsikratyti atsakomybės, bet jei šiuo metu tai vienintelė reali priemonė apsaugoti gimusius nelauktus kūdikius...“ (A. Kubilius),</i> <i>„Geriau gyvybės langelis“, nei į gatvę išmestas vaikas, kur kas nors gali jį nuskriausti. Tačiau moteris turėtų atsakyti už šį savo žingsnį. Gal moteriai padėjus, suteikus jai psichologinę ir materialinę pagalbą, ji atsiimtų savo vaikelį“, (M.A. Pavilionienė),</i> <i>„Moteris turi būti gerbiama kaip asmenybė. Ji turi turėti teisę rinktis. Kitu atveju ji taps verge, priklausoma nuo vyro, įstatymo, valstybės“ (M. A. Pavilionienė),</i> <i>„...palankiai įvertino „gyvybės langelio“ įstatymo legalizavimo idėją“, (A. Valinskas).</i></p>
	<p>Politikų pozicija dėl „Gyvybės langelių“ „PRIEŠ“</p>	<p><i>„Aš už tai, kad vaikas augtų su savo motina sveikoje, dorovės normų paisančioje šeimoje. Norėčiau, kad tėvai neatsižadėtų savo vaikų“ (R.Paksas),</i> <i>„Negali nebūti atsakomybės už tokius dalykus! Jei motina pagimdo vaiką, ji turi už tai atsakyti!“ (A. Zuokas),</i> <i>„Šiais laikais toks dalykas kaip „gyvybės langeliai“ ar anoniminis gimdymas sunkiai suprantami ir pateisinami“ (A. Zuokas).</i></p>
	<p>Abortai – pateisinami?</p>	<p>„UŽ“ <i>„...kai kurie...projektą vertinę politikai neslėpė esantys aborto šalininkai ir jį laikantys kur kas geresne išeitimi už motinos sprendimą kūdikį išnešioti ir pagimdyti, bet atiduoti valstybės globai“,</i> <i>„Ne visada žinome priežastis dėl kurių moteris ryžtasi abortui. Yra daug visokių aplinkybių, ligų. ..moteris yra pakankamai atsakinga, kad pati nuspręstu, kaip jai elgtis. Visame pasaulyje abortų neuždrausime. Jei jie bus uždrausti Lietuvoje, moteriškės vyks jų darytis į kitas šalis“ (V. Uspaskichas),</i> <i>„Abortas – moters sprendimo reikalas“ (V. Uspaskichas),</i> <i>„...abortas kur kas mažesnė blogybė nei motinos sprendimas joje užsimezgusio vaisiaus nežudyti, išnešioti, bet pagimdžius iš karto palikti“ (E. Masiulis),</i> <i>„Kalbant apie abortus, turi būti palikta galimybė rinktis. Uždraudus juos, paliekamų vaikų skaičius tik išaugtų. Jei jau taip atsitiko, kad moteris pastojo, bet nežino, kad vaiku negalės tinkamai pasirūpinti, abortas – būdas padarytai klaidai ištaisyti: (E. Masiulis),</i> <i>„Tiesa, nėštumo nutraukimas buvusiam sostinės merui neatrodė tokia smerktina blogybė“,</i> <i>„...nusiteikęs prieš galimą abortų uždraudimą“ (A. Valinskas),</i> <i>„...raginimuose uždrausti abortus filosofė išvėlgė bandymą supančioti prigimtine žmogaus teise į laisvę“ (N. Vasiliauskaitė),</i> <i>„Niekas nemano, kad abortai yra gerai. Bet raginimai juos uždrausti – tai Veronikos laikų alternatyvos siūlymas“ (N. Vasiliauskaitė).</i></p> <p>„PRIEŠ“ <i>„Aš už negimusios ir gimusios gyvybės apsaugą. Nematau skirtumo tarp jų. Esu prieš argumentus, kuriais bandoma pateisinti abortus, nes jie manęs neįtikina“,</i> <i>„...nėštumo nutraukimas iš esmės reiškia gyvybės žudymą...“,</i> <i>„...problema reikalauja jautraus ir apgalvoto požiūrio...“,</i> <i>„...negali sutikti su tuo, jog nėštumo nutraukimas yra moters pasirinkimo reikalas“,</i> <i>„Negaliu sutikti su argumentais, kad teisė į abortą yra teisė į pasirinkimą“,</i> <i>„Tuo atveju teisė į pasirinkimą gali tapti teise į gyvybės žudymą“, (A. Kubilius).</i></p>

2. Šeimos politika Lietuvoje

Kategorija	Subkategorija	Irodantis teiginys
Šeimos politika Lietuvoje	Šeimų situacija Lietuvoje	<p>„Šiuo metu tokių „surogatinių“ šeimų Lietuvoje yra dešimtys tūkstančių“;</p> <p>„Statistika liudija, jog dėl vienokių ar kitokių priežasčių šiuo metu išsiskiria kas antra šeima Lietuvoje, kasmet be vieno iš tėvų lieka 10 tūkstančių vaikų, ne santuokoje pernai gimė 9,4 tūkstančio vaikų“;</p> <p>„...daugelis socialinių problemų gali būti išsprendžiama, jeigu politikai kalbės ne apie pensijas, pašalpas bei skurdą, o apie šeimos ir bendruomenės stiprinimą“.</p>
	A. Kubiliaus nuomonė – „Už standartines šeimas“	<p>„Kokių nors surogatų nevadinkime šeima“;</p> <p>„Tai konstitucijos apibrėžtas institutas“;</p> <p>„Jeigu iš vaiko atimama teisė augti pilnoje šeimoje, tai niekas nediskriminuoja vaikų nepilnose šeimose – kaip tik tėvai, nesugebantys gyventi kartu, atima iš vaikų teisę augti šeimoje“;</p> <p>„... tokios šeimos yra už valstybės prioritetų ribų“.</p> <p>„...homoseksualus vaikas nebūtų jokia tragedija“;</p> <p>„...nors to ir nesitikiu iš savo vaikų, bet tikrai tai nebūtų kokia nors tragedija“;</p> <p>„...homoseksualių asmenų poros jis negali vadinti šeima“;</p> <p>„...valstybės turi rūpintis ir tais vaikais bei jų motinomis, kuriems likimas susiklostė nepalankiai, tačiau esą reikia dėti pastangas ir pilnos tradicinės šeimos stiprinimui“;</p> <p>„Valstybės turi įgyvendinti tokią politiką, kuri padėtų mums visiems pakeisti pastarųjų dešimtmečių tendencijas, kurios rodo, kad šeima silpsta. O tai reiškia, kad iš didelės dalies vaikų atimama galimybė augti saugiai pilnoje šeimoje ir taip gauti teisę į saugią ir aiškią ateitį“.</p>
	A. Pilypaitės nuomonė – „Už visas šeimas“	<p>„...mokslininkų duomenys aiškiai parodo, kad vaikas, augdamas pilnoje šeimoje su mama ir tėčiu, gali išvengti daugybės problemų – tarp jų, narkomanijos ir alkoholizmo“;</p> <p>„Tokie politikų teiginiai tik supriešina visuomenę“;</p> <p>„... visi vaikai turi teisę į pilnavertį gyvenimą ir valstybės rūpestį“;</p> <p>„...kaip vaiką, valstybės požiūriu, iš „surogatinės“ šeimos sutiks jo bendraamžiai – ar jis netaps nuo to dar nelaimingesnis ar diskriminuojamas? Ar jis nusipelno būti vadinamas „surogatinium“?“;</p> <p>„Tai žeidžia ir motinas, ir vaikus“;</p> <p>„Mano nuomonė sutampa su daugumos Lietuvos žmonių nuomone“;</p> <p>„Apklausų duomenimis, A.Kubiliaus kategoriškam pasisakymui šiandien tikrai nepritarė beveik 75 proc. Lietuvos gyventojų, laikančių šeimas, kuriose vaiką augina vienas iš tėvų, normaliomis“;</p> <p>„...ar vienišos motinos, praradę savo vyrus nelaiminguose atsitikimuose ar išsiskyrę dėl patiriamo nuolatinio smurto šeimoje bei vyrai, netekę žmonių ir dėl vienokių ar kitokių priežasčių nesugebėję išsaugoti šeimos ir vaikus auginantys vieni, nusipelno būti vadinami „surogatiniais“?“;</p> <p>„Man darni šeima yra siekiamybė ir didelė vertybė“;</p> <p>„...kuomet dviem žmonėms nesusiklosto santykiai, jie neturi kankinti savo vaikų nuolatiniais barniais ar kuriamomis įtampomis“;</p> <p>„Vaikas turi augti laimingas ir jei jis nepatiria laimės „standartinėje“ šeimoje, kodėl jis turi būti kankinamas?“;</p> <p>„...tokie kategoriški kai kurių politikų pasisakymai tik patvirtina, jog dauguma politikos senbuvų yra labai toli nuo paprastų žmonių gyvenimo ir problemų“;</p> <p>„Tai tik sustiprina mano norą ginti vaikus, mamų, tėvų ir šeimų, kokios jos bebūtų, teises“.</p>

3. Vaikų sveikatos problemos

Kategorija	Subkategorija	Įrodantis teiginys
Vaikų priklausomybės	Vaikų priklausomybių paplitimas	<p>„...jų yra nemažai...“, „Pasitaiko, kad į priklausomybės gniaužtus patenka net penkiolikamečiai“, „...vaikas pradėjo vartoti psichotropines medžiagas – 12-13 metų“, „...priklausomybės atvejų pasitaiko ir tarp gerose šeimose augančių vaikų“, „...per vakarėlius vis labiau populiarėja svaigalų vartojimas“, „labiausiai paplitusios kanapės, enfetaminas, kokainas, ekstazis – tai jaunimo dažniausiai vartojamos narkotinės medžiagos“, „...problema tikrai opi...“, „Priklausomybių ligos tarp nepilnamečių ir jaunuolių plinta kaip maras“.</p>
	Priklausomybių rūšys	<p>„Alkoholis, tabakas, įvairūs narkotikai, uostomieji svaigikliai...“, „Priklausomybė nuo interneto, kompiuterių – naujojo amžiaus liga“, „Galbūt egzistuoja rūkymo paplitimo problema“.</p>
	Priklausomybių padariniai	<p>„...jaunas žmogus nesuvokia, ką daro, praranda savikritikos jausmą“, „...pabėga iš namų...“, „...kartais vaikai net pradeda mušti savo tėvus“, „Tokie paaugliai yra nepakantūs visuomenei, linę nusikalsti“, „Pasekmės būna tragiškos – epilepsija, staigus širdies smūgis“, „...sutrinka ir kitos organizmo funkcijos“, „Padidėja rizika užsikrėsti AIDS, hepatitu“, „...pasekmės gali būti juntamos visą gyvenimą“, „...psichologinės problemos nepagydomos, jos lieka visam gyvenimui“, „Virtualiame pasaulyje gali būti superherojumi, didvyriu – padidėja savivertė“, „...vaikas visas santaupas išleidžia ne drabužiams ar kitiems dalykams, kurie jaunam žmogui labai svarbūs, o aparatūrai ir technikai“, „...atsiranda socialinės problemos, vaikui nebereikia draugų“, „...sutrinka miegas, atsiranda įtampa, nerimas“, „...priklausomybė nuo kompiuterio ir interneto gali peraugti į alkoholio, tabako ar kitų narkotinių medžiagų vartojimą“.</p>
	Priežastys	<p>„...pagrindinės nepilnamečių priklausomybės ligų priežastys glūdi šeimoje – nebėra vertybių modelio, vaikams suteikiamos naujos teisės ir laisvės, bet pamiršamas elementarus pareigų ir atsakomybės ugdymas“, „Šeimyninės problemos, stresas, depresija, konfliktai, sunkumai – tai pagrindiniai akstinai, verčiantys paguodos ieškoti svaigalų pasaulyje“, „Emigracija, tėvų atsainus emocinis santykis su vaikais, šeimos krizė nelieka be pasekmių“, „Tėvai stengiasi žvelgti tik į materialią pusę, bet užmiršta auklėti vaikus“, „Tėvai labai daug dirba“, „Vieni vaikai jau nuo mažens turi adaptacijos problemų...“, „Jaunas žmogus ieško būdų atsipalaiduoti“, „Mokslų krūviai didžiuliai...“, „...užmirštama, kad vaikams būtinas laisvalaikis, poilsis, tinkamas režimas“, „...socialinė diskriminacija – gabūs jaunuoliai nestoja į aukštąsias mokyklas dėl pinigų trūkumo“.</p>
	Teisėsaugos pareigūnų požiūris į vaikų priklausomybių	<p>„...nepilnamečių priklausomybės ligos nėra tokia aktuali problema“, „Statistiškai rodiklis išlieka gana stabilūs, nėra ryškaus pokyčio“, „tai tampa itin aktualu rudenį, kai pradeda anksčiau temti“, „Narkotinių medžiagų platintojų padaugėjo, ši problema egzistuoja“.</p>

	problema	
	Atsakomybės prisiėmimas	<p>„Dažniausiai į centrą savo atžalas atveda tėvai“, „...vaikus atlydi socialiniai darbuotojai, nepilnamečių kontrolieriai ar vaikų teisių specialistai“ „Jei sulaikomas apsvaigęs 14-16 metų paauglys, atsakomybę už jį turi prisiimti tėvai“, „...mokyklai užverčiama per didelė atsakomybės našta“.</p>
	Prevencija	<p>„...prievarta problemos neišspręsi“, „Tik tada, kai šeima bendradarbiauja su mokykla, galima pamatyti pirmuosius ženklus, kai jaunuolis pradėjo vartoti narkotines medžiagas, įgijo žalingų įpročių“, „...jei apie tai bus kalbama, bus juntamas tėvų palaikymas – išspręsti iškilusias problemas bus kur kas lengviau“, „Narkotikams reikalingi pinigai...negalėsi susimokėti, nebus ir narkotikų“, „Šiuo metu turime sistemą, moksleiviai prieš išvykdami pasirašo pasižadėjimus“, „Svarbu apriboti sėdėjimo prie kompiuterio laiką...“, „...gydymas – psichologo, socialinio darbuotojo konsultacijos“, „...atliekami testai...“.</p>
Vaikų reabilitacijos problemos	Vaikų sveikata	<p>„Lietuvos sveikatos informacijos centro duomenys apie vaikų sveikatą, apie kasmet profilaktinių patikrinimų metu nustatomą didesnę patologijų skaičių, reikalauja skirti didesnę dėmesį su vaikų sveikata susijusių problemų iškėlimui ir sprendimui...“, „Lietuvoje vaikų ir paauglių psichikos sveikatos būklė per pastaruosius metus ne tik negerėja, bet pastebima net blogėjimo tendencijų...“, „...2006 m. kreipiausi į Sveikatos apsaugos ministrą dėl hiperaktyvumo sindromą turinčių vaikų gydymo užtikrinimo. Tačiau, deja, šie vaistai dar nėra įtraukti į kompensuojamųjų vaistų sąrašą“, „...psichiatrų nerimą kelianti nuomonė, jog galbūt į Lietuvą atkeliavę nauji vaistai hyperaktyvumui gydyti, sąlygojo, jog šis sutrikimas diagnozuojamas labai dažnai“.</p>
	Vaikų reabilitacijos esmė	<p>„...tai ne vaikų vasaros poilsis, o dalis sveikatą atstatančių priemonių“, „...medicininės reabilitacijos paslaugos vaikui turi būti skiriamos būtent tada, kai jam reikalingos, pagal sveikatos būklę t.y. ne po mėnesio ar vasaros metu“.</p>
	Vaikų reabilitacijos paslaugų kokybė ir prieinamumas	<p>„...praktikoje ne visiems vaikams medicininės reabilitacijos paslaugos yra prieinamos ir kokybiškos...“, „...dažnai gydytojai pediatrai ar šeimos gydytojai neinformuoja tėvų apie tai, kad jų vaikui priklauso sanatorinis gydymas arba motyvuoja Teritorinių ligonių kasų nustatytomis kvotomis“, „...jos negali būti kvotuojamos ar sudaromos kitos kliūtys, dėl kurių tampa sunkiai ar iš viso neprieinamos“.</p>
	Vaikų reabilitacijos finansavimo problemos	<p>„...vaikų reabilitacijai praktiškai neskiriamas teisės aktais numatytas finansavimas...“, „... nors Privalomojo sveikatos draudimo tarnybos nutarimas numato vaikų medicininei reabilitacijai ir sanatoriniam gydymui skirti ne mažiau kaip 20 proc. lėšų, numatytų medicininės reabilitacijos ir sanatorinio gydymo išlaidoms kompensuoti, praktiškai tai nėra įgyvendinama...“, „Nors yra siekiama, jog medicininei reabilitacijai ir sanatoriniam gydymui išlaidos vaikams sudarytų ne mažiau penktadalio bendros medicininei reabilitacijai ir sanatoriniam gydymui skirtos sumos, deja, šios lėšos 2007 m. panaudotos tik 18,1 proc., 2006m. – 17,3 proc. lėšų...“ „...daugelis specialistų lėšų reabilitacijai nepanaudojimą sieja su „sezoniškumu“ ir neteisingu vaikų tėvų supratimu apie reabilitacijos</p>

		<i>paslaugų esmę...“.</i>
	Neteisingas tėvų požiūris	<i>„...vaikų tėvai nenori, kad reabilitacijos paslaugos būtų teikiamos vaikui mokslo metų laikotarpiu“.</i>
Problemos gydymo įstaigose	Vaikų susirgimai gydymo įstaigose	<i>„...visiškai sveikas kūdikis jomis buvo užkrėstas gimdymo namuose“, „Mergytė auga linksma ir gyvybinga, tačiau jai teko iškęsti visą antibiotikų kursą, o gydytojai įtaria, kad auksinis stafilokokas sukėlė kitų negalavimų“, „...berniukas, paguldytas į Santariškių ligoninę planinei operacijai ir apkrėstas auksiniu stafilokoku bei dėl šios infekcijos kilus komplikacijoms netekęs galūnių“, „...jei tik kuris vaikas paguli Santariškių pediatrijos centre, jis būtinai susergera Rota virusu...“, „Per metus paprastai turiu gydyti kelis kūdikius, užsikrėtusius auksiniu stafilokoku ar kitomis bakterijomis“.</i>
	Sveikatos apsaugos sistema	<i>„...kai kurie medikai numoja ranka – esą auksinio stafilokoko gydyti išvis nereikia, jis esą išnyksta pats“, „...sveikatos apsaugos sistemos valdžia neketina keisti gydymo įstaigų kontrolės“, „...niekas gimdymo namuose po gimdymo nedaro moterims pieno, išmatų tyrimų – ligoninės nenori rūpesčių, nes paskui daug lengviau įrodyti, kad infekcija buvo užsikrėsta ne ligoninėje, o kur nors kitur...“, „...hospitalinių infekcijų prevencijos sistemai Lietuvoje – toli gražu iki tobulumo“, „...įrodyti, kad mergaitė buvo apkrėsta hospitaline infekcija, galima...tik deja, Lietuvoje tai beveik neįmanoma“, „...informacija nuo visuomenės apie hospitalines infekcijas yra slepiama...“, „...niekas gimdymo namuose nedaro moterims pieno, išmatų tyrimų – ligoninės nenori rūpesčių, nes paskui daug lengviau įrodyti, kad infekcija buvo užsikrėsta ne ligoninėje, o kur nors kitur...“, „...Lietuvoje vyksta vadinamoji pasyvi ligoninių epidemiologinės būklės stebėseną“, „...ligoninės pačios diagnozuoja ir pačios informuoja ir į šį procesą nėra įtrauktos išorės kontrolės institucijos“, „Savanoriškais pagrindais beveik visos Lietuvos ligoninės dalyvauja hospitalinių infekcijų stebėsenos programoje - siunčia duomenis į Higienos institutą...bet viešai šie duomenys nėra teikiami“, „Ligoninė labai bijo informacijos apie hospitalines infekcijas paviešinimo, bet jos tikrai labai stengiasi, kad užkratų atvejų būtų kuo mažiau“, „...Sveikatos apsaugos ministerija didelės problemos nežvelgia“, „...ligoninės suinteresuotos slėpti informaciją ir nepateikti duomenų apie tai, kas jose vyksta“.</i>
	Prevencija	<i>„...hospitalinių infekcijų prevencijos sistemai Lietuvoje – toli gražu iki tobulumo“, „Hospitalinės infekcijos – visuotinė problema, tačiau kai kur jų prevencija yra veiksmingesnė – dvejopa,..., dvejopos stebėsenos sistema dar nėra įvesta“, „...kol kas nuspręsta nieko nekeisti“, „...daugiau viešumo reikia, ypač pravartu būtų į procesą įtraukti kontrolės institucijas“, „...tai turi būti daroma protingai, kad nekiltų nereikalingų aistrų ir nebūtų klaidinama visuomenė“, „...ligoninių epidemiologinės būklės prevencijos sistemą tobulinti gal ir reikėtų, bet jis abejoja, ar didesnis viešumas būklę pagerintų“, „Kai nebebus gėdinga pasakyti, kad vienoje ar kitoje ligoninėje yra vienokia ar kitokia infekcija, padėtis gal keisis“.</i>
	Ligų priežastys	<i>„...infekcijos – netinkamo rankų plovimo problema“, „...mes visas moteris mokome plauti rankas – juk tai pirmiausia rankų plovimo bėda“, „...tai lemia ne tik tai, kad sukėlėjai egzistuoja ne tik ligoninių skyriuose ir</i>

		<i>mūsų aplinkoje, bet ir žmonių, gydytojų, higieninė kultūra“.</i>
	Tėvų jausmai	<i>„Tėvai mina įvairių gydytojų kabinetų slenksčius, daro tyrimus po tyrimų ir jaučiasi likę vieni su savo bėda...“, „...norėtuši adekvačios reakcijos iš sveikatos apsaugos sistemos ir gydytojų patarimų, kur kreiptis, kaip elgtis ir kokių priemonių imtis“, „...klaidus labirintas tarp gydytojų, įvairių tyrimų ir visiškai skirtingų rekomendacijų, ką daryti“, „...kaip apginti savo teises, jei buvo tokia infekcija užkrėstas ką tik gimęs kūdikis?“</i>
	Kompensacijos	<i>„...jei jų dukra buvo apkrėsta Vilniaus gimdymo namuose, tėvai galėtų pretenduoti ir į kompensaciją iš ligoninės“, „...jokios atsakomybės už tai, kad jų kūdikis buvo greičiausiai apkrėstas, niekas nenori prisiimti“, „...tėvai, niekaip iki šiol negali įrodyti hospitalinės infekcijos užkrato atvejo ir gauti kompensacijos“, „...kompensacijų už patirtas skriaudas sistema – klaidi ir be proto ilga“.</i>

4. Seksualinis smurtas prieš vaikus.

Kategorija	Subkategorija	Įrodantis teiginys
Seksualinis smurtas šeimoje	Kraujomaiša šeimoje – nėra norma	<p>„Dauguma pasaulio kultūrų vengia lytinių santykių su giminėmis“, „...ir gyvūnai nutuokia, jog nedera santykiuoti su tais, kuriuos stebėjome nuo vaikystės“, „Psichologinio atstumo suvokimas nesvetimas ir žmogui“, „...jis yra veikiamas ir pasąmoninio genetinio apdairumo...“, „...jau pirmąkart žmogus galėjo pastebėti, kad iš tokių sąjungų dažnai gimsta ligoti vaikai“, „Kraujomaiša taip pat kėlė grėsmę šeimai, naikino jos pagrindus, nes skatino konkurenciją tarp motinos ir dukters“, „...namai, kuriuose vyravo įtarinėjimai, pavydas ir priešiškas, negalėjo išlikti pavojų pilname pirmąkart pasaulyje“, „Kai šeimoje tėvų ir vaikų vaidmenys tiksliai nustatyti, patvirtinti atitinkamu elgesiu, žodžiais ir gestais, tiek vaikas, tiek suaugusieji gyvena darniame pasaulyje, kuriame tėvas apkabindamas dukterį yra tik mylintis tėvas, o ne tokiu pat gestu, tokiais pat meiliais žodžiais siekiantis artumo vyriškis“, „Darniuose santykiuose vaikas įgyja priklausymo ir atsiskyrimo patirtį ir pasirengia tapti savarankiškas“.</p>
	Kraujomaišos šeimoje ypatumai	<p>„Šeimos, kuriose palaikomi kraujomaišos ryšiai, turi savo ypatumų“, „Dažniausiai tokios šeimos yra save izoliavusios nuo aplinkinių“, „Jose supainiotos pareigos ir teisės, neaišku, kas yra kas, kas kuo užsiima ir kaip reikia vienas į kitą kreiptis“, „Joms trūksta šeiminių tradicijų ir ritualų, šeima nelankoma giminių bei draugų, nėra šeimos švenčių, bendrų pietų, kiekvienas valgo tada, kada panori“, „Šiose šeimose nekreipiama dėmesio į higieną“, „Tvarkingiau apsirengiama (bet ir tai ne visada) tik išeinant iš namų“, „Išorinė netvarka atspindi jausmų, bendravimo netvarką“, „...nesuvokiama, kad gali egzistuoti psichologiškai intymūs ryšiai, o lytiniai santykiai laikomi nereikšmingu bendru žaidimu“.</p>
	Tėvų suvokimas	<p>„Jei tėvas turi darbą, kuriame yra priverstas būti „normalus“, apie jį ar visuomenės reikalus namuose nekalbama“, „Jis, nors yra vadinamas tėvu ir vyru, mano, jog yra visa ko šeimnininkas, o ir kitų šeimos narių suvokiamas kaip galintis nustatyti bei keisti elgesio taisykles, pagal savo užgaidas tvarkyti svetimą gyvenimą“, „Motina tokioje šeimoje bando rūpintis vaikais ir vyru, tačiau nesugeba pasirūpinti savimi, paskirstyti namų ruošos darbų kitiems šeimos nariams“, „...lytiškai bendravę su vaikais tėvai pasižymi tapačiomis savybėmis“, „Jie gali būti aukšto intelekto, sugebantys spręsti sudėtingas problemas, tačiau jų emocionalumas iškreiptas“, „Jie visiškai nesugeba įsijausti į kitą, net įsivaizduoti kito jausmų, todėl mano, jog tiesiog žaidžia su sūnaus ar dukros kūnu, ir nesuvokia, kad šis „žaidimas“ paliks ilgalaikį pėdsaką vaiko psichikoje“, „Jiems vaikas yra tarsi daiktas“.</p>
	Kraujomaišos padariniai vaikui	<p>„Šį požiūrį nevalingai perima įtrauktas į kraujomaišos ryšį vaikas“, „Jis turi į save žvelgti arba kaip į seksualinį žaisliuką, arba kaip į nukentėjusį nuo artimo žmogaus“, „Dažniausiai šie jausmai susipina“, „Tada jis... vienu metu jaučiasi ir kaltas, nes patraukė tėvo seksualinį dėmesį, ir norintis atsakyti į jo jausmus, nes ir pats patyrė šokią tokį seksualinį malonumą“, „Nori būti ištikimas jį seksualiai išnaudojančiam, slėpti bendrą kaltę, o drauge nekenčia pats savęs bei žmogaus, primetusio tokius santykius“, „Tokie išgyvenimai kliudo susiformuoti saugumo ir susitapatinimo su šeima, gimine jausmams, todėl ir suaugęs, tarsi jau pamiršęs kraujomaišos ryšius žmogus nesijaučia saugus, nežino, kam save</p>

		<p>priskirti“, „Jo jausmai, mintys nuolat pakrikusios“, „Jam sunku užmegzti nuoširdžius ryšius ir kurti visaverčius santykius“.</p>
	Tėvas – žudikas, prievartautojas	<p>„A. Hopkinsas su žmona augino 8 vaikus“, „Jis buvo šešių jauniausių tėvas“, „...jis augina tiek gražių vaikų“, „Jam pateikti kaltinimai prievartavimu, pedofilija, seksualine prievarta ir incestu“.</p>
	Vaikai - smurto šeimoje aukos	<p>„...teta sako negalinti įsivaizduoti, ką teko patirti vaikams per visą šį laiką“, „Nežinau, kodėl jie tylėjo taip ilgai“, „Greičiausiai jis vaikus kontroliavo, kad šie neitų prie telefono ar kur kitur“, „Kūną tyrėjai rado sulaukę devyniolikametės šeimos narės skambučio“, „...mergina laukiasi įtariamojo vaiko“, „Tyrėjai mano, kad žmona buvo nužudyta, kai sužinojo apie prievartą prieš vaikus“, „Pareigūnai sako, kad vaikai, kuriems yra nuo 4 iki 19 metų, bus atiduoti valstybės globai.</p>
Seksualinis smurtas bendraamžių tarpe	Nepilnametis įtariamasis	<p>„...šešiolikametis vaikų globos namų auklėtinis Ž. R.“, „...suihtas šešiolikametis įtariamasis neblaivus išprievartavęs trejais metais jaunesnę merginą“, „Teismas Ž.R. leido suimti mėnesiui“, „šešiolikametis neišsiskyrė agresyvumu“, „Jis buvo ramus ir mielas“, „Vaikino tėvams yra apribotos vaiko globos teisės“.</p>
	Nepilnametė auka	<p>„...trylikametė ligoninės pacientė D. A...“ „Trylikametė su išžaginiu įtariamu jaunuoliu buvo pažįstama ir anksčiau“, „Jie bendravo, gerai sutarė“.</p>
	Darbuotojų atsakomybė	<p>„Po išprievartavimo grįžusių paauglę pastebėjo budinti gydytoja apie tai informavo teisėsaugininkus“, „...bus sudaryta komisija, kuri aiškinsis kodėl vėlu metą globos ir gydymo įstaigų teritorijoje turėję būti nepilnamečiai atsidūrė miškelyje, kada ir kur buvo vartojamas alkoholis“, „Tikrinsime ar mums priklausančių įstaigų darbuotojai elgėsi tinkamai“.</p>
	Teisėsaugininkų darbas	<p>„Prokurorai neteikia jokių detalių apie nusikaltimo aplinkybes“, „...kol vyksta tyrimas daugiau nieko negaliu komentuoti“.</p>
Seksualinis smurtas vaikų globos ir specialiojo ugdymo namuose	Problemos ištakos	<p>„Vaiko teisių apsaugos kontrolieriaus įstaigoje 2005-2008 m. buvo gauti 28 skundai ar pranešimai dėl galimo seksualinio smurto prieš vaikus“, „Didelė dalis šių pranešimų buvo netiksli informacija, kurios nebuvo įmanoma patikrinti“, „Tik praėjusių metų pabaigoje pradėjo plaukti skundai dėl seksualinio smurto, kuriuose buvo nurodyti konkretūs faktai, pateiktos vaikų pavardės“, „Visi šeši skundai buvo perduoti teisėsaugos institucijoms, šios pradėjo tyrimus“, „Vilniaus, Kauno, Šiaulių ir Panevėžio miestų vyriausieji policijos komisariatai informavo kontrolierę, kad per pastaruosius penkerius metus buvo užfiksuota 12 seksualinės prievartos prieš vaikų globos namų ir specialiojo ugdymo įstaigų auklėtinius atvejų“, „Apskričių viršininkų administracijų duomenimis, per tą patį laikotarpį buvo užfiksuota 15 galimos seksualinės prievartos prieš apskričių vaikų globos namų auklėtinius atvejų“, „Miestų ir rajonų vaiko teisių apsaugos tarnybos (skyriai) nurodė 30 seksualinės prievartos atvejų“, „Dažniausiai apie tai pranešdavo globos namai arba policija“, „Dviem iš trijų atvejų seksualinę prievartą vaikai patyrė vaikų globos namuose ar specialiojo ugdymo įstaigose iš kitų auklėtinių“, „...vaikų globos įstaigos pranešė apie 36 seksualinės prievartos atvejus, septyniais iš jų vaikai seksualinę prievartą patyrė dar prieš patekdami į</p>

		vaikų globos namus“.
Tyrimas		<p>„Vaiko teisių apsaugos kontrolierės Rimantės Šalaševičiūtės iniciatyva anonimiškai buvo apklausti 3 tūkst. 674 vaikų globos ir specialiojo ugdymo įstaigų auklėtiniai ir 2 tūkst. 187 darbuotojai“,</p> <p>„Iš apklaustų vaikų 158 (4,3 proc.), daugiausia – globos namų auklėtiniai, nurodė patyrę seksualinę prievartą“,</p> <p>„Išsiaiškinti seksualinio smurto paplitimą vaikų globos ir specialiojo ugdymo įstaigose kontrolierę paskatino didėjantis skundų dėl vaikų patiriamo seksualinio smurto skaičius, taip pat – praėjusių metų pabaigoje ir šių metų pradžioje atlikti tyrimai specialiojoje mokykloje ir apskrities vaikų globos namuose, atskleidę, jog seksualinis smurtas vaikų atžvilgiu egzistuoja, tačiau apie jį šnekėti, aiškintis jo priežastis ir ieškoti sprendimo būdų vengiama“.</p> <p>„...diskutuojant apie šią problemą pripažinta, kad specialiosiose mokyklose trūksta psichologų, socialinių ir laisvalaikio pedagogų...“,</p> <p>„...ikiteisminiai tyrimai dėl seksualinės prievartos dažnai nutraukiami dėl nepakankamų įrodymų arba nusikaltimų padariusio asmens jauno amžiaus“,</p> <p>„R. Šalaševičiūtė pasiūlė Seimo Teisės ir teisėtvarkos komitetui atnaujinti diskusijas dėl vaiko amžiaus, nuo kurio jis gali duoti sutikimą lytiškai santykiuoti, ir apsvarstyti atitinkamas įstatymų pataisas“.</p>
Seksualinės prievartos vykdytojai		<p>„Kas antras tokią prievartą patyrė iš bendraamžių ar vyresnių berniukų“,</p> <p>„...kas septintas – iš svetimų nepažįstamų vyrų...“,</p> <p>„...beveik tiek pat – iš giminaičių“,</p> <p>„Dešimtadalis nepilnamečių seksualinę prievartą patyrė iš svetimų pažįstamų vyrų“,</p> <p>„...beveik tiek pat – iš tėvo, šiek tiek mažiau – iš patėvio“,</p> <p>„Po kelis vaikus prievartą patyrė iš mamos sugyventinio, bendraamžių ar vyresnių mergaičių ir kitų asmenų“,</p> <p>„...nurodytas 361 atvejis, kad auklėtiniai, prieš patekdami į vaikų globos namus ar specialiojo ugdymo įstaigas, buvo seksualiai išnaudojami savo šeimoje artimų asmenų, giminaičių, svetimų žmonių“.</p>
Seksualinės prievartos dažnis		„Keturi iš dešimties, patyrusiųjų seksualinę prievartą, su tuo susidūrė ne kartą“.
Seksualinė prievartos vietos		<p>„...58 vaikai (36 proc.) ją patyrė savo šeimoje...“,</p> <p>„...beveik tiek pat – draugų namuose, pakeleivingoje mašinoje, miške, apleistame pastate“,</p> <p>„...28 vaikai (17 proc.) tokioje situacijoje atsidūrė globos namuose, keliais mažiau – mokykloje“.</p>
Vaikų žinios apie kitų patiriama prievarta		<p>„...313 apklaustų vaikų (8 proc.) nurodė žiną, jog draugai ar pažįstami vaikai patiria arba buvo patyrę seksualinę prievartą“,</p> <p>„...224 apklausti vaikai (6 proc.) teigė žinantys asmenis, kurie prieš kitus naudoja seksualinę prievartą“.</p>
Vaikų pornografija (tvirkinimas) Vaikų globos namuose		<p>„... ar kas nors siūlė žiūrėti pornografines nuotraukas, žurnalus ar pornografinius filmus, teigiamai atsakė 622 vaikai (17 proc.)“,</p> <p>„...665 vaikai (18 proc.) prisipažino žiūrėję tokius vaizdus“,</p> <p>„...51 vaikas buvo verčiamas, įkalbinėjamas, prašomas filmuotis ar fotografuotis nuogas“.</p>
Darbuotojų žinios ir veiksmai		<p>„Nepilnamečiai, patyrę seksualinę prievartą, visų pirma kreiptųsi pagalbos į auklėtojus, po to – į tėvus, direktorių, brolius ar seseris, globėjus, draugus“,</p> <p>„Darbuotojai paminėjo 539 atvejus, kai įtarė, jog vaikai patyrė seksualinę prievartą“,</p> <p>„Iš jų 338 atvejais įtarta, kad vaikai patyrė seksualinę prievartą savo ar globėjo šeimoje, 83 – globos namuose, 63 – kitur, 55 – specialiojo ugdymo įstaigoje“,</p> <p>„369 darbuotojai teigė, jog įtardami seksualinę prievartą ėmėsi vienu ar kitu veiksniu, 71 – ne, nes netikėjo, kad įsikišimas gali būti efektyvus, arba manė, kad tai dar labiau pakenks vaikui“.</p>

5. Tarnybų abejingumas šeimos nelaimėi

Kategorija	Subkategorija	Irodantis teiginys
Tarnybų abejingumas šeimos nelaimėi	Beviltiška šeimos padėtis	<p>„Ką aš dar turėčiau padaryti, atsiklaupiti prieš jus?“,</p> <p>„... beviltišką žmogaus, nepajėgusio prakalbinti valdininko šauksmą“,</p> <p>„Puolusi į nevilti moters padėjo vietinio telefono ragelį ir nubraukė ašarą“,</p> <p>„...veltui bandė sugraudinti...“</p> <p>„...išikandęs žodį „įstatymas“, nieko nenorėjo girdėti apie moters šeima užgriuvusias bėdas“,</p> <p>„O padėtis išties beviltiška“,</p> <p>„paskutinė viltis buvo savivaldybės švietimo skyrius“,</p> <p>„...tokia būtų valdininko, gyvenančio iš mokesčių mokėtojų pinigų, pareiga“,</p> <p>„Tačiau gyventoja tikina suklydusi“,</p> <p>„J.Skostenis pareiškė, kad aš neturiu įgaliojimo kreiptis dukterėčios vardu, todėl neturiu teisės kalbėtis su juo“,</p> <p>„Sako, jūs turite prašyti, o ne reikalauti ko nors“,</p> <p>„...jis nesigilindamas į žmogaus kalbą, pasakė, kad darželyje nėra vietų, ir padėjo ragelį“,</p>
	Abejingas valdininkas	<p>„...kiekvienas interesantas, atėjęs prašyti pagalbos, turi pateikti prašymą ir su juo susijusius dokumentus“,</p> <p>„Jeigu kreipiasi kito vardu, turi atsinešti to žmogaus įgaliojimą ir tik tuomet užsirašyti į priėmimą“,</p> <p>„Telefonu paskambina, Dievas žino, su kuo kalbi ir apie ką kalbi“,</p> <p>„Ateitų pas mus, normaliai padėtų dokumentus, paaiškintų, ko nori, ir mes spręstume“,</p> <p>„Dabar nelabai žinau, kokia ten situacija“,</p> <p>„Ji prisistatė kažkokia teta“,</p> <p>„Nežinome ar ji turi įgaliojimus tos mamos, ar neturi“,</p> <p>„Turėtų bent jos dokumentą, pasą, kad matytume, jog ji giminaitė tos moters“,</p> <p>„...iš kur mes žinome, kas ji tokia?“,</p>
	Valdininko darbovietė	<p>„...tokį pavaldinio požiūrį į žmogaus bėdą pavadino profesiniu cinizmu“,</p> <p>„...galįs suprasti J. Skostenio norą atsainiai, be emocijų, laikytis nustatytos tvarkos, bet negalėjo pateisinti nenoro išklaudyti žmogų bent telefonu“,</p> <p>„...tai daryti valdininkus įpareigoja viešojo administravimo įstatymas“,</p> <p>„Taisyklių privalu laikytis, kad būtų išvengta žalos, bet visada reikia atsižvelgti į faktines aplinkybes“,</p> <p>„...J. Skostenio negaliu pateisinti, nes tokią problemą išspręsti įmanoma“,</p>
	VTA kontrolierės nuomonė	<p>„...mamos padėtis išties labai kebli“,</p> <p>„Pati panašioje bėdoje buvau atsidūrusi“,</p> <p>„...ugdymo įstaigų problema Vilniaus mieste išties aštri“,</p> <p>„...visada reikia ieškoti išeičių“,</p> <p>„...sprendimą galima surasti“,</p> <p>„Kai žmogų ištinka nelaimė, jis turi teisę kreiptis ir prašyti padėti jo vaikams“,</p> <p>„Savivaldybės pareiga – realiai įvertinti padėtį“,</p> <p>„Moteriai savivaldybės darbuotojai turėjo pateikti informaciją, ką daryti, kokius dokumentus pateikti“,</p> <p>„Ištikus nelaimėi savivaldybės tarnautojai taip pat privalo rasti būdų, kaip šeimai padėti išimties tvarka“.</p>
	Motinos darbovietės nuomonė	<p>„...darbo grafikai sudaromi derinant su visais darbuotojais“,</p> <p>„...darbo laiko pradžių ir pabaigą galima nustatyti pagal poreikius“,</p> <p>„...jei darbuotojas pageidauja, jis gali dirbti ne visą darbo dieną...“,</p> <p>„...darbuotoja, manau, galėtų suderinti darbo grafiką taip, kad spėtų vaiką nuvežti ir parsivežti iš darželio“,</p> <p>„Vadovaujantis darbo teisės nuostatomis darbo grafikai paprastai sudaromi prieš dvi savaites. Tačiau esant svarbiam reikalui juos galima</p>

		<p><i>koreguoti, derinti, sukeisti su kitų darbuotojų darbo grafiku“.</i></p>
	<p>Kitų tarnybų abejingumas šeimai</p>	<p><i>„...teisėsaugininkams svarbi kiekviena minutė – jeigu ketvirtokas M. iš tikrųjų apsinuodijo nusikalstamu būdu atsikratytais pavojingais chemikalais, laikas – puikus pagalbinkas slepiant įkalčius“,</i> <i>„...laikui bėgant jų poveikis gali pasireikšti ir kitiems“,</i> <i>„...jeigu ne atsainus kai kurių M. Romerio universiteto Teismo medicinos instituto specialistų požiūris į darbą, šiandien būtų žinoma dešimtmečio, kurio gyvybės medikams nepavyko išgelbėti, mirties priežastis“,</i> <i>„...apie tai, kad medikai bejėgiai prieš dešimtmečio vidaus organus naikinančius nežinomus nuodus pranešta tik tada, kai komos ištikto vaiko gyvybė geso“,</i> <i>„Medikai neskubėjo informuoti apie įvykį policijos, nes manė susidūrę su kokia nors ūmia rimta liga“,</i> <i>„Ugniagesių gelbėtojų susemtas paslaptingas skystis identifiukuotas pagal užrašą ant skardinės...“,</i> <i>„Niekas specialiai jo netyrė“,</i> <i>„...teisėsaugininkai teigė netikintys, kad dešimtmetis apsinuodijo šio dujų priedu, suteikiančiu joms kvapą“,</i> <i>„...M. Romerio teisės universiteto specialistai „grynujų medžiagų netiria“, nors išvakarėse, kai tuo pat metu dėl to buvo tariamasi ir su Lietuvos teismo ekspertizės centru, jokių abejonių dėl savo galimybių universiteto specialistai neišsakė“,</i> <i>„Bandant aiškintis, kodėl delsta pasakyti teisybę beveik parą, paaiškėjo, kad universiteto specialistai turėjo dalyvauti kažkokios įstaigos atidaryme“,</i></p>

6. Vaiko pagrobimas (Rinau šeimos drama)

Kategorija	Subkategorija	Įrodantis teiginys
Vaiko pagrobimas	Situacija	„Rygos oro uoste Latvijos pasieniečiai sulaikė Michaelį Rinau su dukra besirengiančius išskristi“.
	Tėvo pozicija	„Gaila, bet mums Lietuva buvo nedraugiška“, „...teigė nepasitikintis Lietuvos teisėsaugos institucijomis“, „...pagrasino skūstis Europos Žmogaus Teisių Teismui...“, „...pasiskundė pernelyg dideliu žiniasklaidos dėmesiu šiai istorijai“, „Kartu su juo buvo ir dukrytė, kuriai nieko neatsitiko“, „Jaučiuosi nelabai smagiai“, „Su Luisa viskas tvarkoje, ji neverkia, puikiai miegojo, iš viso – apie septynias su puse valandas“, „M. Rinau teigė nepadaręs nieko blogo: „Negaliu pagrobti to, kas man priklauso. Man teismas yra pripažinęs visą globą. Jei Lietuva paims Luisą atgal, nebus geriau“, „...M. Rinau teigė Luisą pasiėmęs abejodamas, ar bus vykdomi teismų sprendimai, po konsultacijų su psichologais Vokietijoje. Šie esą pareiškė, kad dabartinė situacija yra itin pavojinga mergaitei, kadangi motina neva negali susidoroti su ją užgriuvusiu stresu“, „Vokietis priminė, kad I. Rinau, spalio 12-ąją duodama interviu... prisipažino, kad jei Luisa bus atimta, ji nužudys dukrą ir nusižudys pati. „Žurnalistė sakė iš Ingos veido išraiškos supratusi, kad ji kalba rimtai“, „M. Rinau ne kartą tvirtino neketinantis išsivežti dukros“, „Mes kartu buvome laimingi“, „Jei nebūčiau ėmėsis veiksmų, būčiau turėjęs laukti dar dešimt metų“, „Aš neturiu dėl ko gailėtis, mano sąžinė rami“, „Ta, kuri pagrobė Luisą, kaltina mane pagrobimu - tai tiesiog juokinga“.
	Motinos pozicija	„Laukiu skambučio bet kurią minutę, nerandu sau vietos“, „...apie „jokius perdavimus“ teigė nežinojusi ir atsivedusi dukrą į „eilinį pasimatymą“ su tėvu“, „Džiaugiuosi, kad žmonės padėjo surasti mano dukrytę“, „...pamačiau, kad tėvas nešasi klykiančią dukterį į mašiną“, „...kaip žmonės gali taip daryti ir kodėl?“, „Moteris teigė esanti ištikta šoko“, „...buvęs vyras pasigrobė dukrelę“, „Mažylė, anot mamos, pavargo nuo intensyvaus bendravimo su mažai pažįstamu tėčiu. „...buvęs vyras keletą kartų pagrasino išsivežti mergaitę nelaukdamas, kol jie galutinai susitars dėl dukters auginimo“.
Pareigūnų pozicija	„...pradėtas ikiteisminis tyrimas ir jis turėtų atsakyti, ar mergaitė iš tiesų buvo pagrobta“, „Vieni pareigūnai kalba, kad M. Rinau įstatymų nepažeidė, kiti – kad pažeidė“, „...buvo paskelbta mergaitės paieška Šengeno šalyse“, „Teisėsaugininkai užtruko ieškodami bėglio su mažąja Luisa, bet vis dėlto pavyko juos sustabdyti“, „...jis turėjo dukros globos dokumentą...“, „Latvijos pareigūnai antradienio rytą sulaikytą vyrą po kurio laiko paleido, kadangi nebebuvo pagrindo jam ilgiau būti sulaikytam“, „M. Rinau leido suimti, įtariant jį savivaldžiovimu“, „Latvijos pareigūnai užtikrino, kad mergaitė jaučiasi gerai“, „I. Rinau anksčiau skundėsi, kad jos buvęs vyras Vokietijos pilietis M. Rinau grasina tiesiog imti ir išsivežti judviejų dukterį“, „...tiek tėvas aktyviai bendravo su minėta vaiko teisių apsaugos įstaiga...“, „Mes stengėmės padėti tėvams susitarti“, „Jie bendravo ir konsultavosi su mumis iki tol, kol nebuvo paskelbti teismo	

		<p>sprendimai“, „...svarbiausias mūsų tikslas buvo apginti vaiką“, „Tai padaryti buvo sudėtinga, nes tėvai nesusitarė tarpusavyje“, „Nežinia, kaip viskas klostysis toliau“, „...nė vienas iš tėvų negalėjo savavališkai pasiimti vaiko“, „...jei nebuvo leista, tėvas savivaliavo, už tai numatyta baudžiamoji atsakomybė“, „Vaikas turi būti parvežtas ne motinai, bet antstoliams, nes tik jie šiuo metu gali spręsti, kur privalo būti mažametė“, „...atsirado rimtas pagrindas persvarstyti mažametės Luisos Rinau likimą“, „...įrodinėti, kad tėvas nederamai elgėsi su dukra, ir mėginti atsikovoti mergaitę“, „M.Rinai jokių galiojančių Europos Sąjungos teisės aktų nepažeidė ir teismo yra pripažintas vieninteliu oficialiu mergaitės globėju“, „Įstatymai mus įpareigoja pradėti ikiteisminį tyrimą tokiu atveju...“, „Vieni teisininkai sako, kad M.Rinai yra nekaltas, jis pasielgė nepažeisdamas įstatymų, o vaiko teisių apsaugos tarnyba ir Inga Rinai sako, kad jis pažeidė įstatymus. Dėl to ikiteisminis tyrimas ir pradėtas, kad būtų galima išsiaiškinti, ar jis pažeidė įstatymus, ar ne“, „Vaikų teisių apsaugos tarnybos specialistai tokį M.Rinai elgesį traktuoja ne kaip vaiko perdavimą tėvui, o kaip jo pagrobimą“.</p>
	<p>Vaiko interesai</p>	<p>„Jei taip elgiamasi, tai tik parodo, kad nėra vertinami vaiko interesai“, „M. Rinai sulaukymas Luisai turėjo būti jau antra stipri psichologinė trauma per mažiau nei parą...“, „...pirmą smūgį mažylė patyrė, kai tėtis ją netikėtai išsivežė“, „Tuo momentu, kai mergaitę, kaip mes supratome, prieš jos valią buvo išvežta, ji buvo traumota“, „Sulaukymas – vėl smūgis“, „Vienas iš artimiausių žmonių ją paėmė ir išsinešė“, „Nors mama mergaitę kol kas artimesnė, bet tėvą ji jau pripažino, gražiai bendraudavo“, „Kad ir koks mažas vaikas būtų, jam yra šokas“, „Jei mergaitę matė, kad mama bėga iš paskos šaukdama, pajuto prievartą“.</p>
	<p>Skaitytojo nuomonė</p>	<p>„...šioje situacijoje negalime smerkti vienos pusės“, „Abu tėvai elgiasi nederamai – ir motina prieš metus išsiveždama dukrą į Lietuvą padarė klaidą, dėl kurios mes jos taip nesmerkėme, kaip dabar smerkiam Luisos tėvą“, „...ji vis dėlto yra motina, ji augino mergaitę, ją pagimdė“, „Bet.. Jis irgi turi jausmus“, „...tėvas irgi turi teisę auginti ir matyti savo vaiką“, „Jis juk irgi žmogus“, „Tas vaikas yra ir dalelė jo“, „...abu jie elgiasi su vaiku kaip su daiktu...“, „...kartais atrodo, kad tai ne dėl meilės vaikui viskas vyksta, o dėl jų pačių santykių, kurie sugriuvo“, „Todėl dabar jie abu griaua vienas kito gyvenimą“.</p>

7. Kiti vaiko teisių pažeidimai

Kategorija	Subkategorija	Įrodantis teiginys
Politikų naudojimas vaikais rinkimų metu	Vaikų dalyvavimas rinkimuose	<p>„...vaikų dalyvavimas ar panaudojimas rinkimų kampanijoje, galimas išimtiniais atvejais: tik įstatymų ir kitų teisės aktų numatytais formomis...“;</p> <p>„turint tėvų ar globėjų sutikimą ir paisant vaiko teisių ir interesų“;</p> <p>„Seimo narys...surengė akciją, raginančią gyventojus ateiti susitikti su partijos vadovu Rolandu Paksu, kurioje dalyvavo vaikai“;</p> <p>„...pasipuošę partijos marškinėliais zujo vaikai“.</p>
	Politiko požiūris	<p>„...nei tėvui vaikas negali padėti, tėvas privalo atlyginti“;</p> <p>„Vaikai turi teisę alų paplūdimiuose pardavinėti, tada nėra pažeidžiamos jokios teisės, o jeigu atneša su tėvu ar kitu suaugusiu lankstinuką, paduoda kitam žmogui, tai tas lankstinukas pavojingesnis negu siuntėjams užkrėstas vokelis“;</p> <p>„...vaikas neagitavo, pateikė lapelius, išnešiojo ir jokios problemos nematau“.</p>
	VTA kontrolierės požiūris	<p>„Vaikai negali būti rinkimų kampanijos dalyviais, nes jie nėra rinkimų teisės subjektai“;</p> <p>„tėvai neturi piktnaudžiauti valdžia vaikams“;</p> <p>„...įtraukiant vaikus į rinkimų kampanijas yra piktnaudžiaujama vaikų patiklumu, jų nepakankama branda, sudaromos prielaidos pažeisti vaikų teises ir jų teisėtus interesus“;</p> <p>„...įtraukiant vaikus į rinkimų kampanijas, neretai vaikai (ne)tiesiogiai skatinami nevykdyti (netinkamai vykdyti) savo pareigas (praleisti pamokas ir panašiai)“.</p> <p>„...vaikai iki 18 metų dalyvauti rinkimuose negali“.</p>
Tėvų manipuliavimas savo vaikais	Situacija	<p>„Pakruojo rajono Beinoraičių kaime streikuoja vaikai“;</p> <p>„Trys nepilnamečiai nakvoja palapinėse ir sako, jog nuo sekmadienio nieko nevalgė“;</p> <p>„Tokia nevaikiška akcija vaikai siekia atsiumti iš nuomininko savo namą“.</p>
	Streikuojantys vaikai	<p>„Mama laukiasi ketvirtą vaiko, o mes visi gyvename viename daugiabučio kambaryje“;</p> <p>„Norime susigrąžinti savo namus“, - pasakojo palapinėse jau kelintą naktį miegantys vaikai“;</p> <p>„Ant palapinės pakabintas užrašas – „Mes norime į savo namus. Čia mes gimėme, augome ir gyvensime“;</p> <p>„Streikuojantys vaikai gynė motiną ir tvirtino, kad nuo sekmadienio pietų jie nieko nevalgė“.</p>
	Motina	<p>„...išnuomojo savo namo dalį R.K. ir apsigyveno su sugyventiniu ir trimis vaikais daugiabučio bute“;</p> <p>„...nuomininkus iškeldinti iš savo namo ketino jau pernai, tačiau sulaukė tik grasinimų iš pačios R.K. ir jos artimųjų“;</p> <p>„Buvo pagrasinta ir jos vaikams“;</p> <p>„R.K. neišsikrausto iš namo, nes neva daug į jį investavo“;</p> <p>„...vaikus bandė atkalbėti nuo bado akcijos...“;</p> <p>„Sakiau - turit dviračius, parvažiuokit pavalgyti“;</p> <p>„O naktimis palapinėse nesusals“.</p>
	Tarnybų reakcija į situaciją	<p>„Vaikai pasakojo, kad buvo atvykę ir policijos pareigūnai, jie jų veiksmuose nieko nelegalaus neižvelgė“;</p> <p>„Moteris sakė tuomet kreipusis į Pakruojo rajono vaiko teisių apsaugos tarnybą, seniūniją, tačiau jokios pagalbos nesulaukusi“;</p> <p>„Tik pastarosiomis dienomis į namo tarpdurį buvo įspraustas vaiko teisių sergėtojų kvietimas R.K. atvykti į skyrių dėl iškilusio konflikto“;</p> <p>„...šioje situacijoje teisybę nustatys tik teismas, nes nuomininkė R.K. taip pat turi mažų vaikų - negalima jų išmesti į gatvę“;</p> <p>„...neatmetė galimybės, kad yra manipuluojama vaikais - jie greičiausiai</p>

		<i>streikuoja suaugusiųjų paskatinti“.</i>
Ar tautybės suteikimas vaikui gimus – vaiko teisių pažeidimas?	Vyriausybės požiūris	<p>„Visuomeninės organizacijos „Konstitucinių teisių gynimo agentūra“ direktoriaus ir tarybos pirmininko Liudviko Ragauskio teiginiai, jog ne tėvai, o pats asmuo, būdamas pilnametis, turi teisę nuspręsti, kokios jis yra tautybės, nesulaukė Vyriausybės pritarimo“;</p> <p>„Vyriausybė atmetė L.Ragauskio peticiją, kurioje jis išreiškė savo nepasitenkinimą civilinės metrikacijos ir asmens vardo, pavardės ir tautybės pakeitimo taisyklėmis“;</p> <p>„Vyriausybinių Peticijų komisijos nuomone, civilinės metrikacijos ir asmens vardo, pavardės ir tautybės pakeitimo taisyklės yra suderintos su Civiliniu kodeksu“.</p>
	Visuomenininko požiūris į tautybę	<p>„...dabartinės taisyklės registruojant kūdikius pažeidžia vaiko teises“;</p> <p>„Taisyklėse tėvai turi vaikui teisę parašyti tautybę, tačiau pagal Civilinį kodeksą, jie neturi tokios teisės: jie gali suteikti vardą ir pavardę, bet ne tautybę“;</p> <p>„...asmuo iki pilnametystės yra be tautybės“;</p> <p>„Tautybė yra ne paveldimas, o sociokultūrinis aspektas“;</p> <p>„Kai tik asmuo susivokia, tampa sąmoningu, tada jis ir sako, kad vienai ar kitai kultūrai priklauso“;</p> <p>„Lietuva yra vienintelė valstybė Europoje, kurioje daroma prielaida, kad tautybė yra paveldimas dalykas“.</p>
Vaiko nepriežiūra Lietuvoje ir svetur	Šeimos situacija	<p>„Airijoje gyvenanti ir dirbanti lietuvių šeima sulaukė oficialaus išpėjimo dėl vaikų nepriežiūros vien dėl to, kad jų dešimtmetė duktė buvo pastebėta kieme be suaugusiųjų“;</p> <p>„Kai su vyru nuvykome į tarnybą, išgirdome priekaištų, kad paliekame vaikus be suaugusiųjų priežiūros“;</p> <p>„Paaiškinome, kad vaikai tik kieme buvo vieni, o namuose buvo suaugęs žmogus, – susidūrimą su Airijos socialiniais darbuotojais prisiminė K.R.“;</p> <p>„Tai šiek tiek suminkštino socialiniams darbuotojams širdį, todėl atsipirkome išpėjimu“;</p> <p>„...mums buvo paaiškinta, kad jeigu ateityje pasikartos kas nors panašaus, bus imtasi kur kas griežtesnių priemonių“.</p>
	Airijos sistema	<p>„Vaikai iki dvylikos metų negali būti palikti namuose vieni ilgiau nei dvi valandas“;</p> <p>„Visą naktį vienas namuose žmogus gali būti tik nuo 16 metų“;</p> <p>„Tokios taisyklės galioja Airijoje ir Jungtinėje Karalystėje“;</p> <p>„Tiesa, oficialiai jos laikomos tik rekomendacinio pobūdžio“;</p> <p>„Tačiau šeima, nesilaikanti šių taisyklių, gali turėti nemalonumų“;</p> <p>„...jeigu vienam paliktam mažamečiam vaikui iškiltų pavojus, jo tėvai galėtų būti patraukti net baudžiamojon atsakomybėn“.</p>
	Padėtis Lietuvoje	<p>„Lietuvoje nėra nustatytas amžius, nuo kurio vaiką galima palikti namuose be suaugusiųjų priežiūros“;</p> <p>„...kad tokios taisyklės turėtų būti priimtos, diskutuojama jau nuo praėjusių metų“;</p> <p>„...nemanau, kad Lietuvoje amžiaus riba turėtų būti 12 metų, kaip Airijoje ir Didžiojoje Britanijoje“;</p> <p>„...be suaugusiųjų priežiūros nereikėtų palikti jaunesnių nei 10 metų vaikų“;</p> <p>„Vien numatyti griežtą atsakomybę nepakaks“;</p> <p>„...reikia ieškoti būdų, kaip tokias taisykles įgyvendinti, numatyti tam papildomų lėšų“;</p> <p>„Pranešimų dėl namuose be priežiūros paliktų vaikų mes sulaukiame nemažai“;</p> <p>„...žmonės skambina ir sako, kad kaimynystėje gyvenanti šešerių metų mergaitė paliekama viena namuose visai dienai“;</p> <p>„Dažnai gauname signalų, kad 8-10 metų vaikams paliekami prižiūrėti jaunesni – dvejų, trejų, ketverių metų broliai ir seserys“;</p> <p>„Socialinės rizikos šeimose 8-10 metų vaikai paliekami vieni ir naktį“;</p> <p>„...kilus gaisrui žuvo trys be priežiūros namuose palikti mažamečiai</p>

		<p>vaikai“, <i>„Panašių įvykių pasitaiko ir daugiau“</i>, <i>„Pagal Administracinių teisės pažeidimų kodekso 181 straipsnį, už tėvų valdžios nepanaudojimą arba panaudojimą prieš vaiko interesus tėvai gali būti įspėti arba jiems surašytas protokolas“</i>, <i>„Tačiau dėl vaikų palikimo namuose be suaugusiųjų priežiūros protokolų nėra surašyta“</i>, <i>„Paprastai tėvai įspėjami“</i>, <i>„Jie gali būti baudžiami tuomet, kai nesirūpina vaikais, kai namuose nėra maisto, žiemą – šalta“</i>, <i>„Tėvai gali būti nubausti ir tuomet, jeigu be priežiūros paliktas vaikas įvykdo nusikaltimą“</i>.</p>
<p>Vaiko pagrobimas ar nepriežiūra?</p>	<p>Nesirūpinimais vaikais</p>	<p><i>„Titą prižiūrėjo jų namuose apsistojusi menkai pažįstama trisdešimtmetė J. Stačkus“</i>, <i>„Tai, kad pradingo mažasis Titas, kirdoniškiams netapo staigmena“</i>, <i>„...kaimo gyventojai pašiuropdavo išvydę dešimtmetę Tito sesutę su į ranką įsitvėrusiu Titu pakelėje stabdančią automobilius“</i>, <i>„...į Biržus esančius už 12 kilometrų, jie paprastai nukeliauja pakeleivingomis mašinomis...“</i>, <i>„...ir motina ir tėvas, kuris anksčiau yra kalėjęs, girtauja, neprižiūri vaikų, dingsta iš namų“</i>. <i>„...vaikai ne sykį buvo paimti laikinai globai“</i>, <i>„...Titas Šimukėnas grįžo ne į tėvų namus, o buvo apgyvendintas Biržų rajono Medeikių vaikų globos namuose“</i>, <i>„Ar jį gražinti tėvams, spręs speciali komisija, sudaryta iš vaikų teisių specialistų“</i>.</p>
	<p>Rizikos šeima</p>	<p><i>„...Šimukėnai – įsisenėjęs galvos skausmas...“</i>, <i>„Šimukėnai toli gražu nėra pavyzdinga šeima“</i>, <i>„...į Šimukėnų kiemą dažnai užsuka policija...“</i>, <i>„...išitraukę į daugiadienį girtavimą, sutuoktiniai statybines medžiagas pardavė“</i>.</p>
	<p>Pagalba šeimai</p>	<p><i>„...žiema Šimukėnai aprūpinami kuru“</i>, <i>„Ištisus metus seniūnija gabena jiems maisto produktų, kurie nuperkami už socialinių pašalpų pinigus“</i>, <i>„Maistas perkamas, nes nerimaujama, kad pinigus suaugusieji šeimos nariai išleis alkoholiui“</i>, <i>„Po to kai Šimukėnams buvo nupirktas namas, dar pirkome medžiagų jo remontui“</i>,</p>
<p>Vaiko teisių pažeidimai dėl tradicijų išsaugojimo</p>	<p>Tradicijos</p>	<p><i>„...trejų metų mergaitė būtų garbinama, kaip gyvoji deivė...“</i>, <i>„...šimtmečius gyvuojančią tradiciją...“</i>, <i>„Buvusią Kumarę – dvylikametę Preeti Shakya – išrinkta pakeisti trejų metų Matine Shakya“</i>, <i>„Nauja Kumarė renkama ankstesniajai priartėjus prie brandos amžiaus, kurio metu mergaitė laikoma rituališkai nešvaria“</i>, <i>„...Kumarė dalyvauja ypatingose slaptose apeigose...“</i>, <i>„Kumarė, kurios titulas reiškia „mergelė“, privalo atitikti 32 griežtus kriterijus“</i>, <i>„Reikalaujama, kad ji turėtų „liūto krutinę“ ir „elnės šlaunis““</i>, <i>„Mergaitė taip pat turi išlaikyti keletą išbandymų – pavyzdžiui, pabūti vienoje patalpoje su paaukotu buivolu ir nepravirkti“</i>, <i>„Kumarės šventumo aura didžia dalimi priklauso nuo jos atsiskyrimo nuo išorinio pasaulio...“</i>, <i>„Kumarės gyvena uždarytos Katmandu senamiesčio centre esančiuose puošniuose rūmuose“</i>, <i>„Viešumoje jos pasirodo tik per keletą švenčių...“</i>.</p>
	<p>Susirūpinimas vaiko teisėmis</p>	<p><i>„...šis paprotys kelia susirūpinimą žmogaus teisių gynėjams...“</i>, <i>„Rugpjūti teismas nusprendė, kad Kumarė turi teisę lankyti mokyklą“</i>, <i>„Vaiko teisės neturi būti pažeidžiamos kultūros išsaugojimo vardu“</i>, <i>„Neturėtų būti jokių kompromisų užtikrinant jos teisę žaisti, mokytis ir augti“</i>, <i>„...kol kas neaišku, kiek laisvės bus suteikta naujai Kumarei“</i>, <i>„Mergaitė, kuri buvo pradėta mokyti vaikų darželyje, „tapusi Kumare“</i></p>

		<i>turės gyventi Kumarės rūmuose ir bus mokoma asmeninių mokytojų“...“.</i>
Globos namai nebesutalpina vaikų	Laisvos vietos globos namuose	<i>„Tėvų meilės neįsivaizduojantiems vaikams kartais tenka laukti metus, kol globos namuose atsiras laisva vieta“, „Linkaučių globos namai perpildyti. Šiuo metu juose gyvena šešiais globotiniais daugiau nei yra vietų“, „Dėl vaiko interesų negalime laukti, kol globos namuose atsiras laisva vieta“, „...A.Bandzos globos namuose nėra vietos“.</i>
	Higienos normų pažeidėjimai	<i>„Mažėjant globėjų ir daugėjant iš šeimų paimamų vaikų globos namai priversti pažeidinėti higienos normas ir apgyvendinti daugiau globotinių nei leistina“, „...Linkaučių globos namuose gyvena 75 vaikai...higienistai vargu ar globos namus už tai pagirtų“, „...Visuomenės sveikatos centras reikalauja laikytis normatyvų, bet geriau jau vaikams gyventi kambaryje susigrūdus ar net koridoriuje lovą pastatyti nei namuose, kur tėvai girtauja“, „Šiuo metu įstaigoje gyvena 140 globotinių, tai yra aštuoniais per daug nei leistina“.</i>
	Priežastys	<i>„Daugėja girtaujančių šeimų ir prastėja tėvų atsakomybė už savo atžalas“, „Išaugusį tėvams nereikalingų vaikų skaičių...sieja su papildomų socialinių darbuotojų pareigybių įvedimu“, „Kai atsirado daugiau socialinių darbuotojų, pamatyta ir daugiau girtaujančių šeimų“, „...dar mažiau vilčių Lietuvoje surasti naują šeimą negali turinčiam vaikui“, „Socialinės rizikos žmonės gyvena atsipalaidavę ir išlaikomi valstybės. Jiems dar geriau, kad tėvytės teisės apribojamos“.</i>
	Nenoras globoti	<i>„Globėjų mažėja, tačiau daugėja tėvams nereikalingų vaikų“, „...per pastaruosius porą metų skyrius nesulaukė nė vieno norinčiojo globoti biologinių tėvų atstumtą vaiką“, „...dar prieš keletą metų tokį norą pareikšdavo bent 5–6 globėjai per metus“, „Matyt, už globojamą vaiką mokami 500 litų yra per maža suma“, „Be to, auginti svetimą, netgi ne giminaičių vaiką – labai sunkus darbas“, „O gal ir žmonių materialinė padėtis dabar gerokai sunkesnė“, „Labai mažėja norinčiųjų globoti svetimą, ne giminaičių, vaiką“,</i>
	Reikalavimai globėjams	<i>„...reikalavimai globėjams nesikeitė jau šešerius metus“, „Iš apsisprendusiojo priglauti šeimos netekusį vaiką reikalaujama turėti nuosavą būstą, būti neteistam, ne vyresniam nei 65-erių metų“, „Reikalavimai tikrai nėra aukšti...“, „Netgi globėjų pajamos niekur nėra apibrėžtos...“.</i>
	Socialinių darbuotojų pagalba	<i>„Socialiniams darbuotojams, ištraukusiems vaiką iš asocialios aplinkos, dar reikia sukti galvas, kur toliau jam gyventi“, „Gerai, kad turime socialinę darbuotoją, kuri bet kuriuo paros metu priima atvežtą vaiką. Būna, kad pas ją ir savaitę vaikai gyvena, kol patenka į globos įstaigą“, „Kad iš vienos į kitą vietą blaškomas vaikas būtų kuo mažiau traumuojamas, socialinėms darbuotojoms tenka pasitelkti ne tik profesinius įgūdžius, bet ir motiniškus instinktus – be tėvų likusiems mažiesiems aiškinama, kad jie laikinai pagyvins pas gerą tetą, kur ras daug žaislų ir draugų, kur bus šilta ir sotu, o paskui tarsis, kur toliau gyvens“, „Iš didelio įstaigoje gyvenančių globotinių būrio tikrieji našlaičiai tėra šeši tos pačios šeimos vaikai. Visi kiti – socialinių darbuotojų ištraukti iš landynėmis paverstų šaltų ir alkoholiu dvokiančių namų“.</i>

8. Informacija vaiko teisių klausimais

Kategorija	Subkategorija	Įrodantis teiginys
Vaiko laikinas išvykimas į užsienio valstybes	Šengeno susitarimas	<p>„Jeigu vaiko kelionės tikslas yra Šengeno valstybė, tai taikomas Šengeno susitarimas“;</p> <p>„Tuomet nesvarbu, ar vaikas išvyksta su abiem tėvais, ar su vienu iš jų, ar su lydinčiuoju asmeniui ar net vienas, nė vieno iš tėvų sutikimo nereikia turėti, ir valstybės sienos apsaugos pareigūnas jo nereikalaus“;</p> <p>„Toku atveju vykti pas notarą ir patvirtinti vaiko išvykimo į užsienio valstybę nereikia“;</p> <p>„Šiuo metu yra dvidešimt keturios Šengeno valstybės. Tai dvidešimt dvi Europos Sąjungos (ES) narės: Austrija, Belgija, Danija, Graikija, Ispanija, Italija, Liuksemburgas, Nyderlandai, Portugalija, Prancūzija, Suomija, Švedija ir Vokietija, Lietuva, Latvija, Čekija, Estija, Lenkija, Malta, Slovakija, Vengrija, Slovėnija bei dvi ne ES valstybės — Norvegija ir Islandija“;</p> <p>„Šengeno erdvės reikalavimai netaikomi tokioms ES valstybėms kaip Didžioji Britanija, Airija, Kipras, Rumunija, Bulgarija ir Šveicarija. Vadinasi, jei vaikas vyksta į šias šalis, jo tėvams ar globėjams jau prieš kelionę reikės kreiptis į notarą“;</p> <p>„Jei vaikas vyksta į ne Šengeno valstybę, tai taikomas Vyriausybės nutarimas ir vaiko laikino išvykimo į užsienio valstybes tvarka“;</p> <p>„Šengeno valstybės pareigūnas greičiausiai nesupras sutikimo, kuris bus išduotas lietuvių kalba, todėl gali prirėkti šio sutikimo vertimo (nors tokio reikalavimo Vyriausybės nutarimas nenumato)“.</p> <p>„...vaikas bet kuriuo kelionės atveju, netgi kai nereikia tėvų sutikimo, privalo turėti asmens dokumentą“.</p>
	Vyriausybės nutarimas ir vaiko laikino išvykimo į užsienio valstybes tvarka.	<p>„Neseniai Vyriausybė patvirtino Vaiko laikino išvykimo į užsienio valstybes tvarką, kuri iš esmės nepakeitė pagal Šengeno susitarimą galiojančios tvarkos“;</p> <p>„Pagal šią tvarką, jeigu vaikas vyksta su vienu iš tėvų, kito tėvo sutikimas nėra būtinas“;</p> <p>„Jeigu vaikas vyksta ne su tėvais, bet su lydinčiais asmenimis ar vienas, tokiu atveju valstybės sienos apsaugos pareigūnui reiks pateikti vieno iš tėvų rašytinį sutikimą“;</p> <p>„Jeigu išvyksta vaikas, kuris turi globėją, tai sutikimą turi išduoti globėjas“;</p> <p>„Sutikime parašo tikrumas turi būti paliudytas notaro“;</p> <p>„Sutikimas ir jo kopija pateikiami Lietuvoje valstybės sienos apsaugos pareigūnui“;</p> <p>„Jei vaikas išvyksta per Šengeno valstybę, bet galutinis kelionės tikslas — ne Šengeno valstybė, taip pat taikomas minėtasis Vyriausybės nutarimas“;</p> <p>„Jei keliaujama per ne Šengeno valstybę į Šengeno valstybę, tai tėvų sutikimo išvykti taip pat reikės“.</p>
	Rizika vaikui išvykti be tėvų žinios	<p>„Tokią riziką galima prilyginti rizikai, kai vaikas be tėvų žinios palieka namus Lietuvos teritorijoje“;</p> <p>„Paskelbus vaiko paiešką Šengeno erdvėje, kitų Šengeno valstybių teisėsaugos pareigūnai ne mažiau aktyviai ieškos vaiko, kaip tai darytų ir Lietuvos teisėsaugos pareigūnai“.</p>
Nepilnamečių apklausa	Šiandien	<p>„Šiuo metu Lietuvoje dar nėra išvystyta vaiko apklausos kambarių sistema“;</p> <p>„Tik Vilniuje viešojoje įstaigoje Vaiko namas ir Vaiko raidos centre veikia vaiko apklausos kambariai“;</p> <p>„Šiuo metu dėl netinkamo nepilnamečių asmenų apklausos organizavimo, nepilnamečiai liudytojai ir nukentėjusieji gali būti papildomai traumuojami baudžiamojo proceso metu...“;</p> <p>„...ne visuomet užtikrinamos ir tinkamai atstovaujamos minėtų asmenų teisės, mažėja nepilnamečių parodymų patikimumas“.</p>
		<p>„Lietuvos teismuose šiomet turėtų būti įrengti 25 nepilnamečių apklausos kambariai“;</p>

	<p>Siekiamybė</p>	<p>„...šiuose kambariuose bus daromas vaizdo ir garso įrašas...“, „...užtikrinta, kad per apklausą nebūtų daromas neleistinas poveikis...“, „...apklausose galėtų dalyvauti valstybinės vaiko teisių apsaugos institucijos atstovas arba psichologas, kurie padėtų ikiteisminio tyrimo teisėjui apklausti nepilnametį, atsižvelgiant į jo socialinę ir psichologinę brandą“, „...ateityje tokiu apklausos metodu bus dar labiau naudojama“.</p>
--	--------------------------	--